

Центр політико-правових
реформ

ВІДШКОДУВАННЯ ПОТЕРПІЛИМ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ:

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
І ЗАРУБІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Київ — 2015

ЦЕНТР ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ РЕФОРМ

**ВІДШКОДУВАННЯ ПОТЕРПІЛИМ
ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ:
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ
І ЗАРУБІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО**

Київ – 2015

УДК 343.296+343.9:343.988

Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти і зарубіжне законодавство / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова. За заг. редакцією О.А. Банчука. – К.: Москаленко О.М., 2015. – 268 с.

У збірник увійшли переклади документів Ради Європи і Європейського Союзу, відповідних законів Німеччини, Австрії, Швейцарії, Нідерландів, Англії, Чехії та Естонії.

Книга адресована науковцям, викладачам, аспірантам, студентам, а також парламентарям, урядовцям та всім, хто цікавиться проблемами запровадження механізмів відшкодування шкоди від насильницьких злочинів в Україні та від кого залежить реалізація цієї реформи.

Підготовку та друк цієї публікації було профінансовано Проектом Ради Європи «Підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні», що впроваджується за фінансового сприяння Уряду Данії.

Погляди та думки, викладені у цій публікації, належать авторам та не обов'язково відображають офіційну позицію Ради Європи.

**ПІДТРИМКА РЕФОРМИ КРИМІНАЛЬНОЇ
ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ**

ISBN 978-966-2214-57-4

© О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова, 2015
© Центр політико-правових реформ, 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ I. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ПОТЕРПІЛИМ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ ЄВРОПИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	11
Розділ II. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ	34
1. Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року	34
2. Резолюція (77) 27 Комітету Міністрів Ради Європи про відшкодування потерпілим від злочину від 28 вересня 1977 року	56
3. Рекомендація № R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про становище потерпілого в межах кримінального права і провадження від 28 червня 1985 року	58
4. Рекомендація Rec(2006)8 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про допомогу потерпілим від злочинів від 14 червня 2006 року	62
5. Директива Ради Європейського Союзу 2004/80/ЄС щодо відшкодування потерпілим від злочинів від 29 квітня 2004 року	103
6. Директива Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу 2012/29/EU про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину, а також заміну Рамкового Рішення Ради Європейського Союзу 2001/220/JHA від 25 жовтня 2012 року	112
Розділ III. ЗАРУБІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	152
7. Закон ФРН про відшкодування жертвам насильницьких дій від 7 січня 1985 року	152

8. Закон Австрійської Республіки про надання допомоги жертвам злочинів від 9 липня 1972 року	164
9. Закон Швейцарської Конфедерації про допомогу жертвам карних діянь від 23 березня 2007 року	184
10. Закон Королівства Нідерланди про фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів від 26 червня 1975 року	196
11. Закон Сполученого Королівства про відшкодування завданої злочином шкоди від 1995 року	202
12. Закон Естонської Республіки про допомогу потерпілим від 17 грудня 2003 року	213
13. Закон Чеської Республіки про жертв карних діянь від 30 січня 2013 року	237

ВСТУП

Довгий час вважали, що для більшості осіб, які постраждали від злочинів, важлива передусім гарантована державою юридична відплата злочинцям (у вигляді призначення судом певного покарання), а також запобігання вчинення ними нових злочинів. Проте для жертв насильницьких злочинів доволі часто першочерговими є реституція і грошове відшкодування завданих злочинном збитків та моральних страждань, а також можливість заново почати життя, оговтатися від пережитого і почуватися захищеними від протиправних посягань у майбутньому.

Чинним законодавством України передбачена процедура, за якою відшкодувати шкоду потерпілому повинен передусім сам злочинець: потерпілий подає проти обвинуваченого цивільний позов, який розглядається судом під час кримінального провадження. Однак практика засвідчує, що цей механізм дуже часто не дозволяє отримати постраждалим від злочину грошове відшкодування у належному розмірі. Неefективність та надмірна тривалість процедури реституції вже давно не викликає сумнівів у вчених¹.

Якщо органи розслідування не можуть забезпечити розкриття злочину та притягнення до кримінальної відповідальності винуватих осіб, потерпілі на невизначений час позбавляються можливості відшкодувати завдану їм шкоду за рахунок порушників.

Тому у випадках, коли не встановлено особу злочинця, або якщо він є неплатоспроможним, чи процедура компенсації за його рахунок є складною та занадто тривалою, відшкодування потерпілому від злочину повинно відбуватися за рахунок держави.

Це повною мірою відповідає принципу взаємної відповідальності особи та держави, який передбачає, що особа повинна утримуватися від неправомірної поведінки, а держава своєю чергою

---

¹ Ткач М.П. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка постраждала внаслідок злочину [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_DPD/Tkach_006.pdf.

гарантує йому особисту безпеку, захищає право власності тощо. Якщо держава не справляється з виконанням своїх функцій із забезпечення безпеки, особа отримує право на відповідне відшкодування саме за рахунок держави.

Основною проблемою державної компенсації завданої злочином шкоди є фінансування таких виплат. Зазвичай для цього держави створюють спеціальні компенсаційні фонди. На сьогодні такі фонди функціонують майже в усіх країнах Європи, а також в інших розвинутих державах світу (США, Канада, Нова Зеландія, Австралія, Японія тощо). В цих країнах ухвалені відповідні закони, що передбачають право потерпілих на державну компенсацію завданої злочином шкоди, а також шляхи примирення потерпілого з винуватим та професійну медичну й психологічну допомогу жертвам злочинів¹.

Створення та належне функціонування фонду відшкодування потерпілим від злочинів здатне посилити соціальну захищеність людини, оздоровити моральний стан суспільства та підвищити авторитет держави, її органів правопорядку.

У низці держав-членів Ради Європи створення фондів відшкодування розпочалося ще у 1960-х роках. У 1977 році Комітет Міністрів Ради Європи ухвалив Резолюцію (77) 27 про відшкодування потерпілим від злочину. Відповідно до її положень державам-членам рекомендувалося забезпечити державне відшкодування потерпілим або особам, які знаходяться на їх утриманні, від умисних насильницьких злочинів у випадках, коли відшкодування неможливо надати іншими засобами, а також розробити відповідні керівні принципи.

Згодом був ухвалений основний документ Ради Європи у цій сфері – Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів 1983 року, яка ратифікована на даний час більше ніж 25 державами.

Резолюція та Конвенція базуються на концепції соціальної солідарності і справедливості, суть якої полягає у наступному: оскільки окремі особи знаходяться в більш уразливому матеріальному становищі або є менш удачливими, ніж інші, вони мають

---

¹ Форитор Т. М. Проблеми забезпечення прав потерпілого в кримінальному процесі: порівняльно-правовий аналіз / Форитор Т. М. // Адвокат. – 2010. – №12 (123). – С. 31 – 35.

право на отримання відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок вчинення проти них злочину, за рахунок усього суспільства.

В Україні до цього часу були безуспішні спроби законодавчого врегулювання цього питання. Так, у 1993 році Верховна Рада України ухвалила Постанову № 2931-XII «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю»¹, у пункті 6 якої зазначалося: «розглянути питання про створення Фонду відшкодування збитків громадянам, які потерпіли від злочинів та зловживань владою». Проте у 1996 році зазначений пункт цієї Постанови втратив чинність.

У 2004 та у 2010 роках на розгляд парламенту також вносилися проекти законів, які передбачали створення в Україні спочатку Фонду потерпілого, а згодом – Фонду відшкодування шкоди. Однак відповідні закони не були ухвалені.

Тому правова система України наразі характеризується низьким рівнем захисту права потерпілого на відшкодування шкоди, завданої внаслідок вчинення насильницького злочину.

Досвід європейських держав свідчить про необхідність ухвалення окремого закону, яким буде врегульовано процедури, підстави, умови, механізми і джерела виплат державою коштів потерпілим від насильницьких злочинів.

Основні європейські стандарти відшкодування державою потерпілим від насильницьких злочинів полягають у такому.

1. Відшкодування потерпілому за рахунок державних коштів може здійснюватися, якщо злочини є:

- умисними;
- тяжкими або особливо тяжкими;
- насильницькими (включаючи сексуальне насильство);
- такими, що прямо спричиняють серйозні тілесні ушкодження або розлад здоров'я.

2. Насильство, спричинене злочинцем, не обов'язково повинно бути фізичним. Відшкодування також виплачується у випадках

---

¹ Постанова Верховної Ради України «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2931-12>.

психологічного насильства (наприклад, здійснення погроз), що спричинило серйозні травми або призвело до смерті.

3. Держава повинна надавати відшкодування на користь:

- потерпілих від насильницьких злочинів, у тому числі тим особам, які померли, або яким було завдано серйозні ушкодження при спробі попередити злочин, чи при наданні допомоги органам влади у спробі запобігти злочину, або затримати злочинця, або допомогти потерпілому;
- найближчим родичам та утриманцям тих потерпілих, що внаслідок такого злочину померли.

4. Суми відшкодування повинні щонайменше покривати наступні види збитків:

- втрату заробітків;
- витрати на ліки та госпіталізацію;
- витрати на реабілітацію фізичних та психологічних травм;
- витрати на поховання;
- на утримання (у випадках, що стосуються утриманців померлого).

5. Схема, за якою здійснюється відшкодування, повинна передбачати верхню межу грошового розміру відшкодування, вище якої та мінімум, нижче якого, таке відшкодування не може здійснюватися.

6. Відшкодування потерпілому (або його утриманцям) від насильницьких злочинів здійснюється державою незалежно від того, чи був знайдений та/або засуджений злочинець.

7. Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів за рахунок держави має субсидіарний (додатковий) характер. Необхідно виключити можливість отримання потерпілим подвійного відшкодування збитків і передбачити, що відшкодування за рахунок державного бюджету призначається лише у тій частині, якою завдана шкода не покривається з інших джерел – наприклад, самим злочинцем, страхувальником або державними службами медичної або соціальної допомоги.

8. Закон повинен передбачати випадки, коли потерпілому (або його утриманцям) від насильницьких злочинів відшкодування державою не виплачується або виплачується у зменшеному розмірі з огляду на те, що такі виплати будуть несправедливими або будуть суперечити публічному порядку. Такими випадками

можуть бути: відмова потерпілого співпрацювати з органами правопорядку у питаннях розслідування злочину; провокаційна поведінка потерпілого під час вчинення злочину, або умисне вчинення ним дій, що сприяли ускладненню отриманих розладів здоров'я (наприклад, безпідставне затягування звернення за медичною допомогою); належність потерпілого до організованої злочинності (наприклад, до наркаторгівлі), або до членів організацій, причетних до насильницьких злочинів (наприклад, терористичних організацій).

9. Держава зобов'язана підвищувати інформаційну обізнаність суспільства про існуючі можливості відшкодування збитків потерпілим від насильницьких злочинів. Інформація про відшкодування повинна бути надана потерпілому після його першого звернення до уповноваженого органу влади (поліції, прокуратури, суду).

Ці стандарти, на наш погляд, повинні стати відправними пунктами у законодавчому врегулюванні в Україні питання компенсації потерпілим.

Зважаючи на економічні умови розвитку України, доцільно, щоб компенсація потерпілим від насильницьких злочинів, за загальним правилом, здійснювалася за рахунок коштів державного бюджету тільки після того, як:

а) через певний, встановлений законом, строк злочинця не буде знайдено, або

б) потерпілий використає всі правові засоби отримання компенсації від злочинця або іншої особи, яка несе відповідальність за завдану злочинцем шкоду, і отриманих ним коштів, буде недостатньо для покриття збитків.

Разом з тим, необхідно передбачити чіткий перелік підстав та випадків, коли характер злочину, стан здоров'я потерпілого, рівень його доходів або наявність інших вказаних у законі істотних обставин, зобов'язують державу здійснити компенсацію всіх (або певних видів) збитків потерпілому (або його утриманцям) у найкоротші строки відразу після відповідного звернення та наявності доказів факту вчинення насильницького умисного злочину.

Крім того, законодавчого врегулювання потребує питання випадків, коли держава, відшкодувавши потерпілому збитки від насильницького злочину, отримує право регресної вимоги до особи, винуватої у вчиненні такого злочину.

У разі створення в Україні фонду відшкодування потерпілим від злочинів, спеціальними джерелами його фінансування можуть стати:

1) відрахування з державного бюджету частини сум, які одержані від реалізації конфіскованого майна засуджених осіб та іншого конфіскованого майна, від сплати штрафів за адміністративні і кримінальні правопорушення;

2) суми від запровадженого спеціального мінімального податкового збору (наприклад, збір при укладенні певних видів страхових договорів);

3) добровільні внески юридичних і фізичних осіб.

За своїми функціями і завданнями зазначений фонд може належати до системи органів соціального захисту і бути його елементом. Однак не виключається і варіант створення такого фонду при Міністерстві юстиції України¹.

Особливістю національних систем забезпечення відшкодування збитків потерпілим є те, що держава активно взаємодіє з недержавними інституціями в даній сфері².

При цьому обов'язковим елементом функціонування Фонду повинна бути участь представників громадськості, правозахисних організацій та адвокатської спільноти в його органах правління для того, щоб розподіл коштів був прозорим і справедливим, а також відповідав цілям і принципам, затвердженим Європейською конвенцією про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів та іншими міжнародно-правовими актами у цій сфері.

---

¹ Кучинська О. П. Проблеми реалізації прав потерпілих в кримінальному судочинстві [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.aau.edu.ua/e-journal/2010-4/10koppks.pdf>.

² Абламський С. Є. Окремі аспекти відшкодування шкоди, завданої злочином потерпілому, у кримінальному судочинстві [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/2295/%D1>.

Розділ I. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ПОТЕРПІЛИМ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ ЄВРОПИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

При обранні Україною оптимальної моделі державного відшкодування потерпілим доцільно звернутися до досвіду європейських держав.

Актуальним є загальний аналіз механізмів відшкодування завданої шкоди насильницьким злочином у рамках кримінального процесу в державах Європи.

Також важливим є досвід створення фондів відшкодування збитків потерпілим від злочинів. При цьому ключовими питаннями тут виступають:

- джерела фінансування фонду;
- підпорядкування фонду;
- умови та обсяг компенсації, яка здійснюється фондом.

Базуючись на зазначених параметрах, нижче запропоновано стисле дослідження механізмів відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких злочинів у європейських державах.

Федеративна Республіка Німеччина

У Німеччині питання про державну компенсацію шкоди регулюється Карним кодексом та Законом про відшкодування жертвам насильницьких дій від 1985 року.

Держава гарантує особам, яким було завдано шкоду здоров'ю в результаті вчинення проти них умисного насильницького діяння, забезпечення медичної допомоги, пенсії або догляд відповідно до поданої заяви.

Відповідно до § 46а Карного кодексу ФРН, якщо особа, яка вчинила карне діяння, повністю чи частково відшкодує потерпілому

шкоду, заподіяну своїм діянням, чи в тому випадку, коли відшкодування шкоди потягне за собою від винуватого істотних особистих затрат або ж відмови від чого-небудь, то суд може пом'якшити покарання.

У рамках карного провадження будь-яка особа, яка зазнала збитків у результаті вчиненого карного діяння, або її спадкоємці, мають право звернутися із позовом про відшкодування шкоди. Така заява подається у письмовій формі – до служби державного представництва (прокуратури) або до суду, залежно від стадії провадження. У заяві вказується предмет і підставу позову, розрахунки затребуваної суми компенсації. Але у випадках, коли такий розрахунок вимагає наявності спеціальних знань, він здійснюється вже під час судового розгляду із залученням відповідних експертів. Рішення про відшкодування та розмір такої компенсації визначається судом при постановленні вироку у справі.

Відшкодування за рахунок коштів держави надається потерпілим від умисних насильницьких дій, у тому числі діянь, що мають характер сексуального насильства. Наявність фізичної або психічної шкоди в результаті нападу є необхідною умовою для одержання відшкодування. Компенсація у вигляді щомісячних пенсійних виплат виплачується тільки тоді, коли завдані ушкодження здоров'ю мають постійний характер.

Виплати здійснюють незалежно від наявності заяви жертви до органу правопорядку та незалежно від завершення досудового розслідування, адже достатнім є сам факт відкриття провадження.

Право на відшкодування за рахунок коштів держави існує як складова частина соціального права на компенсацію, незалежно від будь-яких претензій жертви щодо отримання відшкодування від самого правопорушника.

Щомісячні пенсійні виплати як компенсація за травми для здоров'я виплачується у фіксованих сумах, які регулюються залежно від ступеня травми і щорічно коригуються¹.

Підлягають компенсації:

- медичні витрати;
- витрати на психологічну допомогу;
- професійна реабілітація;

---

¹ https://www.ncjrs.gov/ovc_archives/reports/intdir2005/germany.html.

- пенсії для інвалідів-потерпілих, якщо працездатність потерпілого зменшилась внаслідок вчиненого діяння;
- вартість проведення фізичної терапії;
- витрати на поховання;
- витрати на підтримку сімей потерпілих, що втратили годувальника.

Австрійська Республіка

У Карному кодексі Австрії інститут відшкодування завданої злочином шкоди використано як пробаційну умову у випадку умовного звільнення від покарання (§ 43), умовно-дострокового звільнення від відбування покарання у вигляді позбавлення волі (§ 46), умовного звільнення від відбування примусового заходу, пов'язаного з позбавленням волі (§ 47) у формі вказівки винуватій особі у період строку випробування відшкодувати своїми силами завдану злочином шкоду.

Якщо виходити зі змісту цієї правової норми, то вказівка засудженому своїми силами відшкодувати завдану злочином шкоду має превентивний характер, і спрямована на виправлення засудженого і за змістом носить добровільний характер¹.

Також у Австрії діють державний та неурядові механізми, які покликані здійснювати виплати потерпілим від злочинів.

Так, існує урядова програма, яка надає фінансову допомогу для громадян країн Європейського економічного простору (включає в себе Європейський Союз, Ісландію, Норвегію та Ліхтенштейн), які є жертвами злочинів. У цьому випадку компенсація здійснюється Федеральною соціальною службою (Bundessozialämter). Джерелом фінансування її діяльності в цьому напрямі в основному слугують штрафи, які накладаються і стягуються із засуджених осіб.

Крім того, в країні діє «Weisser Ring» – незалежна некомерційна організація, яка надає допомогу і відшкодування жертвам злочинів, у тому числі іноземним громадянам. Фонд Weisser Ring має інші джерела наповнення – грошові внески його членів і спонсорська допомога.

---

¹ Уголовный кодекс Австрии / Пер. с нем. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. – 144 с.

Для одержання фінансової допомоги з боку держави необхідно дотриматися таких умов:

1) слід повідомити про злочин в поліцію;

2) подати заяву про відшкодування не пізніше ніж через два роки після вчинення злочину. Також передбачений строк у 6 місяців для звернень у випадках, пов'язаних із відшкодуванням поточних витрат (втрачений заробіток, технічне обслуговування тощо);

3) заявниками можуть бути:

- потерпілі від тяжких злочинів, які отримали фізичні чи психічні травми, що призвели до необхідності отримати медичну допомогу або знизили працездатність. До категорії тяжких злочинів відносяться умисні злочини, за які законодавством передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на 6 і більше місяців;
- особи, які перебували на утриманні жертв злочинів (громадяни Австрії або громадяни країн Європейського економічного простору). Такі особи мають право на компенсацію, якщо жертви були зобов'язані платити аліменти.

Заява про отримання відшкодування розглядається в середньому від 2 до 9 місяців, а в особливих випадках, пов'язаних зі складністю карного провадження, така заява може розглядатися строком до 12 місяців.

Підлягають відшкодуванню:

- втрачений заробіток;
- витрати на відновлення медичного та психічного здоров'я;
- ортопедичні витрати;
- витрати на реабілітацію (медичну, професійну та соціальну);
- спеціальні витрати у випадках інвалідності;

Щодо ж до можливості отримання коштів від Weisser Ring, то така допомога надається особам, які:

- 1) повідомили в поліцію про вчинений злочин;
- 2) звернулися із заявою протягом 12 місяців з моменту вчинення злочину;
- 3) стали потерпілими від будь-якого злочину, незалежно від ступеня тяжкості і форми вини;
- 4) подали позов, у якому вказані особисті дані (ім'я, номер телефону, адреса, дата народження, сімейний стан і кіль-

кість дітей), деталі злочину (у тому числі номер справи поліцейського звіту), а також інформацію про доходи.

За можливості, заявник повинен надати копію рішення суду та інших відповідних документів.

Таке відшкодування призначається на індивідуальній основі. Її розмір залежить від тяжкості ушкоджень, отриманих потерпілим, і розміру його доходів.

Французька Республіка

Правове регулювання компенсації шкоди, завданої потерпілим від злочинів у Франції, здійснюється законом від 6 липня 1990 року, законодавством про страхування та положеннями Карного кодексу (книга 4) і Кодексу кримінального провадження.

Питання надання компенсації вирішується спеціальними органами – Комісіями з відшкодування потерпілим від злочинів, які створюються при кожному місцевому суді. Комісія складається з двох суддів і одного спостерігача від громадськості. Члени комісії та їх заступники призначаються на три роки рішенням загальних зборів суддів відповідного суду.

Французьке законодавство ґрунтується на принципі повного відшкодування шкоди. Відповідно до положень Карного кодексу відшкодуванню підлягають:

- 1) шкода, завдана внаслідок застосування до особи насильства, що мало фізичний чи сексуальний характер;
- 2) витрати на лікування та втрату доходу (якщо внаслідок вчинення злочину особа втратила працездатність, строком не менше ніж на один місяць);
- 3) витрати на утримання внаслідок смерті потерпілого-годувальника.

Ці умови для отримання допомоги не застосовуються до жертв терористичних злочинів, дорожньо-транспортних порушень, нещасних випадків під час полювання.

Право на відшкодування шкоди мають громадяни Франції, в тому числі у тих випадках, коли злочин було вчинено за кордоном, а також громадяни держав-членів ЄС або країн, з якою Франція підписала міжнародний договір за умови, що злочин було вчинено на території Франції.

Позов про відшкодування повинен подаватися протягом трьох років з моменту, коли злочин було вчинено та не пізніше року після завершення кримінального провадження. В іншому випадку право вимагати відшкодування втрачається.

До поданої заяви повинні додаватися документи, які доводять факт завдання шкоди, обґрунтовують її розмір, вказують на причинно-наслідковий зв'язок між нею і вчиненим злочином. Заявник також повинен надати всі документи, що стосуються повідомлення потерпілим про злочин до поліції та про хід кримінального провадження. Для того, щоби перевірити наведені у заяві факти, Комісія може відбирати пояснення у зацікавлених осіб та перевіряти обставини, викладені у заяві.

Питання про відшкодування шкоди повинно бути вирішено Комісією протягом двох місяців з моменту подання позовної заяви.

У Франції функціонує Гарантійний фонд для потерпілих від терористичних актів та інших злочинів, утворений у 1990 році.

Цей Фонд управляється радою з восьми членів, до якої входять: представник страхового сектора, чотири представники різних міністерств, три члени Асоціації потерпілих від злочинів і президент Державної ради. Статут Фонду затверджується спільним наказом Міністра юстиції і Міністра, відповідального за питання страхування, який здійснює управління ресурсами Фонду через комісара.

Гарантійний фонд для потерпілих від терористичних актів та інших злочинів отримує фінансування наступним чином:

- 75% коштів надходить від разової сплати у розмірі 3,30 євро при укладенні кожного договору страхування товарів, придбаних у юридичної особи, що розміщується у Франції;
- 20% коштів надходить від сплати штрафів засудженими за вчинення злочинів;
- 5% коштів надходять разом з іншими інвестиціями Фонду.

Щороку Фонд розглядає приблизно 17 000 запитів на відшкодування потерпілим, з них у зв'язку з терористичними актами – менше 100.

Повне відшкодування з Фонду отримують потерпілі, які зазнали в результаті злочину серйозного каліцтва чи стали жертвами сексуальних злочинів.

Королівство Бельгія

Засади допомоги потерпілим від злочинів у Бельгії визначені в Законі «Про податкові та інші заходи» від 1 серпня 1985 року. В цьому законі є глава II Розділу III під назвою «Державна допомога потерпілим від насильницьких злочинів».

У Бельгії існує спеціальний фонд, з якого потерпілі від злочинів отримують грошове відшкодування від держави. Фонд фінансується Міністерством юстиції. Рішення про надання допомоги ухвалюється Комісією з допомоги потерпілим від насильницьких злочинів.

Головою Комісії та його заступниками є судді, а членами можуть бути також адвокати і публічні службовці.

Членів Комісії призначає монарх: половину з них за погодженням з міністром фінансів, а іншу половину – за погодженням з міністром охорони здоров'я. Члени Комісії здійснюють свої повноваження протягом 6 років з можливістю повторного призначення. Граничний вік для перебування на посаді члена Комісії становить 70 років.

Відповідно до бельгійського законодавства фінансова допомога надається потерпілим, яким завдано серйозної фізичної чи психічної шкоди – як прямий результат умисного насильницького діяння, а також їхнім утриманцям, якщо в результаті смерті потерпілого вони опинилися в скрутному матеріальному становищі.

Розраховувати на державну допомогу можуть також батьки чи інші особи, які піклуються про неповнолітнього, якщо внаслідок умисного насильницького злочину він потребує довгострокового медичного або терапевтичного лікування. Ці особи мають право на компенсацію моральної шкоди, медичних витрат і госпіталізації, витрат на процедури на суму до 4 000 євро.

Передбачене також відшкодування близьким родичам осіб, які пропали безвісти (тобто їхнє місце перебування невідоме більше одного року) – ймовірно, через вчинення умисного насильницького злочину проти них.

Відшкодуванню самому потерпілому підлягає:

- моральна шкода, що призвела до тимчасової або постійної непрацездатності;

- медичні витрати, у тому числі витрати на протези, препарати тощо;
- тимчасова або постійна інвалідність;
- втрата або скорочення доходів внаслідок тимчасової або постійної непрацездатності;
- естетична шкода тощо.

Допомога надається у разі, якщо сума шкоди перевищує 500 євро. Конкретний розмір компенсації (максимальна межа – 62 000 євро) визначає Комісія. При цьому враховується майнове становище заявника, а також ступінь віктимності його поведінки (наприклад, провокація потерпілим вчинення злочину). У виняткових випадках може бути прийняте рішення про надання тимчасової допомоги, максимальний розмір якої не перевищує 15 000 євро.

За необхідності Комісія може отримувати від суду чи органів розслідування матеріали, що стосуються стану здоров'я потерпілих, показань свідків. Вона також може звертатися про надання експертної думки, після чого досліджені дані відображаються в докладному звіті, на основі якого й приймається відповідне рішення.

Це не означає, що в разі неповідомлення поліції про вчинений злочин потерпілий позбавляється права на відшкодування завданої шкоди. Однак якщо особу злочинця встановлено, потерпілий повинен спочатку спробувати отримати відшкодування від нього через подання цивільного позову.

Королівство Нідерланди

Нідерланди є однією з перших країн, яка ратифікувала Європейську конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів. Питання відшкодування шкоди потерпілому врегульовано карним та карним процесуальним законодавством, а також Законом про посилення становища потерпілого в карному провадженні від 2009 року.

Потерпілий може звернутися із вимогою про відшкодування шкоди як на стадії досудового розслідування, так і під час судового провадження. У випадку припинення провадження, потерпі-

лий має право звернутися із позовом у порядку цивільного судочинства.

Відсутні формальні вимоги до змісту заяви про відшкодування шкоди. Проте, в ній обов'язково мають бути визначені, обраховані та наведені докази майнових втрат і моральних страждань, що були понесені потерпілим внаслідок вчинення злочину. Майнові втрати повинні підкріплюватися письмовими доказами. Якщо розмір суми, що заявляється на відшкодування, не може бути обґрунтований документально, суддя повинен оцінити її шляхом підтвердження її або зменшення заявленого розміру відшкодування.

Заява потерпілого відправляється до служби публічного представництва (органу державного обвинувачення) перед початком слухань у суді першої інстанції, але у будь-якому випадку до офіційного обвинувального акту. Потерпілий не зобов'язаний з'являтися на слухання справи.

Відшкодування потерпілому з боку держави надається тільки у випадках отримання ним серйозної травми внаслідок вчинення насильницького злочину, а також у випадку спричинення йому смерті.

Серйозними травмами вважаються:

- пошкодження, в результаті яких у потерпілого виникла непрацездатність або нездатність виконувати повсякденні завдання протягом не менше 6 тижнів;
- травми з довгостроковими або постійно видимими або функціональними наслідками (наприклад, психічні травми, страх виходити на вулицю, або наявність видимих шрамів та тілесних ушкоджень);
- травми, які були об'єктивно небезпечними для життя.

Родичі та особи, які перебували на утриманні потерпілого, мають право на відшкодування витрат з поховання.

Для отримання відшкодування за рахунок держави не вимагається особистого звернення особи до органів влади із заявою про вчинення злочину – достатньо самого факту відкриття провадження. Також не вимагається завершення досудового розслідування чи судового розгляду.

У заяві про відшкодування повинні перераховуватися травми і ушкодження, отримані потерпілим, визначатися сума відшкодування із наведенням обрахунків та наводитися інші необхідні докази шкоди, завданої вчиненням злочину.

Заява може подаватися протягом трьох років з дня вчинення злочину.

Виплати робляться на засадах розумності і справедливості. З 1 січня 2003 року максимальний розмір виплати становить 22 700 євро за майнові збитки і 9 100 євро – за моральні страждання. Мінімальна виплата «за стрес» становить 454 євро.

У випадку отримання потерпілим страхових виплат, від суми страхової виплати вираховується сума відшкодування, сплачена державою.

У компенсації за рахунок державного бюджету може бути відмовлено, якщо потерпілий сприяв вчиненню злочину, діяв необачливо стосовно злочинця.

У Нідерландах існує Фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів¹, який був створений у 1976 році, і діє на підставі Закону про фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів від 1975 року.

У перші роки роботи його штат складався з 7 членів, двоє з яких були адвокатами. Поступово Фонд перетворився на велику професійну організацію з 80 співробітниками (станом на 2014 рік). Зараз у середньому на рік обробляються близько 8 тисяч запитів на отримання відшкодування з Фонду. Рішення про відшкодування приймається протягом шістнадцяти тижнів. Однак соціологічні дослідження засвідчили, що велика частина населення не обізнана про існування Фонду, тому на службовців поліції покладене завдання інформувати потерпілих про можливість відшкодування шкоди.

Джерелом фінансування виплат з Фонду є державні кошти. Він підзвітний Міністерству юстиції Нідерландів.

Відшкодування з Фонду, як правило, у повному обсязі не покриває завданих збитків, що пов'язано з обмеженістю грошових ресурсів та принципом розумності. Крім того, Фонд ретельно перевіряє запити про відшкодування шкоди на предмет шахрайства, яке може полягати в:

- поданні запиту з посиланням на насильницький злочин, який в дійсності не мав місця;
- вказівці на більш тяжку шкоду, ніж та, яка була справді завдана злочинцем;

---

¹ <https://schadefonds.nl>.

- вказівці на завищену вартість втраченої речі або на неіснуючі збитки;
- наданні неправдивих свідчень.

Сполучене Королівство

Законодавство Англії передбачає обов'язок відшкодування шкоди, завданої потерпілим від злочинів. До ухвалення Закону про кримінальну юстицію у 1988 році, виплата відшкодування з боку держави потерпілим від будь-яких насильницьких злочинів здійснювалася за спеціальною Програмою відшкодування шкоди потерпілим від злочинів (існувала з 1964 року) та в порядку цивільного судочинства.

Закон про кримінальну юстицію від 1988 року надав Програмі відшкодування шкоди потерпілим від злочинів нового, більш високого статусу. У статті 108 цього Закону визначене поняття шкоди від злочинів. Під нею розуміється шкода, завдана або самим злочинцем, або діями, пов'язаними із затриманням чи спробою затримання злочинця або підозрюваного, а також із попередженням або спробою попередження злочину та допомогою, наданою констеблеві.

До злочинів, шкода внаслідок яких відшкодовується державою, цей Закон відносить:

- зґвалтування;
- напад;
- підпал;
- вибух із загрозою життя або майну;
- використання вогнепальної зброї з метою протидії арешту тощо;
- залякування й насильницькі заворушення;
- викрадення людей;
- незаконне позбавлення волі;
- інший злочин, спрямований з умислом на спричинення смерті або тілесних ушкоджень.

Позови про відшкодування шкоди, в тому числі завдані злочинцем, традиційно підлягають розгляду в рамках цивільного процесу на основі норм деліктного права. Основними джерелами

правового регулювання деліктної відповідальності є судові прецеденти, серед яких фахівцями насамперед згадуються такі справи: *Scott v. Shepherd* (1773), *Lumley v. Gye* (1853), *Overseas Tankship (U. K.), Ltd. v. Morts Dock & Engineering Co., Ltd. (The Wagon-Mound)* (1961) та інші¹.

При цьому юридична наука і судова практика зберігають історично сформовану прихильність різним групам та окремим видам деліктів, серед яких відповідно до правових можливостей відшкодування шкоди, завданої злочином, можна виділити:

- делікти у вигляді незаконного створення перешкод (*nusiance*);
- делікти у вигляді приниження честі, гідності та ділової репутації (*defamation*);
- делікти у вигляді необережного завдання шкоди (*negligence*);
- делікти у вигляді завдання шкоди в результаті обману, зловживання довірою і шахрайства (*deceit*);
- делікти у вигляді незаконного присвоєння майна (*conversion*).

Розгляд відповідних справ, що виникають внаслідок завдання шкоди або деліктів, здійснюється в рамках цивільного процесу на підставі деліктних позовів. Основним видом є позов про відшкодування шкоди (*trespass*).

Також виділяються:

- позови про відшкодування шкоди, завданої особі (*personal injuries actions*);
- позови, пов'язані з прямою погрозою фізичної розправи (*assault*);
- позови, пов'язані з нанесенням тілесних ушкоджень (*battery*);
- позови, пов'язані з неправомірним позбавленням волі (*false imprisonment*) та ін.

В Англії правосуддя за такими позовами здійснюється судами графств, якщо ціна позову не перевищує 15 000 фунтів стерлінгів, або Високим судом правосуддя, який діє у складі Верховного суду – при більшій ціні позову про відшкодування шкоди².

¹ Васильев Е.А., Комаров А.С. Гражданское и торговое право: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 2008. – 635 с. – С. 321.

² Sime S. A Practical Approach to Civil Procedure. Eleven Edition. London: Oxford Academ, 2008. – P. 22.

При цьому у разі подання позову про відшкодування шкоди, завдану особі (*personal injuries actions*), до компетенції судів графств відносяться позови, за якими позивач розраховує отримати відшкодування в розмірі менше 50 000 фунтів стерлінгів. Слід зазначити, що саме такі позови найбільш часто подаються з метою відшкодування шкоди, завданої злочинами проти особи. Адже сам термін «*personal injuries*» означає хворобу, погіршення фізичного або психічного стану, смерть¹.

Можлива ціна позову визначається як сума:

- загальних збитків, понесених у результаті завдання болю і страждань;
- спеціальних збитків, понесених на момент подання позову, у вигляді шкоди здоров'ю, витрат на лікування, на поховання тощо;
- майбутніх витрат у зв'язку з тимчасовою або стійкою втратою працездатності, інвалідністю, що спричинила втрату працездатності і доходу, витрат на медичну допомогу в майбутньому.

Відшкодування шкоди у порядку кримінального провадження здійснюється шляхом застосування інституту судових наказів – *compensation orders against convicted persons*. Згідно з ними засуджені зобов'язуються виплатити відшкодування особі, якій було завдано тілесних ушкоджень, збитків і шкоди в результаті злочину або ж сплатити витрати, пов'язані з похованням особи, смерть якої настала в результаті злочину.

Законом про повноваження кримінальних судів (при призначенні покарання) від 2000 року комплексно врегульовано інститут судових наказів у кримінальному судочинстві.

Зокрема, встановлене повноваження суду замість або на доповнення до будь-якого іншого покарання видати наказ про відшкодування, що зобов'язує засудженого:

- виплатити відшкодування за будь-які каліцтва, втрати або пошкодження, які виникли в результаті будь-якого злочину, визнаного вироком суду;
- провести оплату похорону чи інших витрат, пов'язаних зі смертю потерпілого (наприклад, втрата годувальника і т. д.);

---

¹ Ibid. – P. 25.

- виплатити відшкодування за каліцтво, пошкодження, що виникли в результаті порушення правил дорожнього руху.

У випадках, коли за вироком суду як покарання може бути призначений штраф і одночасно повинен бути виданий наказ про відшкодування, при недостатності у винуватого коштів для можливої повної оплати, суд зобов'язаний в першу чергу видати наказ про відшкодування. Суд визначає розмір відшкодування, виходячи з можливостей засудженого та його майнового стану.

При ухваленні вироку суд зобов'язаний викласти мотиви, чому він не здійснив наказ про відшкодування в тому випадку, коли у суду були повноваження та підстави для його здійснення.

Накази про відшкодування в кримінальному провадженні ухвалюють суди кримінальної юрисдикції – магістратські суди і Суд Корони. У магістратських судах судовим рішенням може бути встановлене відшкодування в розмірі не більше 5 000 фунтів стерлінгів, а для Суду Корони законодавство таких обмежень не містить. При нестачі коштів у засудженого для одноразової оплати, суди уповноважені встановити порядок сплати суми відшкодування в розстрочку.

Поряд з використанням для цілей відшкодування шкоди, завданої злочином, зазначених інститутів кримінального та цивільного судочинства, на законодавчому рівні врегульовані й інші можливості. При цьому суб'єктами правовідносин у цій сфері виступають потерпілий і держава в особі спеціально сформованих та уповноважених органів.

Правовою основою цього є Закон про відшкодування завданої злочином шкоди від 1995 року. Згідно з його положеннями, безпосередній порядок відшкодування збитків від злочинів регулюється підзаконним актом – Схемою відшкодування завданої злочином шкоди.

Право на відшкодування мають:

- 1) особи, яким у результаті одного або декількох серйозних злочинів завдано шкоду (збитки), мають право на їх відшкодування з боку держави;
- 2) відшкодуванню підлягає шкода, заподіяна серйозними злочинами, які мають наслідком арешт підозрюваного;
- 3) відшкодування здійснюється потерпілому у випадках, коли завдана шкода:

- не може бути відшкодована винуватим самостійно;
- не може бути відшкодована за результатами кримінального чи цивільного судочинства через відсутність коштів у засудженого або відповідача – за характером і розміром ставить під загрозу життя чи реалізацію інших невід'ємних прав людини.

Згідно зі Схемою, право подання заяви на отримання відшкодування, завданої злочинцем, мають:

- особи, яким злочинцем завдано шкоду, або
- повноважні представники таких осіб, якщо сам потерпілий помер до подання заяви про відшкодування.

Як предмет відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, визнається каліцтво, отримане в результаті одного або декількох злочинів:

- насильницького характеру (включаючи пожежу та отруєння), або
- пов'язаних з нападом на залізничному транспорті, або
- пов'язаних з затриманням і арештом злочинця або підозрюваного, запобіганням або спробою запобігання злочину, а також наданням допомоги в припиненні злочинів органами правопорядку.

Для цілей відшкодування розглядаються тільки факти отримання наступних видів каліцтв:

- фізичне каліцтво (включаючи каліцтво зі смертельним результатом);
- визнане психіатричне або психологічне захворювання, або
- захворювання (певне захворювання або хворобливий стан).

Відшкодування за шкоду здоров'ю підлягає виплаті незалежно від факту засудження особи, яка вчинила злочин.

Згідно зі Схемою, можуть виплачуватися такі види відшкодувань:

- нормована компенсація – в розмірі, визначеному додатками до Схеми для конкретних видів тілесних ушкоджень;
- компенсація у разі втрати працездатності на термін понад 28 тижнів – у розмірі нормативної компенсації, збільшеної на суму втраченого доходу і заробітку;
- компенсація у зв'язку з каліцтвом, яке спричинило смерть потерпілого, яка виплачується для відшкоду-

вання вартості послуг на похорон, а також на утримання осіб, які перебували на утриманні померлого (його самотнього подружжя, непрацездатних батьків, дітей віком до 18 років і т. д.).

Загальна максимальна сума відшкодування не може перевищувати 500 000 фунтів стерлінгів.

Слід також зазначити, що виплати покликані покрити ту частину збитків, що не відшкодована іншим чином (наприклад, шляхом страхових виплат).

Крім того у Великій Британії існує Служба відшкодування завданої злочином шкоди (Criminal Injuries Compensation Authority)¹. Вона керує спеціальним фондом під назвою The Hardship Fund. Цей Фонд створений для того, щоб надавати відшкодування потерпілим від злочинів у випадку, якщо шкода не настільки істотна, щоб підпадати під затверджені тарифи загального порядку відшкодування потерпілим від злочинів.

Фонд засновано Урядом для короткострокового полегшення фінансових труднощів найменш оплачуваних працівників, які тимчасово не можуть вийти на роботу через те, що стали жертвами насильницьких злочинів. При цьому злочин ідентифікується як насильницький, якщо злочинець мав умисел на застосування насильства до особи – незалежно від характеру насильства (фізичного чи психічного) й від того, застосовано насильство чи все обмежалося погрозами.

Максимальний строк отримання допомоги з Hardship Fund – 25 днів. При цьому з моменту вчинення злочину повинно пройти не більше двох років.

Отримати відшкодування з Фонду можна лише за таких умов:

- середній заробіток потерпілого за тиждень не перевищує 111 фунтів стерлінгів – мінімально необхідної суми для того, щоб претендувати на виплату обов'язкової допомоги за хворобою;
- особа не отримала загальної допомоги за хворобою від свого роботодавця або інших виплат, аналогічних до лікарняних;
- особа у результаті вчинення злочину щодо неї не могла працювати протягом принаймні 7 днів поспіль;

---

¹ <https://www.gov.uk/criminal-injuries-compensation-a-guide>.

- особа не має судимості, пов'язаної з позбавленням волі або пробацією.

Щоб звернутися до Служби, потрібно мати:

- унікальний номер, який присвоюється поліцією після кожного зареєстрованого злочину;
- довідку від лікаря, що підтверджує непрацездатність особи у результаті злочину протягом принаймні 7 днів поспіль;
- копію останньої податкової декларації, якщо особа є самозайнятою особою.

Уряд виділяє щороку близько 500 000 фунтів стерлінгів на відшкодування шкоди потерпілим від злочинів з Hardship Fund. Виплати Фонду не покривають перші три дні відсутності потерпілого на роботі.

Мінімальне відшкодування з Фонду становить 49,05 фунтів (при добовій нормі 12,26 фунтів), а максимальне відшкодування – 306,61 фунтів, що дорівнює обов'язковій допомозі за хворобою за чотири тижні (за винятком перших трьох днів).

Показово, що в інших країнах англо-американського права також існують розвинуті механізми відшкодування шкоди.

Так, в канадській провінції Альберта створено спеціальний Фонд для потерпілих від злочинів, ресурси якого складаються в основному з коштів, що надходять в результаті кримінального провадження. З цього Фонду можлива виплата лише разової допомоги потерпілим, які зазнали фізичної або моральної шкоди як прямого наслідку вчиненого злочину.

У той же час у США за останні тридцять років створено стабільну систему допомоги потерпілим від злочину. Спочатку на добровільних засадах виникли перші відповідні громадські ініціативи. Потім була створена Національна організація допомоги потерпілим від злочинів та окрема служба в Департаменті юстиції. У 1988 році було створено Федеральне відомство для потерпілих від злочинів відповідно до Закону про потерпілих від злочинів. Цим же актом запроваджено спеціальний фонд, з якого фінансуються різні програми, спрямовані на допомогу і компенсацію жертвам злочинів та забезпечення належного статусу в кримінальному судочинстві, в тому числі юридичної допомоги. Ресурси фонду для потерпілих від злочинів поповнюються в основному за допомогою грошей, що надходять з штрафів за правопорушення. У рамках відшкодування в першу чергу компенсуються медичні

витрати, в тому числі психологічне консультування, а також втрата доходу у зв'язку із завданою шкодою здоров'ю і витрати на похорони, якщо в результаті отриманих травм особа померла. Не відшкодовується шкода, завдана майну потерпілого, за винятком протезів, окулярів, контактних лінз тощо, що підпадає під поняття медичних витрат. Передумовою для виплати компенсації потерпілому є його готовність сприяти розслідуванню злочину.

Королівство Швеція

Питання відшкодування шкоди в Швеції врегульовується законами № 740/1942 і № 413/1978. Відповідно до їх положень потерпілою від злочину може визнаватися особа, на яку було спрямоване протиправне діяння і так само особа, яка стала потерпілою в результаті такого діяння, чи якій було спричинено шкоду, хоча злочинні дії на неї не спрямовувалися.

Позов про відшкодування шкоди може розглядатися в порядку кримінального провадження або за рішенням суду виведений за рамки кримінального процесу. Про ймовірність розгляду заяви в порядку цивільного судочинства потерпілий повідомляється вже на стадії досудового розслідування.

Право на звернення до суду із позовом про відшкодування відповідно до шведського законодавства мають особи – потерпілі від злочинів, які були вчинені на території Швеції, а також особи, які постійно проживають у Швеції, навіть якщо злочин було вчинено на території іншої держави.

Заява про відшкодування шкоди може бути подана не пізніше двох років з дати прийняття остаточного рішення у відповідному кримінальному провадженні.

Можливість отримати компенсацію не обмежується категорією злочину і типом завданої шкоди.

Компенсації підлягають:

- медичні витрати;
- витрати на ремонт чи придбання (у випадках, коли об'єкти внаслідок завданих пошкоджень не підлягають відновленню) окулярів, слухових апаратів і одягу, пошкоджених у результаті злочину;

- витрати на госпіталізацію;
- втрачений на час вимушеної непрацевдатності дохід;
- витрати на підтримку родини загиблого і осіб, які перебували на його утриманні;
- витрати на поховання тощо.

Можливість отримання відшкодування потерпілим також залежить від його поведінки в момент вчинення злочину. Якщо потерпілий своєю поведінкою збільшив ризик травми умисно або з необережності, розмір відшкодування може бути істотно знижений, або може бути не наданий взагалі.

Шкода, розмір якої становить менше 10 крон, потерпілому не відшкодовується.

У Швеції існує державний фонд підтримки потерпілих від злочинів, за діяльність якого відповідає спеціальне управління Міністерства юстиції. Законодавство не визначає основні джерела фінансування Фонду. Одними із них виступають обов'язкові внески обвинувачених у вчиненні злочину, за який потенційно може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі (500 крон), і штрафи, застосовані у кримінальному провадженні.

Фінляндська Республіка

Фінляндія однією з перших в Європі ухвалила спеціальний закон про відшкодування завданої злочином шкоди № 935/1973.

У Фінляндії не існує спеціального компенсаційного фонду і допомога потерпілим від злочинів виплачується Державним казначейством.

Закон розповсюджується на злочини, вчинені на території Фінляндії – незалежно від громадянства потерпілого або злочинця. Проте в разі, якщо потерпілий і правопорушник проживали в момент нападу в Фінляндії тільки тимчасово, не є громадянами держав-членів ЄС, компенсація надається лише за виняткових обставин.

Фінський закон характеризується надзвичайно широким колом випадків, за яких потерпілий має право на відшкодування. Закон передбачає можливість компенсації потерпілим всіх видів особистої шкоди та шкоди, завданої майну внаслідок вчинення будь-

яких злочинів, крім дорожньо-транспортних, що підпадають під дію спеціального законодавства.

Потерпілим відшкодовуються витрати, пов'язані з непрацездатністю, лікуванням та подальшим медичним обслуговуванням, інвалідністю, втратою одягу, певних предметів (наприклад, розбитих окулярів) тощо.

Якщо потерпілий помирає, закон визначає категорії осіб, які мають право на компенсацію. Це можуть бути один із подружжя або неповнолітні діти (відшкодовуються витрати на догляд за дітьми, похорон жертви, компенсується моральна шкода, пов'язана з втратою близької людини тощо).

Потерпілі та інші особи можуть звернутися за відшкодуванням протягом трьох років після остаточного рішення у кримінальному провадженні та не пізніше, ніж через десять років після вчинення злочину.

Запит про відшкодування шкоди повинен супроводжуватися доказами, що свідчать про подію злочину та спричинені ним моральну чи майнову шкоду, іншими документами, які можуть вплинути на визначення суми відшкодування.

Естонська Республіка

Відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок вчинення злочину, відповідно до законодавства Естонської Республіки здійснюється як шляхом здійснення державою виплат, так і в порядку кримінального провадження шляхом застосування медіаційних процедур.

Питання державного відшкодування потерпілим злочинів регулюється Законом «Про допомогу потерпілим».

Відшкодування виплачується потерпілим від насильницьких злочинів, вчинених на території Естонської Республіки та особам, що перебували на їх утриманні, а також особам, які понесли витрати, пов'язані з лікуванням чи похованням потерпілого.

Відшкодування повинно виплачуватися, якщо потерпілий отримав серйозне ушкодження здоров'я, розлад здоров'я тривалістю не менше шести місяців, або помер у результаті вчинення насильницького злочину щодо нього.

Сума відшкодування визначається на основі оцінки завданої майнової шкоди внаслідок вчинення насильницького злочину¹.

Щодо можливості відшкодування шкоди завданої потерпілому шляхом застосування медіаційних процедур, то це питання врегульовується положеннями Кодексу кримінальних процедур.

З 1 січня 2007 року Кодекс передбачає можливість укладення договору між потерпілим і обвинуваченим, де визначається сума збитку, яка підлягає відшкодуванню, та строки його виконання. У випадку порушення такого договору про примирення чи невиконання його умов, у тому числі щодо строків і сум відшкодування, кримінальне провадження щодо особи може бути відновлено.

В Естонії відсутній спеціальний фонд відшкодування потерпілим від злочинів. Особливістю є віднесення питання відшкодування потерпілим до відання Департаменту соціального страхування, а не Міністерства юстиції.

Саме до Департаменту соціального страхування подаються заяви на відшкодування – протягом 3 років з дня вчинення злочину або смерті потерпілого. Директор Департаменту соціального страхування розглядає подану заяву і приймає рішення про призначення або про відмову у виплаті відшкодування протягом 30 днів з дня надходження заяви та документів, що до неї додаються.

Після виплати відшкодування Департаментом соціального страхування право вимоги до особи, винуватої у спричиненні шкоди, переходить до держави – в розмірі суми, сплаченої як відшкодування. Сума зворотної вимоги не може перевищувати ту, яка була задоволена в цивільному позові. У справах про регресні вимоги державу представляє Міністр соціальних справ.

Чеська Республіка

У правовій системі Чехії захист прав потерпілих від злочинів, у тому числі відшкодування шкоди, завданої їм внаслідок вчинення карного діяння, регулюється положеннями Карного кодексу, Кодексу карного провадження і Закону про жертв карних діянь від 2013 року.

---

¹ <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/state-compensation-of-victims-of-crime/>.

Відшкодування збитків потерпілим може здійснюватися під час карного провадження або в порядку цивільного судочинства.

Потерпілий має право на відшкодування:

- збитків (наприклад, компенсації витрат на лікування, вартості пошкоджень автомобіля, викрадених предметів, витрат, завданих непрацездатністю тощо);
- моральної шкоди;
- вартості безпідставного збагачення, що було отримане злочинцем внаслідок вчинення ним карного діяння щодо окремої особи.

Відшкодування шкоди потерпілому під час здійснення кримінального провадження можливе:

1) у добровільній формі, коли правопорушник за домовленістю із потерпілим самостійно компенсує йому завдану шкоду під час здійснення провадження;

2) у примусовій формі, тобто шляхом звернення потерпілого з цивільним позовом у карному провадженні із вимогою про компенсацію завданих збитків.

Претензії позивача про відшкодування такої шкоди повинні бути подані під час карного провадження, але не пізніше, ніж до початку дослідження доказів у суді.

Законодавством не визначаються вимоги щодо змісту позову про відшкодування збитків. Тим не менше, письмова заява за будь-яких умов повинна містити:

- опис обставин, за яких завдано шкоду;
- кількісну оцінку збитків, завданих майну чи особі потерпілого;
- вимогу зобов'язати відповідача компенсувати позивачеві шкоду, завдану в результаті карного діяння.

Крім того, можна подати позов про відшкодування збитків у заяві до органів правопорядку про вчинення карного діяння (або під час надання свідчень поліції). Позов про відшкодування збитків подається до конкретної особи. Особливо важливо дотримуватися цього принципу у справах, де обвинувачується кілька осіб.

При визначенні розміру завданих збитків потерпілий повинен вказати принаймні мінімальний розмір завданої шкоди. Така сума може бути змінена під час здійснення розгляду справи потерпілого до постановлення вироку судом. Однією із обов'язкових

умов для отримання відшкодування з боку держави є своєчасне подання заяви про вчинення злочинного діяння до поліції. Відповідно до закону, держава не надаватиме відшкодування, якщо потерпілий оперативно не повідомив про вчинення карного діяння, що стало наслідком необхідності здійснення щодо правопорушника розшукових заходів.

Держава надає відшкодування, яке включає суму втраченого доходу і доведені витрати на лікування, а також витрати на поховання у випадку смерті потерпілого.

Відшкодування здійснюється або у вигляді одноразової суми або як сума, еквівалентна доведеній сумі втраченого заробітку, витрат на лікування, витрат на поховання тощо. Суми, отримані як відшкодування збитків потерпілим з інших джерел (наприклад, від страхової компанії) вираховується з цієї суми.

При вирішенні питання про можливість надання фінансової допомоги з боку держави враховується поведінка потерпілого під час вчинення карного діяння (тобто з'ясовується, якою мірою поведінка потерпілого була віктимною), чи повідомив потерпілий про злочин, чи погодився давати свідчення у карному провадженні тощо.

Заява про отримання відшкодування від держави має бути розглянута протягом 3-ох місяців з дати її надходження. Для звернення необхідно заповнити формуляри і подати їх до Міністерства юстиції Чеської Республіки¹.

---

¹ http://ec.europa.eu/civiljustice/comp_crime_victim/comp_crime_victim_cze_en.htm.

Розділ II. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

1. Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів¹ від 24 листопада 1983 року

Держави-члени Ради Європи, які підписали цю Конвенцію, вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами,

вважаючи, що з огляду на поняття справедливості та соціальної солідарності, необхідно розглянути становище потерпілих від умисних насильницьких злочинів, які отримали тілесні ушкодження або розлад здоров'я, або осіб, які знаходились на утриманні осіб, померлих у результаті таких злочинів,

вважаючи за необхідне впровадити або розвинути системи відшкодування таким потерпілим Державою, на території якої були вчинені ці злочини, особливо в тих випадках, коли злочинець не встановлений або він не має коштів,

вважаючи, що необхідно встановити мінімальні стандарти в цій сфері,

розглянувши Резолюцію (77) 27 Комітету Міністрів Ради Європи про відшкодування потерпілим від злочину,

встановили наступне:

Розділ I. Основні принципи

Стаття 1

Сторони зобов'язуються вжити необхідних заходів, щоб привести в дію принципи, які містяться в Розділі I цієї Конвенції.

---

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

Стаття 2

Якщо відшкодування неможливо забезпечити з інших джерел, Держава зобов'язана здійснити відшкодування:

а. тим, кому завдано серйозних тілесних ушкоджень або розладу здоров'я внаслідок умисного насильницького злочину;

б. осіб, які знаходились на утриманні померлих у результаті такого злочину.

2. Відшкодування здійснюється навіть у випадках, якщо злочинець не може бути обвинувачений або покараний.

Стаття 3

Відшкодування здійснюється Державою, на території якої було вчинено злочин:

а. громадянам держав-членів цієї Конвенції;

б. громадянам всіх держав-членів Ради Європи, які постійно проживають у Державі, на території якої було вчинено злочин.

Стаття 4

Відшкодування повинно покривати, залежно від випадку, принаймні такі частини збитків: втрату заробітків, витрати на ліки та госпіталізацію, витрати на поховання, та у випадках, що стосуються утриманців, – на утримання.

Стаття 5

Схема відшкодування, у випадку необхідності, може встановлюватись щодо всього або окремих частин відшкодування, або верхня межа, вище якої та мінімум, нижчого якого, таке відшкодування не може здійснюватися.

Стаття 6

Схема відшкодування може встановлювати період, протягом якого повинні подаватися заяви про відшкодування.

Стаття 7

Відшкодування може бути зменшене або відмінене, враховуючи фінансове становище заявника.

Стаття 8

1. Відшкодування може бути зменшене або відмінене, враховуючи поведінку потерпілого або заявника до, під час або після злочину, або в зв'язку із завданою травмою чи смертю.

2. Відшкодування може також бути зменшене або відмінене, якщо потерпілий або заявник причетні до організованої злочинності або є членами організації, яка причетна до насильницьких злочинів.

3. Відшкодування може також бути зменшене або відмінене, якщо повне або часткове відшкодування суперечить сенсу справедливості або публічного порядку.

Стаття 9

Для запобігання подвійного відшкодування, Держава або уповноважений орган можуть вирахувати із вже здійсненого відшкодування будь-яку суму грошей, отриманих внаслідок травми або смерті, від злочинця, в порядку соціального забезпечення чи страхування або з будь-якого іншого джерела.

Стаття 10

Держава або уповноважений орган влади можуть отримати право вимоги замість осіб, які мають на це право, але не більше сплаченої суми відшкодування.

Стаття 11

Сторони зобов'язуються вжити необхідних заходів для того, щоб інформація про схеми відшкодування була доступна потенційним заявникам.

Розділ II. Міжнародне співробітництво**Стаття 12**

За умови застосування дво- або багатосторонніх договорів про взаємодопомогу, укладених між Договірними Державами, уповноважені органи влади кожної зі Сторін, на запит відповідних органів влади будь-якої іншої Сторони, повинні надати максимально можливу допомогу з питань, які охоплює ця Конвенція. З цією метою кожна Договірна Держава визначає центральний

орган влади, якому доручає приймати запити щодо такої допомоги, а також інформувати про це Генерального Секретаря Ради Європи тоді, коли приймається рішення про зберігання документів ратифікації, прийняття, узгодження чи вступу.

Стаття 13

1. Європейський Комітет з кримінальних питань Ради Європи (CDPC) інформується щодо застосування цієї Конвенції.

2. З цією метою кожна Сторона передає Генеральному Секретареві Ради Європи всю необхідну інформацію, що стосується законодавчих або підзаконних положень щодо питань, які охоплює Конвенція.

Розділ III. Кінцеві положення

Стаття 14

Конвенція відкрита для підписання державами-членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації, прийняттю та схваленню. Документи ратифікації, прийняття або схвалення приймаються на зберігання Генеральним Секретарем Ради Європи.

Стаття 15

1. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, наступного після закінчення трьох місяців з дати, коли три держави-члени Ради Європи висловили згоду на обов'язковість Конвенції згідно з положеннями Статті 14.

2. Для будь-якої держави-члена, яка надалі висловила згоду на обов'язковість Конвенції, вона набирає чинності в перший день місяця, наступного після закінчення трьох місяців з дати вручення на зберігання документів ратифікації, прийняття чи схвалення.

Стаття 16

1. Після набрання чинності цією Конвенцією, Комітет Міністрів Ради Європи може запросити будь-яку державу – не члена Ради Європи приєднатися до цієї Конвенції рішенням, прийнятим більшістю, як це передбачено статтею 20d Статуту Ради Європи, та одноголосним рішенням представників Договірних Держав, які уповноважені засідати в Комітеті.

2. Для будь-якої Держави, яка приєднується до Конвенції, вона набирає чинності в перший день місяця, наступного після закінчення трьох місяців з дати передання на зберігання документу приєднання Генеральному Секретареві Ради Європи.

Стаття 17

1. Будь-яка Держава може в момент підписання або передання на зберігання свого документу ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання, окреслити територію або території, на яких буде застосовуватись ця Конвенція.

2. Будь-яка Держава може надалі шляхом заяви на адресу Генерального Секретаря Ради Європи, поширити дію цієї Конвенції на будь-яку іншу територію, визначену в заяві. Конвенція набирає чинності щодо цієї території в перший день місяця, наступного після закінчення трьох місяців з дати отримання заяви Генеральним Секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена стосовно двох попередніх параграфів, може бути відкликана щодо будь-якої території, зазначеної в такій заяві, шляхом нотифікації на адресу Генерального Секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, наступного після закінчення шести місяців з дати отримання нотифікації Генеральним Секретарем.

Стаття 18

1. Будь-яка Держава може в момент підписання або передання на зберігання свого документу ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання залишити за собою право застосувати одне або кілька застережень.

2. Будь-яка Держава, яка застосувала застереження на підставі попереднього параграфу, може відізвати його повністю або частково шляхом нотифікації на адресу Генерального Секретаря Ради Європи. Відкликання набирає чинності з дня отримання нотифікації Генеральним Секретарем.

3. Сторона, яка застосувала застереження щодо положень цієї Конвенції, не може розраховувати на застосування цього положення жодною іншою Стороною, але може внаслідок часткового або обумовленого застереження розраховувати на застосування цього положення тією мірою, якою вона це визнає.

Стаття 19

1. Будь-яка Сторона може в будь-який момент денонсувати цю Конвенцію шляхом нотифікації на адресу Генерального Секретаря Ради Європи.

2. Денонсація набирає чинності в перший день місяця, наступного після закінчення шести місяців з дати отримання нотифікації Генеральним Секретарем.

Стаття 20

Генеральний Секретар Ради Європи нотифікує державам-членам Ради та будь-якій Державі, яка приєдналася до цієї Конвенції про:

- a. будь-які підписання;
- b. зберігання документу ратифікації, прийняття, схвалення або приєднання;
- c. дату набрання чинності цією Конвенцією відповідно до статей 15, 16, та 17;
- d. будь-який інший акт, нотифікацію чи повідомлення, які мають відношення до цієї Конвенції.

На засвідчення цього, належним чином уповноважені підписали цю Конвенцію.

Вчинено в м. Страсбург 24 листопада 1983 року у двох примірниках французькою та англійською мовами, при цьому обидва тексти є автентичними, в одному екземплярі, який буде зберігатися в архіві Ради Європи. Генеральний Секретар Ради Європи надішле завірені копії всім державам-членам Ради Європи та будь-якій Державі, яка приєднається до цієї Конвенції.

Пояснювальний коментар

I. Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, складена в межах Ради Європи Комітетом урядових експертів під керівництвом Європейського комітету з кримінальних питань (CDPC), була відкрита для підписання державами-членами Ради Європи 24 листопада 1983 року.

II. Текст пояснювального коментаря, підготовлений комітетом експертів і представлений Комітету Міністрів Ради Європи з

поправками і доповненнями, внесеними ССЖ¹, не є документом з авторитетним тлумаченням Конвенції, хоча він може бути використаний так для полегшення застосування положень, що в ній містяться.

І. Вступ

1. В останні десятиліття політичні діячі і кримінологи приділяли особливу увагу становищу потерпілого від злочину і захисту інтересів потерпілого. Вони підкреслили, що надання допомоги потерпілим повинно бути предметом постійної уваги кримінальної політики, нарівні з покаранням злочинців. Така допомога включає заходи, призначені полегшити психологічні страждання, а також вилікувати нанесені потерпілому тілесні ушкодження.

Одним з таких питань, яким приділяється особлива увага, є відшкодування потерпілому або особам, які знаходяться на його утриманні. В принципі, злочинець повинен виплачувати відшкодування, за рішенням цивільних або – в деяких країнах – кримінальних судів, чи відповідно до судової й позасудової домовленості між ним та потерпілим. Однак, хоча теоретично потерпілий може отримати сатисфакцію таким чином, на практиці рідко здійснюється повне відшкодування, зокрема тому, що злочинця не затримують, він зникає або не має достатньо коштів.

2. Тому, в 1960-ті роки різні держави-члени Ради Європи почали створювати схеми для відшкодування потерпілим з публічних коштів у випадках, коли відшкодування неможливо було виплатити іншим чином. З огляду на це, у 1970 році СЕРС (наразі – СДРС) прийняв рішення додати питання відшкодування потерпілим від злочину до своєї робочої програми. Це рішення було схвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 192-му засіданні заступників міністрів, але не було вжито жодних заходів щодо цього рішення в очікуванні результатів відповідної роботи, здійснюваної Міжнародною асоціацією кримінального права (11-й Міжнародний конгрес з кримінального права, Будапешт, 1974 рік).

Обговоривши питання відшкодування потерпілим від злочину, 9-а Конференція Міністрів юстиції країн Європи (Відень, 1974

---

¹ Попередня абревіатура Європейського комітету правового співробітництва. Нинішня абревіатура – CDCJ (прим. редактора)

року), рекомендувала Комітетові Міністрів Ради Європи дати вказівку СЕРС провести обмін думками та інформацією з цієї теми.

У січні 1975 року таке доручення було належним чином виконано СЕРС.

У кінцевому підсумку, підкомітетові СЕРС було доручено розробити загальні принципи, що регулюють питання відшкодування потерпілим від злочину, приділяючи особливу увагу відшкодуванню з публічних коштів. Підкомітет підготував проект резолюції та доповідь з цього питання, які були направлені до СЕРС та затверджені в 1977 році.

У вересні 1977 року Комітет Міністрів Ради Європи ухвалив Резолюцію (77) 27 про відшкодування потерпілим від злочину. Відповідно до цієї Резолюції державам-членам рекомендувалося забезпечити державне відшкодування потерпілим, або особам, які знаходяться на їх утриманні, від умисних насильницьких злочинів у випадках, коли відшкодування неможливо надати іншими засобами, а також розробити відповідні керівні принципи.

Доповідь СЕРС про відшкодування потерпілим від злочину опублікована в 1978 році.

3. Через п'ять років після прийняття Резолюції (77) 27 різні держави-члени Ради Європи, керуючись, поміж іншого, вказаною резолюцією, або запровадили державні схеми відшкодування потерпілим від злочину, або розробили законопроекти з цього питання.

Однак, різні держави-члени незабаром констатували, що якщо іноземці, які переміщуються між державами-членами, зокрема працівники-мігранти, мали отримати соціальний захист, необхідно було переглянути принципи, викладені в Резолюції (77) 27 (та більш конкретно в статті 13), і розробити документ, який би мав обов'язкову силу.

Ці міркування, згадані в доповіді, представлені паном Luster'ом від імені Комітету з правових питань Європейського парламенту (Дос. 1-464/80). Під час дебатів Європарламенту 12 березня 1981 року було заявлено, що ЄЕС повинна скласти директиву з цього питання, якщо Рада Європи ще не приступила до розробки конвенції на основі Резолюції (77) 27. Резолюція про відшкодування потерпілим від насильницьких дій, прийнята Європейським парламентом 13 березня 1981 року, відображає цю позицію.

4. На 30-му пленарному засіданні (1981 рік) Європейський комітет з кримінальних питань звернув увагу на цю проблему, доручивши Спеціальному комітету з питань потерпілих та кримінальної і соціальної політики почати роботу з підготовки Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів на підставі Резолюції (77) 27 з цього ж питання.

5. Спеціальний комітет проводив засідання двічі в 1982 році (24 – 26 лютого та 29 вересня – 1 жовтня) під головуванням пана J. G. Schätzler'a (Федеративна Республіка Німеччина). У засіданнях брали участь фахівці з Франції, Ісландії, Італії, Люксембургу, Нідерландів, Португалії, Швейцарії, Туреччини та Великобританії, а також пан H.J. Schneider (Федеративна Республіка Німеччина) і пані J. Shapland (Сполучене Королівство), консультанти і спостерігачі з Канади і від Міжнародної асоціації кримінального права.

Розширене засідання комітету проходило з 17 по 21 січня 1983 року під головуванням пана J. G. Schätzler'a. На засіданні були присутні представники усіх держав-членів Ради Європи, за винятком Бельгії, Ірландії, Ліхтенштейну та Мальти.

Проект Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, підготовлений Спеціальним комітетом і схвалений після внесення поправок, запропонованих розширеним комітетом, і проект пояснювального коментаря, були схвалені Європейським комітетом з кримінальних питань на 32-му пленарному засіданні (у квітні 1983 року). На 361-му засіданні заступників міністрів (у червні 1983 року) Комітет Міністрів ухвалив Конвенцію і вирішив відкрити її для підписання 24 листопада 1983 року.

II. Загальні положення

A. Структура Конвенції

6. Метою Ради Європи є досягнення більшої єдності між її державами-членами і здійснюється, зокрема, шляхом гармонізації їх законодавства та домовленості між ними щодо загальної політики.

У цьому зв'язку Європейський комітет з кримінальних питань прагнув, з моменту його створення, сприяти спільній політиці щодо попередження злочинності і поведження зі злочинцями.

Така політика вимагає збалансованої уваги до всіх компонентів злочинного діяння. Дослідження з питань потерпілих, проведені в різних країнах в останні десятиліття, виявили взаємодію, яка може існувати між злочинцем і потерпілим під час вчинення злочину. У той же час вони висвітлили питання психологічного і фізичного страждання, яке зазнають потерпілі після злочину, а також труднощів, з якими вони часто стикаються при відстоюванні своїх прав. Такі положення приводять нас до висновку, що однакова увага повинна приділятися потерпілим, і зокрема захистові їх інтересів, та поводженню зі злочинцями і їх соціальної реабілітації.

7. Це вказує на необхідність відшкодування потерпілому, не тільки полегшення, наскільки це можливо, травм і страждання, яких він зазнав, а також припинення соціального конфлікту, спричиненого злочинцем, і полегшення застосування раціональної, ефективної кримінальної політики.

8. Різноманітні положення чинного законодавства держав-членів розроблені з метою спонукання злочинця до відшкодування потерпілому (наприклад, відстрочка виконання вироку або пробація можуть залежати від виплати відшкодування, виплата відшкодування може становити основне покарання тощо). Однак на практиці відшкодування за спричинену травму виплачується дуже рідко. Тому визнано необхідність того, щоби держава робила свій внесок у відшкодування потерпілим.

9. Були висунуті різноманітні аргументи на користь участі держави у відшкодуванні:

а. Відповідно до однієї теорії, Держава зобов'язана здійснити відшкодування потерпілому, тому що:

- вона не змогла запобігти вчиненню злочину шляхом ефективної кримінальної політики;

- вона запровадила заходи кримінальної політики, які зазнали невдачі;

- наклавши заборону на особисту помсту, вона зобов'язана полегшити страждання потерпілого або осіб, які знаходяться на його утриманні (принцип відповідальності Держави за злочин).

б. Відповідно до іншої теорії, втручання Держави виправдане з міркувань соціальної солідарності і справедливості: оскільки деякі громадяни знаходяться в більш уразливому становищі або більше

невдачливі, ніж інші, вони повинні отримати відшкодування від усього суспільства, за завдану ним шкоду.

с. Нарешті, було висловлено припущення, що, позбавляючи потерпілого почуття несправедливості, відшкодування Держави полегшує застосування каральної кримінальної політики, але такої, яка є більш ефективною.

10. Резолюція (77) 27 визнала справедливість та соціальну солідарність основними принципами відшкодування.

Ці ж принципи лежать в основі Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів (другий пункт преамбули).

Однак більшість членів комітету дотримувались думки, що ці принципи не означають, що Держава повинна втручатися лише у випадках крайньої необхідності (тобто у випадку труднощів). При призначенні відшкодування, тим не менш, може братися до уваги фінансове становище потерпілого або осіб, які знаходяться на його утриманні (стаття 7).

В. Цілі Конвенції

11. Європейська конвенція про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, що базується на Резолюції (77) 27, переслідує такі цілі:

а. Гармонізувати на європейському рівні керівні принципи (мінімальні вимоги) щодо відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів і надати їм обов'язкової сили.

Держави, які ратифікують Конвенцію, повинні дотримуватися викладених принципів або шляхом внесення змін до чинного законодавства та адміністративної практики, або шляхом введення цих принципів до будь-якого нового законодавства або практики.

б. Забезпечити співробітництво між Сторонами при відшкодуванні потерпілим від насильницьких злочинів, а саме сприяти:

- відшкодуванню потерпілим, які є громадянами іноземної держави, Державою, на території якої було вчинено злочин;
- взаємодопомозі Сторін з усіх питань, що стосуються відшкодування.

Така співпраця необхідна через присутність численної кількості

іноземців на територіях Сторін (працівники-мігранти, туристи, студенти тощо).

III. Коментар до статей Конвенції

Розділ I. Основні принципи

Стаття 1

12. Відповідно до положень статті 1, Сторони зобов'язуються гарантувати, що їх чинне і майбутнє законодавство та адміністративна практика щодо відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів будуть відповідати вимогам Конвенції. Це означає, що ця Конвенція не підлягає примусовому виконанню.

Завданням Договірних Держав Конвенції є встановлення правових основ, адміністративних заходів і методів функціонування схем відшкодування з належним урахуванням цих принципів.

13. Оскільки низка держав-членів протягом декількох років ефективно використовує схеми виплати відшкодування з публічних коштів, комітет вирішив розробити положення з мінімальними вимогами, а не модельний закон, суворість якого могла би завадити декільком державам-членам ратифікувати Конвенцію.

Стаття 2

14. У цій статті викладені основні умови, які регулюють відшкодування Державою потерпілим від насильницьких злочинів. Оскільки вказані правила є мінімумом, не виключається домовленість Сторін щодо більшого відшкодування.

У наступних статтях передбачені обмеження зобов'язань, встановлених статтею 2 для особливих випадків.

15. Держава виплачує відшкодування, тільки якщо відшкодування не може бути повністю забезпечено з інших джерел (за рахунок злочинця, соціального забезпечення тощо).

Проте як впливає зі статей 9 і 10, це положення не повинно бути прийняте для виключення проміжного внеску Держави до відшкодування потерпілому в очікуванні рішення за позовом, у межах судового або позасудового провадження (арбітражу) щодо відшкодування шкоди. Потерпілий, який терміново потребує допомоги, іноді не може чекати на результати часто складних проваджень (див. пункт 8 Резолюції (77) 27). У таких випадках,

Сторони можуть передбачити положення для того, щоби Держава або уповноважений орган влади могли отримати право вимоги замість особи, яка отримує відшкодування, на суму виплаченого відшкодування (стаття 10) або, якщо пізніше особа, яка отримує відшкодування, отримає його з будь-якого іншого джерела, могли повернути собі повністю або частково суму виплаченого відшкодування (Стаття g).

16. Для того, щоби відшкодування потерпілому здійснювалося за рахунок публічних коштів, порушення повинні бути:

- умисними;
- насильницькими;
- такими, що прямо спричиняють серйозні тілесні ушкодження або розлад здоров'я.

17. Конвенція застосовується лише щодо умисних порушень, оскільки вони є особливо серйозними, і є підставами для відшкодування рідше, ніж неумисні порушення, які включають в себе величезну кількість дорожньо-транспортних порушень, і, в принципі, відносяться до інших схем (особисте страхування, соціальне забезпечення тощо).

18. Насильство, спричинене злочинцем, не обов'язково має бути фізичними. Відшкодування також може виплачуватися у випадках психологічного насильства (наприклад, серйозні погрози), що спричиняє серйозні травми або призводить до смерті.

19. Конвенція спрямована на захист потерпілих від злочинів проти життя, фізичної недоторканності і здоров'я.

Згідно з внутрішнім правом кожної Держави, поняття здоров'я може включати як психічне, так і фізичне здоров'я.

Нанесені травми мають бути серйозними і безпосередньо пов'язаними зі злочином, причиново-наслідковий зв'язок повинен бути доведений.

З урахуванням як основоположного принципу солідарності, який вимагає пом'якшення головного тяжкого становища і травми, так і фінансових труднощів, Конвенція не поширюється на:

- легкі травми або травми, що не завдані безпосередньо злочином;
- шкоду, яка завдана іншим інтересам, зокрема власності.

Отруєння, зґвалтування та підпал слід розглядати як умисне насильство.

20. Особи, які мають право на отримання відшкодування:

а. Потерпілий

У разі серйозних тілесних ушкоджень або розладу здоров'я, відшкодування підлягає виплаті безпосередньо потерпілому. Особи, які знаходяться на утриманні потерпілого, таким чином, отримують виплати опосередковано.

До потерпілих від насильницьких злочинів відносять будь-яку особу, яка була поранена або вбита при спробі попередити злочин, чи при наданні допомоги поліції у спробі запобігти злочину або затримати злочинця, або допомогти потерпілому.

б. Особи, які знаходились на утриманні потерпілого, померлого внаслідок насильницького злочину

Сторони повинні визначити цей термін відповідно до вимог свого внутрішнього права (діти, подружжя тощо).

21. Відшкодування з публічних коштів виплачується потерпілому незалежно від обвинувачення або засудження злочинця.

Окремі категорії злочинців, визначені національним законодавством (наприклад, неповнолітні, психічно хворі особи), не можуть бути об'єктом обвинувачення, тому що вважаються особами, які не несуть відповідальність за свої дії.

Обвинувачені злочинці можуть уникнути засудження з інших причин (наприклад, у випадку крайньої необхідності).

Тим не менш, Держава може здійснити відшкодування навіть стосовно таких дій, якщо відшкодування не може бути виплачене повністю з інших джерел.

Стаття 3

22. Ця стаття регулює міжнародні аспекти відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів.

23. За аналогією з Резолюцією (77) 27, прийнятої до Конвенції, Конвенція визнає принцип «територіальності»: відшкодування виплачується Державою, на території якої вчинено порушення.

Якщо різні частини злочину вчинені в різних Державах, відшкодування виплачується Державою, на території якої постійно проживають потерпілий або особи, які знаходяться на його утри-

манні, за умови, що частину порушення вчинено на території цієї Держави.

Конвенція не передбачає відшкодування громадянам, які стають потерпілими від насильницьких злочинів перебуваючи за кордоном, але жодне положення не заважає Сторонам визнавати принцип громадянства в певних випадках.

24. Відшкодування іноземцям-потерпілим від насильницьких злочинів на тих же підставах, що і громадянам цієї Держави – це положення вже запроваджено в деяких державах-членах Ради Європи – необхідне через такі основні причини:

- солідарність та справедливість вимагають, щоби за певних умов Держава робила свій внесок у відшкодування іншим потерпілим на своїй території, а не тільки своїм власним громадянам;

- іноземці часто сприяють економічному і соціальному розвитку країни (наприклад, як працівники-мігранти). Отже, вони мають право на ті ж переваги, що і громадяни відповідної Держави.

25. У Конвенції визначено категорії іноземців, які мають право на отримання відшкодування:

а. Громадяни держав-сторін Конвенції.

Це положення відповідає принципу взаємності.

б. Громадяни будь-якої держави-члена Ради Європи, які постійно проживають у Державі, на території якої вчинено злочин.

Основною метою цього положення, – відхилення від принципу взаємності, – є захист працівників-мігрантів (групи з низьким рівнем доходу), які тим не менш сприяють розвитку економіки країни, де вони працюють, і не повинні каратися, якщо Держава, з якої такі особи походять, до цього часу не може ратифікувати Конвенцію.

Відшкодування усім потерпілим-іноземцям від злочинів без застосування вимоги принципу взаємності було також рекомендовано 11-м Міжнародним конгресом з кримінального права (Будапешт, 1974 рік, Висновки, пункт А. 7).

26. Поняття постійного місця проживання має тлумачитися з урахуванням Резолюції Комітету міністрів (72) 1 про стандартизацію правових концепцій «domicile» та «residence».

27. Хоча Конвенція встановлює мінімальні вимоги, її положення не перешкоджають Договірним Державам сплачувати відшкодування:

- громадянам будь-якої Держави (а не тільки громадянам держав-членів Ради Європи), які постійно проживають на їх території;
- всім іноземцям (що дозволило отримати відшкодування туристам).

Стаття 4

28. У цій статті визначені мінімальні вимоги, які повинні покриватися обґрунтованим відшкодуванням, якщо шкода встановлена в конкретному випадку. До них відносяться:

- втрата заробітку (наприклад, у результаті іммобілізації через травму);
- витрати на лікування (можуть включати витрати за призначені ліки і стоматологічне лікування);
- витрати на госпіталізацію;
- витрати на поховання;
- у випадку утриманців (діти, чоловік чи дружина тощо) – втрата утримання.

З урахуванням положень національного законодавства, до інших можливостей відносяться відшкодування за:

- біль і страждання (*pretium doloris*);
- зменшення вірогідної тривалості життя;
- додаткові витрати, пов'язані з втратою працездатності внаслідок порушення.

Розмір відшкодування за зазначені позиції повинен розраховуватися Державою, яка сплачує відшкодування, відповідно до шкали, яка зазвичай застосовується для соціального забезпечення або приватного страхування, або відповідно до звичайної практики згідно з цивільним права.

Стаття 5

29. Ця стаття дозволяє встановлювати:

- верхню межу відшкодування.

Так як публічні кошти, призначені для відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, не є необмеженими, необхідно

встановити верхню межу такого відшкодування в певних ситуаціях;

- мінімальний поріг, нижче якого відшкодування не виплачується.

Згідно з принципом римського права *de minimus non curat praetor* (суддя не піклується про дрібниці), це положення звужує сферу застосування Конвенції, виключаючи дрібні ушкодження, яких потерпілий може легко позбутися.

30. Очевидно, що Конвенції не може встановити жорстко визначені обмеження, оскільки ресурси і рівень життя відрізняються в різних Державах. Ці відмінності означатимуть, що сума відшкодування буде відрізнятися для різних Держав, і це буде особливо помітно у випадках, коли будуть отримувати відшкодування потерпілі-іноземці. У таких ситуаціях, бажано приділити належну увагу рівневі життя в країні, де потерпілий зазвичай проживає. Обмеження повинні бути встановлені з особливим урахуванням:

- адміністративних обмежень (наприклад, індивідуальні ресурси Держав);

- фінансових факторів (наприклад, заробітна плата, витрати на лікування або госпіталізацію тощо).

Такі обмеження можуть застосовуватися або до загальної суми відшкодування в певному випадку, або до окремих позицій відшкодування, наприклад, за втрату заробітку або біль і страждання.

Стаття 6

31. Заяви про відшкодування потерпілому або, у випадку його смерті – утриманцям, повинні направлятися протягом періоду, що повинен бути визначений кожною Державою відповідно до власної звичайної практики.

Заява повинна бути направлена якнайшвидше після вчинення злочину для того, щоби:

- потерпілий міг отримати допомогу, якщо йому завдано фізичних та психологічних травм;

- шкода могла бути встановлена та оцінена без небажаних труднощів.

Стаття 7

32. Оскільки відшкодування потерпілому з публічних коштів є актом соціальної солідарності, таке відшкодування може бути

непотрібним, якщо очевидно, що потерпілий або його утриманці живуть у достатку. В такому випадку, Держава може зменшити або навіть відмінити свій внесок у відшкодування потерпілому, при цьому такі дії не будуть розцінені як дискримінаційні і несправедливі стосовно певної частини населення. Однак, це положення не повинно тлумачитись як таке, що виключає відшкодування Державою у випадках, де немає особливо скрутних обставин.

Таке положення також не заважає Державам виплачувати відшкодування, незалежно від фінансового становища потерпілого або його утриманців (наприклад, на тій же основі, що при виплаті пенсії з інвалідності ветеранам війни).

Стаття 8

33. У той час, як у статті 7 міститься об'єктивний критерій для зниження або відміни відшкодування, стаття 8 передбачає зменшення або відміну відшкодування з вини потерпілого.

Відшкодування може також бути зменшене або відмінене, якщо потерпілий або заявник причетні до організованої злочинності або є членами організації, яка причетна до насильницьких злочинів.

Відшкодування може також бути зменшене або відмінене, якщо повне або часткове відшкодування суперечить сенсу справедливості або публічного порядку.

34.a. Неналежна поведінка потерпілого у зв'язку із злочином або завданою шкодою

Часто існують свідчення ступеню взаємозв'язку між поведінкою потерпілого і злочинця. Перший параграф статті 8 посиляється на випадки, коли потерпілий провокує злочин, наприклад, веде себе виключно зухвало або агресивно, або спричиняє більше насильство злочинними діями у відповідь, а також на випадки, коли потерпілий своєю поведінкою сприяє причиново-наслідковому зв'язку або ускладненню нанесеної шкоди (наприклад, необгрунтовано відмовляючись від медичного лікування).

Відмова заявляти про злочин до поліції або співпрацювати з органами юстиції, може також слугувати підставою для зниження суми відшкодування або відмови від його виплати.

35.b. Причетність до злочинних угруповань або організацій, які причетні до насильницьких злочинів

Якщо потерпілий належить до світу організованої злочинності

(наприклад, наркоторгівля) або є членом організацій, які причетні до насильницьких злочинів (наприклад, терористичні організації), він може вважатися особою, що втратила право на співчуття або солідарність суспільства в цілому. Як наслідок, потерпілому може бути відмовлено у відшкодуванні, або йому буде виплачено зменшений розмір відшкодування, навіть якщо злочин, що завдав шкоду, не мав прямого відношення до вищевказаної діяльності.

36.с. Відшкодування суперечить сенсу справедливості або публічному порядку

Держави, які запроваджують схеми відшкодування, зазвичай хочуть зберегти певну свободу дій щодо призначення відшкодування і мати змогу відмовитися від нього в певних випадках, коли очевидно, що жест солідарності буде суперечити очікуванням суспільства або інтересам, чи буде суперечити основним принципам законодавства відповідної Держави. Таким чином, може бути відмовлено у відшкодуванні відомому злочинцю, який став потерпілим від насильницького злочину, навіть якщо такий злочин не пов'язаний з його злочинною діяльністю.

37. Принципи, які обґрунтовують відмову від сплати відшкодування або зменшення відшкодування, дійсні не лише стосовно потерпілого особисто, який помер у результаті насильницького злочину, але і щодо його утриманців.

Стаття 9

38. Для уникнення подвійного відшкодування, відшкодування, яке вже було отримано від злочинця або з інших джерел, може бути вираховане із суми відшкодування, що виплачується з публічних коштів.

Сторони повинні визначити, які саме суми підлягають такому вирахуванню. У деяких державах-членах, наприклад, суми, що виплачуються потерпілому в межах особистого страхування, як правило, не вираховуються з відшкодування.

39. Держава може вимагати повернення Державі або уповноваженому органу, яка виплачує відшкодування з публічних коштів, усієї або частини (в залежності від отриманої суми) суми відшкодування, яку потерпілий отримує від злочинця або з інших джерел, після того як він отримав відшкодування з публічних коштів.

Ці обставини виникають, наприклад, якщо:

- потерпілий, який перебуває у складному становищі, отримує

відшкодування від Держави, очікуючи рішення за позовом проти злочинця чи органу влади;

- злочинця, який не встановлений на момент відшкодування за рахунок публічних коштів, згодом знаходять і засуджують, і він повністю або частково сплачує відшкодування потерпілому.

40. Інформування органу з відшкодування про подальше відшкодування створює очевидні проблеми. У деяких Державах суди інформують орган з відшкодування про присуджені потерпілому відшкодування, тим самим полегшуючи повернення коштів, виплачених органом, що здійснює таке відшкодування.

Стаття 10

41. Якщо потерпілий або його утриманці отримують відшкодування за рахунок публічних коштів, його права щодо отримання відшкодування від злочинця або з інших джерел (соціальне забезпечення тощо) можуть бути передані Державі або органу з відшкодування, якщо це передбачено внутрішнім законодавством, які можуть після цього вжити заходів для отримання відшкодування на цій підставі.

Стаття 11

42. Було встановлено, що часто у Державах, які мають схеми відшкодування за рахунок публічних коштів, такі схеми не використовуються. Основною причиною цього є необізнаність суспільства в питаннях схем відшкодування, що наглядно демонструє необхідність більшого розголошення відповідної інформації.

Головна відповідальність за інформування потерпілого про його права на отримання відшкодування повинна покладатися на органи і агенції, що працюють з ним відразу після злочину (поліція, лікарні, слідчий суддя, служба публічних обвинувачів тощо). Інформація, яка спеціально публікується уповноваженими органами, повинна бути доступною таким органам, які повинні її поширювати, коли це практично можливо, відповідним особам.

Мас-медіа (преса, радіо, телебачення) також можуть сприяти висвітленню подібних тем.

Розділ II. Міжнародне співробітництво

Стаття 12

43. Різні питання, що стосуються імплементації Конвенції, можуть створювати потребу у співробітництві між Сторонами, зокрема:

- інформація про відшкодування, яку може отримати потерпілий-іноземець у державі, звідки він є родом;

- засоби, за допомогою яких Держава, що здійснює відшкодування потерпілому, може звернутися за відшкодуванням до злочинця, який проживає за кордоном (або від органів іншої держави, наприклад, від органу соціального захисту);

- інформація від органів охорони здоров'я чи їх співробітників.

44. Міжнародне співробітництво в цій сфері може бути покращено за допомогою конвенцій Ради Європи, а саме, за допомогою Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах та Протоколу до неї, і Європейської конвенції про отримання за кордоном інформації та доказів у адміністративних справах, а також за допомогою дво- і багатосторонніх угод, укладених Договірними Сторонами цієї Конвенції.

45. Окрім рекомендацій Договірним Сторонам цієї Конвенції надавати одна одній допомогу у всіх питаннях, які висвітлюються Конвенцією, стаття 12 також вимагає, щоб під час передання на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, документу про прийняття, схвалення або приєднання, кожна Держава призначала центральний орган, якому доручається приймати та давати хід запитам про сприяння. Така вимога не заважає Державі, яка має більше однієї схеми відшкодування, призначати декілька таких органів.

Стаття 13

46. У цій статі вказано, що Європейський комітет з кримінальних питань повинен отримувати інформацію про застосування Конвенції.

47. З цією метою Сторони беруть на себе зобов'язання на періодичній основі передавати Генеральному секретарю Ради Європи інформацію про нове законодавство чи нормативні акти, які стосуються схем відшкодування. Під цим маються на увазі положення щодо впровадження методів використання таких схем, які представляють певний інтерес, а не тільки внутрішні адміністративні розпорядження.

48. Ця інформація:

а. допоможе CDPC зібрати достатню кількість документації, щоби передати її державам-членам у відповідь на їх запити

(наприклад, державам-членам, які планують запровадити схему відшкодування), та

в. дасть змогу CDPC виявити будь-які труднощі, що виникають при застосуванні Конвенції, і вирішити, чи є необхідність у проведенні засідань для розв'язання таких проблем, або чи є необхідність скласти протоколи до Конвенції.

Розділ III. Кінцеві положення

Статті 14-20

49. Ці статті складені на основі прикінцевих положень, які зазвичай містяться в європейських конвенціях.

2. Резолюція (77) 27 Комітету Міністрів Ради Європи про відшкодування потерпілим від злочину¹ (Ухвалена Комітетом Міністрів 28 вересня 1977 року на 275-ому засіданні заступників міністрів)

Комітет Міністрів,

нагадуючи, що однією з цілей Ради Європи є досягнення більшої єдності між її членами,

вважаючи, що з огляду на поняття справедливості та соціальної солідарності необхідно працювати над ситуаціями, в яких опиняються потерпілі від злочинів, особливо ті, хто отримав тілесні ушкодження, а також особи, які знаходяться на утриманні тих, хто вбитий у результаті злочину,

вважаючи, що можливості отримання відшкодування, доступного для потерпілих, часто недостатні, особливо, якщо злочинець не встановлений або він не має коштів,

відзначаючи, що для виправлення цієї ситуації багато держав-членів уже створили спеціальні схеми відшкодування потерпілим, у той час як інші держави-члени обмірковують схожі заходи,

вважаючи, що це важливо та відповідає інтересам потерпілих, закріпленню керівних принципів для гармонізації національних принципів у цій сфері,

I. Рекомендує урядам держав-членів взяти до розгляду наступні принципи:

1. Якщо відшкодування неможливо забезпечити іншими засобами, держава зобов'язана здійснити відшкодування:

а. кожному, хто отримав тяжкі тілесні ушкодження внаслідок злочину;

б. особам, які знаходяться на утриманні будь-якої особи, яка померла внаслідок злочину.

2. Щодо злочинів, внаслідок яких завдаються тілесні ушкодження, то, принаймні, всі умисні насильницькі злочини повинні охоплюватися, навіть якщо злочинець не може бути обвинувачений.

---

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

3. Відшкодування може здійснюватися або в межах системи соціального забезпечення, або шляхом розроблення схеми спеціального відшкодування чи коштів страхування;

4. Відшкодування повинно бути найповнішим та найсправедливішим, з огляду на характер та наслідки ушкоджень;

5. Відшкодування повинно включати, у відповідних випадках, принаймні втрати минулого та майбутнього заробітків, збільшення витрат, витрати на ліки, витрати на медичну та професійну реабілітацію і витрати на поховання;

6. З практичних та економічних причин, схеми відшкодування можуть передбачати мінімум або максимум. Вони також можуть бути фіксовані (на основі заздалегідь визначеної шкали) або визначені у відсотках, залежно від шкоди. Виплата відшкодування може обмежуватися лише потерпілими, які знаходяться в скрутному матеріальному становищі;

7. Відшкодування може здійснюватися у формі одноразової виплати або періодичних платежів;

8. Схема відшкодування повинна передбачати можливість надання у невідкладних випадках тимчасових виплат, коли можлива затримка при визначенні відшкодування;

9. Для запобігання подвійного відшкодування, будь-яка сума отриманих або доступних грошей з інших джерел, таких як виплати від злочинця, соціального забезпечення або приватного страхування, може бути вирахована або повернена;

10. Схема може передбачати перехід права вимоги потерпілого, наскільки це можливо, без шкоди для реабілітації злочинця;

11. Відшкодування може бути зменшене або відмінене, враховуючи поведінку потерпілого та його відносин із злочинцем і його оточенням;

12. За винятком випадків застосування спеціальних конвенцій, відшкодування повинно здійснюватися державою, на території якої, включно з морськими та повітряними суднами, було вчинено злочин;

13. Щодо іноземців, принцип взаємності повинен застосовуватись повністю або частково.

II. Пропонує урядам держав-членів кожні п'ять років інформувати Генерального Секретаря Ради Європи про заходи, вжиті для впровадження цієї резолюції.

3. Рекомендація № R (85) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про становище потерпілого в межах кримінального права і провадження¹
(Ухвалено Комітетом Міністрів 28 червня 1985 року на 387-му засіданні заступників міністрів)

Комітет Міністрів відповідно до положень статті 15.b Статуту Ради Європи,

враховуючи, що цілі системи кримінальної юстиції традиційно формувалися під кутом зору положень, які передусім стосуються відносин між державою і злочинцем;

враховуючи, що внаслідок цього функціонування такої системи іноді може ускладнювати, а не полегшувати проблеми потерпілого;

враховуючи, що основоположною функцією кримінальної юстиції повинні бути задоволення потреб і захист інтересів потерпілого;

враховуючи, що також важливо зміцнити довіру потерпілого до кримінальної юстиції та схилити його до співпраці, особливо як свідка;

враховуючи, що з цією метою в системі кримінальної юстиції необхідно приділяти більше уваги завданій потерпілому фізичній, психологічній, матеріальній та соціальній шкоді та розглядати кроки, які в цьому зв'язку доцільні для задоволення його потреб;

враховуючи, що здійснювані з цією метою заходи не обов'язково повинні суперечити іншим цілям кримінального права та провадження, таким як зміцнення соціальних зв'язків та реабілітація злочинців, а можуть за своїм змістом сприяти їхньому досягненню і насамкінець примиренню між потерпілим і злочинцем;

враховуючи, що необхідно приділяти більше уваги потребам потерпілого на всіх стадіях кримінального процесу;

беручи до уваги Європейську конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів,

---

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

I. Рекомендує урядам держав-членів переглянути їхні законодавства та практику згідно з наступними керівними принципами:

A. На рівні поліції

1. Службовці поліції повинні проходити навчання щодо спілкування з потерпілими зі співчуттям, конструктивно і в підбадьорюючий спосіб.

2. Поліція повинна інформувати потерпілого про можливість підтримки, отримання практичних та правових порад, відшкодування від злочинця та відшкодування від держави.

3. Потерпілий повинен бути у змозі отримати інформацію про результати поліцейського розслідування.

4. У будь-якій доповіді органам обвинувачення, поліція повинна максимально чітко й повно зазначати обставини, які характеризують шкоду, завдану життю і здоров'ю потерпілого;

B. Стосовно обвинувачення

5. Дискреційне рішення про обвинувачення злочинця повинно прийматися лише після належного розгляду питання про відшкодування потерпілому, включаючи будь-які добровільні дії злочинця з цією метою.

6. Потерпілий повинен отримувати інформацію про кінцеве рішення щодо обвинувачення, окрім випадків, коли він не бажає отримувати цю інформацію.

7. Потерпілий повинен мати право клопотати про перегляд рішення уповноваженого органу про відмову в обвинуваченні чи право розпочинати приватне провадження.

C. Допит потерпілого

8. На всіх стадіях провадження допит потерпілого необхідно проводити з урахуванням його особистого становища і з повагою до його прав і гідності. Коли це є можливим і доцільним, діти та душевнохворі або інваліди повинні допитуватись в присутності їхніх батьків або опікунів чи інших осіб, уповноважених їх представляти.

D. Судові провадження

9. Потерпілий повинен повідомлятися про:

- дату та місце слухання щодо правопорушення, внаслідок якого він постраждав;
- його можливості отримати реституцію і відшкодування в

межах кримінального процесу, правову допомогу і консультації;

- способи, за допомогою яких він може дізнатися про результати справи.

10. Для кримінального суду повинна бути можливість призначити відшкодування злочинцем потерпілому. Для цього необхідно усунути існуючі обмеження або технічні перешкоди, які в цілому виключають застосування такого засобу.

11. В законодавстві необхідно передбачити, що відшкодування може бути як карна санкція, або як захід, що замінює карну санкцію, чи може призначатися додатково до карної санкції.

12. Всю доступну інформацію щодо шкоди здоров'ю та іншої шкоди, завданої потерпілому, необхідно надати суду, щоби він при вирішенні питання про форму та ступінь покарання брав до уваги:

- потреби потерпілого у відшкодуванні;
- будь-яке відшкодування чи реституцію від злочинця або будь-які добровільні дії з цією метою.

13. У випадках, коли для суду відкривається можливість включити відповідні фінансові умови у рішення про відкладення або відстрочку виконання покарання чи пробацію або про будь-які інші заходи, велику увагу необхідно приділяти, окрім інших умов, здійсненню відшкодування злочинцем потерпілому.

Е. На стадії виконання покарання

14. Якщо відшкодування є карною санкцією, воно повинно виконуватись у такому ж порядку як штраф і мати пріоритет перед іншими фінансовими санкціями, які застосовуються до злочинця. В усіх інших випадках, потерпілому повинна надаватися максимальна можлива допомога в отриманні коштів.

Ф. Захист приватності

15. В інформаційній політиці і політиці зв'язків з громадськістю щодо розслідування і судового провадження стосовно злочинів повинно враховуватись необхідність захисту потерпілого від розголошення будь-яких фактів, які можуть невинувато зачепити приватне життя чи гідність потерпілого. Якщо вид злочину або конкретний статус чи особисте становище та безпека потерпілого зумовлюють такий особливий захист, то судове провадження до постановлення рішення повинно відбуватися за закритими две-

рима, або ж розголошення чи оприлюднення особистої інформації повинні бути належним чином обмежені.

Г. Особливий захист потерпілого

16. Коли це видається доцільним і, особливо, коли йдеться про організовану злочинність, потерпілому та його сім'ї повинен забезпечуватись ефективний захист від залякувань та ризику помсти злочинцем.

II. Рекомендує урядам держав-членів:

- 1) розглянути можливі переваги схем медіації та примирення;
- 2) заохочувати і стимулювати дослідження ефективності положень щодо потерпілих.

4. Рекомендація Rec(2006)8 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про допомогу потерпілим від злочинів¹

(Ухвалена Комітетом Міністрів 14 червня 2006 року на 967-му засіданні заступників міністрів)

Комітет Міністрів, на підставі статті 15.b Статуту Ради Європи, Усвідомлюючи, що кримінальна віктимізація є повсякденним явищем, що зачіпає життя громадян у всій Європі;

Зважаючи на Рекомендацію № R (87) 21 про допомогу потерпілим та запобігання віктимізації, призначену доповнити Європейську конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів (ETS № 116, 1983 рік) та Рекомендацію № R (85) 11 про становище потерпілого в межах кримінального права і провадження;

Відзначаючи, що з часу ухвалення Рекомендації № R (87) 21 Комітет Міністрів ухвалив низку інших рекомендацій, що в сфері допомоги потерпілим відбулися значні зрушення, включаючи зміни національного законодавства та практики, що було поглиблено розуміння потреб потерпілих та отримано дані нових досліджень;

Беручи до уваги Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (ETS № 5, 1950 рік), Європейську конвенцію про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів (див. вище), Конвенцію Ради Європи про запобігання тероризмові (CETS № 196, 2005 рік), а також Конвенцію Ради Європи про протидію торгівлі людьми (CETS № 197, 2005 рік);

Пригадуючи резолюції конференцій міністрів юстиції держав Європи 2003 та 2005 років, в яких Комітет Міністрів закликали прийняти нові правила надання допомоги потерпілим від терористичних актів та членам їхніх сімей;

Відзначаючи роботу Комітету експертів з проблем тероризму (CODEXTER) щодо потерпілих від тероризму;

Розглянувши Керівні принципи про права людини та боротьбу з тероризмом, затверджені Комітетом Міністрів 11 липня 2002 року

---

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

та Керівні принципи про захист потерпілих від терористичних актів від 2 березня 2005 року;

Беручи до уваги стандарти щодо потерпілих, розроблені Європейським Союзом та Організацією Об'єднаних Націй;

З задоволенням відзначаючи досягнення неурядових організацій у допомозі потерпілим;

Усвідомлюючи потребу в співпраці між державами, зокрема для допомоги потерпілим від тероризму та інших форм транснаціональної злочинності;

Усвідомлюючи потребу запобігати повторній віктимізації, а надто потерпілих, які належать до вразливих груп;

Переконаний в тому, що держава відповідає за допомогу потерпілим так само, як і за вжиття заходів щодо злочинців,

Рекомендує урядам держав-членів поширювати принципи, викладені в додатку до цієї Рекомендації, що заміняє Рекомендацію № R (87) 21 про надання допомоги потерпілим та запобігання віктимізації, й керуватися ними в своєму внутрішньому законодавстві та практиці.

Додаток до Рекомендації Rec(2006)8

1. Визначення

Для цілей цієї рекомендації –

1.1. «Потерпілий» означає фізичну особу, яка зазнала шкоди, включаючи фізичні ушкодження або психічні травми, душевні страждання або економічні втрати, спричинені діями або бездіяльністю, які є порушенням кримінального права держави-члена. У належних випадках термін «потерпілий» також охоплює найближчих членів сім'ї або утриманців прямо безпосередньо потерпілого.

1.2. «Повторна віктимізація» означає ситуацію, коли та сама особа страждає наслідок більше як одного випадку з кримінального інциденту протягом певного періоду часу.

1.3. «Вторинна віктимізація» означає віктимізацію, яка не є прямим наслідком злочинної дії, а спричиняється реакцією на потерпілого з боку інститутів та окремих осіб.

2. Принципи

2.1. Держави повинні забезпечити ефективне визнання та

дотримання прав потерпілих у сфері прав людини; зокрема, вони повинні поважати право потерпілих на безпеку, гідність, особисте та сімейного життя та визнавати негативні наслідки злочину для потерпілих.

2.2. Держави повинні забезпечити бездискримінаційність у наданні потерпілим засобів, викладених у цій рекомендації.

2.3. Надання цих послуг та засобів не повинно залежати від встановлення арешту, обвинувачення або засудження виконавця злочинної дії.

3. Допомога

3.1. Держави повинні визначити та підтримати заходи, спрямовані на послаблення негативних наслідків злочину та гарантувати допомогу потерпілим в усіх напрямках їх реабілітації, в межах їхньої громади, вдома і на робочому місці.

3.2. Доступна допомога повинна включати надання медичної допомоги, матеріальної та психологічної підтримки, а також соціальної допомоги та консультацій. Ці послуги повинні надаватися безкоштовно, принаймні безпосередньо після злочину.

3.3. Потерпілим належить забезпечити якомога кращий захист від вторинної віктимізації.

3.4. Тим потерпілим, хто з огляду на їх особистісні характеристики або обставини злочину відноситься до категорії особливо вразливих, держави повинні забезпечити можливість скористатися спеціальними засобами, що найкраще відповідають їхньому становищу.

3.5. Коли є можливість, допомога повинна надаватися мовою, зрозумілою потерпілому.

4. Роль публічних служб

4.1. Держави повинні визначити та підтримувати заходи, покликані спонукати увесь персонал та всі організації, які мають контакт з потерпілими, до того, щоб вони виявляли до них повагу, визнавали їхній статус та виявляли розуміння негативних наслідків злочину.

Органи кримінальної юстиції

4.2. Поліція та інші органи кримінальної юстиції повинні встановлювати потреби потерпілих з метою надання їм відповідної інформації, захисту та підтримки.

4.3. Зокрема, держави повинні сприяти тому, щоб поліція спрямовувала потерпілих до служб допомоги, де їм могли б бути запропоновані відповідні послуги.

4.4. Потерпілим слід надавати роз'яснення рішень щодо їхньої справи та змогу повідомляти доречну інформацію персоналу органів кримінальної юстиції, які відповідають за ухвалення таких рішень.

4.5. У належних випадках слід забезпечити доступ до правових консультацій.

Агенції в громадах

4.6. Держави повинні сприяти пропонуванню спеціальних заходів, призначених для підтримки або захисту потерпілих, з боку організацій, які надають, наприклад, послуги охорони здоров'я, соціального страхування, забезпечення житлом, освіти і працевлаштування.

Роль посольств та консульств

4.7. Посольства та консульства повинні надавати відповідну інформацію та допомогу громадянам своїх держав, які стали потерпілими.

5. Служби підтримки потерпілих

5.1. Держави повинні створити або сприяти створенню служб підтримки потерпілих та сприяти роботі неурядових організацій з допомоги потерпілим.

Мінімальні стандарти

5.2. Такі служби повинні:

- бути легкодоступними;
- безкоштовно надавати потерпілим психологічну, соціальну та матеріальну підтримку до початку, під час та після завершення розслідування та судових проваджень;
- бути повністю повноважними в питаннях, що стоять перед потерпілими, яких вони обслуговують;
- забезпечувати потерпілих інформацією щодо їхніх прав та доступних їм послуг;
- у разі потреби спрямовувати потерпілих в інші служби;
- забезпечувати при наданні послуг принцип конфіденційності.

Спеціалізовані центри

5.3. Державам рекомендується підтримувати створення або існування спеціалізованих центрів для потерпілих від таких злочинів, як сексуальне та домашнє насильство, та сприяти доступові до таких центрів.

5.4. Держави могли б також вважати за потрібне сприяти створенню або існуванню спеціалізованих центрів для потерпілих від злочинів, які спричиняють масову віктимізацію, включаючи тероризм.

Національні «телефони довіри»

5.5. Державам рекомендується організувати або підтримувати безкоштовні національні «телефони довіри» для потерпілих.

Координація послуг для потерпілих

5.6. Держави повинні вжити заходів з метою забезпечення координації роботи служб допомоги потерпілим, та:

- наявності і доступності широкого набору послуг;
- розробки й дотримання стандартів належної практики для служб, які пропонують послуги потерпілим;
- здійснення та координації тренінгів;
- можливості з боку уряду отримувати консультації служб щодо пропонованих ним політик і законодавства.

Така координація може здійснюватися єдиною національною організацією або іншим способом.

6. Інформація

Надання інформації

6.1. Держави повинні забезпечити потерпілим доступ до інформації, що стосується їхньої справи та є необхідною для захисту їхніх інтересів та реалізації прав.

6.2. Така інформація повинна надаватися щойно потерпілий вступає в зв'язок з органами правопорядку або кримінальної юстиції чи службами соціальної опіки або медичної допомоги. Вона повинна повідомлятися усно, а також письмово, та, по змозі, мовою, зрозумілою потерпілому.

Зміст інформації

6.3. Усі потерпілі повинні повідомлятися щодо служб або організацій, які можуть надати їм підтримку, щодо видів такої підтримки та, де це доречно, їхню вартість.

6.4. При реєстрації органами правопорядку або кримінальної юстиції правопорушення інформація, яка надається потерпілому, повинна щонайменше включати:

- i. подальші процедури та роль потерпілих у цих процедурах;
- ii. спосіб і умови отримання потерпілим відповідного захисту;
- iii. спосіб і умови отримання потерпілим відшкодування від злочинця;
- iv. наявність та, де це доречно, вартість:
  - правових консультацій,
  - правової допомоги, або
  - інших видів консультацій;
- v. порядок подання заяви на відшкодування з боку держави за умови відповідності вимогам;
- vi. будь-які існуючі механізми, що дозволять захистити інтереси потерпілого в разі, якщо вона є резидентом іншої держави.

Інформація про судові провадження

6.5. Держави повинні забезпечити відповідним чином те, що потерпілі отримуватимуть і розумітимуть інформацію про:

- наслідки їхньої заяви;
- існування певних етапів кримінальних проваджень;
- вердикт та, у відповідних випадках, вирок уповноваженого суду.

Потерпілим слід дати змогу заявити про своє небажання отримувати таку інформацію.

7. Право на ефективні засоби правового захисту

7.1. Для захисту своїх прав після злочину потерпілі можуть вдаватися до цивільно-правових засобів. Тому держави повинні вживати відповідних заходів, щоб забезпечити потерпілим ефективний доступ до всіх цивільно-правових засобів захисту протягом розумного строку шляхом надання:

- права доступу до уповноважених судових органів, і
- у відповідних випадках – до правової допомоги.

7.2. Держави повинні встановити процедури, згідно з якими потерпілі звертаються за відшкодуванням від злочинця в межах кримінальних проваджень. Потерпілим слід також надавати консультації й підтримку в складанні й поданні цих заяв та у виконанні рішень про відшкодування.

8. Відшкодування від держави

Вигодонабувачі

8.1. Держава повинна надавати відшкодування на користь:

- потерпілих від тяжких, умисних, насильницьких злочинів, включаючи сексуальне насильство;
- найближчим родичам та утриманцям тих потерпілих, які внаслідок такого злочину померли.

Схема відшкодування

8.2. Держави повинні затвердити схему відшкодування потерпілим від злочинів, вчинених на їхній території, незалежно від громадянства потерпілого.

8.3. Відшкодування потерпілим повинно призначатися на основі принципу соціальної солідарності.

8.4. Відшкодування повинно призначатися без затримок, на справедливому та відповідному рівні.

8.5. Оскільки багато осіб стає потерпілими на території не власної, а іншої європейської держави, державам рекомендується співпрацювати з метою надання потерпілим можливості звертатися із заявою про відшкодування до держави, на території якої був учинений злочин, до уповноваженого органу влади своєї країни.

Шкода, яка підлягає відшкодуванню

8.6. Відшкодування повинно надаватися для лікування та реабілітації фізичних та психологічних травм.

8.7. Держави повинні розглянути можливість відшкодування втрачених доходів, витрат на поховання та виплат утриманцям у зв'язку з втратою годувальника. Держави можуть також розглянути можливість відшкодування за завданий біль та страждання.

8.8. Держави можуть розглянути можливість відшкодування шкоди, завданої злочинами проти власності.

Субсидіарність

8.9. Відшкодування від держави повинно призначатися тією мірою, якою завдана шкода не покривається з інших джерел – наприклад, злочинцем, страхувальником або службами медичної або соціальної допомоги, заснованими державою.

9. Страхування

9.1. Держави повинні оцінити розмір покриття, передбаченого

публічними або приватними схемами страхування на випадок різних категорій кримінальної віктимізації, з метою забезпечення рівного доступу до страхування для всіх осіб-резидентів.

9.2. Держави повинні заохочувати утвердження принципу, згідно з яким страхування охоплює якнайширшу кількість людей. Страхування повинно бути доступним щодо особистого майна осіб, а також їхньої фізичної недоторканності.

9.3. Державам рекомендується сприяти утвердженню принципу, згідно з яким поліс страхування, за відсутності інших застосовних норм, не виключає відшкодування збитків, завданих терористичними актами.

10. Захист

Захист фізичної та психологічної недоторканності

10.1. Держави повинні на всіх стадіях процедури забезпечувати захист фізичної та психологічної недоторканності потерпілого. Особливого захисту можуть потребувати ті потерпілі, від яких можна було б вимагати надання свідчень.

10.2. Особливі заходи захисту повинні застосовуватися до потерпілих, щодо яких існує ризик залякування, репресій або повторної віктимізації.

10.3. Держави повинні вжити необхідних заходів для того, щоб принаймні у тих випадках, коли потерпілі можуть стикнутися з загрозою внаслідок звільнення особи, обвинуваченої або засудженої за правопорушення, в разі потреби вони могли б бути повідомлені про це рішення.

10.4. У випадках, коли держава з власної ініціативи спрямовує інформацію, зазначену в параграфі 10.3, вона повинна передбачити право потерпілого відмовитися від отримання такої інформації, якщо її повідомлення не є обов'язковим за умовами відповідного кримінального провадження.

Захист від повторної віктимізації

10.5. Держави повинні розробити політики з визначення і боротьби з повторною віктимізацією. Запобігання повторній віктимізації повинно бути істотним елементом усіх стратегій допомоги потерпілим та запобігання злочинності.

10.6. Увесь персонал, який перебуває в контакт з потерпілими, повинен пройти адекватні тренінги щодо ризиків повторної віктимізації та способів зниження таких ризиків.

10.7. Потерпілих слід повідомляти про ризики повторної віктимізації та способи зниження таких ризиків, а також про сприяння в запровадженні запропонованих заходів.

Захист особистого життя

10.8. Держави повинні вживати відповідних заходів з метою якомога більше запобігти можливому втручанням в особисте чи сімейне життя потерпілих, а також для захисту персональних даних потерпілих, зокрема під час розслідування злочину та обвинувачення.

10.9. Держави повинні спонукати медіа до прийняття й дотримання норм саморегулювання, спрямованих на захист таємниці особистого життя та персональних даних потерпілих.

11. Конфіденційність

11.1. Держави повинні вимагати від усіх агенцій, як установлених законом, так і неурядових, які перебувають у контакті з потерпілими, прийняття чітких норм, згідно з якими вони матимуть право розкривати третім особам інформацію, отриману від потерпілого або пов'язану з ним, лише за умови, що:

- потерпілий дав чітку згоду на розкриття такої інформації;
- це передбачає законодавчий обов'язок або повноваження.

11.2. Процедура розкриття інформації у цих двох виняткових випадках повинна визначатися чіткими правилами. Для розгляду випадків ствердженого порушення цих правил повинні оприлюднюватися процедури оскарження.

12. Добір та тренінг персоналу

12.1. Держави повинні допомагати та підтримувати служби допомоги потерпілим з метою:

- розробки відповідних стандартів добору як найманих службовців, так і волонтерів, які надають безпосередню допомогу потерпілим;
- організації тренінгів та супроводу всіх найманих службовців та волонтерів, щоб забезпечити допомогу відповідно до професійних стандартів.

Тренінг

12.2. Тренінг повинен щонайменше забезпечувати:

- повідомлення про негативні наслідки злочину на потерпілих;

- зміцнення навичок та передання знань, необхідних для допомоги потерпілим;
- повідомлення про ризики вторинної віктимізації і розвиток навичок із запобігання їм.

Спеціалізований тренінг

12.3. Усьому персоналу, який працює з неповнолітніми потерпілими та потерпілими від окремих категорій злочинів – наприклад, домашнього або сексуального насильства, тероризму, злочинів на ґрунті расових, релігійних чи інших упереджень, а також членам сімей жертв убивства – слід забезпечити спеціалізовані тренінги.

Тренінг персоналу інших служб

12.4. Держави-члени повинні забезпечити відповідні тренінги:

- поліції та персоналу органів правосуддя;
- служб невідкладної допомоги та інших служб, що працюють на місці масштабних аварій;
- відповідних спеціалістів служб медичної, соціальної допомоги, житлового господарства, соціального захисту, освіти та працевлаштування.

12.5. Такий персонал повинен пройти навчання для отримання належної кваліфікації для їхніх контактів із потерпілими. Тренінги повинні щонайменше стосуватися:

- загальної інформації про вплив злочину на напрям думок та поведінку потерпілих, включно з вербальною поведінкою;
- небезпеки спричинення вторинної віктимізації та навички, необхідні для зменшення цієї небезпеки;
- існуючі послуги з надання інформації та підтримки, що відповідають потребам потерпілих, а також шляхи доступу до цих послуг.

13. Медіація

13.1. Враховуючи переваги медіації для потерпілих, установленим законом організаціям під час допомоги потерпілими слід розглядати, якщо це доречно і передбачено, можливості організації медіації між потерпілим та злочинцем відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів R (99) 19 про медіацію у кримінальних справах.

13.2. Ухвалюючи рішення про медіацію та під час процесу медіації слід якомога повніше звертати увагу на інтереси потерпілих.

При цьому слід уважно розглядати не лише потенційні переваги, але й потенційні ризики для потерпілого.

13.3. У випадках, коли медіацію передбачено, державам слід сприяти прийняттю чітких стандартів, покликаних захистити інтереси потерпілих. Такі стандарти повинні охоплювати можливість сторін давати добровільну згоду, питання конфіденційності, доступ до незалежних консультацій, можливість виходу з процесу на будь-якому етапі та компетентність медіаторів.

14. Координація та співпраця

14.1. Кожній державі слід розробити та втілювати узгоджені стратегії з метою утвердження та захисту прав та інтересів потерпілих.

14.2. Із цією метою кожній державі слід забезпечити, як на місцевому, так і на національному рівні:

- співпрацю всіх агенцій, як установлених законом, так і приватних та волонтерських, які діють у сфері кримінальної юстиції, соціального забезпечення та охорони здоров'я з метою забезпечення узгодженого реагування на запити потерпілих;
- розробку додаткових процедур для реагування на ситуації масштабної віктимізації разом із комплексними планами їх упровадження, включно з визначенням головних агенцій.

15. Міжнародна співпраця

Підготовка реакції держав

15.1. Держави повинні спільно працювати над підготовкою ефективного та узгодженого реагування на транснаціональні злочини. Держави повинні забезпечити можливість комплексного реагування на потреби потерпілих та співпрацю всіх служб допомоги.

Співпраця із державою проживання

15.2. У випадках, коли держава, в якій було вчинено злочин, не є звичайним місцем проживання потерпілого, такій державі і державі проживання слід співпрацювати з метою надання потерпілому захисту і допомоги при поданні заяви про злочин, а також в процесі правосуддя.

16. Інформування громадськості щодо наслідків злочину

16.1. Держави повинні докладати зусиль для підвищення рівня поінформованості громадськості про потреби потерпілих, сприяючи кращому усвідомленню та визнанню наслідків вчинення злочинів з метою запобігти вторинній віктимізації та сприяти реабілітації потерпілих.

16.2. Прагнути досягти цієї мети слід з допомогою урядового фінансування та комунікаційних кампаній з використанням усіх носіїв інформації.

16.3. Слід визнавати, пропагувати та підтримувати діяльність неурядового сектора в приверненні уваги громадськості до становища потерпілих.

17. Дослідження

17.1. Держави повинні надавати сприяння, підтримку та, наскільки це можливо, фінансування чи сприяння в отриманні коштів на фінансування віктимологічних досліджень, включно з проведенням порівняльних досліджень зусиллями місцевих та закордонних дослідників.

17.2. Дослідження повинні охоплювати:

- кримінальну віктимізацію та її вплив на потерпілих;
- поширеність та ризики кримінальної віктимізації, включно з факторами, що впливають на ці ризики;
- ефективність законодавчих та інших заходів, спрямованих на допомогу і захист потерпілих від злочину – як у межах кримінального юстиції, так і громади;
- ефективність втручання органів кримінальної юстиції та служб для потерпілих.

17.3. Держави повинні брати до уваги найостанніший стан віктимологічних досліджень при створенні послідовної та заснованої на доказах політики щодо потерпілих.

17.4. Держави повинні заохочувати всі урядові та неурядові агенції, які працюють з потерпілими від злочину, до обміну своїм професійним досвідом з іншими національними та міжнародними агенціями та інституціями.

Пояснювальний меморандум¹

Вступ

Історія підготовки Рекомендації R(87)21 про допомогу потерпілим та запобігання віктимізації

1. Згідно з статистичними даними, віктимізація є повсякденним явищем в Європі. Загрози тероризму, а також терористичні акти та інші форми транснаціональної злочинності, зумовлюють необхідність в удосконаленні форм допомоги потерпілим.

2. У 2003 році після дослідження актуальності² Рекомендації № R (87) 21 Кримінологічна наукова рада (PC-CSC) зробила висновок, що є необхідність у підготовці нової рекомендації на цю тему для підтримки в актуальному стані Рекомендації № R (87) 21.

3. Рекомендація № R (87) 21 планувалася як доповнення до Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів від 1983 року (ETS N 116) та Рекомендації № R (85) 11 про становище потерпілого в межах кримінального права та провадження.

4. З часу прийняття Рекомендації № R (87) 21 у 1987 році досягнуто значного розвитку в сфері допомоги потерпілим в Європі. Законодавство та практика держав-членів зазнали змін, як відзначено в декількох відповідних оглядах.

5. У 1996 році Комітет Міністрів Ради Європи прийняв Рекомендацію № R (96) 8 про «кримінальну політику в Європі в перехідний період», яка закликає держави-члени мати послідовну та раціональну кримінальну політику, спрямовану, *inter alia*, на надання допомоги потерпілим. Крім того, Комітет Міністрів прийняв низку інших Рекомендацій³, які передбачають надання допомоги певним категоріям потерпілих.

---

¹ Цей документ визначався «для обмеженого користування» на день опублікування. Цей статус знято на 967-му засіданні заступників міністрів 14 червня 2006 року (див. CM/Del/Dec(2006)967/10.3b) (тут і далі – примітки Меморандуму).

² Документ PC-CSC (2003)1, «Helen Reeves. The relevance today of Recommendation R(87)21 on the assistance to victims», 16 січня 2003 року.

³ А саме: Рекомендація № R (85) 4 про насильство в сім'ї, R (97) 13 щодо залякування свідків і про право на захист, R (99) 19 щодо медіації в кримінальних справах, R (2000) 11 про протидію торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, R (2001) 16 про захист дітей від сексуальної експлуатації, R (2002) 05 про захист жінок від насильства, R (2005) 09 щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям.

6. Організація Об'єднаних Націй⁴ та Європейський Союз⁵ розробили декілька стандартів, що стосуються потерпілих.

Потерпілі від тероризму

7. Допомога потерпілим від тероризму стала пріоритетом після терористичних актів в м. Нью-Йорк у 2001 році, в м. Беслан (Російська Федерація), в м. Мадрид у 2004 році та в м. Лондон у 2005 році.

8. У рамках Ради Європи в діяльності, пов'язаній з правовою сферою, залучений Комітет експертів з проблем тероризму (CODEXTER), який брав активну участь у підготовці правових інструментів в боротьбі з тероризмом.

9. На конференціях міністрів юстиції держав Європи в 2003 і 2005 роках Комітетові Міністрів було запропоновано, у разі необхідності, прийняти нові правила стосовно покращення, *inter alia*, видів підтримки, які надаються потерпілим від тероризму та членам їх сімей⁶.

10. У результаті діяльності CODEXTER Конвенція Ради Європи

---

⁴ Включно з такими Конвенціями ООН: Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 рік), Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протокол до неї про попередження і припинення торгівлі людьми (Резолюція Генеральної асамблеї 55/25 від 8 січня 2001 року); Конвенція ООН проти корупції (Генеральна асамблея, 21 листопада 2003 року, A/RES/58/4), а також Декларація основних принципів правосуддя для потерпілих від злочину та зловживання владою (Резолюція Генеральної асамблеї 40/34 від 29 листопада 1985 року), Імплементация Декларації основних принципів правосуддя для потерпілих від злочину та зловживання владою (Резолюція Економічної і Соціальної Ради 1989/57), План дій для імплементации Декларації основних принципів правосуддя для потерпілих від злочину та зловживання владою (Резолюція Економічної і Соціальної Ради 1998/21), Віденська декларація про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики XXI століття (Резолюція Генеральної асамблеї 55/59 - 2000), Керівні принципи щодо судочинства у питаннях дітей-потерпілих і свідків злочинів (ухвалені Резолюцією Економічної і Соціальної Ради 2005/20 від 22 липня 2005 року), Основоположні принципи та керівні положення, що стосуються прав на правовий захист і відшкодування для потерпілих від грубих порушень міжнародного права в галузі прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права (ухвалені Генеральною асамблеєю ООН 10 листопада 2005 року, документ A/RES/60/147).

⁵ А саме: Рамкове рішення Ради Європейського Союзу про становище потерпілих в кримінальних провадженнях від 15 березня 2001 року, Директива Ради Європейського Союзу 2004/80/ЕС щодо відшкодування потерпілим від злочинів від 29 квітня 2004 року.

⁶ Резолюція № 1 про боротьбу з тероризмом, прийнята на 25-й Конференції міністрів юстиції держав Європи, м. Софія, 9-10 жовтня 2003 року; Резолюція № 3 про боротьбу проти тероризму, прийнята на 26-й Конференції міністрів юстиції держав Європи, м. Гельсінкі, 7-8 квітня 2005 року.

про запобігання тероризму (CETS № 196) була відкрита для підписання в травні 2005 року. У статті 13 Конвенції розглянуті питання надання захисту, компенсації і допомоги потерпілим від тероризму⁷.

Перелік завдань Групи спеціалістів з допомоги потерпілим

11. Комітет Міністрів затвердив 15 грудня 2004 року коло завдань Групи спеціалістів з допомоги потерпілим та запобіганні віктимізації (PC-S-AV).

12. Комітет закликали, в межах повноважень CDPC*, підготувати проект Рекомендації (шляхом оновлення Рекомендації № R (87) 21) з визначенням, *inter alia*, відповідних стандартів і принципів у цій сфері і, особливо, з урахуванням відповідних Рекомендацій та Резолюцій Ради Європи.

Робота Групи спеціалістів з допомоги потерпілим

13. З січня 2005 року до березня 2006 року PC-S-AV провела п'ять засідань. Згідно зі своїм колом завдань PC-S-AV притримувалася подвійного підходу. Спочатку їй було запропоновано приділяти першочергову увагу, під кутом зору часу і змісту, наданню допомоги потерпілим від тероризму, стосовно чого вона надала доповіді як до CDPC, так і до CODEXTER у червні 2005 року, інформуючи при цьому Керівний комітет з прав людини (CDDH), і тільки згодом PC-S-AV зосередилася на більш масштабних аспектах надання допомоги потерпілим, стосовно чого надана доповідь до CDPC.

14. Після консультацій з CODEXTER і повідомлення CDDH, 15-16 березня 2006 року на 5-му засіданні група прийняла попередній проект Рекомендації та пояснювальний меморандум до неї, які були направлені до CDPC на затвердження.

15. Проект рекомендації схвалений CDPC 7 квітня 2006 року і прийнятий Комітетом Міністрів Ради Європи.

Загальні положення: цілі Рекомендації

16. Цілі Рекомендації складаються з трьох частин.

17. Перша ціль полягає у внесенні змін до Рекомендації R (87) 21

⁷ Веб-сайт Конвенції: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=196&CM=1&DF=24/02/2006&CL=ENG>.

* Аббревіатура Європейського комітету з кримінальних питань Ради Європи (прим. редактора).

про допомогу потерпілим з урахуванням змін у законодавстві та практиці держав-членів, починаючи з 1987 року.

18. Друга ціль полягає у допомозі державам-членам у запобіганні повторної віктимізації, зокрема для потерпілих із соціально незахищених верств суспільства.

19. Третя ціль полягає у наданні державам-членам корисних рекомендацій у визначенні їх законодавства і практики щодо допомоги потерпілим від тероризму.

Коментар до положень Рекомендації та Додатку до неї Преамбула

Потерпілі від злочину і потерпілі від тероризму – параграфи iv, v і vi

20. З самого початку Комітет повинен був вирішити, наскільки нова Рекомендація має присвячуватися саме темі допомоги потерпілим від тероризму, на противагу потерпілим в цілому.

21. Хоча проблема злочинів у вигляді тероризму стала пріоритетною в деяких країнах, Комітет вважав, що потреби потерпілих від тероризму були значною мірою тими ж, що і потреби потерпілих від інших злочинів.

22. Це ґрунтувалося на національному законодавстві та практиці держав-членів. З цією метою він звернувся за допомогою до Інституту зарубіжного та міжнародного кримінального права імені Макса Планка, який підготував дослідження під назвою «Потерпілі від тероризму – Політики та законодавство в Європі – огляд допомоги і підтримки потерпілим»⁸.

23. Доповідь показує, що декілька країн мають конкретні стратегії надання допомоги потерпілим від тероризму, такі як: Франція, Італія, Греція, Російська Федерація, Іспанія, Туреччина, Сполучене Королівство і Північна Ірландія. Більшість держав мають кілька програм допомоги потерпілим, які застосовуються для допомоги потерпілим у цілому, і тому можуть використовуватися для потерпілих від тероризму. Ще менша кількість держав запро-

---

⁸ «Victims of Terrorism – policies and legislation in Europe. An overview on victim related assistance and support», by Hans-Joerg Albrecht and Michael Kilchling, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, May 2005 (PC-S-AV (2005) 04).

вадила схеми державної компенсації для потерпілих від злочинів у цілому або для потерпілих від тероризму зокрема.

24. Група також окремо взяла до уваги відповідні Резолюції Міністрів юстиції держав Європи, Керівні принципи в галузі прав людини і боротьби з тероризмом, прийняті Комітетом Міністрів у липні 2002 року, Керівні принципи щодо захисту потерпілих від терористичних актів, прийняті Комітетом Міністрів 2 березня 2005 року⁹, і діяльність CODEXTER, у тому числі підготовлені ним ключові характеристики держав щодо відповідних правових та інституційних можливостей у боротьбі з тероризмом¹⁰.

25. На основі матеріалів, наданих Комітетові науковим експертом Інституту імені Макса Планка, в червні 2005 року Комітет затвердив доповідь про допомогу потерпілим від тероризму, який було направлено до CODEXTER та CDPC¹¹, які його прокоментували.

26. Обговорюючи текст нової Рекомендації про допомогу потерпілим у цілому, Комітет вирішив обговорити кожен Розділ послідовно і включити, де це доречно, положення, що стосуються саме потерпілих від тероризму.

27. Якщо не вказано інше, включені до Рекомендації положення слід розуміти як такі, що стосуються всіх потерпілих від злочинів, включаючи потерпілих від тероризму.

28. Цей Пояснювальний меморандум містить деякі приклади національної практики. Крім того, у доповіді «Потерпілі від тероризму – практики та законодавство в Європі», а також у ключових характеристиках держав, зібраних CODEXTER, надано інформацію про основні елементи національних практик та законодавства про відшкодування потерпілим від тероризму. Ці елементи можуть бути взяті до уваги державами при застосу-

---

⁹ Текст Керівних принципів доступний за вказаним посиланням: http://www.coe.int/T/CM/system/WCD_doc.asp?Ref=CM/Del/Dec%282005%29917/4.2&Ver=0002&Sector=CM&Lang=en#

¹⁰ Ключові характеристики держав доступні на веб-сайті CODEXTER: www.coe.int/gmt.

¹¹ «Report on the assistance to victims of terrorism», 21 червня 2005 року, направлений до CDPC та CODEXTER – документ PC-S-AV (2005) 07.

ванні статті 13 Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму (CETS № 196)¹².

Сфера допомоги потерпілим

29. У рамках цієї Рекомендації допомога потерпілим розглядається як допомога, що включає в себе різні заходи, які державам рекомендується вживати з загальною метою пом'якшення негативних наслідків злочину для потерпілих і допомоги потерпілим у процесі реабілітації в громаді.

30. Відповідно, окрім послуг з підтримки, що пропонуються потерпілим, рекомендація також розглядає такі питання як: надання інформації потерпілим, захист потерпілих, соціальні заходи, підбір і тренінги службовців, які працюють з потерпілими, аспекти систем кримінальної і цивільної юстиції, відшкодування та медіація. Такий цілісний підхід до допомоги потерпілим відображає способи, якими різні особи і інституції в суспільстві повинні взаємодіяти з потерпілими.

31. Рекомендація містить докладні положення щодо різних видів допомоги потерпілим. Інформація в Рекомендації викладена детально навмисно, і задумана як корисне керівництво для практиків і публічних органів влади стосовно розвитку практики та законодавства. Стандарти, викладені в Рекомендації, повинні сприяти визначенню нових прагнень у сфері допомоги потерпілим.

Роль неурядових організацій (НУО) – параграф viii

32. Комітет віддав належне тій важливій ролі, яку відіграють неурядові організації (НУО) в допомозі потерпілим і налагодженні діалогу з відповідними публічними органами влади. НУО внесли значний внесок у сприяння зацікавленості проблемами потерпілих і зміцнення відповідних інституційних та законодавчих основ.

33. Зокрема, Комітет посилався на діяльність і досвід, накопичений асоціаціями, наприклад, «Європейський форум для послуг потерпілим» (далі – «Форум») як мережу, що складається з 21 національної неурядової організації з дев'ятнадцяти європей-

¹² «Стаття 13. Захист, компенсація та підтримка потерпілих від тероризму: Кожна Сторона вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для захисту і підтримки потерпілих від тероризму, здійсненого на її території. Ці заходи можуть включати, завдяки використанню відповідних національних схем та з урахуванням національного законодавства, зокрема, надання фінансової допомоги та відшкодування потерпілим від тероризму та близьким членам їхніх сімей».

ських держав. Комітет використав, як допомогу стосовно декількох питань, заяви про програмні принципи, прийняті Форумом¹³.

Запобігання злочинам та попередження повторної віктимізації – параграф х

34. Рекомендація охоплює питання допомоги потерпілим та попередження повторної віктимізації. На відміну від Рекомендації R (87) 21, вона не розглядає проблему попередження злочинності в цілому, питання, яке тепер зазвичай називають «зниження злочинності».

35. Вважається, що зниження злочинності – це питання, яке стосується всієї громади, а не тільки тих людей, які стали потерпілими від злочинів¹⁴. З огляду на значний обсяг роботи, виконаної з цього питання, було вирішено, що ця тема повинна стати предметом окремого документа і повинна бути виключена з переліку завдань Комітету.

36. Станом на цей час набагато більше відомо про явище, відоме як «повторна віктимізація»¹⁵, яке є єдиним аспектом зниження злочинності, який має безпосереднє значення для людей, які вже стали потерпілими від злочинів. Дослідження в різних країнах Європи підтвердило, що якщо злочин був вчинений один раз, можливість того, що такий же злочин буде вчинено щодо того самого потерпілого або тієї самої родини, різко зростає.

37. Нова Рекомендація звертає увагу на це явище і обов'язок держави включити заходи попередження повторної віктимізації до загального процесу надання послуг потерпілим.

Загальні положення про допомогу потерпілим – параграф хі

38. Комітет висловив тверде переконання у тому, що допомога потерпілим повинна бути усвідомлена, розвинена і підтримана заради неї самої.

39. Зокрема, допомога, яка надається потерпілим, повинна бути запланована, організована і надана окремо від загальних інтересів системи кримінальної юстиції. Навіть якщо інтереси і

---

¹³ Більше інформації стосовно Європейського форуму для послуг потерпілим на сайті: <http://www.euvictimservices.org/>.

¹⁴ Для отримання більш детальної інформації див.: Н. Reeves, «the relevance today of Recommendation R(87)21», документ PC-CSC (2003)01, 16 січня 2003 року.

¹⁵ Це явище більш детально розглянуто в Частині 10В. цього документу.

становище потерпілих враховуються в процедурі кримінальної юстиції, головна увага загальної мети політики допомоги потерпілим повинна бути зосереджена на інтересах потерпілих.

Підвищений захист

40. Жодне положення Рекомендації не заважає державам вживати більш сприятливих заходів та надавати кращих послуг, ніж ті, що описані в Рекомендації.

1. Визначення

41. Визначення, запропоновані в цьому Розділі, мають на меті допомогти читачеві зрозуміти сферу застосування термінів, зазначених у Рекомендації, які не визначені в інших документах Ради Європи.

42. Потерпілий – визначення відповідає вимогам статті 1¹⁶ Рамкового рішення Європейського Союзу про становище потерпілого в кримінальних провадженнях. Воно включає в себе фізичних осіб, які є потерпілими від усіх видів злочинів, включаючи насильницькі злочини та злочини, вчинені з необережності.

43. У рамках цієї Рекомендації найближчі родичі та утриманці потерпілого від злочинів були включені у визначення «потерпілий». Поняття «найближчі родичі» включає в себе партнерів, як одружених, так і не одружених.

44. Визначення потерпілого і включення до цього поняття членів сім'ї і утриманців відповідає вимогам стандартів ООН, таких як Декларація основних принципів правосуддя для потерпілих від злочинів та зловживання владою (1985)¹⁷.

45. Повторна віктимізація – визначення було узгоджено РС-S-AV на основі праць дослідників і практиків. Це поняття стосується ситуацій, коли одна і та сама особа страждає від більш ніж одного кримінального інциденту протягом певного періоду часу. Це відноситься, наприклад, до потерпілих від повторних

---

¹⁶ Стаття 1 документу 2001/220/JHA, ухваленого 15 березня 2001 року: «(а) «потерпілий» означає фізичну особу, що зазнала шкоди, включаючи фізичні ушкодження або психічні травми, душевні страждання або економічні втрати, спричинені діями або бездіяльністю, які є порушенням норм кримінального права держави-члена».

¹⁷ Стаття 2: «У належних випадках термін «потерпілий» також охоплює найближчих членів сім'ї або утриманців прямо постраждалої особи, а також осіб, яким завдано шкоду при спробі надати допомогу потерпілим у небезпеці або при спробі запобігти віктимізації».

крадіжок, тривалого домашнього насильства або будь-яких форм домагання.

46. Вторинна віктимізація – дослідження і професійний досвід доводять, що вторинну віктимізацію, створену інституціями або особами, часто переживають потерпілі у зв'язку з наслідками злочину. Вторинна віктимізація включає в себе відсутність розуміння страждань потерпілих, через що вони можуть почуватися ізольованими і невпевненими, втрачаючи віру в допомогу з боку свого оточення та професійних агенцій. Переживання вторинної віктимізації посилює безпосередні наслідки злочинів продовжуючи період або обтяжуючи травми потерпілого; ставлення, поведінка, дії або бездіяльність можуть змусити потерпілих відчувати себе відчуженими від суспільства в цілому¹⁸.

2. Принципи

47. Обов'язок держави допомагати потерпілим впливає із зобов'язань, викладених у Конвенції з прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ). Держави-сторони Конвенції мають позитивне зобов'язання «забезпечити кожній особі, яка знаходиться під їх юрисдикцією, права і свободи, визначені у [цій] Конвенції» (стаття 1 ЄКПЛ), і зокрема їх право на життя (стаття 2), безпеку (стаття 5), приватне і сімейне життя (стаття 8).

48. Держави повинні визнавати негативні наслідки злочину для потерпілих та вживати заходів щодо пом'якшення таких наслідків та допомоги потерпілим з реабілітації в громаді.

49. Особисті характеристики потерпілого, такі як раса, колір шкіри, стать, сексуальна орієнтація, вік, мова, релігія, національність, політичні чи інші погляди, культурні переконання або норми, майновий стан, народження або сімейний стан, етнічне або соціальне походження, та обмежена дієздатність, не можуть слугувати підставою для відмови в допомозі.

50. Однак це не виключає можливості держави прийняти спеціальні положення, якщо того вимагають певні характеристики або обставини, що стосуються потерпілих.

51. Низка держав розрізняють види допомоги, яка надається потерпілому, виходячи з виду правопорушення. Тим не менш,

---

¹⁸ Витяг з заяви Європейського форуму для послуг потерпілим про соціальні права потерпілих від злочинів (1998 рік).

було б бажано, щоб держави вважали потреби потерпілих пріоритетними.

52. Поведінка потерпілого до, під час і після кримінальної події не повинні слугувати підставою для відмови йому у допомозі. Тим не менше, відповідна поведінка може бути врахована при вирішенні питання щодо обсягу відшкодування.

53. Непов'язана попередня судимість потерпілого не повинна слугувати підставою для відмови виконання будь-яких положень Рекомендації.

54. Виявлення, арешт, обвинувачення або засудження особи, яка вчинила злочинне діяння, не повинні бути умовою надання цих послуг. Слід розуміти, що деякі заходи, наприклад, такі як медіація, безсумнівно залежать від встановлення злочинця.

3. Допомога

Загальні зауваження

55. Обсяг допомоги потерпілим визначений у параграфах 28-30 вище.

56. Держави повинні гарантувати, що послуги, вказані у Рекомендації, будуть доступні увесь час, поки потерпілий буде їх потребувати.

57. Якщо ресурси для такої допомоги як, наприклад, психологічна допомога, обмежені, держави можуть виділити такі ресурси потерпілим від більш тяжких злочинів.

Види допомоги

- Негайна допомога повинна включати попередній медичний огляд та надання першої допомоги при необхідності, а також загальну інформацію про допомогу потерпілим. Персонал, який контактує з потерпілими, повинен мати на увазі ризик вторинної віктимізації і повинен мати відповідну підготовку, щоб запобігти їй виникненню.

- Середньострокова перспектива. Доведено, що особливо корисно призначити контактну особу або службовця зі зв'язків між потерпілим, службами громад і слідчими групами. Особа повинна бути належним чином навчена надавати відповідні послуги і вміти розуміти та реагувати на емоційні потреби потерпілого. Крім того, повинен забезпечуватися захист особистого життя потерпілого.

- Довгострокова перспектива. Види послуг, які пропонуються в коротко- і середньостроковій перспективі, повинні бути доступними там довго, як це необхідно. Може статися так, що потерпілий захоче отримати спеціалізовані послуги або звернутися до груп самодопомоги потерпілих, де він зможе поділитися своїм досвідом з іншими потерпілими. Однак, результатом таких ініціатив не повинна бути надмірна пролонгація у особи відчуття «потерпілого».

Допомога особливо вразливим потерпілим

58. Держави повинні забезпечити допомогу певним групам потерпілих, яких можна назвати особливо вразливими або через їх особисті характеристики (наприклад, стосовно дітей або людей з фізичними вадами або нездатністю до навчання), або через вид злочину, вчинений проти них (наприклад, домашнє насильство, сексуальне насильство або організована злочинність). До таких потерпілих повинні застосовуватися особливі заходи, розроблені з урахуванням їх ситуації.

59. Особливу увагу слід приділяти потерпілим, які не розуміють місцеву мову. У кожному випадку, де це можливо, допомога повинна надаватися на мові, зрозумілій потерпілому.

Допомога потерпілим від множинної віктимізації

60. У випадках множинної віктимізації, які можуть включати в себе тероризм, деякі потерпілі можуть використовувати групову або колективну діяльність, що проводиться серед потерпілих від однієї й тієї ж події.

61. Держави повинні також передбачити положення щодо широкомасштабної допомоги, що надається відразу після такого інциденту, як описано в Розділі 15 нижче.

4. Роль публічних служб

Органи кримінальної юстиції

62. Дослідження засвідчили, що потерпілі отримують користь від направлень органами правопорядку до служб підтримки потерпілих. Деякі держави тлумачать законодавство про захист даних таким чином, що це унеможливорює передання персональних даних потерпілого за допомогою такого направлення. Однак, дослідження засвідчують, що потерпілі не заперечують передання їх персональних даних до служб підтримки потерпілих. На прак-

тиці було доведено ефективність використання таких направлень у таких країнах, як Франція, Нідерланди і Сполучене Королівство.

63. Потерпілим слід чітко пояснити, що вони можуть відмовитися від направлення до служб потерпілих або пропозицій допомоги від служб підтримки потерпілих.

64. Служби підтримки потерпілих, які отримують направлення з поліції, повинні, крім того, що вони запропонують потерпілим свої послуги, надати потерпілим доступ до відповідних спеціалізованих організацій, які працюють з потерпілими від певних видів злочинів (наприклад, від тероризму) або з певними групами потерпілих (наприклад, з жінками, дітьми).

65. Хоча значна кількість держав подає інформацію щодо основних рішень, прийнятих в ході кримінальних проваджень, менша кількість держав вживає заходів для надання пояснень таких рішень. Роз'яснення повинні надаватися особливо у випадку рішень, зазначених у статті 6.5 Рекомендації.

66. Кожен раз, коли потерпілому добре відомі прийняті рішення, існує більша ймовірність того, що він або вона швидше надасть додаткову інформацію, яка може мати відношення до справи.

67. Окрім тренінгів для органів кримінальної юстиції, які стосуються визначення потреб потерпілих, як це передбачено в Розділі 12 цієї Рекомендації, було продемонстровано, що системи моніторингу виконання ймовірніше сприятимуть належній практиці.

68. Потерпілі повинні отримувати юридичні консультації щодо будь-яких аспектів їхньої участі в кримінальному процесі, включаючи можливість стати цивільним позивачем або вимагати відшкодування.

Агенції в громаді

69. Заходи, запропоновані в цій частині, стосуються ширших аспектів життя потерпілого в громаді, які не охоплюються системою кримінальної юстиції чи державного відшкодування. Рекомендація визнає, що багато потерпілих потребують, наприклад, медичних послуг як для лікування фізичних, так і психологічних травм, незалежно від того, чи було повідомлено про злочин в поліцію. Так само, деякі потерпілі від повторних крадіжок або расизму чи інших форм домагання потребують допомоги з забезпечення безпеки житла або наданням нового житла.

70. Хоча виконання цих положень забезпечується в більшості країн, наприклад, шляхом переселення потерпілого, який є свідком організованої злочинності, права інших потерпілих рідко визнаються та потребують більшої уваги.

71. В заяві щодо політики, прийнятої Європейським форумом для послуг потерпілим, «про соціальні права потерпілих від злочинів» (1998 рік)¹⁹ наводяться приклади соціальних заходів, які можуть братися до уваги державами в таких сферах як доступ до медичного обслуговування, доходу, безпеки житла, працевлаштування, освіти²⁰.

Роль посольств і консульств

72. Держави повинні вжити заходів, щоб гарантувати, що їх посольства і консульства надають потерпілим співвітчизникам інформацію щодо допомоги, доступної для них як у країні перебування, так і їхній країні. Також, наскільки це можливо, вони повинні надати потерпілим співвітчизникам негайну підтримку, допомагаючи їм отримати такі речі, як нові документи про їх особу, квитки на літак і житло.

5. Служби підтримки потерпілих

73. На доповнення до допомоги, яка надається органами кримінальної юстиції та публічними службами, держави повинні забезпечити або сприяти отриманню окремих послуг з підтримки потерпілих. Такі послуги можуть надаватися в різноманітній формі, хоча, як це видно з дослідження²¹, створення і сприяння діяльності незалежних неурядових національних служб підтримки потерпілих має позитивний результат.

74. У той час як більшість організацій підтримки потерпілих формуються на волонтерських засадах, їх успіх великою мірою залежить від підтримки уряду. В Рамковому рішенні Європейського Союзу про становище потерпілого в кримінальних провадженнях від 2001 року вказано прохання до держав-членів

---

¹⁹ Доступна: http://www.euvictimservices.org/EFVSDocs/social_rights.pdf.

²⁰ Див. також публікацію Департаменту внутрішніх справ Сполученого Королівства: «A new deal for victims and witnesses», 2003 рік; доступна: <http://old.homeoffice.gov.uk/docs2/vicwitstrat.pdf>.

²¹ Brien M.E.I., Hoegen E.H. Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems: The Implementation of Recommendation (85) 11 of the Council of Europe on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure, Niemegen, Netherlands: WLP, 2000.

«сприяти залученню систем підтримки потерпілих, що несуть відповідальність за організацію первинного прийому потерпілих і підтримки та допомоги потерпілим в подальшому»²².

75. В одній із рекомендацій проекту PHARE щодо верховенства права (Модуль IV)*, висувається принципове прохання, щоби у кожній державі «на призначених високопоставлених службовців відповідних міністерств та органів кримінальної юстиції покладалося ясно виражену відповідальність за визначення та сприяння здійсненню принципів діяльності і програм, що стосуються потерпілих та свідків»²³.

Мінімальні стандарти

76. Служби підтримки потерпілих повинні приймати і дотримуватися певних стандартів послуг. Щонайменше, служби підтримки потерпілих повинні дотримуватися стандартів, викладених в цьому розділі Рекомендації.

77. Ніщо не заважає таким службам більш детально визначити стандарти послуг. З цією метою можна посилатися на Заяву щодо прав потерпілих на стандарти послуг, прийняту на Європейському форумі для послуг потерпілим у 1999 році²⁴.

78. Послуги повинні бути доступні потерпілим незалежно від того, коли потерпілий звертається до служб підтримки потерпілих. Особливо у випадках насильства, завданого неповнолітнім, може пройти тривалий період часу до того моменту, коли потерпілий з власної ініціативи звернеться до служби підтримки потерпілих.

79. Описані в главі 12 тренінги повинні дати змогу відповідному персоналу бути повністю компетентним у вирішенні проблем потерпілих, яких вони обслуговують.

---

²² Стаття 13 Рамкового рішення Ради ЄС 2001/220/ЈНА про становище потерпілого в кримінальних провадженнях від 15 березня 2001 року // OJ, L82, OJ, L82, 22 March 2001.

* Програма ЄС, яка функціонувала з 1989 до 2006 року з метою допомоги державам-кандидатам з Центральної та Східної Європи у підготовці до вступу в ЄС. Програма спочатку засновувалася для допомоги Польщі та Угорщині. PHARE – аббревіатура повної назви англійською мовою «Poland and Hungary: Aid for Restructuring of the Economies» (прим. редактора).

²³ Горизонтальна програма PHARE з юстиції та внутрішніх справ: «Reinforcement of the Rule of Law: Final report on the first part of the project». European Commission: August 2002, p. 57.

²⁴ Доступний: http://www.euvictimservices.org/EFVSDocs/service_standard_rights.pdf.

80. Дуже важливе значення мають спеціалізовані служби, що займаються, наприклад, дітьми, потерпілими від зґвалтування або потерпілими від тероризму. Вітаються намагання загальних служб надавати такі послуги або направляти потерпілих до інших спеціалістів. До таких служб повинен бути легкий доступ. У такому значенні важливою є координація роботи служб підтримки потерпілих, як це вказано в §§ 86 – 90 та 149 нижче.

Спеціалізовані центри

81. Доведено, що існування таких центрів особливо важливе для потерпілих від сексуального насильства, торгівлі людьми і домашнього насильства. Такі потерпілі можуть боятися звертатися до поліції і захочуть спочатку звернутися до таких центрів. Вони повинні мати можливість отримати підтримку та інформацію, незалежно від того, чи вирішать повідомити про злочин органам влади. Такі центри повинні усвідомлювати важливість забезпечення збереження доказів для можливого подальшого кримінального провадження.

82. Окремі держави вважають, що такі спеціалізовані центри можуть також займатися іншими видами травми, наприклад, травм, отриманих у результаті терористичних актів або інших форм множинної віктимізації.

Національні «телефони довіри»

83. Рекомендується, щоб були доступні національні «телефони довіри» на додаток до інших служб, зазначених у Рекомендації. Такі «телефони довіри» мають, щонайменше, надавати загальну підтримку та інформацію і направляти до органів підтримки потерпілих.

84. Увесь персонал повинен бути навчений тому, яка повинна надаватися основна підтримка згідно з потребами потерпілих.

Координація діяльності служб потерпілих

85. Важливо, щоб держави забезпечували ефективну підтримку потерпілих. Вони повинні гарантувати доступність належного обслуговування, а також те, що діяльність буде здійснюватися скоординовано. У низці країн створення національних організацій загального спрямування сприяє досягненню цієї мети.

86. Координація діяльності служб підтримки потерпілих сприяє:

- вираженню потреб і інтересів членів асоціації і поліпшенню доступу, і більшому впливу на політику уряду і інституцій;
- загальному уявленню про існуючі послуги, доступні потерпілим, можливості оцінити їх і виявити їх сильні і слабкі сторони;
- підготовці і підтримці стандартів належної практики допомоги потерпілим;
- координації допомоги потерпілим;
- координації підготовки кадрів.

87. У Рекомендаціях, підготовлених робочою групою PHARE, запропоновано, щоби у всіх державах «було докладено максимум зусиль для розвитку існуючої організації загального спрямування з підтримки потерпілих або для створення і розвитку такої організації в тих країнах, де її немає»²⁵.

88. Європейський форум для послуг потерпілим також вже тривалий час виступає на підтримку створення ефективних національних служб потерпілих. Форум складається з 21 національної організації з 19 держав-членів.

89. Національні служби допомоги потерпілим виникли у багатьох державах Європи²⁶ і довели свою ефективність у лобіюванні політичних рішень з боку уряду на користь потерпілих. З цими організаціями консультуються перед ухваленням урядом важливих рішень і в деяких випадках організації самостійно ініціюють обговорення.

6. Інформація

90. Цей Розділ Рекомендації повністю узгоджується зі статтею 4 Рамкового Рішення ЄС від 15 березня 2001 року про становище потерпілого в кримінальних провадженнях²⁷.

Надання інформації

91. Потерпілі повинні повідомлятися якнайшвидше про доступні послуги, коли вони повідомляють про злочин в полі-

---

²⁵ Горизонтальна програма PHARE з юстиції та внутрішніх справ: «Reinforcement of the Rule of Law: Final report on the first part of the project». European Commission: August 2002, p. 57.

²⁶ Brienens M.E.I., Hoegen E.H. Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems: The Implementation of Recommendation (85) 11 of the Council of Europe on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure, Niemegen, Netherlands: WLP, 2000, p. 45.

²⁷ Доступне: http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CEL_EXnumdoc&lg=en&numdoc=32001F0220&model=guichett.

цію. Вони також повинні повідомлятися про можливість того, що служби підтримки потерпілих звернуться до них.

92. Якщо потерпілий контактує зі службою підтримки потерпілих перед тим, як заявить про злочин, він або вона повинні повідомлятися про те, як заявити про злочин в поліцію.

93. Повинні бути розроблені процедури, які забезпечать потерпілим безперешкодний доступ до інформації щодо їх справи, необхідної для захисту їх інтересів.

94. Зокрема, для випадків, коли інформація повинна надаватися потерпілому агенцією, передбаченою законодавством (наприклад, поліцією), повинен бути визначений механізм перевірки, щоб гарантувати, що процедури впроваджуються належним чином і дотримуються.

95. З метою надання потерпілим додаткової інформації, багато держав мають Інтернет-сайти або розповсюджують буклети та довідники. Представлена інформація може бути адаптована, щоб відповідати потребам різних видів потерпілих (дітей, потерпілих від домашнього насильства, вбивств або сексуального насильства тощо).

Зміст інформації

96. У випадку, якщо потерпілий повідомляє про злочин, він або вона повинні повідомлятися про процедури, які будуть виконані після цього, та про його або її роль у цих процедурах. Це включає, у належних випадках, можливість реалізації його або її прав у межах кримінальних проваджень, можливість отримання захисту, можливість бути викликаним як свідок та інше.

Інформація про кримінальні провадження

97. Потерпілих повинні повідомляти про хід справи. Це включає інформацію про рішення щодо обвинувачення, незвинувачення, припинення обвинувачення, дати судових слухань і рішення, що стосуються звільнення обвинуваченого з-під варти. Зокрема, інформація про рішення щодо звільнення обвинуваченого повинна повідомлятися потерпілому у випадках насильницьких злочинів проти особистості або домагань, а також якщо злочинцю призначено тривалий термін позбавлення волі (наприклад, 12 місяців або більше).

98. Іноді потерпілі не хочуть отримувати інформацію про злочинця або хід кримінального провадження. Тому потерпілі пови-

нні мати можливість висловити своє бажання відмовитися від отримання такої інформації.

7. Право на ефективні засоби правового захисту

99. Потерпілі, які зазнають збитків у результаті злочину, повинні мати право на ефективний доступ до правосуддя для захисту своїх прав. Вони повинні мати доступ до правосуддя для вирішення таких проблем, як опіка над дітьми, право власності на майно, безпека житла і відшкодування за рахунок злочинця. Якщо це доречно, повинні бути доступні судові рішення про позбавлення прав чи інші судові заборони.

100. Потерпілі також повинні мати право вимагати відшкодування від злочинця в межах кримінального провадження за винятком випадків, коли національне право передбачає відшкодування в інший спосіб. Це положення співпадає з Рамковим рішенням Ради ЄС від 15 березня 2001 року про становище потерпілого в кримінальних провадженнях (стаття 9).

101. Крім того, потерпілим повинна надаватися допомога у стягненні будь-якого призначеного платежу. У деяких державах допомога у стягненні платежу, призначеного кримінальним судом, надається за рахунок держави. Дослідження засвідчило, що це найбільш ефективний спосіб гарантувати здійснення оплати. Тому державам слід вирішити, які заходи необхідно провести для гарантування здійснення платежів.

8. Відшкодування від держави

Схема відшкодування

102. Кожна держава повинна розробити схему відшкодування потерпілим.

103. Стверджується, що зобов'язання держави здійснювати відшкодування базується на принципі соціальної солідарності, через який суспільство в цілому бере на себе частину витрат, спричинених злочином.

104. Практика щодо відшкодування потерпілим різниться в залежності від держави. Тому їм рекомендується порівнювати системи відшкодування, включаючи надання фінансування. Джерелами фінансування схем відшкодування від держави можуть бути публічні фонди, конфіскація майна злочинців, штрафи, податок, що накладається за договорами страхування (як це здійснюється у Франції) або інші джерела.

105. Національні схеми відшкодування повинні враховувати всіх осіб, які мають право на відшкодування і потерпіли від злочинів, вчинених у межах національних кордонів. Доступ до відшкодування повинен надаватися незалежно від національності потерпілого. Тим не менше, національність може братися до уваги певною мірою при розрахунку суми відшкодування потерпілим.

Шкода, яка підлягає відшкодуванню

106. Як вияв соціальної солідарності, витрати на лікування і реабілітацію фізичних і психологічних травм повинні відшкодуватися.

107. Рекомендація пропонує державам розглянути можливість відшкодування за біль і страждання на додаток до відшкодування за тілесні ушкодження. Це особливо актуально для численних жертв сексуального насильства.

108. Часто витрати, пов'язані з фізичними травмами і втратою доходу, можуть покриватися приватним страхуванням і/або соціальним забезпеченням. Нематеріальна шкода часто є основним збитком, який повинен бути відшкодований. Тому важливо включити біль та страждання до переліку шкоди, яка повинна бути відшкодована, в тих випадках, де відсутня матеріальна шкода, але злочином завдано значної моральної шкоди.

109. Відшкодування за особливі збитки, такі як втрата доходу, витрати на похорони, втрата засобів для існування для утриманців, повинні братися до уваги державами. Може також бути передбачене відшкодування збитків, отриманих в результаті злочинів проти власності.

110. Щодо рівня відшкодування, яке повинно здійснюватися, передбачається, що розмір відшкодування повинен бути однаковим для всіх потерпілих, незалежно від ситуації і особистих потреб потерпілого.

Потерпілі від тероризму

111. Стосовно потерпілих від тероризму Комітет проводив обговорення щодо видів збитків, що підлягають відшкодуванню, а також видів відшкодування, яке повинно здійснюватися.

112. У звіті на тему «Потерпілі від тероризму – політики та законодавство в Європі. Огляд допомоги і підтримки потерпілим», підготовленій Інститутом зарубіжного та міжнародного криміналь-

ного права імені Макса Планка²⁸, а також у «Звіті про допомогу потерпілим від тероризму», ухваленій Комітетом у червні 2005 року²⁹, надані корисні поради та приклади діяльності держав.

113. Щодо форм відшкодування, належну увагу слід приділити в цьому питанні принципу VII Керівних принципів Ради Європи про захист потерпілих від терористичних актів: «крім виплати грошового відшкодування, державам пропонується розглянути можливість, в залежності від обставин, вжити інших заходів для пом'якшення негативних наслідків терористичного акту, які переживають потерпілі». Такі інші форми можуть братися до уваги у всіх випадках множинної віктимізації³⁰.

114. У деяких країнах відшкодування пропонується громаді, яка пов'язана із потерпілим від терористичного акту. Така громада може використовувати це відшкодування для будівництва лікарні, школи або меморіального комплексу, або для заснування асоціації або фонду.

115. Може розглядатися система добровільних внесків до цільового фонду на користь громади.

116. Повинна обмежуватися кількість доказів, яка вимагається від потерпілих від тероризму в ході будь-якої судової процедури для отримання відшкодування. Повинна бути достатньою наявності доказу того, що терористичний акт вчинений, і того, що заявник є потерпілим. Докази, що підтверджують наміри, не повинні вимагатися.

Субсидіарність

117. Відшкодування від держави повинна здійснюватися в тих випадках, коли збиток не покривається за рахунок інших джерел, наприклад, за рахунок злочинця, страхової компанії або соціальної, або медичної допомоги, фінансованої державою.

118. Застосування цього принципу варіюється в залежності від держави. У багатьох державах, наприклад, відшкодування, отри-

---

²⁸ «Victims of Terrorism – policies and legislation in Europe. An overview on victim related assistance and support», by Hans-Joerg Albrecht and Michael Kilchling, Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law, May 2005 (PC-S-AV (2005) 04).

²⁹ «Report on the assistance to victims of terrorism», ухвалена PC-S-AV 21 червня 2005 року, направлена до CDPC та CODEXTER – документ PC-S-AV (2005) 07.

³⁰ Див. Декларація ООН основних принципів правосуддя для потерпілих від злочинів та зловживання владою від 1985 року.

мане від приватних страхових компаній, враховується при встановленні розміру відшкодування, який повинен сплачуватися за рахунок держави. Однак, у деяких державах таке відшкодування не враховується, і відшкодування від держави отримується в доповнення до будь-якого відшкодування, отриманого від страхової компанії.

9. Страхування

119. Державам слід оцінити розмір страхового покриття, що надається через публічні або приватні схеми виплати страхування, для різних відповідних категорій кримінальної віктимізації. За необхідності, державам слід також шукати способи зробити страхування більш доступним для сімей, які піддаються найбільшому ризику віктимізації, і для сімей з обмеженими засобами для життя.

120. Дослідження у Сполученому Королівстві (Британський огляд злочинності від 1998 року) засвідчило, що майже п'ята частина сімей Сполученого Королівства не мають страхування домашнього майна. Найменш ймовірною була наявність страхування у сім'ях з низькими доходами; близько половини з тих, хто орендував житло не мали страхування. Дослідження також засвідчило, що ті родини, які найменш вірогідніше мають страхування, піддаються найбільшому ризику пограбування житла³¹. Подальше дослідження засвідчило, що найбільш частою причиною відсутності страхування є її вартість – відносно дорожче вартує страхування для родин з низьким доходом. У три-чотири рази менше шансів, що ті сім'ї, які мають найнижчий рівень доходів та які живуть в районах з високим рівнем злочинності, матимуть страхування, ніж родини з високим рівнем доходів.

121. Гарною альтернативою для тих, хто не може собі дозволити звичайного страхування є «схема страхування житлового майна орендарем». Ці схеми, які можуть використовуватися публічним або соціальним домовласником, як правило, передбачають збір страхових премій із орендною платою. Домовласник має можливість узгодити пільгові тарифи зі страховими компаніями, і ці зекономлені кошти можуть передаватися орендарям. Орендарі отримують страхове покриття, що є доступним, гнучким і відпо-

---

³¹ Budd T. Burglary of domestic dwellings: findings from the British Crime Survey. 1999 (Home Office statistical bulletin; 4/99) London Home Office.

відає їх потребам. Домовласники можуть продемонструвати, що вони виконали свої зобов'язання щодо заохочення соціальної інтеграції. Схожі схеми, отримані під час дослідження, успішно реалізуються на практиці, але багато чого ще належить зробити для створення і просування страхування житлового майна орендарем³².

10. Захист

А. Захист фізичної та психологічної недоторканності

122. Для особливо вразливих категорій потерпілих повинні бути доступні спеціальні заходи захисту, наприклад, для дітей, осіб з обмеженими можливостями навчання, потерпілих від домашнього насильства та інших видів потерпілих, що можуть постраждати від повторної віктимізації, включаючи потерпілих від торгівлі людьми, сексуального насильства і потерпілих від всіх форм домагань. У таких справах поліцейські сили можуть повідомляти потерпілих про потенційні або реальні ризики повторних злочинів або дій у відповідь і про способи самозахисту. З цією метою поліцейські сили повинні отримати належну підготовку і необхідні ресурси.

123. Особливий захист повинен надаватися потерпілим, які можуть бути викликані як свідки і можуть піддаватися ризику переслідування, залякування чи дій у відповідь. Корисні рекомендації з цього питання містяться в Рекомендаціях Ради Європи R (1997) 13 щодо залякування свідків і прав на захист³³ і R (2005) 09 про захист свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям³⁴.

124. Захист може включати в себе правові та процедурні заходи. Він також може включати в себе практичні заходи, такі як системи охоронної сигналізації, системи відеонагляду, відеокамери і залучення сусідів, громади і т.д.

125. Для особливо вразливих категорій потерпілих або потерпілих, які перебувають під загрозою, може пропонуватися переселення. Якщо це можливо, державам пропонується укладати

³² Housing Corporation. Insurance for all: a good practice guide. London: the Housing Corporation, 2001.

³³ Доступна: <http://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?Command=com.instranet.CmdBlobGet&DocId=574854&SecMode=1&Admin=0&Usage=4&IntranetImage=43025>.

³⁴ Доступна: <http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=849237&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>.

двосторонні угоди для визначення процедур такого переселення та пов'язаних з цим прав потерпілого (проживання, соціальні права, охорона здоров'я, освіта тощо).

В. Захист від повторної віктимізації

126. Там, де існує можливість повторної віктимізації, заходи, направлені на допомогу потерпілим для уникнення подальшої віктимізації, слід вважати невід'ємним елементом допомоги потерпілим.

127. Дослідження в різних країнах Європи підтвердило, що після вчинення злочину різко зростає можливість аналогічного злочину, що може бути вчинений проти того самого потерпілого або тієї самої родини. Наприклад, в чотири рази більше шансів, що житло, яке було пограбовано, буде пограбовано знову протягом шести тижнів після першого злочину³⁵. Статистика засвідчує, наприклад у Німеччині, що 70% злочинів, про які злочинці повідомили самостійно, були вчинені проти лише 14% дорослого населення³⁶. У випадку насильницьких злочинів, 45% таких злочинів вчиняються проти 17% населення.

128. Як приклад з національної практики, в деяких районах Англії і Уельсу Служба підтримки потерпілих пропонує спеціальні проекти, направлені на запобігання повторного пограбування. Потерпілі від повторного пограбування вираховуються за допомогою спеціального програмного забезпечення, що використовується для звернень, і допомога полягає в наданні відповідного обладнання для попередження злочинів та інших порад.

129. Іншим групам людей з особливими ризиками віктимізації, таким як потерпілі від расизму та злочинів на ґрунті ненависті, були запропоновані спеціальні послуги від Служби підтримки потерпілих спільно з органами місцевого самоврядування та поліцією. Були створені спеціальні центри для прийняття повідомлень про злочини, що засновані на базі кабінетів лікарів, офісів місцевої ради і Консультаційних бюро для громадян, які дозволяють потерпілим від повторних злочинів, що пов'язані з расизмом або ненавистю, доповідати про домагання або залякування, не збіль-

---

³⁵ Graham Farrell. Multiple victimisation: Its Extent and Significance in: *International Review of Victimology* 2 (1992).

³⁶ Schneider Hans Joachim. *Victimological Developments in the World during the Last Three Decades: Proceedings of the Montreal Symposium 2000*, World Society of Victimology.

шуючи їх вразливості у випадку звернень безпосередньо до поліції.

С. Захист особистого життя

130. Захист особистого життя потерпілих повинен забезпечуватися, особливо, коли злочин широко висвітлюється медіа.

131. У деяких країнах існує тенденція до того, що журналісти переслідують потерпілих, їх родини, друзів і сусідів для отримання особистої інформації. Також тиску зазнають агенції, які контактують з потерпілими, коли журналісти хочуть отримати доступ до потерпілих, який вони не можуть отримати іншим чином. Така поведінка недопустима.

132. Обов'язком держави є захист права кожної людини на повагу до її приватного і сімейного життя, закріплене у статті 8³⁷ Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ)³⁸. Важлива увага повинна приділятися законодавчим вимогам щодо захисту персональних даних потерпілих, а також, у деяких випадках, репутації потерпілих.

11. Конфіденційність

133. При вирішенні питання конфіденційності і без обмеження ситуацій, розглянутих в розділі 71-72, інтереси потерпілого повинні завжди бути пріоритетними, включаючи захист його або її персональних даних. Відомості про потерпілого можуть розголошуватися, тільки якщо потерпілий погоджується на це, або якщо існує юридична вимога або дозвіл, або важливе етичне міркування. В таких ситуаціях чіткі правила повинні регулювати процедури розголошення інформації. Будь-яке розкриття інформації повинно здійснюватися згідно з принципом пропорційності. З урахуванням деяких обмежень, поліція, наприклад, може розголошувати

---

³⁷ «Стаття 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

³⁸ Доповідь форуму щодо соціальних прав потерпілих містить корисну інформацію з цього питання: http://www.euvictimservices.org/EFVSDocs/service_standard_rights.pdf.

інформацію іншим особам щодо потерпілих (наприклад, свідку) для цілей розслідування.

134. Повинні публікуватися процедури подання скарг для розгляду порушень прийнятих правил³⁹.

135. В цілому практики визнають, що ситуації, коли існує ризик для здоров'я або безпеки будь-якої особи, включаючи потерпілого, є важливе етичне міркування, яке дозволить скасовувати вимогу застосування принципу конфіденційності.

12. Добір та тренінг персоналу

136. Правила добору та тренінгів службовців повинні застосовуватися до всього персоналу, робота якого передбачає контакт з потерпілими. Це стосується професійних службовців і волонтерів.

137. У багатьох європейських державах служби підтримки потерпілих отримують допомогу від окремих груп волонтерів⁴⁰. Працевлаштування підготовлених волонтерів є кращим варіантом для багатьох неурядових організацій і має вирішальне значення для успіху діяльності служб підтримки потерпілих, тому що волонтери є представниками суспільства, яке вони обслуговують. В таких організаціях навчені професійні службовці пропонують тренінги і нагляд, а також адміністративну, фінансову та особисту підтримку працівників-волонтерів.

138. Розвиток професійної бази для тренінгів, підтримки та нагляду за волонтерами має вирішальне значення для ефективності діяльності цих організацій. Згідно зі статтею 14 Рамкового рішення ЄС від 2001 року кожна держава-член повинна дати можливість персоналу, який працює з потерпілими, «отримати відповідну підготовку, при цьому особлива увага повинна приділятися потребам найбільш уразливих груп».

Тренінги

139. Тренінги персоналу повинні включати, щонайменше, знання про негативні наслідки злочинів, перелік реакцій потерпілих, ризики завдання вторинної віктимізації, а також навички та вміння з допомоги потерпілим.

140. Вміння, яким необхідно навчити осіб, залежать від типу

---

³⁹ Там само.

⁴⁰ Brienен M.E.I., Hoegen E.H. Victims of Crime in 22 European Criminal Justice Systems: The Implementation of Recommendation (85) 11 of the Council of Europe on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure, Niemegeen, Netherlands: WLP, 2000.

послуги, що надаються відповідним персоналом. За необхідності тренінги повинні також стосуватися психологічних аспектів віктимізації, доступних видів допомоги і способів їх отримання, інформацію про юридичні та судові правила тощо.

141. Національні служби допомоги потерпілим можуть бути залучені до тренінгів для координації організації тренінгів як публічних служб (медичних і соціальних служб, суддів, поліцейських сил), так і асоціацій та організацій, які надають допомогу потерпілим.

Тренінги персоналу інших служб

142. У розділі підкреслюється необхідність тренінгів для персоналу в поліцейських силах, правосудді, посольствах і консульствах, а також в охороні здоров'я, житлового господарства, соціального забезпечення, освіти та працевлаштування. Відповідний персонал, тобто особи, які перебувають у безпосередньому контакті з потерпілими, повинен бути навчений визначати вплив злочинів на потерпілих, ризик заподіяння вторинної віктимізації, а також навчений інформації щодо наявності служб, які надають підтримку або інформацію.

13. Медіація

143. Існує повний консенсус стосовно того, що медіація між потерпілим та злочинцем, якщо це можливо, забезпечує переваги, але також є потенційним ризиком для потерпілого. Такі переваги і ризики повинні бути ретельно збалансовані, при залученні потерпілого до процесу медіації. Такий баланс особливо важливий в ситуаціях, пов'язаних з інтимними відносинами, такими як сімейне насильство, коли потерпілий може бути не в змозі висловити добровільну згоду брати участь у процесі медіації.

144. Випадки, коли медіація не може бути використана як ухилення від системи кримінальної юстиції, можуть все-таки забезпечити отримання переваг від медіації на будь-якому етапі після засудження.

145. При розробці національного законодавства та практики щодо медіації між потерпілим та злочинцем, держави-члени повинні приділяти особливу увагу таким питанням, як ризик вторинної віктимізації, можливість сторін дати вільну згоду, питання конфіденційності, компетентності медіаторів і можливість вийти з процесу на будь-якому етапі.

146. Порада від незалежної особи про можливості, що надаються медіацією, особливо важлива для того, щоб надати потерпілому об'єктивну інформацію про питання, порушені у попередньому параграфі. Це може дати можливість потерпілому отримати більш чітке уявлення про переваги і потенційні ризики медіації.

147. Держави повинні враховувати відповідні міжнародні і національні норми і практики, зокрема:

- Рекомендацію Ради Європи Rec(99)19 про медіацію в кримінальних справах⁴¹,
- Основні принципи Організації Об'єднаних Націй застосування програм відновного правосуддя в кримінальних справах, Резолюцію Економічної і соціальної ради ООН 2002/12 від 24 липня 2002 року⁴²,
- Заяву Європейського форуму для послуг потерпілим про становище потерпілого в межах процесу медіації⁴³.

14. Координація та співпраця

148. Необхідність координації особливо важлива в державах, де співіснують декілька служб допомоги потерпілим. Якщо організації, послуги яких пересікаються або є схожими, звернуться до потерпілого без координації своїх дій, існує підвищений ризик плутанини і виникнення вторинної віктимізації. У цьому контексті роль національної організації стосовно забезпечення координації і співпраці між службами та інституціями може бути сприятливою.

15. Міжнародна співпраця

Підготовка реакції держав

149. Саме в ситуаціях масової віктимізації, таких як терористичні акти, державам слід забезпечити добре підготовлену і скоординовану відповідь. Невідкладне реагування повинно бути частиною загальних схем цивільного та публічного реагування на стихійні лиха, які мають місце у більшості країн Європи.

Такі плани дій у надзвичайних ситуаціях повинні:

⁴¹ Доступна: <http://cm.coe.int/ta/rec/1999/99r19.htm>.

⁴² Доступні: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2002/resolutions/eres2002-12.pdf>.

⁴³ Див.: <http://www.euvictimservices.org/>.

- визначати лідируючу агенцію, яка візьме на себе координацію реагування;
- визначати основних суб'єктів, які будуть мати справу з потерпілими – як професіоналів, так і волонтери, такі як поліція, медичні службовці, служби допомоги;
- забезпечити скоординоване і негайне реагування.

Ефективність таких планів дій у надзвичайних ситуаціях передбачає:

- наявність добре підготовлених спеціалізованих служб, таких як публічні служби, поліція, служби потерпілих та НУО;
- наближені до практики вправи за участю основних суб'єктів, які повинні задіюватися на місці аварії, особливо при транскордонних ситуаціях.

150. Заходи, які вживаються державами у цій сфері, повинні відповідати вимогам статті 3 Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму (CETS № 196), що стосуються національної політики із запобігання.

16. Інформування громадськості щодо наслідків злочину

151. Хоча рекомендується, щоби держави відігравали визначальну роль у системі публічної освіти, медіа також відіграють важливу роль у цьому контексті.

152. Слід заохочувати медіа відігравати позитивну роль у підвищенні обізнаності громадськості про негативні наслідки злочинів для потерпілих. Медіа повинні уникати демонстрації громадськості лише сенсаційних або емоційних сюжетів або фактів. Вони повинні усвідомлювати ризики провокування збільшення страху, а також вторинної віктимізації.

153. Медіа також рекомендується показувати приклади способів, за допомогою яких представники громадськості можуть сприяти реабілітації потерпілих.

17. Дослідження

154. Державам слід сприяти або підтримувати фінансування віктимологічних досліджень. Держави можуть забезпечувати пряме фінансування або надавати допомогу у зборі коштів для зовнішніх фондів досліджень.

155. Держави можуть також надавати практичну підтримку, наприклад, видаючи необхідні дозволи на проведення певних наукових проектів або надаючи доступ до даних тощо.

156. Повинні заохочуватися порівняльні дослідження. Дослідники з інших країн повинні мати рівний доступ до досліджень, дослідницьких ресурсів і даних досліджень.

157. Такі порівняльні дослідження можуть проводитися, наприклад, щодо:

- ефективності існуючих заходів захисту (процедурних та практичних);
- програм тренінгів для публічних служб, а також для асоціацій та організацій, які надають допомогу потерпілим;
- схем відшкодування потерпілим у цілому і потерпілим від тероризму, зокрема;
- організація швидкої допомоги потерпілим, а саме: планування, тренінги і координація діяльності відповідного персоналу, особлива роль поліції на місці злочину, відповідні методи прийняття слідчими свідчень від потерпілих як свідків.

5. Директива Ради Європейського Союзу 2004/80/ЄС щодо відшкодування потерпілим від злочинів* від 29 квітня 2004 року

Рада Європейського Союзу,
беручи до уваги Угоду про створення Європейського Співтовариства, а саме статтю 308,
беручи до уваги пропозицію Комісії¹,
беручи до уваги ухвалу Європейського Парламенту²,
зважаючи на думку Європейського економічного і соціального комітету³,

Оскільки:

(1) Однією із цілей діяльності Європейського Співтовариства є скасування обмежень на вільне пересування осіб та надання послуг на території держав-членів.

(2) За результатами розгляду справи Cowan⁴, Європейський Суд справедливості постановив, що свобода пересування безпосередньо передбачає надання правом Співтовариства гарантій фізичній особі на вільне пересування в будь-яку з держав-членів, захист такої особи від завдання шкоди на території держави-члена на рівні з громадянами і особами, які проживають на території цієї держави-члена. Сприяння щодо відшкодування потерпілим від злочину повинно складати частину заходів, спрямованих на реалізацію цієї мети.

(3) На засіданні Ради ЄС, яке відбувалося 15 і 16 жовтня 1999 року у місті Тампере, було визначено, що необхідно розробити мінімальні стандарти захисту потерпілих від злочину, а саме, допуску потерпілих до правосуддя та прав на відшкодування збитків, у тому числі, судових витрат.

(4) На засіданні Ради ЄС в місті Брюссель 25 і 26 березня 2004

---

* Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

¹ ОJ C 45 E, 25.2.2003, р. 69 (реквізити Офіційного журналу – джерела, в якому публікуються нормативні документи ЄС, прим. редактора) (тут і далі – примітки Директиви).

² Ухвала від 23 жовтня 2003 року (ще не опублікована в Офіційному журналі).

³ ОJ C 95, 23.4.2003, р. 40.

⁴ Справа 186/87, European Court reports 1989, р. 195.

року в Декларації про боротьбу з тероризмом було встановлено, що ця Директива повинна бути прийнята до 1 травня 2004 року.

(5) 15 березня 2001 року Рада прийняла Рамкове рішення 2001/220/ЖНА про статус потерпілих у кримінальних провадженнях⁵. Це Рішення, прийняте на підставі Розділу VI Угоди про ЄС, надає потерпілим від злочину право подавати позов про відшкодування від злочинця під час кримінальних проваджень.

(6) Потерпілі від злочину в Європейському Союзі повинні мати право на належне відшкодування за завдану шкоду, незалежно від того, де у Європейському Співтоваристві було вчинено злочин.

(7) Ця Директива встановлює систему співпраці для того, щоби полегшити потерпілим від злочину доступ до відшкодування в транскордонній ситуації. Така система повинна працювати на основі схем держав-членів з відшкодування потерпілим від насильницького злочину, на території яких були вчинені відповідні злочини. З урахуванням зазначеного, механізм відшкодування повинен діяти на території всіх держав-членів.

(8) Більшість держав-членів вже встановили схеми відшкодування. Багато з них прийняті на виконання зобов'язань, встановлених Європейською конвенцією про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року.

(9) Оскільки заходи, закріплені цією Директивою необхідні для досягнення цілей Співтовариства, а Угода наділяє її повноваженнями, закріпленими статтею 308, для прийняття цієї Директиви повинна застосовуватись зазначена стаття.

(10) Часто відшкодування від злочинця буде неможливим через відсутність у нього засобів для відшкодування, встановлених судовим рішенням, або злочинець не встановлений або не може бути обвинувачений.

(11) Необхідно запровадити систему співпраці між органами держав-членів щодо сприяння отримання відшкодування в тих випадках, коли потерпілий не є резидентом тієї держави-члена, на території якої було вчинено злочин.

(12) Така система повинна гарантувати потерпілим від злочину можливість звертатися до органів в тій державі-члені, на території

---

⁵ ОJ L 82, 22.3.2001, р. 1.

якої вони проживають, а також передбачати рішення щодо спрощення практичних та мовних труднощів, які можуть виникати в транскордонній ситуації.

(13) Система повинна передбачати умови, які можуть забезпечити потерпілому від злочину доступ до інформації, необхідної для подання заяви, а також умови ефективної співпраці між залученими органами.

(14) У Директиві закріплена повага до основоположних прав та дотримано принципів, встановлених, зокрема, Хартією Європейського Союзу щодо основоположних прав, як засадничих принципів права Співтовариства.

(15) Оскільки держави-члени не можуть у повному обсязі забезпечити досягнення мети щодо сприяння в отриманні відшкодування потерпілим від злочинів в транскордонних ситуаціях через низку транскордонних факторів, а також з урахуванням масштабів та ефекту застосованих заходів, така мета може бути досягнута на рівні Співтовариства. Співтовариство може вжити заходів згідно з принципом субсидіарності, як зазначено в статті 5 Угоди. Згідно з принципом пропорційності, як зазначено в статті 5, ця Директива не виходить за рамки необхідного для досягнення вказаної мети.

(16) Заходи, необхідні для впровадження цієї Директиви, вживаються згідно з Рішенням Ради ЄС 1999/468/ЄС від 28 червня 1999 року, яке встановлює процедуру здійснення повноважень щодо впровадження, наданих Комісії⁶,

Прийняла цю Директиву:

Розділ I. Отримання відшкодування в транскордонних ситуаціях

Стаття 1. Право на подання заяви на території держави-члена проживання заявника

Держави-члени повинні гарантувати, що у випадку вчинення насильницького злочину на території держави-члена, яка не є місцем постійного проживання заявника, він повинен мати право подати заяву до органів влади чи інших органів цієї держави-члена.

⁶ OJ L 184, 17.7.1999, p. 23.

Стаття 2. Обов'язок щодо виплати відшкодування

Відшкодування повинно виплачуватись уповноваженим органом держави-члена, на території якої було вчинено злочин.

Стаття 3. Відповідальні органи влади та адміністративні процедури

1. Держави-члени повинні створити або призначити один або кілька органів влади чи інших органів, які надалі йменуються «орган або органи сприяння» і відповідальні за застосування статті 1.

2. Держави-члени повинні створити або призначити один або кілька органів влади чи інших органів, відповідальних за прийняття рішення про відшкодування, які надалі йменуються «орган або органи прийняття рішень».

3. Держави-члени повинні докласти всіх зусиль для того, щоб число необхідних для отримання відшкодування адміністративних формальностей звести до мінімуму.

Стаття 4. Інформація для потенційних заявників

Держави-члени повинні гарантувати потенційним заявникам доступ до основної інформації про можливі способи подання заяв про відшкодування за допомогою будь-яких засобів на розсуд держав-членів.

Стаття 5. Сприяння заявнику

1. Орган сприяння повинен надати заявникові інформацію, зазначену в статті 4, а також всі необхідні форми заяв згідно з інструкцією, розробленою відповідно до статті 13(2).

2. На вимогу заявника орган сприяння повинен надати йому загальні інструкції та інформацію щодо складання заяви та перелік необхідних супровідних документів.

3. Орган сприяння не повинен надавати жодних оцінок поданій заяві.

Стаття 6. Передання заяви

1. Орган сприяння повинен передати заяву та всі супровідні документи на розгляд органу прийняття рішень.

2. Орган сприяння повинен передати заяву, використовуючи стандартну форму, зазначену в Статті 14.

3. Мова заяви та супровідних документів повинна встановлюватись згідно зі статтею 11(1).

Стаття 7. Отримання заяви

Після отримання заяви, переданої відповідно до статті 6, орган прийняття рішень повинен якомога швидше надати заявнику та органу сприяння таку інформацію:

- (а) контактну особу відповідного департаменту, яка відповідальна за розгляд цього питання;
- (б) підтвердження отримання заяви;
- (с) якщо це можливо, приблизний строк прийняття рішення щодо заяви.

Стаття 8. Запити для надання додаткової інформації

У випадку необхідності, орган сприяння повинен надати заявнику загальні інструкції щодо надання додаткової інформації, на запит органу прийняття рішень.

На вимогу заявника, орган сприяння повинен у найкоротший строк надати таку інформацію органу прийняття рішень та додати список усіх супровідних документів, якщо це необхідно.

Стаття 9. Заслуховування заявника

1. Якщо орган прийняття рішень ухвалює рішення згідно із законом цієї держави-члена про заслуховування заявника або будь-якої іншої особи, а саме свідка або експерта, він може звернутися до органу сприяння для організації:

(а) заслуховування особи (осіб) безпосередньо самим органом прийняття рішень згідно із законом цієї держави-члена шляхом, зокрема, телефонного зв'язку або відеоконференцзв'язку, або

(б) заслуховування особи (осіб) органом сприяння згідно із законом цієї держави-члена з подальшим наданням звіту про слухання органу прийняття рішень.

2. Згідно з параграфом 1(а), пряме заслуховування може здійснюватись лише разом з органом сприяння та на добровільних

засадах, без застосування заходів примусу органом прийняття рішень.

Стаття 10. Надання рішення

Після ухвалення рішення орган прийняття рішень повинен якомога швидше направити заявнику та органу сприяння рішення щодо заяви про відшкодування, використовуючи стандартну форму, зазначену в статті 14, згідно з національним правом.

Стаття 11. Інші положення

1. Інформація, яка передається між органами влади згідно зі статтями 6 - 10, повинна бути надана:

(а) офіційними мовами або однією з офіційних мов органу держави-члена, якому надається така інформація і яка відповідає одній з мов інституцій Співтовариства, або

(b) іншими мовами інституцій Співтовариства, яка була визначена прийнятною цією державою-членом, за винятком:

i) повних текстів рішень, ухвалених органом прийняття рішень, мова яких повинна визначатися згідно із законом держав-членів;

ii) звітів, складених за результатами заслуховування згідно зі Статтею 9(1)(b), мова яких встановлюється органом сприяння, за умови, що така мова відповідає одній з мов інституцій Співтовариства.

2. Послуги, які надає орган сприяння згідно зі статтями 1 - 10, не повинні бути підставою для подання заявником або органом прийняття рішення претензії щодо відшкодування збитків або витрат.

3. Форми заяв та інші документи, подані згідно зі статтями 6 - 10, не повинні проходити процедуру встановлення справжності або бути предметом інших формальних процедур.

Розділ II. Національні схеми відшкодування

Стаття 12

1. Правила отримання відшкодування в транскордонних ситуаціях, визначені цією Директивою, повинні працювати на основі схем держав-членів щодо відшкодування потерпілим від

умисних насильницьких злочинів, вчинених на території відповідних держав.

2. Національні норми всіх держав-членів повинні передбачати схеми відшкодування потерпілим від умисних насильницьких злочинів, вчинених на території відповідних держав, які гарантуватимуть справедливе та належне відшкодування потерпілим.

Розділ III. Положення щодо впровадження

Стаття 13. Інформація для подання в Комісію та інструкція

1. До 1 липня 2005 року держави-члени повинні надати детальну інформацію Комісії щодо:

(а) списку органів влади, створених або призначених згідно зі статтями 3(1) та 3(2), а також, якщо це необхідно, інформацію про спеціальну та територіальну юрисдикцію цих органів влади;

(б) мов(и), зазначених у статті 11(1)(а), використання яких допускається зазначеними органами влади, з метою застосування статей 6 - 10, а також інформацію про офіційну мову або мови, окрім офіційної мови цього органу влади, використання яких допускається для складання заяв, які подаються згідно зі статтею 11(1)(б);

(с) інформації, визначеної Статтею 4;

(д) форми заяв про відшкодування.

Держави-члени повинні інформувати Комісію про будь-які подальші зміни такої інформації.

2. Комісія у співпраці з державами-членами повинна створити та розмістити в Інтернеті матеріали, які міститимуть інформацію, надану державами-членами згідно з параграфом 1. Обов'язок щодо перекладу таких матеріалів покладено на Комісію.

Стаття 14. Стандартна форма передання заяв та рішень

Стандартні форми передання заяв та рішень, згідно з процедурою, передбаченою статтею 15(2), повинні бути прийняті не пізніше 31 жовтня 2005 року.

Стаття 15. Комітет

1. Комітет повинен сприяти Комісії.
2. У випадках, коли йде посилання на цей параграф, застосовуються статті 3 та 7 Рішення 1999/468/ЄС.
3. Комітет повинен прийняти правила процедури.

Стаття 16. Основні контактні пункти

Держави-члени повинні призначити основний контактний пункт з метою:

- (а) сприяння впровадженню статті 13 (2);
- (б) надання допомоги щодо взаємодії та обміну інформацією між органами сприяння та прийняття рішень держав-членів, та
- (с) надання допомоги та пошуку рішень, у випадку виникнення ускладнень при застосуванні статей 1 - 10.

Контактні пункти повинні взаємодіяти регулярно.

Стаття 17. Більш сприятливі положення

Ця Директива не повинна перешкоджати державам-членам за умови, що такі положення не суперечитимуть цій Директиві щодо:

- (а) надання або підтримання більш сприятливих положень на користь потерпілого від злочину або інших осіб, які потерпіли від злочину;
- (б) наданні та збереженні положень з метою відшкодування потерпілим від злочинів, вчинених не на території держави проживання, або іншим особам, які потерпіли від такого злочину. Ці положення повинні відповідати вимогам держав-членів, які можуть бути встановлені для цілей такого відшкодування.

Стаття 18. Впровадження

1. Держави-члени повинні запровадити законодавчі, регулятивні та адміністративні положення, необхідні для виконання цієї Директиви до 1 січня 2006 року, за винятком статті 12(2), яка повинна набрати чинності до 1 липня 2005 року. Про виконання цієї вимоги одразу повідомляється Комісія.

2. Держави-члени можуть визначити, що необхідні для виконання умов цієї Директиви заходи застосовуються лише до заяв-

ників, які постраждали від злочинів, вчинених після 30 червня 2005 року.

3. При затвердженні таких заходів держави-члени повинні посилатися на цю Директиву або зазначати посилання на цю Директиву у разі її офіційного опублікування. Способи зазначення таких посилань повинні встановлюватись державами-членами.

4. Держави-члени повинні повідомити Комісію про текст основних положень національного закону, прийнятого щодо питань, які регулюються цією Директивою.

Стаття 19. Звіт

Комісія повинна надати Європейському парламенту, Раді ЄС та Європейському економічному і соціальному комітету звіт про застосування цієї Директиви до 1 січня 2009 року.

Стаття 20. Набрання чинності

Ця Директива набирає чинності на двадцятий день після її публікації в «Official Journal of the European Union».

Стаття 21. Адресати

Ця Директива адресована державам-членам.

**6. Директива Європейського парламенту і Ради
Європейського Союзу 2012/29/EU про встановлення
мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту
потерпілих від злочину, а також заміну Рамкового
Рішення Ради Європейського Союзу 2001/220/JHA*
від 25 жовтня 2012 року**

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу,
беручи до уваги Договір про функціонування Європейського
Союзу, а саме статтю 82(2),

беручи до уваги пропозицію Європейської комісії,
після передання проекту законодавчого акту національним
парламентам,

беручи до уваги позицію Європейського економічного та соці-
ального комітету¹,

беручи до уваги позицію Комітету регіонів²,

діючи відповідно до стандартної законодавчої процедури³,

Оскільки:

(1) Союз визначив своєю метою підтримку та розвиток про-
стору свободи, безпеки та юстиції, основою яких є взаємне визна-
ння судових рішень у цивільних і кримінальних справах.

(2) Союз зобов'язаний захищати та встановлювати мінімальні
стандарти для потерпілих від злочину, а Рада ЄС прийняла Рам-
кове Рішення 2001/220/JHA від 15 березня 2001 року про статус
потерпілих у кримінальних провадженнях⁴. Згідно зі Стокгольм-
ською програмою Відкрита та безпечна Європа, що служить і
захищає громадян⁵, затвердженою Радою Європейського Союзу
на зустрічі 10 та 11 грудня 2009 року, Комісію та держав-членів

* Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим.
редактора).

¹ ОJ C 43, 15.2.2012, р. 39. (Тут і далі – примітки Директиви).

² ОJ C 113, 18.4.2012, р. 56.

³ Позиція Європейського парламенту від 12 вересня 2012 року (ще не опублікова-
на у Official Journal) та Рішення Ради від 4 жовтня 2012 року.

⁴ ОJ L 82, 22.3.2001, р. 1.

⁵ ОJ C 115, 4.5.2010, р. 1.

попросили в першу чергу дослідити питання покращення законодавства та практичної підтримки для захисту потерпілих, приділяючи особливу увагу підтримці та визнанню усіх потерпілих, у тому числі потерпілих від терористичних актів.

(3) Стаття 82(2) Договору про функціонування Європейського Союзу передбачає встановлення мінімальних правил, які застосовуються у державах-членах для сприяння взаємному визнанню вироків та судових рішень, а також співпраці поліції та правосуддя у кримінальних питаннях з транскордонним виміром, особливо стосовно прав потерпілих від злочину.

(4) У своїй резолюції від 10 червня 2011 року про дорожню карту для посилення прав та захисту потерпілих, особливо у кримінальних провадженнях⁶ («Будапештська дорожня карта»), Рада ЄС зазначила, що необхідно вжити заходів на рівні Союзу для посилення прав, підтримки та захисту потерпілих від злочину. Відповідно до цього та згідно зі згаданою резолюцією ця Директива приймається з метою перегляду та доповнення принципів, викладених у Рамковому Рішенні 2001/220/ЖНА, а також для подальших кроків у напрямку покращення рівня захисту потерпілих на всій території Союзу, зокрема, в рамках кримінальних проваджень.

(5) Резолюція Європейського парламенту від 26 листопада 2009 року стосовно подолання насильства щодо жінок⁷ закликає держави-члени удосконалювати національні закони та політики для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок, а також усувати причини насильства щодо жінок, не в останню чергу за рахунок застосування превентивних заходів, та закликає Союз гарантувати право на допомогу та підтримку усім потерпілим від насильства.

(6) У своїй резолюції від 5 квітня 2011 року про пріоритети та план нової політики ЄС щодо боротьби з насильством щодо жінок⁸, Європейський парламент запропонував стратегію для боротьби з насильством щодо жінок, насильством у сім'ї та сексуальним насильством щодо жінок як основу для майбутніх кримінально-правових інструментів для боротьби з гендерним насиль-

⁶ OJ C 187, 28.6.2011, p. 1.

⁷ OJ C 285 E, 21.10.2010, p. 53.

⁸ OJ C 296 E, 2.10.2012, p. 26.

ством, враховуючи систему боротьби з насильством щодо жінок (політика, попередження, захист, переслідування, забезпечення та партнерство), яка має бути втілена у плані дій Союзу. Міжнародне регулювання у цій сфері включає Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), прийняту 18 грудня 1979 року, рекомендації та рішення Комітету CEDAW, а також Конвенцію Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством, прийняту 7 квітня 2011 року.

(7) Директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2011/99/EU року⁹ засновує механізм взаємного визнання заходів захисту у кримінальному судочинстві між державами-членами. Директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2011/36/EU про попередження, боротьбу з торгівлею людьми та захист потерпілих від торгівлі людьми від 5 квітня 2011 року¹⁰ та Директива Європейського парламенту і Ради ЄС 2011/93/EU про боротьбу з сексуальним насильством та сексуальною експлуатацією дітей та дитячою порнографією від 13 грудня 2011 року¹¹ вказують, серед іншого, на конкретні потреби окремих категорій потерпілих від торгівлі людьми, сексуального насильства над дітьми, сексуальної експлуатації та дитячої порнографії.

(8) Рамкове Рішення 2002/475/ЈНА про боротьбу з тероризмом від 13 червня 2002 року¹² визнає тероризм одним з найбільш серйозних порушень принципів, на яких заснований Союз, у тому числі принципу демократії, та підтверджує, що тероризм є, серед іншого, загрозою для вільної реалізації прав людини.

(9) Злочин є порушенням щодо суспільства, а також особистих прав потерпілих. У зв'язку з цим потерпілі від злочину потребують шанобливого, коректного та професійного ставлення та поведження без дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, етнічним або соціальним походженням, генетичними ознаками, мовою, релігією або віросповіданням, політичними чи іншими переконаннями, належністю до національних меншин, майновим

⁹ OJ L 338, 21.12.2011, p. 2.

¹⁰ OJ L 101, 15.4.2011, p. 1.

¹¹ OJ L 335, 17.12.2011, p. 1.

¹² OJ L 164, 22.6.2002, p. 3.

становищем, народженням, інвалідністю, віком, статтю, гендерним вираженням, гендерною ідентичністю, сексуальною орієнтацією, посвідкою на проживання або станом здоров'я. Під час будь-яких контактів уповноважених органів влади, працюючих у рамках кримінальних проваджень з потерпілими, а також під час надання будь-якої допомоги, яка передбачає безпосередній контакт, у рамках надання підтримки потерпілим або відновного правосуддя повинні враховуватися особисте становище та нагальні потреби потерпілих, їх вік, стать, ймовірна інвалідність та ступінь зрілості, з повною повагою до їх фізичної, психічної та моральної недоторканності. Потерпілі від злочину повинні бути захищені від вторинної або повторної віктимізації, від залякування та помсти, повинні отримувати належну підтримку з метою сприяння їх відновленню і повинні мати доступ до правосуддя.

(10) Ця Директива не стосується перебування потерпілих від злочину на території держав-членів. Держави-члени повинні вжити необхідних заходів, які гарантують, що права, встановлені цією Директивою, виникають незалежно від правових умов перебування потерпілого на їх території або від його громадянства чи національності. Заява про злочин та участь у кримінальних провадженнях не створює жодних прав, пов'язаних зі статусом перебування потерпілого на території держави.

(11) Ця Директива встановлює мінімальні стандарти. Держави-члени можуть розширити обсяг прав, передбачених цією Директивою, з метою забезпечення більш високого рівня захисту.

(12) Права, встановлені цією Директивою, застосовуються без обмеження дії прав злочинця. Термін «злочинець» вживається стосовно особи, яка визнана винуватою у вчиненні злочину. Разом з тим для цілей цієї Директиви цей термін також вживається стосовно підозрюваного або обвинуваченого до моменту встановлення його винуватості або визнання його винуватим у вчиненні злочину без обмеження дії презумпції невинуватості.

(13) Ця Директива застосовується до кримінальних порушень, вчинених на території Союзу, а також до кримінальних проваджень, що мають місце на території Союзу. Відповідно до цієї Директиви права у потерпілих від екстра-територіальних порушень виникають лише за умови ведення кримінальних проваджень на території Союзу. Заяви, подані до уповноважених орга-

нів влади за межами Союзу, такі як посольства, не впливають на виникнення правовідносин, які регулюються цією Директивою.

(14) Під час застосування цієї Директиви першочергове значення повинно надаватися інтересам дітей відповідно до Хартії основоположних прав Європейського Союзу та Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дитини, прийнятої 20 листопада 1989 року. Діти-потерпілі є повноцінними носіями прав, закріплених цією Директивою, та вимагають до себе відповідного ставлення. Вони повинні мати можливість реалізовувати свої права у формі, яка враховує їх здатність формувати власну думку.

(15) Застосовуючи цю Директиву, держави-члени повинні забезпечити можливість для потерпілих з інвалідністю повноцінно та на рівних підставах з іншими особами реалізовувати права, закріплені цією Директивою. Зокрема, необхідно забезпечити доступ таких осіб до приміщення, де здійснюються кримінальні провадження, а також доступ до інформації.

(16) Потерпілі від тероризму страждають від нападів, кінцевою метою яких є завдання шкоди суспільству. Таким чином, вони можуть потребувати особливої уваги, підтримки та захисту, зважаючи на специфічний характер злочину, вчиненого проти них. Потерпілі від тероризму можуть бути об'єктом надмірної публічної уваги та часто потребують соціального визнання та поважного ставлення з боку суспільства. Держави-члени повинні приділяти особливу увагу потребам потерпілих від тероризму, а також вони повинні направити свою діяльність на захист їх гідності та безпеки.

(17) Прояви насильства, зумовлені статтю людини, гендерною ідентичністю або гендерними проявами, або насильства, непропорційно спрямованого на осіб певної статі, розглядаються як гендерне насильство. Воно може проявлятися у завданні фізичної, сексуальної, емоційної або психологічної, а також економічної шкоди. Гендерне насильство розглядається як одна з форм дискримінації та порушення основоположних свобод потерпілих, й включає насильство у сім'ї, сексуальне насильство (згвалтування, інші форми насильницьких дій сексуального характеру та домагання), торгівлю людьми, рабство та різні форми аморальних дій, таких як примусові шлюби, обрізання жіночих статевих органів та так звані «злочини проти честі». Жінки-потерпілі від гендерного насильства, а також їх діти часто потребують спеціальної під-

тримки та захисту через високий ризик вторинної або повторної віктимізації, а також у зв'язку із залякуванням та погрозами помсти, пов'язаними з вчиненням такого насильства.

(18) Якщо мова йде про насильство у сім'ї, його вчиняє особа, яка є наразі або в минулому подружжям, партнером чи іншим членом сім'ї потерпілого, незалежно від того, проживав потерпілий разом зі злочинцем чи ні. Таке насильство може проявлятися у фізичній, сексуальній, психологічній або економічній формі, та може завдати фізичної, психічної або емоційної шкоди чи економічних збитків. Насильство у сім'ї є серйозною та часто прихованою соціальною проблемою, яка може призвести до систематичного завдання психологічних та фізичних травм з важкими наслідками, оскільки злочинцем у таких випадках є особа, якій потерпілий довіряє. Таким чином, потерпілі від насильства у сім'ї можуть потребувати особливих засобів захисту. Вплив на жінок, які постраждали від такого виду насильства, більш сильний, ніж на чоловіків, та ситуація може бути складнішою, якщо жінка залежить від злочинця в економічному, соціальному плані або в силу обставин її перебування на території держави.

(19) Особа повинна вважатися потерпілою незалежно від того, чи встановлений злочинець, затриманий, обвинувачений або засуджений, а також незалежно від родинних стосунків між ними. Члени сім'ї потерпілих також можуть бути потерпілими від вчинення злочину. Зокрема, члени сім'ї особи, смерть яких безпосередньо зумовлена вчиненням кримінального правопорушення, можуть бути потерпілими від вчинення злочину. Таким членам сім'ї, які є непрямыми потерпілими від злочину, повинна бути також надана підтримка згідно з цією Директивою. Але держави-члени повинні встановити процедури, що обмежують кількість членів сім'ї, які можуть користуватися правами, закріпленими цією Директивою. У випадку, якщо це стосується дитини – дитина або, якщо того вимагають інтереси дитини, особа, яка виконує батьківські обов'язки щодо дитини, повинні мати можливість реалізації прав, встановлених цією Директивою. Ця Директива застосовується без обмеження дії будь-яких адміністративних процедур, пов'язаних зі встановленням осіб як потерпілих.

(20) Роль потерпілих у системі кримінальної юстиції та можливості їх активної участі у кримінальних провадженнях різняться у державах-членах, вони залежать від національних систем та

визначаються відповідно до одного або декількох з наступних критеріїв: чи передбачає національна система правовий статус як сторони кримінального провадження; чи покладають на потерпілого правові положення зобов'язання з активної участі у кримінальному провадженні, наприклад, як свідка; та/або чи має потерпілий законні підстави згідно з національним законом брати активну участь у кримінальному провадженні та чи прагне до реалізації свого права у випадках, коли національна система не передбачає для потерпілих правовий статус сторони у кримінальному провадженні. Державам-членам потрібно визначити, які з перерахованих вище критеріїв застосовуються під час визначення обсягу прав, встановлених цією Директивою, коли існує посилення на роль потерпілого у відповідній системі кримінальної юстиції.

(21) Надання інформації та порад уповноваженими органами влади, службами підтримки потерпілих та службами відновного правосуддя повинно, наскільки це можливо, здійснюватися за допомогою низки засобів та у формі, зрозумілій для потерпілого. Такі інформація та рекомендації повинні бути викладені простою та зрозумілою мовою. Необхідно також гарантувати, що потерпілий зможе все розуміти під час проваджень. У зв'язку з цим необхідно брати до уваги рівень володіння потерпілим мовою, якою викладається інформація, його вік, ступінь зрілості, інтелектуальний та емоційний потенціал, грамотність та будь-які психічні або фізичні відхилення. Особливу увагу слід приділяти труднощам у сприйнятті та спілкуванні, які можуть виникнути через наявність певного захворювання, такого як, наприклад, порушення слуху та дефекти мовлення. Так само під час кримінальних проваджень необхідно брати до уваги обмежені можливості потерпілого для передавання інформації.

(22) Момент подання заяви, у цілях цієї Директиви, необхідно розглядати як етап кримінальних проваджень. Це також стосується ситуацій, коли кримінальне провадження відкривається уповноваженими органами влади *ex officio* в результаті кримінального правопорушення щодо потерпілого.

(23) Інформація про відшкодування повинна бути надана після першого звернення до уповноваженого органу влади, наприклад, у вигляді брошури, яка містить основні умови для отримання такого відшкодування. На цьому етапі кримінальних проваджень

держави-члени не повинні приймати рішення про відповідність потерпілих умовам відшкодування.

(24) Під час повідомлення про злочин у поліції потерпілим повинні видати письмове підтвердження отримання заяви, в якому вказуються основні елементи злочину, такі як вид злочину, час та місце його вчинення, а також будь-які збитки та шкода, завдані злочином. У цьому підтвердженні повинні бути зазначені дата та номер, а також місце, де було повідомлено про вчинення злочину. У разі дотримання таких умов підтвердження може бути доказом повідомлення про вчинення злочину, наприклад, під час звернення за страховими виплатами.

(25) Не обмежуючи дію правил щодо строку давності, зволікання з поданням заяви про кримінальне правопорушення, спричинене страхом потерпілих перед помстою, приниженням або засудженням, не має наслідків у вигляді відмови у наданні підтвердження отримання заяви від потерпілого.

(26) Під час інформування слід приділити особливу увагу забезпеченню шанобливого поведження з потерпілими та сприяти прийняттю ними обґрунтованих рішень щодо своєї участі у провадженнях. У зв'язку з цим особливе значення має інформація, яка дозволяє потерпілим отримати уявлення про поточний стан будь-якого провадження. Це так само стосується інформації, яка дозволяє потерпілим прийняти рішення про подання заяви про перегляд рішення про відмову в обвинуваченні. Якщо інше не передбачено, необхідно забезпечити можливість надавати потерпілим інформацію усно або письмово, у тому числі за допомогою електронних засобів.

(27) Інформація повинна надаватися потерпілому шляхом її направлення на останню відому поштову або електронну адресу, яку потерпілий повідомив уповноваженому органу влади. У окремих випадках, наприклад, у зв'язку з великою кількістю потерпілих, залучених до справи, необхідно забезпечити можливість інформування через пресу, через офіційний веб-сайт уповноваженого органу влади бо через аналогічний канал зв'язку.

(28) Держави-члени не повинні мати обов'язку надавати інформацію, якщо розголошення такої інформації може вплинути на належний розгляд або зашкодити розгляду цієї справи чи особі, а також якщо буде вирішено, що це суперечить життєво важливим інтересам їх безпеки.

(29) Уповноважені органи влади повинні забезпечити отримання потерпілими оновлених контактних даних для зв'язку з приводу їхньої справи, крім випадків, коли потерпілий висловив бажання не отримувати таку інформацію.

(30) Посилання на «рішення» у контексті права на інформацію, тлумачення та перекладу, розглядаються виключно як посилання на встановлення винуватості злочинця або інші обставини, що мають наслідком завершення кримінальних проваджень. Обґрунтування такого рішення повинно надаватися потерпілому шляхом надання копії документу, що містить таке рішення або його короткий огляд.

(31) Право на отримання інформації про час та місце судового слухання за заявою про кримінальне правопорушення щодо потерпілого повинно також включати право на отримання інформації про час та місце розгляду апеляції на судові рішення у справі.

(32) На прохання потерпілих їм повинні надавати спеціальні дані про звільнення або втечу злочинця з-під варти, принаймні тоді, коли такі обставини можуть спричинити небезпеку для потерпілих або викликати конкретний ризик завдання шкоди потерпілим, крім випадків, коли в результаті такого повідомлення може виникнути небезпека або конкретний ризик завдання шкоди злочинцю. У випадках, коли в результаті такого повідомлення може виникнути небезпека або конкретний ризик завдання шкоди злочинцю, уповноважений орган влади зобов'язаний приймати до уваги всі інші ризики, приймаючи рішення про належний порядок дій. Посилання на «конкретний ризик завдання шкоди потерпілим» повинен враховувати такі фактори, як характер та серйозність злочину, а також ризик помсти з боку злочинця. Таким чином, таке посилання не повинно вживатися у ситуаціях, коли вчинено дрібне правопорушення та існує лише незначний ризик завдання шкоди потерпілому.

(33) Потерпілі повинні отримувати інформацію про своє право на оскарження рішення про звільнення злочинця з-під варти, якщо таке право передбачене національним правом.

(34) Ефективність правосуддя не може бути досягнута, якщо потерпілі не можуть належним чином пояснити обставини вчинення злочину та надати свої докази у формі, зрозумілій для уповноважених органів влади. Однаково важливим є забезпечення

шанобливого поводження з потерпілими та можливості реалізації ними своїх прав. У зв'язку з цим необхідно забезпечити можливість безкоштовного усного перекладу під час опитування потерпілих, а також з метою забезпечення активної участі у судовому слуханні відповідно до ролі потерпілого у відповідній системі кримінальної юстиції. Для інших аспектів кримінальних проваджень необхідність здійснення усного або письмового перекладу може варіюватися в залежності від специфіки питання, ролі потерпілого у відповідній системі кримінальної юстиції або ступеня їх залучення до судового процесу, а також від наявності у потерпілих будь-яких особливих прав. Таким чином, у інших випадках усний та письмовий переклад повинні забезпечуватися лише у тому обсязі, який потрібен для реалізації потерпілими своїх прав.

(35) Потерпілий повинен мати право на оскарження рішення про відсутність необхідності у здійсненні усного або письмового перекладу, відповідно до процедур національного права. Таке право не створює для держав-членів зобов'язання щодо розробки окремого механізму або процедури розгляду скарг, відповідно до яких таке рішення може бути оскаржене, та не повинно спричиняти необґрунтоване подовження строків кримінальних проваджень. Достатнім є внутрішній перегляд рішення відповідно до національних процедур.

(36) Та обставина, що потерпілий розмовляє мовою, яка не є широко розповсюдженою, сама по собі не дає підстав вважати, що використання усного або письмового перекладу спричинить необґрунтоване подовження строків кримінальних проваджень.

(37) Підтримка повинна надаватися з моменту, коли уповноваженим органам влади стало відомо про потерпілого, та протягом усього кримінального провадження, а також протягом необхідного часу після завершення провадження відповідно до потреб потерпілих та прав, закріплених цією Директивою. Підтримка повинна надаватися різними способами, без дотримання зайвих формальностей, а її отримання повинно бути однаково доступним на усій території держави-члена, що дозволить усім потерпілим мати доступ до такої допомоги. Потерпілі, яким завдано значної шкоди важким злочином, можуть потребувати допомоги спеціалістів.

(38) Особи, які належать до особливо вразливої категорії або опинилися в ситуації, що має наслідком високий ризик завдання

їм шкоди, такі як потерпілі від повторного насильства у сім'ї, гендерного насильства, а також потерпілі від інших видів злочинів на території держав-членів, громадянами чи резидентами яких вони не є, повинні бути забезпечені підтримкою спеціалістів та правовим захистом. Під час підтримки спеціалістів слід дотримуватися комплексного та цілеспрямованого підходу, який повинен застосовуватися, зокрема, з урахуванням особливих потреб потерпілих, важкості збитків, завданих в результаті вчинення кримінального правопорушення, а також зважаючи на стосунки між потерпілими, злочинцями, дітьми та їх більш широким соціальним оточенням. Основним завданням таких служб та їх службовців, які відіграють важливу роль у підтримці потерпілого під час одужання та відновлення після ймовірної шкоди або травми, завданих внаслідок вчинення кримінального правопорушення, та подолання їх наслідків, повинно бути інформування потерпілих про права, закріплені цією Директивою, що повинно надати їм можливість приймати рішення в умовах підтримки, що здійснюється у шанобливій, коректній та делікатній формі. До видів підтримки, яка надається такими службами спеціалізованої допомоги, можуть входити надання притулку та безпечного проживання, швидка медична допомога, направлення на проведення медичної та судово-медичної експертизи для отримання доказів у випадку зґвалтування або вчинення насильницьких дій сексуального характеру, разові або довгострокові консультації психолога, травматологічна допомога, надання юридичної підтримки, адвокатських та спеціальних послуг для дітей, які є безпосередніми або опосередкованими потерпілими.

(39) Служби підтримки потерпілих не зобов'язані самостійно надавати додаткових спеціалістів або проводити професійну експертизу. У разі необхідності служби підтримки потерпілих повинні допомагати потерпілим звертатися за професійною допомогою, такою як допомога психолога.

(40) Незважаючи на те, що підтримка не повинна залежати від подання потерпілими заяви щодо кримінального правопорушення до уповноваженого органу влади, такого як поліція, такі органи, у більшості випадків, можуть найкращим чином повідомляти потерпілих про можливість підтримки. У зв'язку з цим держави-члени отримують допомогу для створення належних умов, які дозволяють направляти потерпілих до служб підтримки, разом

з наданням гарантій дотримання вимог щодо захисту даних. Слід уникати повторного направлення.

(41) Право потерпілих бути вислуханими вважається дотриманим, якщо потерпілі мали можливість подати заяву або надати роз'яснення у письмовій формі.

(42) Реалізації права потерпілих-дітей бути вислуханими під час кримінального провадження не повинні заважати вік потерпілого або сама по собі умова, що потерпілою є дитина.

(43) Право на перегляд рішення про відмову обвинувачення необхідно розуміти як право на перегляд рішень, прийнятих обвинувачами або суддями-слідчими* або органами правопорядку, такими як службовці поліції, але не рішень судів. Будь-який перегляд рішення про відмову обвинувачення не повинен здійснюватися особою або органом влади, який прийняв первинне рішення, крім випадків, коли первинне рішення про відмову обвинувачення було прийняте вищим органом обвинувачення, чий рішення не можуть бути переглянуті іншим органом. У таких випадках той самий орган влади може переглядати відповідне рішення. Право на перегляд рішення про відмову обвинувачення не застосовується до спеціальних проваджень, таких як провадження щодо членів парламенту або уряду, відповідно до їх службового становища.

(44) Рішення про закінчення кримінального провадження включає випадки, коли обвинувач вважає за необхідне зняти звинувачення або припинити провадження.

(45) Рішення обвинувача про укладення мирової угоди та, у зв'язку з цим закінчення кримінального провадження, позбавляє потерпілих права на оскарження рішення обвинувача про відмову обвинувачення, крім випадків, коли така угода містить попередження або накладає зобов'язання.

(46) Послуги відновного правосуддя, у тому числі, наприклад, посередництво між потерпілим та злочинцем, сімейні конференції та кола правосуддя**, можуть бути дуже корисними для потер-

---

* Суддя-слідчий – назва посадової особи у правовій системі французького типу, яка має повноваження здійснювати досудове розслідування і має статус судді (англійською мовою – *investigative judge*, французькою мовою – *juge d'instruction*) (прим. редактора).

** Сімейні конференції (*family group conferencing*) та кола правосуддя (*sentencing circles*) – це види заходів відновного правосуддя (прим. редактора).

пілого, але необхідно вживати заходів для попередження вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти. Під час надання таких послуг першочергову увагу необхідно приділяти інтересам та потребам потерпілого, усуненню наслідків шкоди та попередженню завдання нової шкоди. Такі фактори як характер та важкість вчиненого злочину, ступінь завданої травми, завдання потерпілому повторної шкоди фізичного, сексуального або психологічного характеру, дисбаланс сил потерпілого та злочинця, а також вік, ступінь зрілості або інтелектуальні здібності потерпілого, які можуть обмежити або зменшити здатність потерпілого прийняти свідоме рішення, чи можуть завадити отриманню позитивного результату для потерпілого, повинні прийматися до уваги під час передання справи для надання послуг відновного правосуддя та здійснення процесу відновного правосуддя. Процес відновного правосуддя повинен здійснюватися конфіденційно, якщо сторони не домовляться інакше, або якщо інше не передбачено національним правом, зважаючи на перевагу публічних інтересів. Такі фактори як вчинення насильства або погроз під час процесу можуть вважатися підставами для розголошення інформації у публічних інтересах.

(47) Потерпілі не повинні самостійно нести витрати, спричинені їх участю у кримінальних провадженнях. Держави-члени зобов'язані відшкодувати лише ті витрати потерпілих, які необхідні для забезпечення їх участі у кримінальних провадженнях. Вони не зобов'язані відшкодувати судові витрати потерпілих. Держави-члени повинні мати можливість закріпити у національному праві умови отримання відшкодування, які стосуються строків подання заяви про відшкодування, стандартних тарифів на добові витрати та проїзд, а також максимальну суму відшкодування втрати прибутку за добу. Подання потерпілим заяви про вчинення кримінального правопорушення не може бути підставою для відшкодування витрат, пов'язаних з участю у кримінальному провадженні. Витрати повинні відшкодуватися лише у тій мірі, яка необхідна для забезпечення присутності та активної участі потерпілих у кримінальному провадженні у зв'язку з наявністю у них відповідного зобов'язання або у зв'язку з вимогою уповноважених органів влади.

(48) Майно потерпілого від злочину, вилучене під час кримінального провадження, повинно якомога швидше повертатися потерпілим, з урахуванням виключних обставин, таких як спір

щодо права власності на майно або спір щодо законності володіння майном або щодо правового режиму майна. Право володіння повернутим майном повинно застосовуватися без обмеження можливості його утримання в цілях інших правових процедур.

(49) Потерпілі, які проживають у іншій державі-члені, ніж держава-член, на території якої було вчинено кримінальне правопорушення, повинні також мати право на ухвалення рішення про відшкодування від злочинця та застосування відповідної процедури.

(50) Передбачене цією Директивою зобов'язання передавати заяви не впливає на повноваження держав-членів стосовно початку провадження та застосовується без обмеження для правил урегулювання суперечок, пов'язаних з юрисдикцією відповідно до Рамкового рішення 2009/948/ЈНА від 30 листопада 2009 року про попередження та урегулювання суперечок щодо юрисдикції у кримінальних провадженнях¹³.

(51) Якщо потерпілий) залишив територію держави-члена, де було вчинено кримінальне правопорушення, держава-член більше не зобов'язана надавати потерпілому подальшу підтримку, допомогу та захист, крім тих заходів, які безпосередньо пов'язані з кримінальним провадженням, що здійснюється у цій державі стосовно відповідного вчиненого кримінального правопорушення, таких як засоби захисту під час судового слухання. Держава-член, на території якої перебуває потерпілий, повинна забезпечити підтримку, допомогу та захист, необхідні потерпілому для відновлення.

(52) Потрібно передбачити заходи, необхідні для захисту безпеки та гідності потерпілих та членів їх сімей від вторинної та повторної віктимізації, від залякування та помсти. Серед таких заходів можуть бути тимчасові судові заборони або захист чи судові ордери-заборони.

(53) Загроза вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, які йдуть від злочинця або виникають у результаті участі у кримінальних провадженнях, повинна мінімізуватися шляхом здійснення провадження у скоординованій та шанобливій формі, що сприяє формуванню у потерпілих довіри до орга-

¹³ OJ L 328, 15.12.2009, p. 42.

нів влади. Взаємодія потерпілого з уповноваженими органами влади повинна здійснюватися максимально зручним способом. При цьому кількість контактів, в яких відсутня нагальна потреба, повинна бути обмежена, наприклад, шляхом ведення відеозапису допитів та використання таких відеозаписів під час судового провадження. Службовці повинні мати у своєму розпорядженні якомога більше можливостей для попередження страждань потерпілого під час судового провадження, які можуть викликатися, зокрема, візуальним контактом зі злочинцем, його або її сім'єю, особами, пов'язаними з потерпілими або представниками громадськості. У зв'язку з цим необхідно підтримувати держави-члени у вживанні реальних та практичних заходів, особливо стосовно будівель судів та поліцейських відділків, спрямованих на оснащення будівель такими зручностями як окремі входи та зали очікування для потерпілих. Крім того, держави-члени повинні у межах своїх можливостей планувати здійснення кримінальних проваджень таким чином, щоб виключити можливість контакту між потерпілими та членами їх сімей, та злочинцями, наприклад, шляхом виклику потерпілих та злочинців на слухання у різний час.

(54) Захист особистого життя потерпілого може бути важливим способом попередження вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти і може здійснюватися з використанням низки заходів, у тому числі шляхом нерозголошення або обмеження розголошення інформації про особу та місцезнаходження потерпілого. Такий захист надзвичайно важливий для дітей-потерпілих та передбачає нерозголошення імені дитини. Але існують виключні випадки, коли розголошення інформації та навіть широке оприлюднення інформації можуть бути корисними для дитини. Наприклад, це стосується випадків викрадення дітей. Способи захисту недоторканності особистого життя та фотографій потерпілих та членів їх сімей повинні застосовуватися відповідно до права на справедливий суд та свободу висловлення думки, закріплених статтями 6 та 10, відповідно, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

(55) Деякі потерпілі під час кримінальних проваджень особливо наражаються на небезпеку вторинної або повторної віктимізації, залякування та помсти з боку злочинця. Така небезпека може зумовлюватися особистими характеристиками потерпілого, а також типом, характером та обставинами злочину. Таку

небезпеку найлегше виявити шляхом проведення індивідуальної оцінки за першої ж нагоди. Така оцінка повинна проводитися стосовно усіх потерпілих, щоб визначити, чи схильні вони до небезпеки вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, а також спеціальних засобів захисту, які можуть бути застосовані щодо них.

(56) Під час проведення індивідуальної оцінки необхідно приймати до уваги особистісні характеристики потерпілого, такі як його або її вік, стать та гендерна ідентичність або гендерне вираження, етнічна приналежність, раса, релігія, сексуальна орієнтація, стан здоров'я, наявність інвалідності, посвідка на проживання, труднощі у спілкуванні, стосунки зі злочинцем чи наявність будь-якої залежності від злочинця, а також раніше вчинених злочинів. Також необхідно брати до уваги тип або характер та обставини злочину, а саме чи був злочин вчинений на підставі ненависті чи неприязні чи з дискримінаційним мотивом, чи має місце сексуальне насильство, насильство у сім'ї, чи мав злочинець контроль над потерпілим, чи проживає потерпілий у місцевості з високим рівнем злочинності або чи діє у відповідній місцевості злочинне угруповання, чи є країна походження потерпілого державою-членом, на території якої було вчинено злочин.

(57) Потерпілі від торгівлі людьми, тероризму, організованої злочинності, насильства у сім'ї, сексуального насильства або експлуатації, гендерного насильства, злочинів на підставі ненависті, а також потерпілі з обмеженими можливостями та діти-потерпілі, як правило, найбільш часто страждають від вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти. Необхідно максимально ретельно проводити оцінку небезпеки повторної віктимізації, залякування та помсти стосовно таких потерпілих. При цьому повинні бути серйозні підстави вважати, що спеціальні засоби захисту принесуть користь таким потерпілим.

(58) Потерпілим, стосовно яких була виявлена небезпека вторинної або повторної віктимізації, залякування та помсти, повинні пропонуватися спеціальні засоби захисту під час кримінальних проваджень. Безпосередній характер таких засобів повинен визначатися за результатами проведення індивідуальної оцінки та з урахуванням побажань потерпілих. Такі заходи повинні застосовуватися без обмеження дії права на захист та відповідно до правил судової дискреції. Ключовим фактором для визначення

доцільності призначення спеціальних заходів є виникнення у потерпілих побоювання та занепокоєння, пов'язаних з їх участю у провадженнях.

(59) Безпосередні організаційні потреби та ускладнення можуть завадити, наприклад, проведенню послідовного допиту потерпілого одним і тим самим службовцем поліції; хвороба, відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами або відпустка з догляду за дитиною є прикладами таких перепон. Крім того, приміщення, спеціально пристосоване для допиту потерпілих, можуть бути недоступними через проведення, наприклад, ремонтних робіт. У разі виникнення таких технічних або практичних перепон спеціальні заходи, призначені після проведення індивідуальної оцінки, можуть бути недоступними для використання у певній ситуації.

(60) Якщо відповідно до цієї Директиви необхідно призначити для дитини опікуна або представника, ці повноваження можуть бути покладені на одну і ту саму фізичну або юридичну особу, інституцію або орган влади.

(61) Усі службовці, що залучені до кримінальних проваджень і можуть мати особистий контакт з потерпілими, повинні мати можливість для отримання та отримувати належну початкову та подальшу підготовку до рівня, який дозволяє під час такого контакту визначати потерпілих та виявляти їх потреби, проявляючи при цьому шанобливе, коректне та професійне ставлення, що виключає будь-яку дискримінацію. Особи, які можуть бути залучені до проведення індивідуальної оцінки з метою виявлення особливих потреб потерпілих у захисті та визначення необхідності вживання спеціальних засобів захисту, повинні пройти спеціальну підготовку для проведення такої оцінки. Держави-члени повинні забезпечити проходження такої підготовки службовцями поліції та суду. Також необхідно заохочувати проходження такої підготовки адвокатами, обвинувачами, суддями та практиками, які надають підтримку потерпілим або надають послуги відновного правосуддя. Ця вимога передбачає навчання надання конкретних послуг в рамках підтримки, для отримання якої направляються потерпілі, а також повинна включати підготовку спеціалістів, робота яких направлена на надання допомоги потерпілим з особливими потребами, та спеціальну психологічну підготовку у разі необхідності. У відповідних випадках така підготовка повинна проводитися з урахуванням потреб представників різної статі.

Діяльність держав-членів з підготовки повинна бути доповнена виданням посібників, рекомендацій та обміном найкращим досвідом відповідно до Будапештської дорожньої карти.

(62) Держави-члени повинні заохочувати діяльність організацій громадянського суспільства, у тому числі визнаних та активних неурядових організацій, які працюють з потерпілими від злочинів, та тісно з ними співпрацювати, зокрема, стосовно розробки тактики, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, досліджень, освітніх програм та підготовки, а також у процесі проведення моніторингу та оцінки ефективності засобів підтримки та захисту потерпілих від злочинів. З метою надання потерпілим від злочинів повноцінної підтримки, допомоги та захисту публічної служби повинні працювати злагоджено та залучатися до діяльності на усіх адміністративних рівнях – Союзу, на національному, регіональному та місцевому рівнях. Потерпілим повинна надаватися допомога для пошуку та звернення до уповноважених органів влади, щоб уникнути повторних звернень. Держави-члени повинні розглянути питання створення «єдиних пунктів доступу» або «єдиного вікна», які дозволяють задовольнити різнобічні потреби потерпілих у кримінальних провадженнях, у тому числі потреби в отриманні інформації, допомоги, підтримки, захисту та відшкодування.

(63) З метою заохочення та полегшення подання заяв про злочини та допомоги потерпілим у попередженні повторної віктимізації необхідно забезпечити доступ потерпілих до служб підтримки, які користуються їх довірою, а також забезпечити здатність уповноважених органів влади реагувати на повідомлення потерпілих у шанобливій, коректній та професійній формі, яка виключає будь-яку дискримінацію. Це дозволить покращити довіру потерпілих до системи кримінальної юстиції держав-членів та зменшити кількість незареєстрованих злочинів. Службовці, які за своїми повноваженнями приймають заяви про кримінальні правопорушення, повинні бути належним чином підготовлені до приймання таких заяв, а також необхідно вжити заходів, що дозволяють третім особам заявляти про вчинення злочинів, у тому числі організаціям громадянського суспільства. Необхідно забезпечити можливість використання комунікаційних технологій, таких як електронна пошта, відеозаписи або подання заяв у електронній формі в режимі онлайн.

(64) Систематичний облік статистичних даних, що відповідає вимогам, визнається важливим компонентом ефективної політики у сфері прав, закріплених цією Директивою. З метою полегшення проведення оцінки результатів застосування цієї Директиви держави-члени зобов'язані повідомляти Комісії відповідні статистичні дані, що стосуються застосування національних процедур до потерпілих від злочинів, та містять як мінімум кількість та вид зареєстрованих злочинів, а також, наскільки можливо, кількість потерпілих, їх вік та стать. Відповідні статистичні дані можуть включати інформацію, зібрану судовими та органами правопорядку, а також, наскільки можливо, адміністративні дані, зібрані службами охорони здоров'я та соціальними службами, публічними та неурядовими службами підтримки або службами відновного правосуддя та іншими організаціями, які працюють з потерпілими від злочинів. Судові дані можуть включати інформацію про зареєстровані злочини, кількість випадків, за якими проводиться розслідування, кількість обвинувачених та засуджених. Адміністративні дані, отримані від різних служб, можуть включати, наскільки можливо, відомості про отримання потерпілими послуг, які надають урядові агенції, а також публічні та приватні організації підтримки, такі як кількість направлень потерпілих від злочинів до служби підтримки поліцією, кількість потерпілих, які звернулися за наданням підтримки або послуг відновного правосуддя, а також тих, які отримали чи не отримали таку підтримку.

(65) Метою цієї Директиви є внесення змін та розширення положень Рамкового рішення 2001/220/ЖНА. Беручи до уваги значну кількість та істотний характер змін, що вносяться, заради ясності, таке Рамкове рішення повинно бути у повному обсязі замінене для держав-членів ЄС, які приймали цю Директиву.

(66) Ця Директива визнає основоположні права та дотримується принципів, закріплених Хартією основоположних прав Європейського Союзу. Зокрема, вона підтримує та сприяє праву на захист гідності, праву на життя, праву на фізичну та психічну недоторканність, праву на свободу та безпеку, на повагу до особистого та сімейного життя, праву власності, сприяння принципу недопустимості дискримінації, принципу рівності між жінками та чоловіками, правам дитини, людей похилого віку та осіб з обмеженими можливостями, а також праву на справедливий суд.

(67) Оскільки мета цієї Директиви, а саме встановлення міні-

мальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів, не може бути у достатній мірі досягнута державами-членами, та тому, зважаючи на масштабність та очікуваний результат дій, вона може більш ефективно бути досягнута на рівні Союзу, Союз може вживати заходів відповідно до принципу субсидіарності, встановленого статтею 5 Договору про Європейський Союз. Відповідно до принципу пропорційності, встановленого відповідною статтею, ця Директива не виходить за межі того, що необхідно для досягнення зазначеної мети.

(68) Персональні дані, що оброблюються у разі застосування цієї Директиви, підлягають захисту відповідно до Рамкового рішення 2008/977/ЖНА Ради ЄС від 27 листопада 2008 року про захист персональних даних у рамках поліцейського та судового співробітництва у кримінальних справах¹⁴, а також відповідно до принципів, закріплених Конвенцією Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28 січня 1981 року, ратифікованою усіма державами-членами.

(69) Ця Директива не впливає на дію більш поглиблених положень, які містяться у інших актах Союзу та передбачають більш конкретні способи задоволення специфічних потреб окремих категорій потерпілих, таких як потерпілі від торгівлі людьми та сексуального насильства над дітьми, сексуальної експлуатації та дитячої порнографії.

(70) Сполучене Королівство та Ірландія відповідно до статті 3 Протоколу № 21 про позицію Сполученого Королівства та Ірландії стосовно Простору свободи, безпеки та юстиції, який є додатком до договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу, заявили про своє бажання прийняти та застосовувати цю Директиву.

(71) Данія відповідно до статей 1 і 2 Протоколу № 22 про позицію Данії, який є додатком до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу, не бере участі у затвердженні цієї Директиви та, відповідно, не зв'язана її положеннями та не зобов'язана їх застосовувати.

(72) Європейський Інспектор з захисту персональних даних надав висновок від 17 жовтня 2011 року¹⁵, заснований на положен-

¹⁴ OJ L 350, 30.12.2008, p. 60.

¹⁵ OJ C 35, 9.2.2012, p. 10.

нях статті 41(2) Регламенту 45/2001 Європейського парламенту та Ради ЄС від 18 грудня 2000 року про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних інституціями та органами Співтовариства та про вільний обіг таких даних¹⁶,

Прийняли цю Директиву:

Розділ 1. Загальні положення

Стаття 1. Цілі

1. Метою цієї Директиви є забезпечення отримання потерпілими від злочинів інформації, підтримки та захисту, а також забезпечення можливості їх участі у кримінальних провадженнях.

Держави-члени повинні гарантувати, що під час будь-яких контактів зі службами підтримки або службами відновного правосуддя, а також з уповноваженими органами влади в рамках кримінальних проваджень спілкування з потерпілим здійснюється у шанобливій, коректній, індивідуальній, професійній формі, яка виключає будь-яку дискримінацію. Права, встановлені цією Директивою, повинні застосовуватися стосовно потерпілих у формі, яка виключає будь-яку дискримінацію, у тому числі за ознакою місця проживання.

2. Держави-члени зобов'язані гарантувати, що під час застосування цієї Директиви, якщо потерпілою є дитина, першочергове значення повинно надаватися інтересам дитини, які повинні оцінюватися на індивідуальній основі. При цьому повинен переважати підхід, заснований на особливостях особистості дитини та який враховує її вік, ступінь зрілості, погляди, потреби та проблеми. Дитина та особа, яка виконує батьківські обов'язки, або інший законний представник, якщо такий є, повинні повідомлятися про будь-які заходи або права, спеціально передбачені для дитини.

Стаття 2. Визначення

1. Для цілей цієї Директиви використовуються наступні визначення:

(а) «потерпілий» означає:

(і) фізичну особу, якій завдано шкоду, у тому числі фізичну,

---

¹⁶ OJ L 8, 12.1.2001, p. 1.

психічну або емоційну, або економічні втрати, які безпосередньо спричинені кримінальним правопорушенням;

(ii) члени сім'ї особи, чия смерть безпосередньо спричинена кримінальним правопорушенням, яке завдало шкоди в результаті смерті цієї особи;

(b) «члени сім'ї» означають чоловіка (дружину), особу, яка проживає з потерпілим у інтимних стосунках з веденням спільного домашнього господарства на стабільній та постійній основі, близьких родичів, братів та сестер, а також осіб, які знаходяться на утриманні потерпілого;

(c) «дитина» означає особу, яка не досягла 18 років;

(d) «відновне правосуддя» означає будь-який процес, в якому бере участь потерпілий та злочинець, які добровільно погоджуються брати активну участь у вирішенні питань, що виникають у зв'язку з кримінальним правопорушенням, за допомогою неупередженої третьої особи;

2. Держави-члени можуть встановлювати процедури:

(a) для обмеження кількості членів сім'ї, які можуть користуватися правами, закріпленими цією Директивою, враховуючи індивідуальні обставини у кожному окремому випадку, та

(b) для визначення, які члени сім'ї у першу чергу користуються правами, закріпленими цією Директивою, відповідно до параграфу 1(a)(ii).

Розділ 2. Надання інформації та підтримки

Стаття 3. Право розуміти та бути зрозумілим

1. Держави-члени зобов'язані вжити відповідних заходів, які дозволяють потерпілим розуміти та забезпечують їх розуміння уповноваженими органами влади з моменту першого та, за необхідності, під час усіх подальших взаємодій у кримінальних провадженнях, у тому числі у випадках надання інформації відповідними органами влади.

2. Держави-члени повинні гарантувати спілкування з потерпілими простою та зрозумілою мовою, в усній чи письмовій формі. Форма спілкування повинна обиратися відповідно до особистісних якостей потерпілого, зважаючи на будь-які види інвалідності, які можуть вплинути на здатність потерпілого розуміти та бути зрозумілим.

3. Держави-члени повинні надати потерпілим можливість бути присутніми на першій зустрічі з уповноваженим органом влади у супроводі обраної ними особи, якщо внаслідок злочину потерпілому необхідна допомога, щоб розуміти та бути зрозумілою, крім випадків, коли це суперечить інтересам самого потерпілого або порушує хід проваджень.

Стаття 4. Право на отримання інформації з моменту першого контакту з уповноваженим органом влади

1. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілим без необґрунтованих затримок з моменту першого контакту з уповноваженим органом влади з метою забезпечення реалізації прав, закріплених цією Директивою, надається наступна інформація:

(a) види підтримки, яку вони можуть отримати, а також про місця надання такої підтримки, у тому числі, у разі необхідності, основна інформація про можливості отримання медичної допомоги, підтримки спеціалістів, у тому числі психологічної підтримки, а також про можливість отримати альтернативне житло;

(b) процедури подання заяв, пов'язаних з кримінальним правопорушенням, а також їх роль у таких процедурах;

(c) про те, як та за яких умов вони можуть отримати захист, у тому числі інформація про засоби захисту;

(d) про те, як та за яких умов їм може бути надана правова консультація, правова допомога та будь-яка інша консультація;

(e) про те, як та за яких умов вони можуть отримати відшкодування;

(f) про те, як та за яких умов вони мають право на усний та письмовий переклад;

(g) якщо потерпілі проживають у іншій державі-члені, ніж та, на території якої було вчинено кримінальне правопорушення, про будь-які спеціальні заходи, процедури або механізми, які доступні для захисту їх інтересів у державі-члені, де відбувся перший контакт з уповноваженим органом влади;

(h) існуючі процедури подання скарг у разі недотримання їх прав уповноваженими органами влади в рамках кримінальних проваджень;

(i) контактні дані для зв'язку з приводу своєї справи;

(j) існуючі послуги відновного правосуддя;

(к) про те, як та за яких умов можуть бути відшкодовані витрати, спричинені їх участю у кримінальних провадженнях.

2. Обсяг та характер інформації, зазначеної у параграфі 1, може змінюватися в залежності від специфічних потреб та особистих обставин потерпілого, а також в залежності від типу та характеру злочину. Додаткова інформація може бути надана на наступних етапах в залежності від потреб потерпілого та актуальності такої інформації на кожному етапі провадження.

Стаття 5. Права потерпілих під час подання заяв

1. Держави-члени повинні забезпечити надання потерпілим уповноваженим органом влади держави-члена письмового підтвердження отримання заяви, у якій зазначаються основні характеристики відповідного кримінального правопорушення.

2. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілі, які хочуть подати заяву про кримінальне правопорушення та не володіють мовою, яку використовує уповноважений орган влади, будуть мати можливість оформити заяву зрозумілою їм мовою або скористатися послугами перекладача.

3. Держави-члени повинні забезпечити потерпілим, на їх прохання, які не володіють мовою, якою користується уповноважений орган влади, безкоштовний переклад письмового підтвердження отримання заяви, передбаченої параграфом 1, на зрозумілу їм мову.

Стаття 6. Право на отримання інформації про свою справу

1. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілим без необґрунтованих затримок пояснюють їх право на отримання наступної інформації про кримінальне провадження, розпочате на підставі поданої ними заяви про кримінальне правопорушення, та що наступна інформація надається на прохання потерпілого:

(а) будь-яке рішення про відмову у початку кримінального провадження або про припинення розслідування чи обвинувачення злочинця;

(б) час та місце судового розгляду, а також характер обвинувачень проти злочинця.

2. Держави-члени повинні гарантувати, що відповідно до ролі потерпілих у відповідній системі кримінальної юстиції їм без необґрунтованих затримок пояснять їх право на отримання наступної інформації стосовно кримінального провадження, розпочатого на підставі поданої ними заяви про кримінальне правопорушення, та що наступна інформація надається на прохання потерпілих:

(а) будь-яке остаточне рішення суду;

(б) інформація, що дозволяє потерпілому дізнатися про стан кримінального провадження, крім окремих випадків, коли розголошення такої інформації може вплинути на належний розгляд справи.

3. Інформація, передбачена параграфом 1(а) та параграфом 2(а), повинна включати обґрунтування та короткий опис причин прийняття відповідного рішення, крім випадків прийняття рішення судом присяжних або випадків, коли причини є конфіденційними, оскільки за таких обставин зазначення причини не передбачене національним правом.

4. Рішення потерпілих отримувати чи не отримувати інформацію є обов'язковим для уповноваженого органу влади, крім випадків, коли надання такої інформації повинно здійснюватися з метою залучення потерпілого до активної участі у кримінальних провадженнях. Держави-члени повинні надати потерпілим можливість змінювати свою думку у будь-який момент, а також повинні враховувати прийняті рішення.

5. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілі мають можливість без необґрунтованих затримок отримувати повідомлення про звільнення або втечу осіб, які були взяті під варту, обвинувачувалися або засуджувалися за кримінальне правопорушення щодо таких потерпілих. Крім того, держави-члени повинні забезпечити інформування потерпілих про будь-які заходи, передбачені для їх захисту, у випадку звільнення або втечі злочинця.

6. На прохання потерпілих інформація, передбачена параграфом 5, повинна надаватися їм принаймні у тих випадках, коли існує небезпека для них або конкретний ризик завдання шкоди, крім випадків, коли в результаті такого повідомлення може виникнути конкретний ризик завдання шкоди злочинцю.

Стаття 7. Право на усний та письмовий переклад

1. Держави-члени повинні забезпечити надання потерпілим, які не розуміють чи не розмовляють мовою, на якій ведеться кримінальне провадження, на їх прохання можливості усного перекладу відповідно до їх ролі у кримінальному провадженні у відповідній системі кримінальної юстиції, безкоштовно, принаймні під час будь-яких опитувань чи допитів* під час кримінального провадження, які проводяться органами розслідування і правосуддя, у тому числі під час поліцейських допитів, а також можливість усного перекладу повинна надаватися для забезпечення їх активної участі у судовому розгляді та необхідних попередніх слуханнях.

2. Не обмежуючи дію права на захист та відповідно до правил судової дискреції, дозволяється використання комунікаційних технологій, таких як відео-конференція, телефонний зв'язок або Інтернет, крім випадків, коли фізична присутність перекладача необхідна для того, щоб дозволити потерпілому належним чином реалізовувати свої права або розуміти те, що відбувається під час проваджень.

3. Держави-члени повинні забезпечити надання потерпілим, які не розуміють чи не розмовляють мовою, на якій ведеться кримінальне провадження, відповідно до їх ролі у кримінальному провадженні у відповідній системі кримінальної юстиції та на їх прохання можливість письмового перекладу інформації, необхідної для реалізації своїх прав у кримінальному провадженні, зрозумілою їм мовою, безкоштовно, у тій мірі, яка необхідна для забезпечення доступності такої інформації для потерпілих. Письмовий переклад має бути наданий принаймні щодо усіх рішень про закінчення кримінального провадження, пов'язаного із кримінальним правопорушенням щодо потерпілого, а також, на прохання потерпілого, щодо обґрунтування або короткого опису причин ухвалення відповідного рішення, крім випадків ухвалення рішення судом присяжних або випадків, коли причини є конфі-

---

* Опитування (interview) – це поліцейський захід, який здійснюється з метою встановлення обставин вчинення кримінальних правопорушень до моменту початку офіційного розслідування.

Допит (questioning) – це захід, який здійснюється з моменту початку офіційного судового розслідування (прим. редактора).

денційними, оскільки за таких обставин зазначення причини не передбачене національним правом.

4. Держави-члени повинні забезпечити надання потерпілим, які мають право на інформацію про час та місце судового розгляду відповідно до статті 6(1)(b) та не розуміють мови, яка використовується уповноваженим органом влади, на їх прохання, перекладу інформації, на отримання якої вони мають право.

5. Потерпілі можуть подавати мотивоване клопотання про визнання документу основним. Держави-члени не зобов'язані забезпечувати переклад витягів з основних документів, якщо такі документи не потрібні для забезпечення активної участі потерпілих у кримінальних провадженнях.

6. Незважаючи на положення параграфів 1 та 3, замість письмового перекладу може надаватися усний переклад або усне узагальнення істотних документів, за умови, що такий усний переклад або усне узагальнення здійснюються без завдання шкоди справедливості проваджень.

7. Держави-члени зобов'язані забезпечити проведення уповноваженим органом влади оцінки потреби потерпілих в усному або письмовому перекладі, передбаченому параграфами 1 та 3. Потерпілі мають право оскаржувати рішення про відмову у наданні усного або письмового перекладу. Процесуальні правила такого оскарження повинні бути визначені національним правом.

8. Виконання усного або письмового перекладу, а також розгляд скарг на рішення про відмову у забезпеченні усного або письмового перекладу відповідно до цієї статті не повинні спричиняти необґрунтоване продовження кримінального провадження.

Стаття 8. Право потерпілого на доступ до служб підтримки

1. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілі, які мають відповідну потребу, мають можливість звернутися на безоплатній основі до конфіденційних служб підтримки потерпілих, які діють в інтересах потерпілих до початку, під час та протягом необхідного часу після кримінальних проваджень. Члени сім'ї повинні мати можливість звертатися до служби підтримки потерпілих у разі наявності відповідної потреби та в залежності від ступеня шкоди, завданої їм в результаті кримінального правопорушення щодо потерпілого.

2. Держави-члени повинні сприяти направленню потерпілих до служб підтримки потерпілих уповноваженими органами влади, які прийняли заяву.

3. Держави-члени повинні вжити необхідних заходів для створення безкоштовних та конфіденційних служб спеціалізованої допомоги на додаток до загальних служб підтримки потерпілих від злочинів або в якості їх підрозділів, або надати можливість організаціям підтримки потерпілих залучати до своєї роботи існуючі спеціалізовані заклади, які надають таку спеціальну допомогу. Потерпілі, які мають відповідну потребу, повинні мати можливість звернутися до таких служб, а також члени їх сім'ї повинні мати можливість звертатися до служб спеціалізованої допомоги у разі наявності відповідної потреби у такій допомозі та в залежності від ступеня шкоди, завданої їм у результаті кримінального правопорушення щодо потерпілого.

4. Служби підтримки потерпілих та будь-які служби спеціалізованої допомоги можуть бути засновані як публічні або неурядові організації та можуть бути організовані на професійній або волонтерській основі.

5. Держави-члени повинні гарантувати, що можливість звернення потерпілого до будь-якої служби підтримки не залежить від факту подання потерпілим формальної заяви про кримінальне правопорушення до уповноваженого органу влади.

Стаття 9. Підтримка потерпілих службами підтримки

1. Служби підтримки потерпілих, передбачені статтею 8(1), повинні щонайменше надавати:

(а) інформацію, консультації та підтримку щодо прав потерпілих, у тому числі права на доступ до національної системи відшкодування збитків, завданих внаслідок злочину, а також у зв'язку з їх участю у кримінальному провадженні, включаючи підготовку до участі у судовому розгляді;

(б) інформацію про будь-які відповідні служби спеціалізованої допомоги або безпосередньо направляти до таких служб;

(с) емоційну та у межах можливостей психологічну підтримку;

(д) консультації, які стосуються фінансових та практичних питань, що виникають внаслідок злочину;

(е) надавати рекомендації, що стосуються ризиків та профілак-

тики вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, якщо це не відноситься до повноважень інших публічних або приватних служб.

2. Держави-члени повинні заохочувати служби підтримки потерпілих приділяти особливу увагу специфічним потребам потерпілих, яким через важкий злочин було завдано значної шкоди.

3. Якщо це не відноситься до повноважень інших публічних або приватних служб, служби спеціалізованої допомоги, передбачені статтею 8(3), повинні щонайменше створювати та надавати:

(а) притулки або будь-яке інше відповідне тимчасове житло для потерпілих, яким потрібне безпечне розміщення через неминучий ризик вторинної або повторної віктимізації, залякування та помсти;

(б) направлену та комплексну підтримку потерпілих зі специфічними потребами, таких як потерпілі від сексуального насильства, потерпілі від гендерного насильства та потерпілі від насильства у сім'ї, у тому числі допомогу у зв'язку з завданням травм та консультування.

Розділ 3. Участь у кримінальних провадженнях

Стаття 10. Право бути вислуханим

1. Держави-члени повинні гарантувати потерпілим право бути вислуханим під час кримінальних проваджень та право надавати докази. Якщо свідчення дає дитина-потерпіла, необхідно належним чином враховувати вік дитини та ступінь її зрілості.

2. Процедурні правила, відповідно до яких потерпілі реалізують своє право бути вислуханим під час кримінальних проваджень та надавати докази, повинні визначатися національним правом.

Стаття 11. Права у випадку рішення про відмову від обвинувачення

1. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілі, відповідно до їх ролі у відповідній системі кримінальної юстиції, мають право на перегляд рішення про відмову від обвинувачення. Процедурні правила такого перегляду повинні визначатися національним правом.

2. Якщо відповідно до національного права, роль потерпілого у відповідній системі кримінальної юстиції визначається лише після прийняття рішення про обвинувачення злочинця, держави-члени повинні принаймні потерпілим від тяжких злочинів надати право перегляду рішення про відмову від обвинувачення. Процедурні правила такого перегляду повинні визначатися національним правом.

3. Держави-члени повинні гарантувати, що потерпілим без необґрунтованої затримки роз'яснюють їх право на отримання інформації, необхідної для прийняття рішення про звернення за переглядом відмови від обвинувачення, та що така інформація надається на прохання потерпілих.

4. Якщо рішення про відмову від обвинувачення було прийняте вищим органом обвинувачення, акти якого не можуть бути переглянуті відповідно до національного права, перегляд може здійснюватися тим самим органом влади.

5. Параграфи 1, 3 та 4 не застосовуються до рішення обвинувача про відмову від обвинувачення, якщо таке рішення призводить до укладання мирової угоди, коли це передбачено національним правом.

Стаття 12. Право на забезпечення безпеки під час надання послуг відновного правосуддя

1. Держави-члени повинні передбачити заходи безпеки для потерпілого для захисту від вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, які застосовуються під час надання будь-яких послуг відновного правосуддя. Такі заходи повинні гарантувати, що потерпілі, які вирішили брати участь у процесах відновного правосуддя, мають можливість користуватися безпечними і компетентними послугами відновного правосуддя, з дотриманням принаймні таких умов:

(а) послуги відновного правосуддя застосовуються лише за умови, що це відповідає інтересам потерпілого та міркуванням безпеки, а також у разі наявності добровільної інформованої згоди потерпілого, яка може бути у будь-який час відкликана;

(б) перш ніж дати згоду на участь у процесі відновного правосуддя, потерпілий отримує повну та об'єктивну інформацію про

такий процес та можливі наслідки, а також інформацію про процедури нагляду виконання будь-якої угоди;

(с) злочинець визнав основні обставини справи;

(d) будь-яка угода укладається добровільно та може бути прийнята до уваги у подальших кримінальних провадженнях;

(е) переговори в процесі відновного правосуддя, які не проводяться публічно, носять конфіденційний характер та не підлягають подальшому розголошенню без згоди сторін або відповідно до національного права внаслідок публічного інтересу.

2. Держави-члени повинні сприяти переданню справ для здійснення відновного правосуддя, у тому числі шляхом встановлення процедур або розробки посібників щодо умов передання справ.

Стаття 13. Право на правову допомогу

Держави-члени повинні забезпечити доступ до правової допомоги потерпілим, які є сторонами кримінальних проваджень. Умови або процедурні правила доступу потерпілих до правової допомоги повинні визначатися національним правом.

Стаття 14. Право на відшкодування витрат

Держави-члени повинні надати потерпілим, які беруть участь у кримінальних провадженнях, можливість відшкодування витрат, які вони понесли в результаті активної участі у кримінальних провадженнях, відповідно до їх ролі у відповідній системі кримінальної юстиції. Умови або процедурні правила отримання потерпілими відшкодування повинні визначатися національним правом.

Стаття 15. Право на повернення власності

Держави-члени повинні гарантувати, що відповідно до рішення уповноваженого органу влади власність, вилучена під час кримінальних проваджень, повертається потерпілому у найкоротший строк, крім випадків, коли така власність необхідна для цілей кримінальних проваджень. Умови або процедурні правила, відповідно до яких повертається власність, повинні визначатися національним правом.

Стаття 16. Право на прийняття рішення під час кримінальних проваджень про відшкодування шкоди злочинцем

1. Держави-члени повинні гарантувати право потерпілих на прийняття рішення під час кримінальних проваджень про відшкодування шкоди злочинцем протягом розумного строку, крім випадків, коли національне право передбачає інші правові процедури прийняття такого рішення.

2. Держави-члени повинні вживати заходів для стимулювання злочинців здійснювати потерпілим належне відшкодування.

Стаття 17. Права потерпілих, які є громадянами іншої держави-члена

1. Держави-члени повинні забезпечити можливість здійснення їх уповноваженими органами влади відповідних заходів з метою мінімізації труднощів, які виникають у разі, коли потерпілий є громадянином іншої держави-члена, ніж та, на території якої вчинено кримінальне правопорушення, в тому числі організовані провадження. З цією метою уповноважені органи влади держави-члена, на території якої вчинено кримінальне правопорушення, повинні бути готові, серед іншого:

(а) прийняти від потерпілого заяву безпосередньо після подання до уповноваженого органу влади заяви про кримінальне правопорушення;

(б) у разі можливості застосувати положення щодо відео-конференцій та телефонних конференцій, передбачених Конвенцією про взаємну правову допомогу у кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29 травня 2000 року¹⁷, що дозволяє заслуховувати потерпілих, які проживають за кордоном.

2. Держави-члени повинні забезпечити надання потерпілим від кримінального правопорушення, вчиненого на території держав-членів, в яких вони не проживають, можливості подати заяву до уповноваженого органу влади держави-члена за місцем їх проживання, якщо вони не мають можливості зробити це в державі-члені, на території якої вчинене кримінальне правопорушення,

¹⁷ ОJ C 197, 12.7.2000, р. 3.

або, якщо відповідно до національного права цієї держави-члена порушення є тяжким, або вони не хочуть цього робити.

3. Держави-члени повинні гарантувати, що уповноважений орган влади, до якого потерпілий подав заяву, негайно передасть її уповноваженому органу влади держави-члена, на території якої вчинене кримінальне правопорушення, якщо повноваження щодо початку провадження не було реалізоване державою-членом, де подана заява.

Розділ 4. Захист потерпілих і виявлення потерпілих з особливими потребами у захисті

Стаття 18. Право на захист

Не обмежуючи дію права на захист, держави-члени повинні забезпечити доступність захисту потерпілих та членів їх сімей від вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, у тому числі від ризику завдання емоціональної та психологічної шкоди, а також захисту гідності потерпілих під час допитів та надання свідчень. У разі необхідності такі заходи повинні також включати процедури, встановлені національним правом для забезпечення фізичного захисту потерпілих та членів їх сім'ї.

Стаття 19. Право на попередження контакту потерпілого зі злочинцем

1. Держави-члени повинні вжити необхідних заходів для попередження у разі необхідності контактів потерпілих та членів їх сім'ї зі злочинцем у приміщеннях, де здійснюються кримінальні провадження, крім випадків, коли цього вимагають обставини кримінальних проваджень.

2. Держави-члени повинні забезпечити обладнання нових приміщень судів окремими залами очікувань для потерпілих.

Стаття 20. Право на захист потерпілих під час кримінальних розслідувань

Не обмежуючи дію права на захист та відповідно до правил судової дискреції, держави-члени повинні гарантувати, що під час кримінальних розслідувань:

(а) опитування потерпілих проводиться без необґрунтованих затримок одразу після подання заяви про кримінальне правопорушення до уповноваженого органу влади;

(б) кількість опитувань потерпілих є мінімальною і вони проводяться лише у випадку крайньої необхідності для цілей кримінальних розслідувань;

(с) потерпілі мають право на супровід законним представником та обраною ними особою, крім випадків, коли приймається обґрунтоване протилежне рішення;

(д) медичні огляди зводяться до мінімуму та проводяться виключно у випадку крайньої необхідності для цілей кримінальних розслідувань.

Стаття 21. Право на захист особистого життя

1. Держави-члени повинні гарантувати, що уповноважені органи влади можуть вживати відповідних заходів під час кримінальних проваджень для захисту особистого життя, у тому числі персональних характеристик потерпілого, які беруться до уваги під час проведення індивідуальної оцінки відповідно до статті 22, а також фотографій потерпілих та членів їх сім'ї. Крім того, держави-члени повинні забезпечити можливість вживання уповноваженими органами влади усіх законних заходів для попередження оприлюднення будь-якої інформації, яка може вказувати на дитину-потерпілу.

2. З метою захисту особистого життя, особистої недоторканості та персональних даних потерпілих, держави-члени повинні, дотримуючись при цьому принципів свободи слова та інформації, свободи та плюралізму медіа, заохочувати медіа здійснювати заходи саморегулювання.

Стаття 22. Індивідуальне оцінювання потерпілих, спрямоване на виявлення специфічних потреб у захисті

1. Держави-члени повинні забезпечити своєчасне та індивідуальне оцінювання потерпілих відповідно до національних процедур з метою виявлення специфічних потреб у захисті та визначення можливості та ступеня позитивного результату від застосування під час кримінальних проваджень спеціальних заходів, передбачених статтями 23 та 24, через індивідуальну схильність

потерпілого до вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти.

2. Під час індивідуального оцінювання необхідно, зокрема, враховувати:

- (а) особисті характеристики потерпілого;
- (б) вид та характер злочину, та
- (с) обставини вчинення злочину.

3. Під час індивідуального оцінювання особливу увагу слід приділяти: потерпілим, яким через тяжкість вчиненого злочину було завдано значної шкоди; потерпілим від злочинів, вчинених на підставі ненависті або з дискримінаційним мотивом, що може бути, зокрема, викликане їх особистісними характеристиками; потерпілим, чії стосунки або залежність від злочинця роблять їх особливо вразливими. У зв'язку з цим необхідно належним чином розглянути випадки, які стосуються потерпілих від тероризму, організованої злочинності, торгівлі людьми, гендерного насильства, насильства у сім'ї, сексуального насильства, експлуатації або ненависті, а також потерпілих з обмеженими можливостями.

4. Для цілей цієї Директиви визначається, що діти-потерпілі мають особливу потребу у захисті через їх схильність до вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти. Для встановлення можливості та ступеня позитивного результату від застосування до них спеціальних заходів, передбачених Статтями 23 та 24, діти-потерпілі повинні пройти індивідуальне оцінювання відповідно до параграфу 1 цієї статті.

5. Межі індивідуального оцінювання можуть відрізнятися в залежності від тяжкості злочину та ступеня прямої шкоди, завданої потерпілому.

6. Індивідуальне оцінювання повинно проводитися за активної участі потерпілих та з урахуванням їх побажань, у тому числі стосовно відмови від застосування спеціальних заходів, передбачених статтями 23 та 24.

7. У випадку істотної зміни обставин, на основі яких проводилося індивідуальне оцінювання, держави-члени повинні забезпечити повторне оцінювання під час кримінального провадження.

Стаття 23. Право на захист потерпілих з особливими потребами у захисті під час кримінальних проваджень

1. Не обмежуючи дію права на захист та відповідно до правил судової дискреції, держави-члени повинні гарантувати, що потерпілі з особливими потребами у захисті, стосовно яких під час індивідуального оцінювання відповідно до статті 22(1) була встановлена можливість позитивного результату від застосування спеціальних засобів захисту, можуть користуватися можливостями, передбаченими параграфами 2 та 3 цієї статті. Спеціальні заходи, призначені за результатами індивідуального оцінювання, не повинні застосовуватися, якщо організаційні або практичні обмеження роблять їх неможливими, а також у випадках, коли існує крайня необхідність в опитуванні потерпілого та відсутність такої можливості може завдати шкоди потерпілому або іншій особі чи може мати негативний вплив на результати проваджень.

2. Під час кримінальних розслідувань потерпілим з особливими потребами у захисті, виявленими відповідно до статті 22(1), можуть бути доступні такі можливості:

(а) опитування потерпілого у приміщеннях, призначених або адаптованих для таких цілей;

(б) опитування потерпілого професіоналами, спеціально підготовленими для цих цілей, або за їх участі;

(с) усі опитування потерпілого проводяться одними і тими самими особами, якщо це не заважає належному здійсненню правосуддя;

(д) усі опитування потерпілих від сексуального насильства, гендерного насильства та насильства у сім'ї, крім тих, які проводяться обвинувачем або суддею, проводяться за їх бажанням особою тієї ж статі, що й потерпілий, за умови, що це не порушує порядок кримінальних проваджень.

3. Під час судових проваджень потерпілим з особливими потребами у захисті, виявленими відповідно до статті 22(1), можуть бути доступні такі можливості:

(а) заходи, які дозволяють уникнути візуального контакту потерпілих зі злочинцями, у тому числі під час надання доказів, шляхом застосування належних засобів, зокрема, використання комунікаційних технологій;

(б) заходи, які дозволяють забезпечити можливість чути потер-

пілого в залі суду під час його фізичної відсутності, зокрема, за допомогою використання відповідних комунікаційних технологій;

(с) заходи, які дозволяють уникнути зайвих допитів відносно подробиць особистого життя потерпілого, які не стосуються кримінального правопорушення, та

(d) заходи, які дозволяють проводити слухання в закритому порядку.

Стаття 24. Право на захист дітей-потерпілих під час кримінальних проваджень

1. На доповнення до заходів, передбачених статтею 23, держави-члени повинні гарантувати, що якщо потерпілою є дитина:

(а) під час кримінальних розслідувань усі опитування, які проводяться за участю дитини-потерпілої, можуть бути зафіксовані за допомогою засобів аудіовізуального запису, та такі записи можуть використовуватися як докази у кримінальних провадженнях;

(б) під час кримінальних розслідувань і проваджень, відповідно до ролі потерпілих у відповідній системі кримінальної юстиції, уповноважені органи влади призначають спеціального представника для дитини-потерпілої, якщо відповідно до національного права особам, які виконують батьківські обов'язки, забороняється представляти інтереси дитини в результаті конфлікту інтересів між такими особами та дитиною-потерпілою, або якщо дитина-потерпіла не має супроводжуючої особи чи відокремлена від сім'ї;

(с) у тому випадку, коли дитина-потерпіла має право на захисника, він або вона мають право на правову допомогу та представлення інтересів від його або її імені у провадженнях, де є або може виникнути конфлікт інтересів між дитиною-потерпілою та особою, яка виконує батьківські обов'язки.

Процедурні правила ведення аудіовізуальних записів, передбачених пунктом (а) першого параграфу, та їх використання повинні визначатися національним правом.

2. У випадку, якщо вік потерпілого не визначений та є підстави вважати, що потерпілою є дитина, для цілей цієї Директиви вважається, що це є дитина.

Розділ 5. Інші положення

Стаття 25. Підготовка службовців

1. Держави-члени повинні гарантувати, що службовці, які можуть вступати в контакт з потерпілими, – такі як службовці поліції або суду, – проходять загальну та спеціальну підготовку до рівня, який дозволяє під час контакту з потерпілими формувати уявлення про їх потреби, виявляючи при цьому неупереджене, шанобливе та професійне ставлення.

2. Не обмежуючи дію принципу незалежності правосуддя та незважаючи на відмінності в організації правосуддя в межах Союзу, держави-члени повинні висувати вимоги до осіб, відповідальних за підготовку суддів та обвинувачів, які беруть участь у кримінальних провадженнях, про створення умов для проходження ними загальної та спеціальної підготовки, спрямованої на покращення обізнаності суддів та обвинувачів стосовно потреб потерпілих.

3. З належною повагою до незалежності до правничої професії, держави-члени повинні рекомендувати особам, відповідальним за підготовку адвокатів, створювати умови для проходження ними загальної та спеціальної підготовки, спрямованої на покращення обізнаності адвокатів стосовно потреб потерпілих.

4. Діючи через свої публічні служби або шляхом фінансування організацій підтримки потерпілих, держави-члени повинні заохочувати ініціативи, які дозволяють особам, які надають підтримку потерпілим та послуги відновного правосуддя, отримувати необхідну підготовку до рівня, необхідного для взаємодії з потерпілими, а також дотримуватися професійних стандартів, які забезпечують надання таких послуг у неупередженій, шанобливій та професійній формі.

5. Враховуючи обов'язки залучених осіб, а також характер та рівень контакту, який має службовець з потерпілими, підготовка повинна спрямовуватися на навчання службовця виявляти потерпілих та взаємодіяти з ними у шанобливій, професійній формі, яка виключає будь-яку дискримінацію.

Стаття 26. Співпраця та координація служб

1. Держави-члени повинні вживати необхідних заходів для організації співпраці між державами-членами з метою підтримки

потерпілих у реалізації прав, передбачених цією Директивою та національним правом. Така співпраця повинна спрямовуватися принаймні на:

- (а) обмін найкращим досвідом;
- (б) консультування у індивідуальних справах, та
- (с) підтримку Європейських мереж, які працюють над проблемами, безпосередньо пов'язаними з правами потерпілих.

2. Держави-члени повинні вживати належних заходів, зокрема, через мережу Інтернет, спрямованих на покращення обізнаності про права, закріплені цією Директивою, зниження ризику віктимізації, а також зменшення негативного впливу злочинів та ризиків вторинної та повторної віктимізації, залякування та помсти, які полягають, зокрема, у цільовій роботі з групами ризику, такими як діти, потерпілі від гендерного насильства та насильства у сім'ї. Така діяльність може включати проведення інформаційних та просвітницьких кампаній, а також організацію дослідницьких та навчальних програм, у разі необхідності у співпраці з відповідними організаціями громадянського суспільства та іншими зацікавленими сторонами.

Розділ 6. Кінцеві положення

Стаття 27. Перенесення

1. Держави-члени повинні до 16 листопада 2015 року прийняти закони, регуляторні та адміністративні положення, необхідні для забезпечення відповідності вимогам цієї Директиви.

2. Коли держави-члени прийматимуть відповідні положення, вони повинні містити посилання на цю Директиву або мають супроводжуватися таким посиланням у разі їх офіційної публікації. Держави-члени самостійно визначають спосіб розміщення такого посилання.

Стаття 28. Положення про дані і статистику

Держави-члени повинні до 16 листопада 2017 року та надалі кожні три роки надавати Комісії наявні дані, які свідчать про отримання потерпілими доступу до прав, закріплених цією Директивою.

Стаття 29. Звіт

Комісія повинна до 16 листопада 2017 року надати Європейському парламенту та Раді ЄС звіт з оцінкою рівня вжиття державами-членами необхідних заходів з метою виконання цієї Директиви, який містить опис дій, вчинених відповідно до статей 8, 9 та 23. У разі необхідності надання звіту може супроводжуватися законодавчими пропозиціями.

Стаття 30. Заміна Рамкового рішення 2001/220/ЈНА

Рамкове рішення 2001/220/ЈНА замінюється цією Директивою для держав-членів, які беруть участь у прийнятті цієї Директиви, без обмеження дії зобов'язань держав-членів, що стосуються строків перенесення у національне право.

Для держав-членів, які беруть участь у прийнятті цієї Директиви, посилання на відповідне Рамкове рішення мають вважатися посиланнями на цю Директиву.

Стаття 31. Набрання чинності

Ця Директива набирає чинності на наступний день з моменту її опублікування в Official Journal of the European Union.

Стаття 32. Адресати

Ця Директива адресована державам-членам у відповідності до Договорів.

Розділ III. ЗАРУБІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

7. Закон ФРН про відшкодування жертвам насильницьких дій¹ від 7 січня 1985 року

§ 1. Право вимоги на отримання забезпечення

(1) Той, хто на території дії цього Закону або на німецькому судні або повітряному судні внаслідок умисного, протиправного насильницького нападу на нього або іншу особу або у зв'язку із правомірним захистом від нападу зазнав шкоди здоров'ю, отримує на підставі заяви, у зв'язку із наслідками для здоров'я або матеріальними наслідками, забезпечення із відповідним застосуванням норм Федерального Закону про забезпечення². Застосування цієї норми не виключається у зв'язку з тим, що нападник діяв відповідно із помилковим припущенням про існування виправдувальних для цього підстав.

(2) До насильницького нападу в розумінні абзацу 1 прирівнюються:

1. умисне надання отрути;
2. щонайменше недбале спричинення загрози для життя і здоров'я іншої особи через злочин, вчинений за допомогою загально-небезпечних засобів.

(3) До шкоди в розумінні абзацу 1 прирівнюється шкода, яка була завдана нещасним випадком за наявності передумов, зазначених в пункті е) або ф) абзацу 2 § 1 Федерального закону про забезпечення³. Пункт е) застосовується також і відносно нещасного випадку, який стався із особою, яка зазнала ушкодження, про яке вона негайно подала заяву про карне діяння.

¹ Переклад з німецької мови здійснив Геннадій Рижков (Німецький фонд міжнародного правового співробітництва) (прим. редактора).

² Йде мова про Закон про забезпечення жертв війн від 22 січня 1982 року (Gesetz über die Versorgung der Opfer des Krieges) (прим. редактора).

³ У зазначених пунктах йде мова про травми, які потребують лікування в закладах охорони здоров'я (прим. редактора).

(4) Іноземці мають право вимоги на отримання забезпечення:

1. якщо вони є громадянами держави-члена Європейського Співтовариства, або
2. якщо до них можна застосувати правові норми Європейського Співтовариства, які визначають за необхідне таке ж саме поводження як із німцями, або
3. якщо гарантована взаємність.

(5) Інші іноземці, які правомірно, не лише для тимчасового перебування, щонайдовше шість місяців знаходяться на території Федерації, отримують забезпечення згідно з такими передумовами:

1. послуги як для німців отримують іноземці, які безперервно правомірно знаходяться на території Федерації щонайменше три роки;
2. виключно незалежно від доходів послуги отримують іноземці, які безперервно правомірно знаходяться на території Федерації менше трьох років.

Правомірне перебування в розумінні цього Закону є також у тому випадку, якщо висилання було відстрочено у зв'язку з правовими або фактичними підставами або у зв'язку із значним публічним інтересом.

(6) Таке ж забезпечення, як і зазначені в пункті 2 абзацу 5 іноземці, отримують також іноземці, що зазнали шкоди, які правомірно знаходяться для тимчасового перебування щонайдовше шість місяців на території Федерації:

1. якщо вони є родичами німцю або іноземцю, який належить до зазначених в абзаці 4 або 5 осіб, до третього ступеня спорідненості або знаходяться з ним у відносинах, характерних для зазначеного в абзаці 8 кола осіб, або
2. якщо вони є громадянами договірної держави Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року, якщо вона не висловила ніяких застережень до Конвенції.

(7) Якщо іноземець, який має право вимоги згідно з абзацом 5 або 6,

1. висилається або видворяється, або
2. залишив територію Федерації і його дозвіл на перебування прострочений, або

3. виїхав і не в'їхав у дозволеному порядку впродовж шести місяців,

то він отримує відшкодування за кожен розпочатий рік його безперервного правомірного перебування на території Федерації в потрібному розмірі, але разом щонайменше у десятикратному розмірі, і не більше – тридцятикратного розміру щомісячної базової пенсії. Це не діє, якщо він буде висланий на підставах, передбачених у §§ 53, 54 або пунктах 1-4 абзацу 2 § 55 Закону про перебування на території Німеччини¹. Із виникненням права вимоги на відшкодування згідно з реченням 1 або із висиланням згідно з реченням 2 погашаються всі інші вимоги, зазначені в абзацах 5 та 6. Те саме діє відносно іноземців, у випадку яких шкода не призвела до рівня наслідків завдання шкоди, які надають право на отримання пенсії. Речення 1 та 3 діють також і відносно осіб без громадянства, а також інших іноземців, які на території Федерації набули відповідного правового становища згідно з Конвенцією про правове становище біженців від 28 липня 1951 року або згідно з Конвенцією про правове становище осіб без громадянства від 28 вересня 1954 року, якщо діяння було вчинене після 27 липня 1993 року. Речення 1-4 відповідно застосовуються також і до близьких померлого, які не знаходяться на території дії цього Закону.

(8) Близькі померлого, який зазнав шкоди, отримують забезпечення на підставі поданої заяви із відповідним застосуванням норм Федерального Закону про забезпечення. Відповідно застосовуються зазначені в абзацах 5-7 передумови, а також речення 3 § 10. Якщо це більш вигідно, то під час визначення відшкодування згідно з абзацом 7 необхідно орієнтуватись на перебування близьких померлого. Партнери схожої із шлюбом спільноти отримують послуги із відповідним застосуванням §§ 40, 40a та 41 Федерального Закону про забезпечення, якщо один із партнерів помер внаслідок завданої шкоди, а інший партнер здійснює догляд за спільною дитиною із відмовою від діяльності із отриманням доходу. Ця вимога обмежується першими трьома роками життя дитини.

(9) До шкоди в розумінні абзацу 1 прирівнюється шкода, яка завдається під час нещасного випадку правомочній на вимогу особі або одержувачеві послуг згідно з абзацом 1 або 8 у поєднанні з абзацом 4 або 5 § 10 Федерального Закону про забезпечення,

¹ Йде мова про висилання іноземців внаслідок вчинення ними злочину чи іншого правопорушення (прим. редактора).

або особі, яка здійснює догляд, або супроводжуючій особі у разі обов'язкового супроводження постраждалої особи, за наявності передумов, зазначених в § 8а Федерального Закону про забезпечення.

(10) До шкоди здоров'ю в розумінні абзацу 1 прирівнюється нанесення шкоди допоміжному засобу, який носить на тілі, окулярам, контактним лінзам або замінникам зубів.

(11) Цей Закон не застосовується до шкоди у зв'язку з насильницьким нападом, яка була завдана нападником через використання ним автотранспортного засобу або причепу.

(12) Абзац 3 § 1, §§ 64-64d, 64f, а також 89 Федерального Закону про забезпечення застосовуються за передумови, що на місце згоди Федерального міністерства праці та соціального забезпечення заступає згода уповноваженої вищої установи Землі¹ з питань забезпечення жертв війни, якщо Земля є носієм витрат (§ 4). При цьому до іноземців, також охоплених цим Законом, застосовуються норми, які діють відносно німецьких громадян.

(13) § 20 Федерального Закону про забезпечення застосовується за тих передумов, що на місце зазначеної в реченні 3 абзацу 1 кількості заступає кількість правомочних на пенсію постраждалих та близьких осіб загиблого відповідно з цим Законом у порівнянні із кількістю від попереднього року, що на місце зазначених в реченні 4 абзацу 1 виплат лікарняних кас на кожного члена та пенсіонера, включаючи членів сімей, заступають витрати по всій Федерації на кожного члена, що речення 1 абзацу 2 діє відносно вищої установи Землі, яка уповноважена на надання забезпечення жертвам війни, або відносно визначеного нею органу і що в абзаці 3 на місце зазначеної в реченні 1 кількості заступає кількість з коефіцієнтом 1,3 і що речення 2-4 не діють.

(14) В рамках лікування повинні також надаватися лікувально-педагогічні послуги, здійснюватись лікувально-гімнастичні та терапевтичні вправи для органів руху, якщо вони потрібні під час лікування.

§ 2. Підстави для відмови

(1) У виплатах відмовляється, якщо постраждалий сам спричи-

¹ Назва суб'єкта федерації в ФРН (прим. редактора).

нив ушкодження або якщо інші підстави, особливо власна поведінка особи, яка заявила про право на виплату, призводять до висновку про несправедливість відшкодування. У виплатах також відмовляється, якщо ушкоджений або заявник:

1. бере або брав активну участь у політичних сутичках в його країні і його ушкодження пов'язано з цим, або
2. бере або брав активну участь у військових сутичках в його країні і існують підстави для припущення, що ушкодження пов'язане саме з ними, якщо тільки він не доведе, що це не так, або
3. залучений або був залучений до діяльності у складі організованої злочинності, або належить чи належав до організації, яка вчиняє насильницькі дії, якщо тільки він не доведе, що ушкодження з цим не пов'язано.

(2) У виплатах може бути відмовлено, якщо ушкоджений утримався від того, щоби зробити все від нього можливе для прояснення обставин справи та для переслідування злочинця, зокрема щодо негайного подання ним заяви до уповноваженої на карне переслідування установи.

§ 3. Об'єднання кількох вимог

(1) Якщо вимоги згідно з цим Законом збігаються разом з вимогами на підставі § 1 Федерального Закону про забезпечення або на підставі інших законів, які передбачають відповідне застосування Федерального Закону про забезпечення, то повинна визначатися єдина пенсія з урахуванням рівня наслідків ушкодження, спричиненого всіма результатами ушкодження.

(2) Вимоги на підставі цього Закону відпадають, якщо у зв'язку із ушкодженням виникає право вимоги згідно із Федеральним Законом про забезпечення або згідно із законом, який передбачає відповідне застосування Федерального Закону про забезпечення.

(3) Якщо вимога про надання забезпечення згідно з цим Законом збігається із вимогою про відшкодування шкоди внаслідок необережного порушення службових обов'язків, то вимога на підставі абзацу 1 § 839 Цивільного кодексу не виключається вже через те, що наявні передумови, зазначені в § 1.

(4) У разі завдання шкоди згідно з цим Законом не застосовується пункт 2 абзацу 1 § 4 Сьомої книги Соціального кодексу.

§ 3а. Виплати у разі насильницьких дій за кордоном

(1) Якщо німці або іноземці, зазначені в пункті 1 абзацу 4 або 5 § 1, зазнають за кордоном шкоди здоров'ю в розумінні абзацу 1 § 1 внаслідок насильницької дії у розумінні абзацу 1 або 2 § 1, вони на підставі поданої заяви отримують у зв'язку із наслідками для їх здоров'я або економічного становища відшкодування згідно з абзацом 2, якщо вони:

1. мають їх звичайне або правомірне місце перебування на території дії цього Закону та

2. на момент діяння тимчасово перебували не довше шести місяців за межами території дії цього Закону.

(2) Постраждалі отримують пов'язані із наслідками ушкоджень послуги лікування та медичної реабілітації, включаючи психотерапевтичні послуги. Поряд з цим, постраждалі отримують, починаючи з рівня наслідків ушкодження (GdS¹):

від 10 до 20 GdS – одноразову виплату у розмірі 714 євро,

у разі GdS від 30 до 40 – одноразову виплату у розмірі 1 428 євро,

у разі GdS від 50 до 60 – одноразову виплату у розмірі 5 256 євро,

у разі GdS від 70 до 90 – одноразову виплату у розмірі 9 192 євро, та

у разі 100 GdS – одноразову виплату у розмірі 14 976 євро.

У разі втрати кількох кінцівок, у разі втрати кінцівок у комбінації із ушкодженням органів чуттів або комбінації із ушкодженням мозку або у разі тяжких опіків – одноразова виплата становить 25 632 євро. Якщо кінцівка ще наявна, але не функціонує, то це розглядається як втрата кінцівки лише у тому разі, якщо виключно на підставі неспроможності функціонувати визначається щонайменше один GdS, який був би наявний також й у разі втрати такої ж кінцівки.

(3) Якщо особа, щодо якої існують зазначені в абзаці 1 передумови, померла внаслідок ушкодження, то родичі померлого у розумінні § 38 Федерального Закону про забезпечення отримують одноразову виплату, за винятком родичів по висхідній лінії та осіб, правомочних на отримання виплат по догляду. Однора-

¹ Аббревіатура з німецької мови «Grad der Schädigungsfolgen» (прим. редактора).

зова виплата для повних сиріт становить 2 364 євро, для сиріт – 1 272 євро, та для інших випадків – 4 488 євро. Одночасно, родичі померлого, включаючи батьків, неповнолітні діти яких померли внаслідок насильницької дії за кордоном, мають право на необхідні психотерапевтичні послуги. До витрат на перевезення та поховання здійснюється доплата у розмірі до 1 506 євро, якщо ці витрати не беруть на себе треті особи.

(4) Вимоги на отримання виплат на підставі інших публічних або приватних систем забезпечення або утримання зараховуються до виплат згідно з абзацами 2 та 3. До них можуть бути віднесені також вимоги на отримання виплат на підставі систем забезпечення та утримання тієї держави, де була здійснена насильницька дія. Якщо у випадку зарахованої виплати йдеться про поточні пенсійні виплати, то в основу зарахування покладається сума, яка на момент подання заяви відповідає розміру отриманого згідно з § 1 права вимоги на грошове відшкодування.

(5) Зазначеного в абзаці 2 права на вимогу позбавляються постраждалі, які з грубої необережності не здійснили дій щодо отримання страхового захисту, який відповідає обставинам конкретного випадку. Окрім того, вимоги згідно з абзацом 2 виключаються, якщо у випадку постраждалої особи йдеться про наявність підстав для відмови згідно з реченням 1 абзацу 1 або абзацом 2 § 2.

(6) Родичі померлого позбавляються права на зазначену в абзаці 3 вимогу, якщо є підстава для відмови згідно з абзацом 5 щодо їх особи або особи загиблого.

§ 4. Носій витрат

(1) Забезпечення повинна надавати Земля, на території якої виникла шкода. Якщо стосовно цього таке визначення неможливе, то носієм витрат є Земля, на території якої постраждалий мав на момент вчинення діяння місце проживання або звичайного перебування.

(2) Якщо постраждалий на момент діяння не мав на території дії цього Закону місця проживання або звичайного перебування, то витрати із забезпечення несе Федерація. Те саме діє у тому випадку, якщо ушкодження виникло на німецькому судні, німецькому повітряному судні або у відповідному місці за кордоном.

(3) Федерація несе сорок відсотків витрат, які виникають у

Земель у зв'язку з грошовими виплатами згідно з цим Законом. До грошових виплат не належать такі грошові суми, які були сплачені для відшкодування або замість надання натуральних послуг. З метою спрощення розрахунків Федерація відшкодовує Землям у рамках загальної процедури відповідно 22 відсотки витрат, які виникли у них згідно з абзацом 1. Федерація перевіряє кожні п'ять років, починаючи з 2014 року, наявність передумов для квоти, зазначеної в реченні 3.

(4) У випадках, зазначених в абзаці 1 § 3, витрати, які були спричинені подальшим ушкодженням, повинен брати на себе той носій виплат, який уповноважений на забезпечення у зв'язку з подальшим ушкодженням.

§ 5. Перехід закріплених законодавством вимог про відшкодування

Якщо Земля є носієм витрат (§ 4), то діє § 81а Федерального Закону про забезпечення за тієї умови, що існуюча проти третьої особи передбачена законом вимога про відшкодування переходить до Землі, яка зобов'язана здійснити виплати згідно з цим Законом.

§ 6. Повноваження і провадження

(1) Забезпечення згідно з цим Законом належить до компетенції установ, уповноважених на виконання Федерального Закону про забезпечення. Якщо носієм витрат є Федерація, то уповноваженими є:

1. якщо постраждалий має місце проживання або звичайного перебування у відповідній Землі – установи цієї Землі;
2. якщо постраждалий має місце проживання або звичайного перебування за межами території дії цього Закону – установи Землі, яка надає забезпечення жертвам війни в країні проживання або перебування.

Якщо ушкодження нанесено на німецькому судні або повітряному судні, то на відхилення від речення 2 уповноваженими є установи Землі, в якій в реєстрі суден зареєстроване відповідне судно або в якій має своє місцезнаходження або місце проживання утримувач повітряного судна.

(2) Територіальне повноваження установ визначає Уряд Землі шляхом прийняття нормативної постанови.

(3) Застосовується Закон про адміністративне провадження щодо надання забезпечення жертвам війни, за винятком §§ 3-5, а також норми Закону про соціальні суди стосовно попереднього провадження.

(4) Абзац 3 не діє, якщо забезпечення полягає у наданні виплат, які відповідають виплатам в рамках піклування за жертвами війни згідно з §§ 25-27h Федерального Закону про забезпечення.

§ 6а. Повноваження Федерального міністерства праці та соціальних питань

(1) Федеральне міністерство праці та соціальних питань виконує завдання центральної установи у розумінні речення 2 статті 12 Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року.

(2) Федеральне міністерство праці та соціальних питань також виконує завдання установи із надання підтримки у розумінні абзацу 1 статті 3 та центрального контактного пункту у розумінні статті 16 Директиви Ради ЄС 2004/80/EU про відшкодування потерпілим від злочинів від 29 квітня 2004 року.

§ 7. Оскарження

(1) На розгляд публічно-правових спорів у справах на підставі цього Закону, за винятком випадків, передбачених абзацом 2, уповноважені суди соціального судочинства. Якщо Закон про соціальні суди містить особливі норми стосовно справ із забезпечення жертвам війни, то вони застосовуються також і до передбачених в абзаці 1 спорів.

(2) Якщо забезпечення полягає у наданні виплат, які відповідають виплатам із допомоги жертвам війни згідно з §§ 25-27h Федерального Закону про забезпечення, то уповноваженими є адміністративні суди.

§ 8. Зміни до Імперського Положення про страхування¹

§ 9. Зміни до Закону про обов'язкове страхування²

§ 10. перехідні положення³

§ 10а. Врегулювання тяжких випадків

(1) Особи, які зазнали ушкоджень з 23 травня 1949 року до 15 травня 1976 року, отримують на підставі поданої заяви забезпечення, якщо вони:

1. зазнали тяжких травм тільки внаслідок цього ушкодження,
і
2. знаходяться в стані нужди, та
3. мають місце проживання або звичайного перебування на території дії цього Закону.

Забезпечення згідно із передумовами речення 1 отримують також особи, які мають на території, що зазначена в статті 3 Договору про об'єднання⁴, їх місце проживання або звичайного перебування або мали його на момент ушкодження, якщо ушкодження виникло з 7 жовтня 1949 року до 2 жовтня 1990 року на зазначеній вище території. Застосовується перша половина речення 2 абзацу 4 § 31 речення Федерального Закону.

(2) Особа, яка заявляє вимогу, дійсно знаходиться в стані нужди, якщо її доходи в розумінні § 33 Федерального Закону про забезпечення не перевищують суму, з рівня якої більше не нараховуються передбачені Розпорядженням про нарахування (абзац 6 § 33 Федерального Закону про забезпечення) виплати, разом із сумою відповідної базової пенсії, доплатою тяжко постраждалим, а також надбавкою по догляду за інвалідом.

(3) Якщо дохід перевищує суму, з рівня якої більше не нараховуються виплати із забезпечення, на які впливає дохід, то доплати

¹ Доповнення, додане на той час до ІППС, міститься наразі в § 13 Соціального кодексу VII.

² Зміни до Закону пропущені (прим. редактора).

³ Перехідні положення Закону пропущені (прим. редактора).

⁴ Йде мова про Договір про об'єднання ФРН і НДР від 1990 року (прим. редактора).

із забезпечення зменшуються на перевищену суму в порядку черговості – в базовій пенсії, доплаті тяжко постраждалим та надбавці з догляду за інвалідом. Під час обчислення перевищеної суми спершу враховуються доходи від здійснюваної діяльності, що приносить дохід, тобто перед іншими надходженнями. Не застосовуються абзац 4 § 33, абзац 2 § 33а та абзац 6 § 33b Федерального Закону про забезпечення.

(4) Родичі померлого постраждалого отримують на підставі поданої заяви забезпечення із відповідним застосуванням §§ 38-52 Федерального Закону про забезпечення, якщо вони дійсно знаходяться в стані нужди і мають місце проживання або постійного перебування на території дії цього Закону. Відповідно застосовуються абзаци 2 та 3. Незалежно від часу смерті постраждалого визначальними для отримання допомоги через втрату годувальника є передумови для заявлення вимоги, зазначені в реченнях 1, 5 та 6 абзацу 1 § 48 Федерального Закону про забезпечення, а саме в редакції, що була чинна на момент подання заяви.

(5) Забезпечення охоплює всі передбачені Федеральним Законом про забезпечення виплати, за винятком відшкодування за професійні ушкодження і відшкодування шкоди.

§ 10b. Відшкодування у разі тяжких випадків

Якщо в окремому випадку внаслідок застосування абзаців 5 та 6 § 1 виникає особливо тяжкий випадок, то за згодою вищої установи Землі і за погодженням із Федеральним міністерством праці та соціальних питань може бути надана одноразова виплата для компенсації тяжких наслідків у розмірі двадцяти місячних базових пенсій згідно із рівнем GdS 70, а стосовно родичів померлої особи – у розмірі десяти базових пенсій вдови/вдівця із втрати годувальника. Це діє щодо постраждалого лише у тому випадку, якщо він зазнав тяжких травм внаслідок ушкодження.

§ 10c. перехідне регулювання

Нові вимоги, які виникають на підставі змін до цього Закону, підтверджуються тільки на підставі поданої заяви. Якщо заява подається впродовж року після оприлюднення Закону про внесення змін, то виплата починається з часу набуття чинності, але не раніше місяця, в якому були дотримані відповідні передумови.

§ 10d. Перехідне положення

(1) Ще не сплачені на 1 січня 1998 року кошти за витрати у зв'язку з виплатами, які були здійснені до 1 січня 1998 року, обраховуються згідно з нормами про відшкодування, чинними до цього часу.

(2) Для 1998 року паушальна сума визначається наступним чином: із суми відшкодувань Землі лікарняним касам згідно з цим Законом з 1995 до 1997 року, із вирахуванням коштів щодо виплат у разі потреби у догляді згідно з абзацом 4 § 11 та абзацом 5 § 12 Федерального Закону про забезпечення в редакції, чинній до 31 березня 1995 року, та із вирахуванням коштів згідно з абзацом 4 § 19 Федерального Закону про забезпечення в редакції, чинній до 31 грудня 1993 року, визначається середньорічний показник.

§ 11. Набрання чинності

8. Закон Австрійської Республіки про надання допомоги жертвам злочинів¹ від 9 липня 1972 року

§ 1. Коло правомочних осіб

(1) Право на допомогу мають австрійські громадяни, якщо із ймовірністю допускається, що вони:

1. зазнали тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю внаслідок протиправного і умисного діяння, за яке на момент прийняття рішення загрожує покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше шести місяців, або
2. пережили за цивільно-правовими критеріями шок із психічними наслідками на рівні хвороби внаслідок діяння, передбаченого пунктом 1, щодо іншої особи, або
3. зазнали як сторонні особи тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю у зв'язку із діянням, передбаченим пунктом 1, якщо тільки внаслідок цього не виникає право вимоги згідно із Законом про відповідальність службовців за завдану шкоду від 1949 року,

і у них у зв'язку з цим виникли витрати на лікування або зменшилась їх працездатність. Якщо австрійське громадянство отримане вже після діяння, передбаченого пунктом 1, то допомога надається у тому разі, якщо це діяння вчинене на національній території або на австрійському судні або повітряному судні (абзац 6 параграфу 1).

(2) Допомога повинна надаватися також у тому випадку, якщо:

1. діяння, за яке загрожує покарання, вчинене у стані неосудності або злочинець діяв у виправданому стані крайньої необхідності;
2. карно-правове переслідування злочинця неможливе у зв'язку з його смертю, спливом строку давності або з інших причин, або
3. особа злочинця не встановлена або не має можливості його переслідувати у зв'язку з його відсутністю.

---

¹ Переклад з німецької мови здійснив Геннадій Рижков (Німецький фонд міжнародного правового співробітництва) (прим. редактора).

(3) У зв'язку із зменшенням працездатності допомога надається лише у тому випадку, якщо:

1. цей стан ймовірно триватиме щонайменше шість місяців, або
2. діяння, передбачене абзацом 1, спричинило тяжке тілесне ушкодження (абзац 1 § 84 Карного кодексу від 1974 року).

(4) Якщо наслідком діяння, передбаченого абзацом 1, стала смерть людини, то родичам загиблого, утримання яких покладалось на вбитого згідно із законом, повинна надаватися допомога, якщо вони є австрійськими громадянами і втратили у зв'язку із смертю їх утримання. Несення витрат згідно з абзацом 5 § 4 здійснюється незалежно від наявності фактичної втрати утримання.

(5) Дітям допомога надається згідно з абзацом 4 до досягнення ними 18 років. Одночасно допомога повинна надаватись також у тому випадку, якщо вони:

1. у зв'язку із науковим або іншим регулярним шкільним або професійним навчанням ще не можуть утримувати себе самостійно – до належного закінчення навчання, але не довше як до виповнення 27 років. Дітям, які відвідують установу, передбачену в § 3 Закону про підтримку навчання від 1992 року, допомога надається лише у тому випадку, якщо вони проходять регулярне навчання серйозним чином та цілеспрямовано у розумінні пункту b) абзацу 1 § 2 Закону про відшкодування обтяжень сім'ям від 1967 року;
2. внаслідок фізичної або психічної вади тривалий час неспроможні утримувати себе самостійно, якщо вада виникла перед виповненням 18 років або впродовж зазначеного в пункті 1 часу і поки цей стан триває.

(6) Допомога надається громадянам Європейського Союзу, а також громадянам держав-сторін Угоди про європейський економічний простір у той самий спосіб як і австрійським громадянам, якщо діяння, передбачене абзацом 1:

1. вчинене на національній території або на австрійському судні або повітряному судні, незалежно від його місцезнаходження, або
2. вчинене за кордоном і постраждалі від нього особи мають їх правомірне звичайне місце перебування в Австрії і діяння вчинене після початку такого перебування.

(7) Допомога також повинна надаватися особам, не зазначеним в абзацах 1 та 6, якщо діяння, передбачене абзацом 1, вчинене після 30 червня 2005 року на національній території або на австрійському судні або повітряному судні, незалежно від його місцезнаходження, і ці особи на момент діяння перебували там правомірно. Якщо неправомірне перебування на момент діяння було наслідком торгівлі людьми, то таким особам допомога надається до тих пір, поки вони не отримають для цього право на перебування для спеціального захисту або після нього і надалі зберігають право перебування і як правило знаходяться на національній території.

(8) До тілесного ушкодження та шкоди здоров'ю, передбачених абзацом 1, прирівнюються пошкодження перебуваючого на тілі допоміжного засобу, зокрема окулярів, контактних лінз або зубного протезу, якщо діяння, передбачене абзацом 1, призвело до цього пошкодження, вчинене після 30 червня 2005 року. Заміна або ремонт здійснюються згідно з абзацом 2 § 5.

§ 2. Послуги з допомоги

Передбачаються такі послуги з допомоги:

1. відшкодування втраченого заробітку або утримання;
2. лікування:
  - a) допомога лікаря;
  - b) лікарські засоби;
  - c) медичні вироби;
  - d) догляд в стаціонарі;
  - e) лікування зубів;
  - f) заходи зі зміцнення здоров'я (§ 155 Загального Закону про соціальне страхування від 1955 року);
- 2а. витрати за кризове лікування клінічними психологами та оздоровлюючими психологами;
3. ортопедичне забезпечення:
  - a) виготовлення протезів частин тіла, ортопедичні та інші допоміжні засоби, їх відновлення та оновлення;
  - b) відшкодування витрат на внесення змін до предметів використання, а також за встановлення санітарно-технічного обладнання для осіб з фізичними вадами;

- c) доплати до витрат на устаткування багаторядних автомобілів для осіб з фізичними вадами;
- d) допомога у придбанні багаторядних автомобілів;
- e) необхідні витрати на подорожування та транспортування;
- 4. медична реабілітація:
  - a) поміщення у медичні заклади, які передусім слугують реабілітації;
  - b) допомога лікаря, лікарські засоби та медичні вироби, якщо ці послуги потрібні безпосередньо після або у зв'язку із заходом, передбаченим пунктом а);
  - c) необхідні витрати на подорожування та транспортування;
- 5. професійна реабілітація:
  - a) професійне навчання для відновлення або підвищення працездатності;
  - b) навчання новій професії;
  - c) доплати або займи (абзац 3 § 198 Загального Закону про соціальне страхування від 1955 року);
- 6. соціальна реабілітація:
  - a) доплата до витрат з метою отримання посвідчення водія, якщо у зв'язку із фізичною вадою використання громадського транспорту є неприйнятним;
  - b) гроші на перехідний період (§ 306 Загального Закону про соціальне страхування від 1955 року);
- 7. доплати за догляд, доплати сліпим;
- 8. відшкодування витрат на поховання;
- 9. додаткові послуги, які залежать від рівня доходів;
- 10. паушальне¹ відшкодування моральної шкоди.

§ 3. Відшкодування втраченого заробітку або утримання

(1) Допомога згідно з пунктом 1 § 2 надається відповідно щомісячно у розмірі суми, яка як заробіток була втрачена або буде втрачена жертвою внаслідок завданого їй тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю (абзац 3 § 1) або родичами померлого у зв'язку із смертю особи, яка зобов'язана утримувати іншу особу. Разом із

---

¹ Паушальний платіж (з німецької мови – «Pauschale») – одноразовий, наперед визначений платіж (прим. редактора).

доходами згідно з абзацом 2, ця допомога не може перевищувати щомісячну суму в розмірі 2 068, 78 євро. Цей розмір підвищується до 2 963, 23 євро, якщо правомочна особа переважно утримує члена її подружжя. Розмір підвищується ще на 217, 07 євро на кожну дитину (абзац 5 § 1). Для вдів (вдівців) сума у 2 068, 78 євро утворює межу доходів. Межа для сиріт становить: до виповнення 24 років – 772, 37 євро, якщо померли обидва батьки – 1 160, 51 євро, а після виповнення 24 років – 1 372, 14 євро, якщо померли обидва батьки – 2 068, 78 євро. Ці суми збільшуються з 1 січня 2002 року і потім послідовно із дією з 1 січня кожного року згідно із визначеним фактором пристосування для сфери дії Загального Закону про соціальне страхування. Збільшені суми округляються до суми повних 10 центів. При цьому суми менше 5 центів не приймаються до уваги і суми починаючи з 5 центів доповнюються до 10 центів. Якщо допомога згідно з пунктом 1 § 2 разом з доходами згідно з абзацом 2 перевищує межу доходів, то відшкодування втраченого заробітку або утримання скорочується на суму, яка перевищує межу доходів.

(2) Як доходи розглядаються всі фактично отримані або можливі для отримання грошові надходження або надходження у формі майна, включаючи будь-які надходження від майна, якщо вони можуть бути отримані без зменшення об'єкту, а також будь-які виплати на утримання, якщо вони пов'язані із відповідним зобов'язанням. При визначенні доходів поза увагою залишаються допомога сім'ї згідно із Законом про відшкодування обтяжень сім'ям від 1967 року, послуги соціальної допомоги та вільної благодійності, а також надходження, які надаються у зв'язку з особливим фізичним станом (гроші на догляд, доплати на догляд, доплати сліпим та схожі послуги). Послуги з утримання, які пов'язані із обов'язком здійснювати утримання, не враховуються, якщо вони надаються лише у зв'язку із діянням, передбаченим абзацом 1 § 1.

§ 3а. Додаткові послуги, які залежать від рівня доходів

Для відшкодування втраченого заробітку або утримання передбачаються додаткові послуги, які залежать від рівня доходів у відповідному обсязі, якщо відшкодування та доходи у розумінні § 292 Загального Закону про соціальне страхування не досягають актуального розміру згідно з § 293 Загального Закону про соціальне

страхування, який відповідає сімейному стану заявника, і якщо не існує права вимагати компенсаційної доплати. Під час встановлення доходів від сільсько- та лісо-господарської діяльності як день розрахунку визначається перший день місяця, що слідує за місяцем подання заяви про відшкодування втраченого заробітку, а щодо родичів померлого – перший день наступного місяця, що слідує за днем смерті. Вартість натуральних виплат враховується також у тому випадку, якщо примірників про відповідну вартість більше немає в розпорядженні.

§ 4. Лікування

(1) Допомога згідно з пунктом 2 § 2 надається лише у випадку тілесних ушкоджень та шкоди здоров'ю у розумінні абзацу 1 § 1. Жертви, які внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, більше не можуть займатись прийнятною для них діяльністю, яка забезпечує захист шляхом медичного страхування, а також родичі померлого (абзац 4 § 1) отримують лікування за кожним фактом ушкодження здоров'я.

(2) Допомогу згідно з пунктом 2 § 2 повинні надавати:

1. уповноважений медичний страхувальник¹ – якщо жертва або родичі померлого підлягають передбаченому законом медичному страхуванню, мають добровільне медичне страхування або існує право вимоги на послуги медичного страхування;

2. в інших випадках – уповноважена регіональна лікарняна каса. Зазначені в пункті 2 § 2 послуги надаються у тому обсязі, в якому вони надаються в обов'язковому порядку застрахованій особі в місцевій уповноваженій регіональній лікарняній касі згідно із законом та статутом.

У разі ушкоджень, передбачених абзацом 1 § 1, участь у витратах, які підлягають сплаті згідно із законом або статутом, включаючи збори за рецепти, відшкодовуються згідно з цим Федеральним Законом.

(2a) Відшкодування витрат згідно з останнім реченням абзацу 2 можливе у розмірі суми рахунку у 100 євро на одного заявника у

---

¹ В Австрії законом визначаються різні види уповноважених медичних страхувальників: лікарняні каси окремих великих підприємств, установа зі страхування публічних службовців, установа соціального страхування на будівництві, залізниці тощо (прим. редактора).

повному обсязі, якщо існує реальний причинний зв'язок із ушкодженням.

(3) Федерація відшкодовує витрати медичному страхувальнику, передбаченому пунктом 2 абзацу 2, а медичному страхувальнику, передбаченому пунктом 1 абзацу, – ті витрати, які перевищують витрати, які вони понесли би у разі надання послуг на підставі іншого Федерального Закону та статуту. Також Федерація відшкодовує медичному страхувальнику відповідну частку адміністративних витрат.

(4) Якщо жертва або родичі померлого самостійно здійснили витрати на лікування, то ці витрати відшкодовуються їм у розмірі, які б виникли у Федерації якби лікування надавалося медичним страхувальником на підставі цього Федерального Закону.

(5) Якщо медичний страхувальник на підставі статуту надає жертві або родичам померлого доплату до витрат на фізіотерапевтичне медичне лікування у зв'язку із діянням, передбаченим абзацом 1 § 1, то витрати за погоджену із медичним страхувальником кількість сеансів, які має самостійно нести жертва або родичі померлого, відшкодовуються в розмірі не більше трикратної суми доплати до витрат. Доплата до витрат у зазначеному граничному розмірі також здійснюється у тому випадку, якщо медичний страхувальник відшкодовує кошти в рамках допомоги обраного лікаря.

§ 4а. Витрати за кризове лікування клінічними психологами та оздоровлюючими психологами

Витрати на кризове втручання (клінічно-психологічне та оздоровче психологічне лікування) у надзвичайній ситуації, які повинні нести жертва або родичі померлого внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, приймає на себе місцевий медичний страхувальник за кожен сеанс у розмірі чотирикратної суми доплати до витрат згідно з абзацом 5 § 4. Здійснення витрат можливе не більше як за десять сеансів.

§ 5. Ортопедичне забезпечення

(1) Допомога, передбачена пунктом 3 § 2, надається лише у разі тілесних ушкоджень та шкоди здоров'ю у розумінні абзацу 1 § 1. Жертви, які внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1,

більше не можуть займатись прийнятною для них діяльністю, яка гарантує захист згідно з правом про медичне страхування, а також родичі померлого (абзац 4 § 1), отримують ортопедичне забезпечення щодо кожного тілесного ушкодження.

(2) Допомога, передбачена підпунктами а) – d) пункту 3 § 2, надається згідно з вимогами абзацу 3 § 32 Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року.

(3) Якщо жертва або родичі померлого самостійно придбають замітник частини тіла, ортопедичний або інший допоміжний засіб, то їм відшкодовуються витрати, які б виникли у Федерації, якщо ортопедичне забезпечення повинно надаватись на підставі цього Федерального Закону.

(4) Витрати на неминучі подорожі (§ 9e), які виникли у жертви або родичів померлого під час придбання, відновлення або оновлення заміників частин тіла, ортопедичних або інших допоміжних засобів, відшкодовуються їм згідно з § 49 Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року.

§ 5a. Реабілітація

(1) Допомога, передбачена пунктами 4 – 6 § 2, якщо для цього уповноважений соціальний страхувальник не встановив передбачене законом забезпечення, надається у разі тілесних ушкоджень та шкоди здоров'ю у розумінні абзацу 1 § 1 або у тому випадку, якщо жертва внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, більше не може здійснювати прийнятну для неї діяльність, яка гарантує захист згідно із правом про медичне страхування.

(2) Допомога, передбачена пунктами 4 – 6 § 2, надається за умов та в обсязі, в якому вона припадає відносно пенсійного страхування для застрахованої особи або одержувача пенсії внаслідок страхового випадку із зменшенням працездатності у розумінні § 300 Загального Закону про соціальне страхування від 1955 року. Останнє речення абзацу 2 § 4 відповідно застосовується також у тому випадку, якщо допомога повинна надаватись соціальним страхувальником.

(3) Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами може передати здійснення заходів з реабілітації установі пенсійного страхування працівників із відшкодуванням доведених фактичних витрат та відповідної

частки адміністративних витрат, якщо це доцільно під кутом зору швидкого та ощадливого надання допомоги.

(4) Федерація з урахуванням кількості випадків та розміру середньостатистичних витрат на здійснення у таких випадках медичних, професійних та соціальних заходів з реабілітації, може укласти договір з установою пенсійного страхування працівників про щорічну виплату паушальної суми як відшкодування витрат.

§ 6. Доплати за догляд та доплати сліпим

Якщо жертва внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, стала настільки безпорадною, що для важливих для життя дій потребує допомоги іншої особи, то їй згідно з § 18 Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року здійснюється доплата за догляд. Якщо жертва внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, осліпла, то їй, згідно з § 19 Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року, здійснюється доплата сліпим. При цьому тілесне ушкодження або шкода здоров'ю у розумінні абзацу 1 § 1 прирівнюється до шкоди на службі у розумінні Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року.

§ 6а. Паушальне відшкодування моральної шкоди

(1) Допомога, передбачена пунктом 10 § 2, надається у разі тяжкого тілесного ушкодження (абзац 1 § 84 Карного кодексу) внаслідок діяння, передбаченого абзацом 1 § 1, у вигляді одноразової грошової виплати у розмірі 2 000 євро. Вона становить 4 000 євро, якщо шкода здоров'ю або професійна непридатність, спричинена тяжким тілесним ушкодженням, триває понад три місяці.

(2) Якщо діяння завдало тілесне ушкодження із тяжкими довготривалими наслідками (§ 85 Карного кодексу), то здійснюється одноразова грошова виплата у розмірі 8 000 євро. Вона становить 12 000 євро, якщо у зв'язку із тілесним ушкодженням із тяжкими довготривалими наслідками виникає потреба у догляді в обсязі щонайменше 5 ступеня згідно з Федеральним Законом про грошову допомогу на догляд від 1993 року.

§ 7. Відшкодування витрат на поховання

Якщо діяння, передбачене абзацом 1 § 1, мало наслідком смерть людини, то витрати на поховання відшкодовуються тій особі,

яка взяла їх на себе, у розмірі 3 300 євро. Ця сума збільшується з 1 січня 2014 року і потім послідовно із дією з 1 січня кожного року згідно із визначеним фактором пристосування для сфери дії Загального Закону про соціальне страхування. Збільшена сума округляється до суми повних 10 центів. При цьому суми менше 5 центів не беруться до уваги і суми, починаючи з 5 центів, доповнюються до 10 центів. У цей розмір зараховуються одноразові виплати, які виплачуються у зв'язку зі смертю з коштів соціального страхування або з інших публічних коштів.

§ 7а. Тимчасові розпорядження

(1) У випадку доведеної нагальної потреби Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами може забезпечити ще до закінчення процедури розслідування виплату заявникам авансу грошових виплат, які гарантуються цим Федеральним Законом, якщо існує ймовірність, що заявлена вимога є обґрунтованою. За схожих обставин жертви, які не належать як застраховані до медичного страхувальника, можуть бути тимчасово прикріплені для надання допомоги до регіональної лікарняної каси в місці їх проживання.

(2) Гарантовані аванси згідно з абзацом 1 додаються до належних виплат у випадку визнання права на вимогу.

§ 8. Виключні положення

(1) Допомога не надається жертвам, якщо вони:

1. брали участь у вчиненні діяння;
2. без визнаної правовою системою причини свідомо спровокували злочинця на злочинний напад або без вартої на визнання причини поводити себе недбало, не зважаючи на загрозу стати жертвою злочину;
3. брали участь у бійці і при цьому зазнали тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю (абзац 1 § 1), або
4. винувато не здійснили дій, спрямованих на розслідування діяння, розшук злочинця або визначення розміру шкоди.

(2) Допомога не надається родичам померлого (абзац 4 § 1), якщо:

1. вони або жертва брали участь у вчиненні діяння;
2. вони або жертва без визнаної правовою системою причини свідомо спровокували злочинця на злочинний напад, або

3. вони винувато не здійснили дій, спрямованих на розслідування діяння, розшук злочинця або визначення розміру шкоди.

(3) Допомога не надається особам, які відмовились від вимог про відшкодування шкоди, пов'язаної із злочином, або на підставі іноземних законодавчих норм можуть отримати схожі державні послуги.

(4) Допомога, передбачена пунктом 1, підпунктом с) пункту 5, пунктом 6 та 7 § 2, не надається особам, які відмовляються від прийнятної для них процедури лікування або реабілітації або внаслідок їх поведінки загрожують їх успішному проведенню або зривають їх.

(5) Відшкодування втраченого заробітку та утримання (пункт 1 § 2) зменшується в обсязі, в якому жертва або родичі померлого умисно або з недбалості не здійснили дій для зменшення шкоди.

(6) Ортопедичного забезпечення (пункт 3 § 2) не надається особам, які на підставі законодавчих норм мають право вимоги на схожі послуги. Вимоги про відшкодування шкоди на підставі цивільно-правових норм не вважаються схожими послугами.

§ 9. Заяви про допомогу та їх розгляд

(1) Заяви про допомогу приймаються Федеральною службою з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами. Якщо заява подана до неуповноваженого органу, соціального страхувальника або органу громади, то вона негайно передається до Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами і вважається такою, що відразу подана до уповноваженого органу.

(2) За заявами про допомогу згідно з § 2 рішення приймає Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами.

(3) Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами повинна з'ясувати, чи буде у зв'язку із обставинами справи, на яких засновується заява, розпочате карне провадження та, у відповідному випадку, на якій стадії це провадження знаходиться. Карні суди першої інстанції та служба державного представництва¹ повинні негайно надати відповідь на запити

¹ Назва органу державного обвинувачення в Австрії (німецькою мовою – «Staatsanwaltschaft») (прим. редактора).

Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами. Якщо служба державного представництва відклала розгляд заяви про злочин або відмовилась від переслідування чи висунення обвинувачення, то вона повинна повідомити про підстави для цього рішення. Також фінансові служби, органи правопорядку, громади, публічні та приватні лікарняні каси, установи медичного догляду та соціальні страхувальники повинні надавати на підставі вимоги відповідні довідки про встановлені ними факти зі сфери їх діяльності. Обов'язок надання довідок не поширюється на факти, які належать до рішень фінансових органів щодо одержувачів послуг.

(4) Якщо з'ясування обставин справи залежить від питань, які належать до сфери знань лікаря, вони передаються згідно зі списком Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами призначеним експертам-лікарям. Інші особи, ніж призначені експерти-лікарі включені до списку Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами, можуть залучатися лише у тому випадку, якщо існує загроза затримки, є неможливим або надто ускладненим необхідне дослідження жертви або серед відповідного медичного фаху не призначено жодного експерта. Для оплати витрат часу та зусиль експерта-лікаря застосовується § 91 Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року.

(5) Органи, уповноважені на виконання цього Федерального Закону, можуть використовувати данні правомочних осіб або тих осіб, які заявляють відповідні вимоги згідно з цим Федеральним Законом, зокрема загальні анкетні дані, страхові номери, дані про вид та оцінку шкоди здоров'ю, передусім дані лікарських досліджень та висновки експертів, а також дані про вид та розмір доходів з метою визначення приналежності до кола правомочних осіб та наявності права на послуги згідно з цим Федеральним Законом, якщо ці дані є передумовою для виконання покладених на них законом завдань. BRZ GmbH¹ як надавач послуг згідно з пунктом 5 § 4 Закону про захист даних від 2000 року повинно брати участь в обробці даних та виконанні цього Закону. Порядок використання даних при виконанні зазначених завдань повинен гарантувати

¹ Товариство «Федеральний обчислювальний центр» (повна назва німецькою мовою «Bundesrechenzentrum GmbH») – установа, яка є партнером Уряду щодо електронного урядування (прим. редактора).

захист даних та безпеку даних. Зокрема при використанні даних повинні здійснюватися заходи щодо забезпечення відповідного стану техніки із убезпечення даних згідно з § 13 Закону про захист даних від 2000 року. Здійснені заходи із убезпечення даних повинні документуватися.

§ 9а. Доступ до відшкодування у транскордонних випадках всередині Європейського Союзу (впровадження Директиви Ради ЄС 2004/80/ЄС щодо відшкодування потерпілим від злочинів)

(1) Якщо умисна насильницька дія вчинена після 30 червня 2005 року в іншій державі-члені Європейського Союзу, то особа, яка подає заяву про відшкодування і має її звичайне місце перебування в Австрії, має право подати заяву про відшкодування до Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами через державу, в якій було вчинене діяння. Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами повинна надати заявникові необхідні формуляри, надати на вимогу відповідні загальні вказівки та інформацію щодо заповнення заяви та без затримки передати заяву з усіма підтвердженнями і документами до органу з прийняття рішення. У випадку прохання органу з прийняття рішення про надання йому додаткової інформації, Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами надає заявникові, у разі необхідності, загальні вказівки, що їй треба зробити для задоволення цього прохання і без затримки передає за дорученням заявника відповідну інформацію напряду до органу з прийняття рішення. Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами повинна на підставі рішення цього органу заслухати заявника, свідків або експертів та передати органу з прийняття рішення результати заслуховування.

(2) Якщо заява про допомогу згідно з цим Федеральним Законом буде подана до відповідного органу з підтримки в іншій державі-члені, то Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами як орган з прийняття рішення повинна без затримки відразу після надходження заяви підтвердити цьому органу з підтримки та самому заявнику про надходження його заяви та надати дані про установу Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами, яка уповноважена

на прийняття відповідного рішення, та, якщо це можливо, про приблизний час прийняття такого рішення. Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами повинна надіслати прийняте за заявою рішення також до органу з підтримки.

§ 9b. Провадження

(1) Обов'язок на прийняття рішень щодо нового обрахування послуг з допомоги згідно з пунктами 1, 7 та 9 § 2 як наслідок внесення змін до цього Федерального Закону або у разі пристосування цих послуг або при новому обрахуванні внаслідок законодавчих змін до пенсій, рент або інших виплат, або пристосування пенсій чи рент, або у разі пристосування або внесення змін до сум доходів та ставок оцінки згідно з § 292 Загального Закону про соціальне страхування, є чинним лише у тому випадку, якщо особа, яка має право на отримання послуг із допомоги, подає про це відповідну заяву протягом двох місяців з моменту виплати зміненої послуги.

(2) Рішення про послуги з допомоги згідно з цим Федеральним Законом (§ 2) приймаються в письмовому вигляді. У справах ортопедичного забезпечення рішення можуть прийматись і в усній формі.

(3) Рішення Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами, які суперечать матеріально-правовим положенням цього Федерального Закону, відповідно містять такі помилки, які загрожують визнанням таких рішень нікчемними.

(4) У разі внесення змін або скасування рішення за офіційною ініціативою згідно з § 68 Загального Закону про адміністративні процедури від 1991 року або у разі прийняття певного рішення як наслідок такого розпорядження, послуги доплачуються правомочній особі з моменту настання відповідних строків (§ 10), але не більше як за строк у три роки. Визначальним часовим моментом для визначення цього строку є прийняття рішення про внесення змін або скасування. Повернення послуг одержувачем не здійснюється.

(5) Щодо послуг, які залежать від рівня доходів, повинен застосовуватись § 59 Закону про забезпечення військовослужбовців.

§ 9c. Засоби правового оскарження рішень

(1) У всіх випадках, в яких рішеннями Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами вирішуються

заяви про надання послуг із допомоги, правомочна на отримання послуг особа та всі інші сторони мають право на подання скарги до Федерального адміністративного суду. Скарга до Федерального адміністративного суду може подаватися також на рішення Федерального міністра праці, соціальних питань та захисту споживачів.

(2) Щодо рішень, які прийняті без проведення подальшого провадження з розслідування на підставі записаних даних шляхом автоматизованої обробки даних, правомочна на відшкодування особа має право на подання заперечення. Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами повинна, після перевірки предметного та правового стану справи, вирішити справу заново. Заперечення має відкладальну дію.

(3) Скарга та заперечення повинні подаватися протягом шести тижнів після вручення або усного оголошення рішення до того органу, який прийняв рішення. Скарга може подаватися також до відповідного органу шляхом складання протоколу. Якщо скарга подається протягом цього строку до Федерального адміністративного суду, то вона вважається вчасно поданою. Федеральний адміністративний суд повинен передати подану до нього скаргу без затримки до органу, рішення якого оскаржується.

§ 9d. Рішення Федерального адміністративного суду. Участь народних засідателів

(1) За скаргами проти рішень згідно з цим Федеральним Законом рішення приймає Федеральний адміністративний суд у складі сенату, до складу якого входить народний засідателю з відповідними фаховими знаннями.

(2) З метою призначення народного засідателя (запасного судді), який для здійснення цих повноважень повинен мати необхідні правові знання, завчасно до такого призначення відповідну пропозицію подає той орган представництва інтересів, який відповідно до Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року, Закону про забезпечення військовослужбовців, Закону про відшкодування шкоди у зв'язку із щепленням та Закону про надання допомоги жертвам злочинів має найбільшу кількість правомочних на відповідне утримання осіб згідно з цими Федеральними Законами.

§ 10. Початок та кінець надання послуг з допомоги, повернення та зупинення

(1) Послуги згідно з § 2 можуть надаватися лише з того місяця, коли для цього були виконані всі передумови, якщо заява подається протягом двох років з моменту нанесення тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю (абзац 1 § 1 абз. 1) або відповідно з моменту смерті жертви (абзац 4 § 1). Якщо заява подана після закінчення цього строку, то послуги повинні надаватися згідно з пунктами 1, 2, 3 – 7 та 9 § 2 із початком наступного місяця після подання заяви. Також, у разі першого визнання права на відшкодування втраченого заробітку або утримання за офіційною ініціативою, повинно прийматися рішення з того приводу, чи та в якому розмірі повинна забезпечуватися додаткова послуга, яка залежить від розміру доходів. На заяви про послуги, передбачені абзацом 5 § 4, не поширюється дія строків.

(2) Послуга із надання допомоги закінчується, якщо змінюються визначальні для надання допомоги обставини, пізніше виникає підстава для виключення (§ 8) або виявиться, що передумови для надання допомоги відсутні.

(3) Щодо обов'язку одержувача послуг на подання заяв та повернення відповідно застосовуються §§ 57 та 58 Закону про забезпечення військовослужбовців.

(4) Надання допомоги згідно з пунктом 7 § 2 зупиняється у разі повного забезпечення, пов'язаного з лікуванням, з того дня, який слідує за початком такого лікування. Відповідно застосовується абзац 1 § 12 Закону про забезпечення військовослужбовців.

§ 11. Звільнення послуг із допомоги від податку

(1) Надані на підставі цього Федерального Закону грошові послуги не підлягають оподаткуванню податком на доходи.

(2) Всі службові дії, подання, довіреності та інші документи про правочини, а також посвідчення у справах про відшкодування жертвам злочинів, включно із заходами забезпечення, якщо вони знаходяться в компетенції органів, які займаються відшкодуванням шкоди жертвам злочинів, звільняються від передбачених федеральним законодавством зборів та адміністративних платежів, за винятком судових та судово-адміністративних зборів згідно із Законом про судовий збір від 1984 року. Це правило діє

також і в рамках провадження у Федеральному адміністративному суді, Адміністративний судовій палаті¹ та Конституційній судовій палаті.

(3) Збори за надання послуг із грошового відшкодування, гарантованих згідно з цим Федеральним Законом, несе всередині країни Федерація.

§ 12. Перехід права вимоги на відшкодування

Якщо особи, яким надаються послуги згідно з цим Федеральним Законом, можуть вимагати відшкодування шкоди, яка була завдана діянням, передбаченим абзацом 1 § 1, на підставі інших законодавчих норм, то це право вимоги переходить до Федерації, якщо вона надає послуги згідно з цим Федеральним Законом. Для чинності цього переходу права вимоги, спрямованої проти зобов'язаної на відшкодування особи, визначальними є останнє речення § 1395 і перше речення § 1396 Загального Цивільного кодексу.

§ 13. Відшкодування послуг соціальної допомоги та допомоги особам з фізичними вадами

(1) Якщо надавач соціальної допомоги та допомоги особам з фізичними вадами підтримує на підставі законодавчого обов'язку жертву або родичів померлого протягом певного строку, після якого їм надаватиметься допомога згідно з цим Федеральним Законом, то надавачу соціальної допомоги та допомоги особам з фізичними вадами Федерація відшкодовує надану ним допомогу у розмірі послуг, визнаних згідно з цим Федеральним Законом.

(2) Допомога згідно з цим Федеральним Законом зменшується на розмір сум, які використані для задоволення вимоги на відшкодування з боку надавача соціальної допомоги та допомоги особам з фізичними вадами.

§ 14. Роз'яснення

Особам, які зазнали ушкоджень і згідно з цим Федеральним Законом можуть отримати послуги із допомоги, повинні нада-

---

¹ Назва найвищої судової інстанції в системі адміністративних судів Австрії (німецькою мовою – «Verwaltungsgerichtshof») (прим. редактора).

ватися роз'яснення щодо цього Федерального Закону. Обов'язок роз'яснення покладається на орган правопорядку, який встановлює факти, та карний суд першої інстанції, але якщо служба державного представництва відкладає заяву про злочин – то на неї.

§ 14a. Відшкодування тяжкої шкоди

(1) Якщо на підставі норм цього Федерального Закону виникають особливо тяжкі обставини, Федеральний міністр праці, соціальних питань та захисту споживачів може за погодженням з Федеральним міністром фінансів на підставі заяви або за офіційною ініціативою надати відповідне відшкодування. На рішення Федерального міністра праці, соціальних питань та захисту споживачів може бути подана скарга до Федерального адміністративного суду.

(2) Визначення розміру та необхідні зміни здійснює Федеральна служба з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами згідно з нормами цього Федерального Закону в рамках дозволу, наданого Федеральним міністром соціальної безпеки, генерацій та захисту споживачів.

(3) На рішення Федеральної служби з соціальних питань та справ осіб з фізичними вадами, прийняті згідно з абзацом 2, заявник має право подати скаргу до Федерального адміністративного суду.

§ 14b. Врегулювання випадків тяжких обставин у разі зупинення права на пенсію осіб, взятих під варту

Якщо особливо тяжкі обставини пов'язані із тим, що вимоги жертв, засновані на праві про відшкодування шкоди, не можуть бути реалізовані або іншим чином незадоволені на підставі виконавчого титулу стосовно умисного діяння, охопленого сферою дії цього Федерального Закону, у зв'язку із зупиненням права на пенсію, права на ренту або на схожу послугу згідно із федеральним законодавством при відбуванні покарання у вигляді позбавлення волі строком понад два роки або тримання під вартою у випадках згідно з абзацом 2 § 21, §§ 22 та 23 Карного кодексу, то це право вимоги на відшкодування шкоди на підставі заяви може бути задоволене частково або повністю не більше десятикратного розміру від відповідного нормативу на одного заявника для осіб, які

мають право на пенсію із власного пенсійного страхування згідно з першим реченням підпункту bb) пункту а) абзацу 1 § 293 Загального Закону про соціальне страхування.

§ 15. Фінансові положення

Витрати, які виникають у зв'язку з цим Федеральним Законом, включно з адміністративними витратами, покриваються федеральними коштами.

§ 15a. Посилання на інші Федеральні Закони

(1) Якщо в цьому Федеральному Законі робляться посилання на положення інших Федеральних Законів, то вони застосовуються в їх відповідно чинній редакції.

(2) Наступні положення цього Федерального Закону, які є визначальними для членів подружжя, відповідним чином застосовуються до зареєстрованих партнерств, а також родичів померлих членів зареєстрованих партнерств згідно з §§ 1 та 3 – 5 Федерального Закону про зареєстровані партнерства від 2009 року.

§ 15b. Перехідне право¹

§§ 15c, 15d²

§ 15e. Доплата до витрат на енергію

Положення § 638 Загального Закону про соціальне страхування відповідно застосовуються також до одержувачів додаткової послуги, яка залежить від рівня доходів (§ 3a), згідно із Законом про надання допомоги жертвам злочинів, які, або члени подружжя яких, не мають права вимоги на доплату із пенсійного страхування.

§ 15f, 15g, 15h³

---

¹ Перехідні положення цього Закону не подаються (прим. редактора).

² Те саме.

³ Те саме.

§ 15і.

Відповідно застосовується § 113h Закону про забезпечення жертв війни від 1957 року.

§ 16. Набрання чинності

(1) Цей Федеральний Закон набирає чинності 1 вересня 1972 року.

(2) [...]¹

§ 17. Виконання і реалізація

(1) Виконання цього Федерального Закону доручається:

1. §§ 4, 5а та 9а – Федеральному міністру праці та соціальних питань;
2. останнього речення абзацу 3 § 9 та останнього речення абзацу 4 § 11, а також § 15 – Федеральному міністру праці та соціальних питань за погодженням з Федеральним міністром фінансів;
3. другого та третього речення абзацу 3 § 9, а також § 12 – Федеральному міністру юстиції;
4. § 14 – Федеральному міністру юстиції та Федеральному міністру внутрішніх справ, та
5. передостаннього речення абзацу 3 § 9 – Федеральному міністру праці та соціальних питань за погодженням з Федеральним міністром фінансів та Федеральним міністром внутрішніх справ.

(2) Реалізація завдань Федерації як носія приватних прав згідно з цим Федеральним Законом доручається:

1. щодо § 14а – Федеральному міністру соціального управління за погодженням з Федеральним міністром фінансів;
2. щодо інших положень – Федеральному міністру соціального управління за погодженням з Федеральним міністром юстиції.

---

¹ Зміни до інших законів не подаються (прим. редактора).

9. Закон Швейцарської Конфедерації про допомогу жертвам карних діянь¹ від 23 березня 2007 року

Федеральні збори Швейцарської Конфедерації, спираючись на Статті 123 та 124 Федеральної Конституції, після ознайомлення з посланням Бундесрату² від 9 листопада 2005 року, постановили:

Глава 1. Загальні положення

Стаття 1. Засади

1. Будь-яка особа (жертва), фізичну, психічну або сексуальну недоторканість якої було безпосередньо порушено карним діянням³, має право на допомогу згідно з цим Законом (допомога жертві).

2. Право на допомогу жертві мають також чоловік/дружина жертви, її діти та батьки, а також інші особи, близькі їй подібним чином (члени родини).

3. Право існує незалежно від того, чи злочинець:

- a. встановлений;
- b. винуватий;
- c. діяв умисно або необережно.

Стаття 2. Форми допомоги жертвам

Допомога жертвам включає в себе:

- a. консультацію та невідкладну допомогу;
- b. довгострокову допомогу консультаційного пункту;
- c. грошові виплати в рамках довгострокової допомоги третіх осіб;

¹ Переклад з німецької мови здійснила Наталія Глібка (Німецький фонд міжнародного правового співробітництва) (прим. редактора).

² Федеральна рада (німецькою мовою – «Bundesrat») – назва федерального уряду Швейцарії, який складається з 7 членів (прим. редактора).

³ Карне діяння (німецькою мовою – «Straftat») – родове найменування проти-правних діянь, передбачених Карним кодексом Швейцарії від 1937 року. Різновидами карних діянь є: злочин («Verbrechen») і проступок («Vergehen») (прим. редактора).

- d. відшкодування;
- e. сатисфакція;
- f. звільнення від витрат провадження.

Стаття 3. Територіальна сфера дії

1. Допомога жертвам надається, якщо карне діяння вчинене в Швейцарії.

2. Якщо карне діяння вчинене за кордоном, тоді послуги консультаційних пунктів надаються за особливих передумов, зазначених у цьому Законі (стаття 17). Жодні відшкодування та сатисфакції не надаються.

Стаття 4. Субсидіарність допомоги жертвам

1. Допомога жертвам надається остаточно лише за умови, якщо злочинець чи інша зобов'язана особа або інституція не здійснюють або здійснюють недостатні виплати.

2. Той, хто претендує на грошові виплати в рамках довгострокової допомоги третіх осіб, відшкодування або сатисфакцію, повинен обґрунтовано довести, що дотримані передумови згідно з абзацом 1, за винятком випадку, коли він або вона, враховуючи особливі обставини справи, не в силах забезпечити виплати з боку третіх осіб.

Стаття 5. Безоплатні послуги

Консультація, негайна допомога та довгострокова допомога консультаційних пунктів надаються жертвам та їх родичам безкоштовно.

Стаття 6. Врахування надходжень від інших послуг

1. Право на грошові виплати в рамках довгострокової допомоги третіх осіб та на відшкодування виникає лише у тому випадку, якщо обраховувані доходи жертви або її родичів не перевищують чотирикратного розміру від суми визначеного прожиткового мінімуму згідно з пунктом а) абзацу 1 статті 10 Федерального Закону про додаткові доплати до страхування за віком, страхування членів сім'ї померлого та страхування на випадок інвалідності (ELG) від 6 жовтня 2006 року.

2. Обраховувані доходи особи, яка має право на виплати, розраховуються згідно зі статтею 11 ELG. Визначальними є очікувані доходи після події карного діяння.

3. Сатисфакція здійснюється незалежно від доходів особи, яка має право вимоги.

Стаття 7. Перехід вимог до Кантону¹

1. Якщо на підставі цього Закону Кантон сплатив жертві допомогу, то право вимоги на аналогічні виплати, на які у зв'язку із карним діянням мають право жертва або її родичі, переходить від особи, яка має відповідне право вимоги, до Кантону в обсязі здійснених ним виплат.

2. Ці вимоги мають перевагу у співвідношенні до залишку вимог особи, яка має право на допомогу, а також до регресних вимог третіх осіб.

3. Кантон відмовляється від його вимог до злочинця, якщо це може зашкодити вартим захисту інтересам жертви або її родичів або ресоціалізації злочинця.

Стаття 8. Інформація про допомогу жертвам та повідомлення

1. Органи карного переслідування інформують жертву про допомогу та за певних передумов передають її ім'я та адресу до консультаційного пункту. Відповідні обов'язки визначаються згідно із нормами провадження, які підлягають застосуванню.

2. Особа з місцем проживання в Швейцарії, яка стала жертвою карного діяння за кордоном, може звернутися до швейцарського представництва або установи, якій доручено здійснювати швейцарський консульський захист. Ці установи інформують жертву про допомогу в Швейцарії. Вони повідомляють ім'я та адресу жертви консультаційному пункту, якщо вона на це згодна.

3. Абзаци 1 та 2 відповідно застосовуються до родичів жертви.

---

¹ Кантон – назва суб'єкта федерації в Швейцарії (прим. редактора).

Глава 2. Послуги консультаційних пунктів

Розділ 1. Консультаційні пункти

Стаття 9. Пропозиція

1. Кантони забезпечують створення фахових самостійних публічних або приватних консультаційних пунктів. При цьому вони враховують особливі потреби різних категорій жертв.

2. Вони можуть організовувати спільні консультаційні пункти.

Стаття 10. Ознайомлення з матеріалами справи

1. Консультаційні пункти можуть ознайомлюватись з матеріалами справ в органах карного переслідування та судах у рамках тих проваджень, в яких беруть участь жертва або її родичі, якщо вони надали на це згоду.

2. Право консультаційного пункту на ознайомлення з матеріалами справи може бути обмежене лише тією мірою, якою це було би допустимо згідно з відповідним процесуальним правом щодо постраждалої особи.

Стаття 11. Обов'язок нерозголошення

1. Особи, які працюють в консультаційному пункті, зобов'язані не розголошувати відповідну інформацію органам та приватним особам. Обов'язок нерозголошення зберігається і після закінчення цієї співпраці. Застереження щодо обов'язку нерозголошення стосуються обов'язку надання свідчень згідно з Карним процесуальним кодексом від 5 жовтня 2007 року.

2. Обов'язок нерозголошення скасовується, якщо проконсультована особа дала на це згоду.

3. У разі якщо фізичній, психічній або сексуальній недоторкості малолітньої жертви або іншої неповнолітньої особи загрожує серйозна небезпека, консультаційний пункт може поінформувати про опікунський орган або подати заяву до органу карного переслідування.

4. Той, хто порушить обов'язок нерозголошення, карається позбавленням волі на строк до трьох років або грошовим штрафом.

Розділ 2. Допомога консультаційних пунктів та грошові внески

Стаття 12. Консультування

1. Консультаційні пункти консультують жертву та її родичів і підтримують їх при реалізації ними прав.

2. Якщо консультаційні пункти отримують повідомлення, зазначене в абзаці 2 або 3 статті 8, то вони встановлюють контакт з жертвою або її родичами.

Стаття 13. Невідкладна допомога та довгострокова допомога

1. Консультаційні пункти надають жертві та її родичам невідкладну допомогу під кутом зору нагальних потреб, які виникають внаслідок карного діяння (невідкладна допомога).

2. У разі потреби, вони надають жертві та її родичам додаткову допомогу, доки стан здоров'я постраждалої особи не стабілізується, а інші наслідки карного діяння будуть за можливістю усунені або збалансовані (довгострокова допомога).

3. Консультаційні пункти можуть дозволити надання невідкладної та довгострокової допомоги третіми особами.

Стаття 14. Обсяг послуг

1. Послуги включають в себе належну медичну, психологічну, соціальну, матеріальну та юридичну допомогу в Швейцарії, яка стала необхідною внаслідок карного діяння. У разі потреби, консультаційні пункти забезпечують жертві або її родичам тимчасове помешкання.

2. Особа, що проживає за кордоном, яка стала жертвою карного діяння в Швейцарії, має додаткове право на отримання виплат на лікування за місцем проживання.

Стаття 15. Доступ до консультаційних пунктів

1. Кантони турбуються про те, щоби жертва та її родичі могли отримати невідкладну допомогу впродовж прийняттого строку.

2. Послугами консультаційних пунктів можна скористатися незалежно від моменту вчинення карного діяння.

3. Жертва та її родичі можуть звернутися до консультаційного пункту за власним вибором.

Стаття 16. Виплата коштів на довгострокову допомогу третім особам

Кошти на довгострокову допомогу третіх осіб покриваються наступним чином:

- a. у повному розмірі, якщо обраховувані у розумінні абзацу 1 та 2 статті 6 доходи особи, яка має право вимоги, не перевищують двократну суму від визначеного прожиткового мінімуму;
- b. пропорційно, якщо обраховувані у розумінні абзацу 1 та 2 статті 6 доходи особи, яка має право вимоги, становлять суму у проміжку між двократним та чотирикратним розміром визначеного прожиткового мінімуму.

Розділ 3. Карне діяння за кордоном

Стаття 17

1. Згідно з цією Главою у випадку вчинення карного діяння за кордоном право на допомогу мають:

- a. жертва, якщо вона на момент вчинення карного діяння та подання заяви мала місце проживання в Швейцарії;
- b. родичі жертви, якщо як вони, так і жертва мали на момент вчинення карного діяння та подання заяви місце проживання в Швейцарії.

2. Допомога надається лише у тому разі, якщо держава, в якій вчинене карне діяння, не надає або надає недостатню допомогу.

Розділ 4. Поділ коштів між Кантонами

Стаття 18

1. Кантон, який надає допомогу згідно з цією Главою на користь осіб, які проживають в іншому Кантоні, отримує від нього компенсацію.

2. Якщо такі компенсації здійснюються не в рамках міжкантонального регулювання, то діють наступні принципи: Кантон місця проживання сплачує паушальні суми Кантону, який надає допомогу. Основою обрахування є загальні витрати Кантонів на

допомогу згідно з цією Главою пропорційно кількості осіб, які одержали таку допомогу жертвам карних діянь.

Глава 3. Відшкодування та сатисфакція з боку Кантону

Розділ 1. Відшкодування

Стаття 19. Право вимоги

1. Жертва та її родичі мають право на відшкодування виниклої шкоди, завданої внаслідок порушення або смерті жертви.

2. Розмір шкоди визначається згідно зі статтями 45 (відшкодування у разі вбивства) та 46 (відшкодування у разі тілесних ушкоджень) Федерального Закону про доповнення до Швейцарського Цивільного кодексу. Дія абзаців 3 та 4 зберігається.

3. Не приймаються до уваги майнова шкода та шкода, яка може спричинити надання невідкладної допомоги або довгострокової допомоги згідно зі статтею 13.

4. Побутова шкода та шкода, як виникла у зв'язку із потребою у догляді, приймаються до уваги лише за умови, якщо вони призводять до додаткових витрат або зниження працездатності.

Стаття 20. Визначення

1. Виплати, які заявник отримав від третіх осіб як відшкодування, враховуються при визначенні суми відшкодуваної шкоди.

2. Відшкодування покриває шкоду:

- a. повністю, якщо обраховувані у розумінні абзацу 1 та 2 статті 6 доходи особи, яка має право вимоги, не перевищують визначений розмір прожиткового мінімуму;
- b. частково, якщо обраховувані у розумінні абзацу 1 та 2 статті 6 доходи особи, яка має право вимоги, становлять суму у проміжку між однократним та чотирикратним розміром визначеного прожиткового мінімуму.

3. Відшкодування має максимальну суму у 120 000 франків. Не надається жодне відшкодування, якщо воно складатиме менше 500 франків.

4. Відшкодування може виплачуватися декількома частками.

Стаття 21. Аванс

Уповноважена установа Кантону надає аванс, якщо:

- a. особа, яка має право вимоги, потребує негайної фінансової допомоги, та
- b. наслідки карного діяння не можна встановити в короткий строк із достатньою визначеністю.

Розділ 2. Сатисфакція**Стаття 22. Право вимоги**

1. Жертва та її родичі мають право на сатисфакцію, якщо тяжкість порушення це виправдовує. Відповідно застосовуються статті 47 та 49 Федерального Закону про доповнення до Швейцарського Цивільного кодексу.

2. Право на сатисфакцію не підлягає успадкуванню.

Стаття 23. Визначення

1. Сатисфакція визначається залежно від тяжкості порушення.
2. Вона складає максимально:
  - a. 70 000 франків для жертви;
  - b. 35 000 франків для родичів.
3. Надана третіми особами сатисфакція відраховується.

Розділ 3. Спільні положення**Стаття 24. Заява**

Той, хто бажає заявити вимогу про відшкодування або сатисфакцію чи про аванс за відшкодуванням, повинен подати заяву до відповідної установи Кантону.

Стаття 25. Строки

1. Жертва та її родичі повинні подати заяву про відшкодування та сатисфакцію протягом п'яти років з моменту вчинення карного діяння або отримання відомостей про карне діяння. В іншому випадку право вимоги втрачається.

2. Жертва до виповнення їй 25 років може подавати заяву:
  - a. у разі карних діянь, зазначених в абзаці 2 статті 97 Карного

кодексу та в абзаці 2 статті 55 Закону про карні діяння військовослужбовців від 13 червня 1927 року;

b. у разі замаху на вбивство дитини до 16 років.

3. Якщо жертва або її родичі в рамках карного провадження до закінчення строків, зазначених в абзацах 1 або 2, заявили цивільно-правові вимоги, то вони можуть впродовж одного року з моменту остаточного рішення щодо цивільно-правових вимог або зупинення карного провадження подати заяву про відшкодування або сатисфакцію.

Стаття 26. Повноважний Кантон

1. Повноважним є Кантон, в якому вчинене карне діяння.

2. Якщо карне діяння вчинене у кількох місцях, або якщо наслідки виникли у кількох місцях, то повноважним є:

a. Кантон, в якому спершу було розпочате карне розслідування;

b. якщо карне розслідування не розпочиналося – Кантон за місцем проживання особи, яка має право вимоги;

c. якщо карне розслідування не розпочиналося і особа, яка має право вимоги, не має місця проживання в Швейцарії – Кантон, в якому подана перша заява про відшкодування або сатисфакцію.

Стаття 27. Зменшення або відмова у відшкодуванні та сатисфакції

1. Відшкодування та сатисфакція жертві можуть бути зменшені або в них відмовлено, якщо жертва сприяла виникненню або погіршенню порушення.

2. Відшкодування та сатисфакція родичів жертви можуть бути зменшені або в них відмовлено, якщо вони або жертва сприяли виникненню або погіршенню порушення.

3. Сатисфакція може бути зменшена, якщо особа, яка має право вимоги, має місце проживання за кордоном, і розмір сатисфакції з огляду на прожиткові витрати в місці проживання був би непропорційним.

Стаття 28. Відсотки

На суми з відшкодування та сатисфакції відсотки не нараховуються.

Стаття 29. Провадження

1. Кантони врегульовують просте та швидке провадження. Заява про аванс в рамках відшкодування оцінюється на підставі сумарної перевірки заяви про відшкодування.

2. Повноважна установа Кантону встановлює обставини справи за офіційною ініціативою.

3. Кантони визначають єдину, незалежну від адміністрації інстанцію для розгляду скарг. Вона має вільні повноваження на здійснення перевірки.

Глава 4. Звільнення від витрат на провадження

Стаття 30.

1. За провадження в рамках надання консультацій, невідкладної допомоги, довгострокової допомоги, відшкодування та сатисфакції, адміністративні та судові органи не стягують з жертви та її родичів жодних коштів.

2. Діє застереження про збір у разі умисного затягування провадження.

3. Жертва та її родичі не повинні відшкодувати витрати на безоплатну правову допомогу.

Глава 5. Фінансова допомога і завдання Федерації

Стаття 31. Навчання

1. Федерація надає фінансову допомогу для підтримки фахового навчання персоналу консультаційних пунктів та осіб, уповноважених надавати жертвам допомогу.

2. При цьому вона враховує особливі потреби певної категорії жертв, зокрема потреби неповнолітніх жертв карних діянь проти сексуальної недоторканості.

Стаття 32. Надзвичайні події

1. Якщо в одного з Кантонів внаслідок надзвичайних подій виникнуть особливо високі витрати, то Федерація може надати йому відшкодування.

2. У випадку надзвичайних подій Федерація у співпраці з Кантонами координує у разі потреби діяльність консультаційних пунктів та компетентних установ Кантонів.

Стаття 33. Оцінка

Бундесрат турбується про забезпечення періодичних перевірок доцільності, ефективності та ощадливості заходів згідно з цим Законом.

Глава 6.

Статті 34 - 44 (втратили чинність)

Глава 7. Прикінцеві положення

Стаття 45. Законотворчі повноваження Бундесрату

1. Бундесрат періодично приводить у відповідність з подорожчанням максимальні та мінімальні суми, зазначені в абзаці 3 статті 20. Він може приводити у відповідність з подорожчанням максимальні суми, зазначені в абзаці 2 статті 23.

2. Він видає приписи щодо розрахунку паушальних сум Кантонів згідно з абзацом 2 статті 18 та щодо необхідних для цього статистичних досліджень.

3. Він може видавати приписи щодо структури грошових внесків щодо довгострокової допомоги з боку третіх осіб, відшкодування та сатисфакції і, зокрема, встановлювати паушальні суми або тарифи для сатисфакції. При цьому він може відступати від положень ELG з тим, щоби врахувати особливе становище жертви та її родичів.

Стаття 46. Скасування попереднього правового регулювання

Закон про допомогу жертвам карних діянь від 4 жовтня 1991 року скасовується.

Стаття 47. Зміни до попереднього правового регулювання

Зміни до попереднього правового регулювання визначаються у Додатку.

Стаття 48. перехідні положення

Попередні правові норми застосовуються щодо:

а. вимог про відшкодування або сатисфакцію за карні

діяння, які вчинені до набрання чинності цим Законом чинності. До вимог у зв'язку із карними діями, які вчинені менше ніж за 2 роки до набрання чинності цим Законом, застосовуються строки передбачені в статті 25;

- в. заяв про надання грошових коштів, які знаходяться на розгляді і були подані до набрання чинності цим Законом.

Стаття 49. Співвідношення цього Закону (новий OHG) з Федеральним Законом про додаткові доплати до страхування за віком, страхування членів сім'ї померлого та страхування на випадок інвалідності від 6 жовтня 2006 року (новий ELG)¹

Стаття 50. Референдум та набрання чинності

1. Цей Закон підпадає під факультативний референдум.
2. Бундесрат визначає порядок набрання чинності.

---

¹ Ці положення не подаються (прим. редактора).

10. Закон Королівства Нідерланди про фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів¹ від 26 червня 1975 року

Стаття 1

Для цілей та згідно з цим Законом, використовуються такі поняття:

«Фонд» – Фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів, зазначений у Статті 2;

«Міністр» – Міністр юстиції;

«Комітет» – комітет, зазначений у Статті 8, який відповідає за управління Фондом;

«потерпілий» – жертва чи особа, яка вижила і подає або від імені якої подається запит на виплату з Фонду.

Стаття 2

1. Це є Фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів. Міністр вносить до Фонду щорічні внески на витрати, пов'язані з виконанням цього Закону, в обсязі відшкодування цих витрат, яке може бути надане.

2. Не зважаючи на абзац третій Статті 4:21 Загального закону з адміністративного провадження, розділ 4.2 зазначеного Закону застосовується.

3. Фонд є юридичною особою і засновується в місті Rijswijk. Голова комісії або особа, яка його заміщує, представляє Фонд у позасудовому та судовому порядку.

Стаття 3

1. Виплати з Фонду здійснюються:

- a. всім, хто в Нідерландах отримав у результаті умисного насильницького злочину серйозні тілесні ушкодження або розумовий розлад;
- b. всім, хто на борту нідерландського судна або літака за межами Нідерландів отримав у результаті умисного насильниць-

---

¹ Переклад з голландської мови здійснила Ольга Ткач (прим. редактора).

- кого злочину серйозні тілесні ушкодження або розумовий розлад;
- с. родичам осіб, які зазначені в пунктах а і б, якщо вони померли внаслідок злочину;
  - д. іншим особам, ніж зазначені в пункті с, які сплатили витрати похоронних компаній за осіб, зазначених в пункті а і б, якщо вони померли в результаті злочину.
2. Для цілей попередньому абзацу до поняття «родичі» відносяться:
- а. один із подружжя, шлюб якого розірваний, і зареєстрований партнер померлого;
  - б. інші родичі померлого на підставі кровного споріднення або шлюбу, за умови, що вони проживали разом на момент смерті, повністю або частково сумісно проживали, або мали на це право на підставі судового рішення;
  - с. ті, хто був відповідальним за родичів до подій, які відбулися, проживали разом із померлим і вели сумісне господарство, а дохід повністю або в значній мірі залежав від померлого, оскільки існує ймовірність продовження цих відносин і після смерті;
  - д. ті, хто разом із померлим проживав разом і сприяв надходженням в сумісне господарство;
  - е. родичі померлого першого ступеня і другого ступеня бічної лінії кровного споріднення.
3. Для цілей першого абзацу «умисно вчиненими насильницькими злочинами» є також замах на їх вчинення.

Стаття 4

1. Виплати визначаються розумно і справедливо. Вони не повинні перевищувати суми збитків, завданих травмою або смертю, у тому числі і нематеріальних збитків родичів.

2. Згідно з регламентом Міністра визначається розмір виплати, що повинна здійснюватися. Ці виплати можуть відрізнятися залежно від характеру ушкодження.

Стаття 5

Виплата може не відбутися або бути зменшена, якщо завдана

шкода є наслідком обставин, зумовлених потерпілим або родичем.

Стаття 6

1. Фонд проводить розрахунки виплат з відшкодування збитків з урахуванням відшкодування, яке потерпілий може отримати або вже отримав за допомогою цивільно-правових засобів або отримав в інший спосіб відшкодування шкоди, завданої злочинцем.

2. У випадку, якщо Фонд вважає, що завершення процедур, зазначених в першому абзаці, займатиме необґрунтовано тривалий строк, він може призначити заявнику виплати навіть без клопотання заявника. Якщо Фонд погодиться з умовами отримання потерпілим відшкодування, зазначеного в першому абзаці, то після розподілу відшкодування Фонд зменшує або збільшує розмір виплат.

3. Фонд може здійснити виплати на підставі першого абзацу для того, щоби потерпілий отримав відшкодування внаслідок такого перерахунку. Якщо Фонд отримає відомості про отримання потерпілим відшкодування, зазначене в першому абзаці, ця сума буде вирахована із суми виплат. Фонд повідомляє заявника про ці перерахунки.

4. Держава підтримує ту суму, яку фонд сплатив заявнику у правах відносно шкоди, яку він заподіяв третій стороні.

Стаття 7

Запит на виплату повинен бути направлений до Фонду протягом трьох років, рахуючи з дня, коли було вчинено злочин. Щодо запиту родичів потерпілого цей строк починається з дня його смерті. Після закінчення строку, запит тим не менше буде розглядатися, якщо з'ясується, що запит підготовлено настільки швидко, що було б справедливо продовжити його розгляд.

Стаття 8

1. Щодо запиту робиться резолюція комісією, відповідальною за керування Фондом. Комісія має право під час оцінки запиту відхилитися від положень цього Закону, якщо його застосування призведе до серйозної несправедливості.

2. Комісія складається з багаточисельних та простих палат. Багаточисельна палата складається з непарної кількості членів, але не менше трьох членів. Один з членів призначається Міністром головою палати. Голова після заслуховування на комісії може призначити з числа членів свого заступника.

3. Призначення членів комісії відбувається на строк до чотирьох років, за умови можливості дострокового звільнення за власним бажанням. Двічі допускається здійснювати повторне призначення, кожного разу на строк до чотирьох років. Перебування на посаді допускається до досягнення сімдесяти років.

4. Простий запит, що надійшов у комісію, розглядається простою палатою. Якщо запит на думку цієї палати не підлягає розгляду, вона направляє його до багаточисельної палати. Проста палата може також і в інших випадках направляти запити до багаточисельної палати. Надсилання може бути зроблено на кожному етапі розгляду. Розгляд зазначеного запиту відбувається у тому вигляді, в якому він надійшов.

5. Якщо запит на думку багаточисельної палати призначений для подальшого розгляду в простій палаті, вона може переслати цей запит до простої палати. Четверте та п'яте речення четвертого абзацу застосовні.

6. Комісія має секретаря, який призначається і звільняється з посади Міністром після розгляду цього питання на комісії.

7. В комісії застосовується Рамковий закон про незалежні адміністративні органи¹.

Стаття 9

1. На вимогу комісії органи влади, установи і посадові особи надають комісії необхідну інформацію якомога швидше. Комісія може також збирати інформацію від інших осіб, коли це здійснюється в рамках виконання своїх обов'язків і це визнано необхідним.

2. Комісія має право викликати свідків та експертів. Потерпільний має право бути присутнім на допиті свідків і експертів. Він повинен повідомлятися про наступний допит.

---

¹ Йде мова про Закон від 2 листопада 2006 року (голландською мовою – «Kaderwet zelfstandige bestuursorganen») (прим. редактора).

Стаття 10

Члени комісії повинні до початку роботи комісії взяти участь у церемонії складання присяги або обіцянки, про те що вони будуть добросовісно виконувати свої обов'язки згідно з правилами. Міністр видає більш детальні правила про те, яким чином триває процедура присяги або обіцянки.

Стаття 11

Відшкодування за проїзд і проживання, а також витрати часу, зазначені в абзаці другому Статті 9 стосуються свідків і експертів, та потерпілого, якщо він з'явився особисто на виклик комісії. Загальні правила регулювання будуть розроблені більш детально.

Стаття 12

Структура і методи роботи комісії і секретаріату повинні додатково регулюватися загальним адміністративним положенням. Це може бути створення однієї або більше підкомісій для конкретних завдань, які діятимуть від імені комісії.

Стаття 13

1. Комісія може до ухвалення свого рішення здійснити попередню виплату.
2. Рішення про призначення виплати потребує від Фонду прийняття рішення про призначення суми виплат. Відповідальним за якнайшвидшу швидшу реалізацію цього рішення є секретар.

Статті 14-17 [втратили чинність]**Стаття 18a**

1. Кожен, хто проживає в Нідерландах і, після 1 січня 2006 року – в державі-члені Європейського Союзу – став жертвою злочину, вчиненого умисно, може подати до Фонду запит на оплату до причетної держави-члена.
2. Фонд направляє уповноваженому органу відповідної держави-члена запит про здійснення оплати якнайшвидше.
3. В загальних адміністративних положеннях зазначені пра-

вила, що стосуються подання запиту про відшкодування і процедура завершення його розгляду.

Стаття 19

Міністр може вносити додаткові правила щодо структури і адміністрування Фонду та здійснювати функції нагляду за виконанням.

Статті 20, 21 [втратили чинність]

Стаття 22

В загальних адміністративних положеннях можуть встановлюватися правила щодо реалізації цього Закону.

Стаття 23

1. Цей Закон набирає чинності з дати, визначеної Королевою.
2. Жодних виплат не повинно здійснюватися щодо будь-якого злочину, який вчинений до 1 січня 1973 року. Якщо на підставі першого абзацу Статті 7 застосовується тривалий строк у зв'язку зі злочином, вчиненим після 1 січня 1973 року, але до дати набрання чинності цим Законом, можна подати запит за змістом цієї Статті, але не пізніше, ніж через два місяці після цієї дати.

Стаття 24

Цей Закон може іменуватися як «Закон про фонд відшкодування шкоди від насильницьких злочинів».

Доручення і розпорядження будуть розміщені в Staatsblad¹. На всі департаменти міністерств, органи влади, установи і посадових осіб, кого це може стосуватися, покладено обов'язок ретельного виконання цього Закону.

---

¹ Назва офіційного видання в Нідерландах (прим. редактора).

11. Закон Сполученого Королівства про відшкодування завданої злочином шкоди¹ від 1995 року

1. Схема відшкодування завданої злочином шкоди

(1) Державний секретар² є відповідальним за умови виплати відшкодування особам або стосовно осіб, які постраждали від одного або кількох злочинів.

(2) Такі умови виплати передбачають розробку схеми, яка, зокрема, містить:

(а) обставини, за яких може здійснюватися виплата, та

(б) категорії осіб, яким може здійснюватися виплата.

(3) Схема називається Схема відшкодування завданої злочином шкоди.

(4) У цьому Законі:

- «арбітр» означає особу, призначену Державним секретарем або Міністрами Шотландії³ згідно з пунктом 5(1)(b);
- «рішення про виплату» означає рішення про виплату відшкодування згідно з положеннями Схеми;
- «службовець, відповідальний за заяви» означає особу, призначену Державним секретарем згідно з пунктом 3(4)(b);
- «відшкодування» означає відшкодування, здійснене згідно з рішенням про виплату;
- «завдана злочином шкода», «упущена вигода» та «особливі витрати» мають відповідне, закріплене за ними значення;
- «Схема» означає Схему відшкодування завданої злочином шкоди;
- «керуючий Схемою» означає особу, призначену Державним секретарем для загального управління положеннями Схеми (крім тих, про які йдеться у пункті 5(2), та
- «визначений» означає визначений Схемою.

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

² Найменування посади міністра в Сполученому Королівстві (прим. редактора).

³ Найменування Уряду Шотландії (прим. редактора).

2. Основа, згідно з якою розраховується відшкодування

(1) Сума відшкодування, яка виплачується згідно з рішенням про виплату, визначається згідно з положеннями Схеми.

(2) Повинно бути окреме положення щодо:

(a) стандартного розміру відшкодування, яке визначається залежно від характеру завданої шкоди;

(b) випадків, які можуть бути визначені для виплати додаткової суми відшкодування, що розраховується стосовно упущеної вигоди;

(c) випадків, які можуть бути визначені для виплати додаткової суми відшкодування, що розраховується стосовно особливих витрат, та

(d) випадків ушкодження, яке потягнуло смерть, коли передбачена виплата додаткової суми, яка може бути визначена або іншим чином розрахована відповідно до Схеми.

(3) Повинно бути окреме положення щодо стандартного розміру відшкодування, яке розраховується:

(a) відповідно до таблиці («Тарифи»), підготовленої Державним секретарем, яка є частиною Схеми, та інших положень Схеми, що стосуються цього питання, або

(b) у разі відсутності у Тарифах положення щодо відповідної шкоди згідно з положеннями Схеми, які стосуються відповідної шкоди.

(4) Тарифи повинні зазначати стосовно кожного опису шкоди, зазначеної у Тарифах, стандартний розмір відшкодування, що сплачується відносно відповідного опису шкоди.

(5) Шкода може бути описана у Тарифах у такий спосіб, який Державний секретар вважає доцільним, разом з посиланнями на характер шкоди, її серйозність або обставини, за яких вона була завдана.

(6) Державний секретар може у будь-який час змінити Тарифи:

(a) доповнивши описи шкоди, що містяться в них;

(b) видаливши опис шкоди;

(c) збільшивши або зменшивши суму, яка є стандартним розміром відшкодування, що виплачується щодо певного опису шкоди, або

(d) у інший спосіб, який вважатиме доцільним.

(7) Схема може:

- (a) передбачати, що розмір відшкодування не повинен перевищувати певний визначений максимальний розмір;
- (b) містити певні перехідні положення щодо зміни будь-якого положення стосовно відшкодування, які Державний секретар вважає доцільними.

3. Заяви та рішення про виплату

(1) Схема може, зокрема, містити положення:

- (a) щодо обставин, за яких рішення про виплату може бути анульоване або зменшене відшкодування;
- (b) щодо певних умов, за яких приймається рішення про виплату;
- (c) щодо повернення відшкодування повністю або частково за певних обставин;
- (d) щодо відшкодування, яке виплачується на підставі довіреності у випадках, передбачених Схемою;
- (e) які вимагають подання заяв протягом певного періоду, визначеного Схемою, та
- (f) які закріплюють будь-які інші часові обмеження.

(2) Якщо відповідно до будь-якого положення Схеми певна особа зобов'язана виплатити відшкодування іншій особі щодо будь-якого питання, то застосовуються стандарти доказування, прийнятні для цивільних проваджень.

(3) Якщо відповідно до будь-якого положення Схеми, передбаченого пунктом (1)(с), необхідно повернути будь-яку суму, то вона підлягає поверненню як борг перед Короною.

(4) Схема повинна містити положення, що заяви про відшкодування задовольняються, рішення про виплату приймаються та виплата відшкодування здійснюється:

- (a) у разі призначення керуючим Схемою, особою, призначеною для відповідних цілей керуючим Схемою, або
  - (b) іншою особою («службовцем, відповідальним за заяви»), призначеною Державним секретарем для виконання відповідних обов'язків.
- (5) Службовець, відповідальний за заяви:

- (а) призначається на таких умовах, які Державний секретар вважає доцільними, але
  - (б) не вважається призначеним для виконання функцій Державного секретаря або діючим від його імені.
- (6) Жодне рішення, прийняте службовцем, відповідальним за заяви, не вважається таким, що було прийняте Державним секретарем або від його імені.
- (7) У разі призначення керуючого Схемою:
- (а) він не вважається призначеним для виконання функцій Державного секретаря або діючим від його імені, та
  - (б) жодне рішення, прийняте ним або призначеною ним особою, не вважається таким, що було прийняте Державним секретарем або від його імені.

4. Перегляди

- (1) Схема повинна містити положення про перегляд, прийнятого за певних обставин, в результаті розгляду заяви про відшкодування.
- (2) Будь-який перегляд рішення повинен здійснюватися особою, відмінною від тієї, яка ухвалювала рішення, що переглядається.

5. Апеляції

- (1) Схема повинна включати положення:
- (а) про право на подання апеляцій на рішення, прийняті в результаті перегляду згідно з положеннями Схеми відповідно до пункту 4, та
  - (б) що такі апеляції мають розглядатися особами («арбітрами»), призначеними Державним секретарем або Міністрами Шотландії для відповідних цілей.
- (1A) Відповідно до пункту (1B) Державний секретар призначає арбітрів, порадившись з Міністрами Шотландії.
- (1B) П'ять або більше арбітрів, за згодою Державного секретаря, призначаються Міністрами Шотландії після обговорення з Державним секретарем.
- (2) У разі призначення керуючого Схемою, його обов'язки не поширюються на положення Схеми, передбачені цим пунктом,

крім випадків, коли положення стосуються функцій осіб, зазначених у підпункті (3)(d)(ii).

(3) Схема може включати положення щодо:

- (a) призначення арбітрів як членів органу, який відповідає (відповідно до положень Схеми) за розгляд апеляцій;
- (b) призначення Державним секретарем одного з членів відповідного органу його головуєчим;
- (c) призначення Державним секретарем службовців для управління положеннями Схеми, які стосуються системи апеляції;
- (d) визначених функцій, які стосуються поданих апеляцій:
  - (i) службовців, відповідальних за заяви, або
  - (ii) осіб, призначених керуючих Схемою, як передбачено пунктом 3(4)(a).

(4) Будь-яка особа, призначена Державним секретарем або, в залежності від обставин, Міністрами Шотландії згідно з цим пунктом:

- (a) призначається на умовах, які Державний секретар або Міністри Шотландії вважають доцільними, але
- (b) не вважається призначеною для виконання функцій Державного секретаря чи Міністрів Шотландії або діючим від його або їх імені.

(5) Жодне рішення, прийняте арбітром, не вважається таким, що було прийняте Державним секретарем або, в залежності від обставин, Міністрами Шотландії або від його імені.

(6) Схема повинна містити положення про надання арбітрами порад Державному секретарю.

(7) Державний секретар може у будь-який час після консультації з Міністрами Шотландії або у випадку призначення, здійсненого Міністрами Шотландії, Міністри Шотландії можуть у будь-який час, після консультації з Державним секретарем, зняти будь-яку особу з посади арбітра, якщо було підтверджено, що:

- (a) її обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення;
- (b) вона стала банкрутом або її майно заарештоване чи вона здійснила передачу майна або погодилася на трастову угоду на користь кредиторів, або

(с) вона з інших причин не може або не повинна виконувати свої обов'язки.

(8)¹

(9) Повноваження, надані пунктом 3(1)(а), щодо зменшення суми відшкодування включають повноваження зменшувати суму відшкодування, якщо, на думку арбітра або арбітрів, які розглядають апеляцію, вона є необґрунтованою або подана заради самого факту її подання.

6. Звіти, облік та фінансова документація

(1) Відповідно до пункту (2А) Схема повинна включати положення про:

(а) необхідність подання річного звіту Державному секретарю та Міністрам Шотландії згідно з рішенням останнього, та

(b) про подання звіту:

(i) якомога раніше після завершення кожного фінансового року, та

(ii) щодо операцій та виконання функцій, передбачених Схемою, протягом року, в якому він подається.

(2) Державний секретар повинен подавати до кожної Палати Парламенту копію кожного річного звіту та Міністри Шотландії повинні подавати до Парламенту Шотландії копію кожного річного звіту.

(2А) Замість положення, передбаченого пунктом (1), Схема може містити положення про те, що:

(а) за рішенням Державного секретаря повинні подаватися окремі річні звіти йому та Міністрам Шотландії відповідно до положень пункту (1)(b)(i), та

(b) звіт, який подається Державному секретарю, повинен охоплювати операції та виконання функцій, передбачених Схемою, щодо завданої злочином шкоди, визначеної не так як у Шотландії, протягом року, за який він подається, та

(с) звіт, який подається Міністрам Шотландії, повинен охоплювати операції та виконання функцій, передбачених

---

¹ Зміни до Закону про трибунали та розслідування від 1992 року не подаються (прим. редактора).

Схемою, щодо завданої злочином шкоди, визначеної у Шотландії, протягом року, за який він подається.

(2В) Якщо положення оформлені відповідно до пункту (2А), то Державний секретар повинен подати до кожної Палати Парламенту копію поданого йому річного звіту, а Міністри Шотландії повинні подати до Парламенту Шотландії копію поданого їм річного звіту.

(3) Схема повинна також містити положення:

(а) про особу або осіб, які на думку Державного секретаря, повинні:

(i) вести облік та відповідні журнали обліку;

(ii) готувати виписки з рахунків за кожен фінансовий рік у формі, яку визначить Державний секретар;

(b) про необхідність подання виписки з рахунків Державному секретарю у визначений для цього час.

(4) Якщо виписки з рахунків надаються Державному секретарю, він повинен надіслати їх копії Генеральному контролеру і аудитору¹ якомога швидше.

(5) Генеральний контролер і аудитор повинен:

(а) перевірити, засвідчити та звітувати про будь-які виписки з рахунків, надані йому згідно з пунктом (4), та

(b) подати копії виписок та звіту до кожної Палати Парламенту та Парламенту Шотландії.

(6) У цьому розділі «фінансовий рік» означає період, який починається з дня, коли цей розділ набирає чинності та завершується наступного 31-го березня та надалі кожні 12 місяців.

7. Заборона переуступки прав за рішенням про виплату

(1) Будь-яке передання права (або, у Шотландії, переуступка) або відрахування з відшкодування та будь-яка згода отримувача компенсації на відрахування з відшкодування не мають правової сили.

(2) У випадку банкрутства особи, на користь якої здійснюється відшкодування (або у Шотландії, у випадку арешту майна особи),

¹ Назва посади голови Національного офісу аудиту, органу виконавчої влади (англійською мовою – «Comptroller and Auditor General») (прим. редактора).

відшкодування не переходить будь-якому довірчому розпоряднику або іншій особі, яка діє від імені її кредиторів.

8. [Втратив чинність]

9. Фінансові положення

(1) Державний секретар може на власний розсуд виплачувати винагороду, грошові компенсації або грошову допомогу службовцям, відповідальним за заяви, або іншим особам, призначеним ним згідно з цим Законом (крім арбітрів).

(2) Державний секретар може на власний розсуд виплачувати або здійснювати виплати для надання винагороди, пенсійного забезпечення, грошової компенсації або грошової допомоги арбітрам.

(3) Державний секретар може на власний розсуд здійснювати виплати у вигляді відшкодування за втрату посади будь-якому арбітру, який був звільнений з посади згідно з пунктом 5(7).

(4) Кошти, необхідні для виплати відшкодування відповідно до Схеми, надаються Державним секретарем з коштів, наданих Парламентом.

(5) У разі призначення керуючого Схемою, Державний секретар може на власний розсуд здійснювати йому виплати за виконання ним обов'язків щодо Схеми.

(6) Будь-які витрати, які несе Державний секретар за цим Законом, покриваються за рахунок коштів, наданих Парламентом.

(6A) Будь-які витрати Міністра згідно з пунктом (6), які стосуються Шотландії, повинні відшкодовуватися Державному секретарю Міністрами Шотландії.

(7) Будь-які кошти, отримані Державним секретарем згідно з положеннями Схеми щодо пункту 3(1)(с), передаються ним до Консолідованого Фонду.

10. Юрисдикція Парламентського уповноваженого з адміністрації¹

11. Парламентський контроль

(1) До створення Схеми, Державний секретар повинен подати її проект до Парламенту.

(2) Державний секретар не повинен створювати Схему, доки її проект не буде затверджений рішенням обох Палат.

(3) До внесення змін до Тарифів або будь-якого положення Схеми щодо –

- (a) будь-якої додаткової суми, зазначеної у пункті 2(2),
- (b) обставин, коли відшкодування може бути виплачене щодо типу завданої злочином шкоди, який не передбачений Тарифами,
- (c) розрахунку відшкодування у випадку завдання одночасно більше, ніж одного типу шкоди,
- (d) відшкодування, яке здійснюється щодо дітей, які були зачаті в результаті зґвалтування,
- (e) обставин, за яких відшкодування може бути анульоване або сума відшкодування зменшена,
- (f) будь-якого обмеження у відшкодуванні, встановленого положенням, ухваленим замість пункту 2(7)(a),

Державний секретар повинен подати до Парламенту проект положень із запропонованими змінами.

(4) До внесення змін до будь-якого положення Схеми, яке -

- (a) надає право на подання апеляції, або
- (b) закріплює обставини, за яких апеляція розглядається шляхом проведення засідання,

Державний секретар повинен подати до Парламенту проект положень із запропонованими змінами.

(5) Якщо Державний секретар повинен подати до Парламенту проект положень із запропонованими змінами згідно з пунктом (3) або (4), він не може ввести в дію відповідні пропозиції, доки

¹ Зміни до Закону про парламентського уповноваженого з адміністрації від 1967 року не подаються (прим. редактора).

проект відповідних положень не буде затверджений резолюцією обох Палат.

(6) У разі зміни будь-якого іншого положення Схеми, Державний секретар повинен подати пропозицію про зміну відповідного положення до Парламенту.

(7) Якщо пропозиція, подана до будь-якої Палати Парламенту згідно з пунктом (6), не була затверджена резолюцією певної Палати до завершення 40-денного строку, починаючи з дати, коли пропозиція була подана, Державний секретар повинен:

- (a) внести зміни до Схеми, які на його думку є необхідними відповідно до обставин, та
- (b) до завершення 40-денного строку, починаючи з дати, коли пропозиція була подана, подати звіт про відповідні зміни до Парламенту.

(8) Під час розрахунку відповідного 40-денного періоду, зазначеного у пункті (7), не враховуються дні, коли Парламент був розпущений або була перерва у роботі, чи коли обидві Палати відклали засідання більше ніж на 4 дні поспіль.

12. Скасування схеми та перехідних положень Закону від 1988 року

(1) Пункти 108 – 117, та Додатки 6 та 7 до Закону про кримінальну юстицію від 1988 року (Схема відшкодування завданої злочинном шкоди) втрачають свою чинність.

(2) Умови відшкодування завданої злочинном шкоди, які є чинними безпосередньо перед затвердженням цього Закону («поточні умови»), залишаються чинними доти, доки не набере чинності Схема («дата набрання чинності»).

(3) У будь-який час до дати набрання чинності Державний секретар може внести зміни до поточних умов на власний розсуд.

(4) Поточні умови залишаються чинними до дати набрання чинності.

(5) Схема може включати такі перехідні умови («перехідні умови»), які Державний секретар вважає доцільними в результаті заміни поточних умов відповідною Схемою.

(6) Перехідні умови можуть, зокрема, створити основу, відповідно до якої розраховується відшкодування, на яке розповсюджу-

ється дія перехідних умов, на відміну від тієї, відповідно до якої розраховується відшкодування за інших умов.

(7) Скасування, закріплені Додатком, мають юридичну силу.

13. Коротка назва та поширення

(1) Посилання на цей Закон може здійснюватися як на Закон про відшкодування завданої злочином шкоди від 1995 року.

(2) Цей Закон не поширюється на Північну Ірландію.

12. Закон Естонської Республіки про допомогу потерпілим¹ від 17 грудня 2003 року

Розділ 1. Загальні положення

§ 1. Сфера дії Закону

(1) Цей Закон забезпечує основи організації державної допомоги потерпілим, організації послуг з примирення, відшкодування витрат на психологічну допомогу в межах надання послуг з підтримки потерпілих, а також організації виплати державного відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів (надалі – «відшкодування»).

(2) Цей Закон визначає осіб, які мають право на отримання послуг з підтримки потерпілих, відшкодування витрат на психологічну допомогу та державне відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів, умови та процедури подання клопотання про відшкодування, встановлення та сплату визначеного відшкодування, а також процедури надання послуг з примирення.

§ 2. Застосування Закону про адміністративну процедуру

До адміністративного провадження, передбаченого цим Законом, застосовуються положення Закону про адміністративну процедуру, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

§ 2-1. Виплата відшкодувань, що сплачуються на підставі цього Закону

Відшкодування, що сплачується на підставі цього Закону, здійснюється відповідно до запиту отримувача відшкодування на його банківський рахунок або на підставі письмової заяви отримувача, оформленої в Департаменті соціального страхування², або, на підставі нотаріально посвідченої заяви, – на банківський рахунок третьої особи в Естонії, або на закордонний банківський рахунок

---

¹ Переклад з англійської мови здійснило Бюро перекладів «Нове Слово» (прим. редактора).

² Департамент – найменування адміністративного органу в Естонії, який входить у сферу підпорядкування відповідного міністерства (прим. редактора).

отримувача відшкодування. В останньому випадку отримувач відшкодування несе всі витрати свого оператора платіжної послуги.

Розділ 2. Послуги з підтримки потерпілого

§ 3. Послуги з підтримки потерпілого

(1) Для цілей цього Закону «послуга з підтримки потерпілого» – це публічна послуга, спрямована на підтримку та покращення здатностей осіб, потерпілих від недбалства, жорстокого поводження або фізичного, психологічного чи сексуального насильства.

(1-1) Потерпілий від торгівлі людьми – особа, у справі якої розпочато провадження за кримінальне правопорушення щодо нього/неї, яке містить ознаки злочину, вказаних у §§ 133-1333, 138–140 або 175 Карного кодексу.

(1-2) Для цілей цього Закону «неповнолітній потерпілий від сексуального насильства» – особа віком до 18 років, щодо якої вчинено кримінальне правопорушення, що містить ознаки злочину, передбаченого §§ 141–145-1, 175-1 або 178–179 Карного кодексу, щодо якого розпочато кримінальне провадження.

(1-3) Якщо вік особи, потерпілої від торгівлі людьми або сексуального насильства, невідомий і є підстави припустити, що особа молодша 18 років, така особа розглядається як неповнолітня, поки не буде доведено інше.

(2) Послуги з підтримки потерпілих включають:

- 1) консультації потерпілим;
- 2) допомогу потерпілим при зверненні до органів держави та органів місцевого самоврядування, а також юридичних осіб;
- 3) надання безпечного житла;
- 4) харчування;
- 5) забезпечення доступу до необхідних медичних послуг;
- 6) необхідну матеріальну допомогу;
- 7) необхідну психологічну допомогу;
- 8) забезпечення послуг перекладу для отримання допомоги, передбаченої в межах допомоги потерпілим;
- 9) надання інших послуг, необхідних для фізичної або психо-соціальної реабілітації потерпілого.

(2-1) Потерпілі від торгівлі людьми та неповнолітні потерпілі

від сексуального насильства мають право на допомогу згідно з підпунктами 3-9 пункту (2) цього параграфу. Послуги надаються доки залишається в них необхідність.

(2-2) Отримати послуги, призначені для потерпілих від торгівлі людьми та неповнолітніх потерпілих від сексуального насильства, мають право такі особи:

- 1) щодо яких у Департаменту соціального страхування є припущення, що стосовно такої особи вчинено кримінальне правопорушення передбачене §§ 133–133-3, 138–140 або 175 Карного кодексу, і Департамент подав органу розслідування або прокуратурі повідомлення про кримінальне правопорушення для прийняття ними рішення про початок кримінального провадження;
- 2) щодо яких у Департаменту соціального страхування є припущення, що стосовно такої особи вчинено кримінальне правопорушення, передбачене §§ 141–145-1, 175-1 або 178–179 Карного кодексу, і Департамент подав органу розслідування або прокуратурі повідомлення про кримінальне правопорушення для прийняття ними рішення про початок кримінального провадження;
- 3) особа самостійно або інша особа подала органу розслідування або прокуратурі повідомлення про злочин, передбачений підпунктами 1 та 2 цього пункту, і Департамент поліції і прикордонної охорони подав відповідне повідомлення щодо такої особи в Департамент соціального страхування.

(2-3) Якщо кримінальне провадження не розпочате у випадках, передбачених пунктом (2-2) цього параграфу, Департамент соціального страхування надає особі послуги доки не отримає повідомлення від органу розслідування або прокуратури про відмову розпочати кримінальне провадження.

(2-4) Якщо потерпілий від торгівлі людьми або неповнолітній потерпілий від сексуального насильства, або особа, зазначена в пункті (2-2) цього параграфу, є застрахованою особою в значенні § 5 Закону про медичне страхування. Витрати на медичну допомогу, надані такій особі в межах послуг з підтримки потерпілих, відшкодуватимуться в межах сум, не забезпечених медичним страхуванням.

(3) [Втратив чинність]

(4) Послуги з підтримки потерпілих надаються в кожному

повіті Естонії. Інформація щодо можливостей скористатися послугами з підтримки потерпілих доступна в органах місцевого самоврядування, поліції, службі порятунку, органах охорони здоров'я та соціального забезпечення, а також інших відповідних органах.

§ 3-1. Надання послуг з підтримки неповнолітніх потерпілих від торгівлі людьми та сексуального насильства

(1) Якщо неповнолітні потерпілі від торгівлі людьми та сексуального насильства або неповнолітні потерпілі, зазначені в пункті (2-2) § 3 цього Закону, потребують безпечного житла на заміну послуг, зазначених у пункті (2-2) § 3 цього Закону, їм може бути надано захист у притулку або патронатній родині на умовах та в порядку, встановленому Законом про соціальне забезпечення

(2) Якщо особі, зазначеній у пункті (1) цього параграфу надається послуга притулку або патронатної родини, Департамент соціального страхування складає для такої особи індивідуальний план щодо строків та умов надання такої допомоги відповідно до процедури, передбаченої §§ 29-1 та 29-2 Закону про соціальне забезпечення. Індивідуальний план підписується представниками Департаменту соціального страхування та законними представниками неповнолітньої особи.

§ 4. Надання послуг з підтримки потерпілого

(1) Надання послуг з підтримки потерпілого забезпечує Департамент соціального страхування відповідно до принципу регіональності.

(2) Департамент соціального страхування співпрацює з органами державної та місцевої влади, а також юридичними особами при наданні послуг з підтримки потерпілого, залучає до роботи волонтерів, керує їх роботою та проводить навчання для волонтерів.

§ 5. Передання обов'язків щодо надання послуг з підтримки потерпілого

(1) Департамент соціального страхування може повністю або частково передати надання послуг з підтримки потерпілим юридичній особі або органам місцевого самоврядування (надалі –

«постачальник послуг з підтримки потерпілого») частково або в цілому шляхом укладання публічно-правового договору.

(2) Адміністративний договір, зазначений у пункті (1) цього параграфу, укладається на умовах та відповідно до процедур, визначених Законом про адміністративну співпрацю. Пункти 5 (2) та (3) відповідного Закону не застосовуються.

(3) Фізична особа, яка надає послуги, визначені пунктом (2) § 3 цього Закону, за посередництва постачальника послуг із підтримки потерпілого, повинна мати вищу освіту та моральні якості, необхідні для допомоги потерпілому.

(4) Департамент соціального страхування перевіряє відповідність фізичної особи, зазначеної в пункті (3) цього параграфу, для роботи з надання допомоги потерпілим, та надає відповідну згоду або відмовляє протягом трьох тижнів після подання такою особою свого резюме в Департамент. Відмова надати дозвіл повинна бути вмотивована.

(5) Департамент соціальної допомоги здійснює адміністративний нагляд за постачальником послуг з підтримки потерпілого.

§ 6. Волонтери, які надають підтримку потерпілим

(1) Волонтери, які надають підтримку потерпілим (надалі – «волонтери») – це особи, які беруть участь у наданні послуг з підтримки потерпілим у свій вільний час, без отримання винагороди за таку роботу, під наглядом службовця Департаменту соціального страхування, який надає послуги з підтримки потерпілого, або особи, зазначеної в пункті (3) § 5 цього Закону.

(2) Волонтерами можуть бути особи, які відповідають наступним вимогам:

- 1) досягли 18 років і постійно проживають на території Естонії;
- 2) мають особисті характеристики, необхідні при наданні послуг з підтримки потерпілого;
- 3) не є дідом, бабою, одним з батьків, братом, сестрою, дитиною, онукою, подружжям або співмешканцем службовця Департаменту соціального страхування, який надає послуги з підтримки потерпілого або здійснює нагляд за такою особою або особою, зазначеною в пункті (3) § 5 цього Закону, або одним з батьків, братом, сестрою чи дитиною подружжя або співмешканця;

4) не засуджені за кримінальне правопорушення або інформація про засудження вилучена з Карного реєстру;

5) стан здоров'я дозволяє виконувати обов'язки волонтера.

(3) Відповідність вимогам, встановленим пунктом (2) цього Закону, волонтер засвідчує своїм підписом.

(4) Департамент соціального страхування вирішує питання про надання права діяти як волонтер на підставі заяви особи, в якій зазначається її ім'я та прізвище, місце проживання, контакти для зв'язку, а також інформація щодо попереднього досвіду роботи.

(5) Департамент соціального страхування визнає недійсним рішення, ухвалене на підставі пункту (4) цього Закону, якщо волонтер заявить про це або порушить волонтерські обов'язки, або така особа виявилась непридатною для виконання в будь-який спосіб обов'язків волонтера.

(6) Витрати волонтера на транспорт і зв'язок, пов'язані з наданням послуг з підтримки потерпілого, відшкодовуються згідно з процедурою та лімітами, встановленими Міністром соціальних справ.

Розділ 2-1. Відшкодування витрат на психологічну допомогу

§ 6-1. Умови виплати відшкодування витрат на психологічну допомогу

(1) У рамках надання послуг з підтримки потерпілого, потерпілий від правопорушення, яке не є насильницьким злочином у розумінні § 8 цього Закону, має право на відшкодування витрат на психологічну допомогу в сумі, що дорівнює одній місячній мінімальній заробітній платі.

(2) Діти, батьки, дід і баба та інші члени родини визначені пунктом (2) § 22 Закону про соціальне забезпечення, які постраждали від будь-якого правопорушення, також мають право на відшкодування, зазначене в пункті (1) цього параграфу, якщо їх здатність справлятися з повсякденним життям зменшилася через правопорушення, вчинене щодо потерпілого. Відшкодування здійснюється в розмірі однієї місячної мінімальної заробітної плати на члена родини, але не більше ніж на суму, що дорівнює трьом місячним мінімальним заробітним платам на родину.

(2-1) Потерпілі від торгівлі людьми та неповнолітні потерпілі

від сексуального насильства, які отримують психологічну допомогу в межах послуг з підтримки потерпілого, не мають права на відшкодування витрат на психологічну допомогу на підставі цього параграфу.

(3) Особи, зазначені у пунктах (1) та (2) цього параграфу, можуть звертатися протягом трьох років з часу вчинення правопорушення про відшкодування витрат на психологічну допомогу у вигляді консультацій психолога, психотерапії або групи підтримки. У випадках, визначених підпунктом 3) пункту (7) § 81 Карного кодексу, заява про відшкодування витрат на психологічну допомогу може подаватися протягом трьох років після досягнення потерпілим повноліття, за винятком випадків, коли підстава для кримінального провадження стала неспростовною до часу, коли така особа досягла повноліття. Витрати на психологічну допомогу відшкодовуються особі, яка понесла такі витрати.

(4) Витрати на психологічну допомогу відшкодовуються, якщо надавачем такої допомоги є особа, зареєстрована Департаментом здоров'я як працівник охорони здоров'я або клінічний чи шкільний психолог у професійному реєстрі, є фізичною особою-підприємцем або юридичною особою, яка має чинну ліцензію на надання спеціалізованої психологічної допомоги або діяльність щодо надання психологічних консультацій, психотерапії чи груп підтримки визначена в установчих документах такої особи.

§ 6-2. Процедура відшкодування витрат на психологічну допомогу

(1) Рішення про відшкодування витрат на психологічну допомогу приймає Департамент соціального страхування.

(2) Рішення про відшкодування витрат на психологічну допомогу ґрунтується на:

- 1) зв'язку між вчиненим правопорушенням та зменшенням здатності справлятися з повсякденним життям заявника;
- 2) очікуваній ефективності психологічної допомоги;
- 3) необхідності особи в інших послугах.

(3) Положення Розділу 3 цього Закону не застосовуються щодо відшкодування на психологічну допомогу.

(4) Порядок відшкодування витрат на отримання психологічної

допомоги, форма заяви на відшкодування та перелік необхідних документів встановлюється Міністром соціальних справ.

(5) Особа, якій відмовили у відшкодуванні витрат на психологічну допомогу, має право подати скаргу до Департаменту соціального страхування згідно з процедурою, передбаченою Законом про адміністративну процедуру, або шляхом подання позову до адміністративного суду згідно з процедурою, передбаченою Адміністративно-процесуальним кодексом.

(6) Скарги розглядаються протягом 30 днів з моменту реєстрації скарги в Департаменті соціального страхування.

Розділ 2-2. Послуга з примирення

§ 6-3. Послуга з примирення

(1) Для цілей цього Закону «послуга з примирення» – це публічна послуга, яка полягає в організації процедур примирення, передбачених § 203-2 Кодексу кримінальних процедур, та моніторингу дотримання вимог щодо письмової угоди, укладеної в результаті таких процедур.

(2) Застосування санкції, передбаченої підпунктом 4) пункту (1) § 3 Закону про санкції неповнолітніх, також вважається процедурою примирення.

§ 6-4. Надання послуг з примирення

(1) Надання послуг з примирення забезпечується Департаментом соціального страхування з урахуванням принципу регіональності.

(2) Порядок проведення процедури примирення визначається Урядом Республіки.

Розділ 3. Виплата державного відшкодування потерпілим від злочинів

Глава 1. Право на відшкодування і його розмір

§ 7. Межі відшкодування

(1) Відшкодування сплачується потерпілим від насильницьких злочинів, вчинених на території Республіки Естонія, особам, які знаходяться на утриманні потерпілих, та особам, визначеним пунктом (4) § 9 цього Закону.

Відшкодування сплачується потерпілим від насильницьких злочинів, вчинених за кордоном, якщо потерпілий постійно проживає на території Республіки Естонія, або є громадянином Естонії, який постійно не проживає на території Естонії і знаходився за кордоном з приводу навчання, виконання трудових або службових обов'язків, або з інших поважних причин, та якщо потерпілий не має права на таке саме відшкодування згідно з правом країни, на території якої було вчинено злочин. У випадку смерті потерпілого, відшкодування сплачується особам, які знаходились на його утриманні і постійно перебували на території Республіки Естонія на час вчинення насильницького злочину.

§ 8. Насильницький злочин

(1) Для цілей цього Закону «насильницький злочин» – це діяння вчинене проти життя або здоров'я особи, яке передбачає відповідальність згідно з кримінальним провадженням, і в результаті такого діяння постраждала особа:

- 1) помирає;
- 2) отримує тяжку шкоду для здоров'я;
- 3) отримує розлад здоров'я тривалістю не менше шести місяців.

(2) Насильницьким злочином також вважається спричинення наслідків, вказаних у пункті (1) цього параграфу, в зв'язку з діями потерпілого або третьої особи, спрямованих на відвернення злочину, затримання злочинця або надання допомоги потерпілому в результаті злочину.

(3) Діяння, передбачені пунктами (1) та (2) цього параграфу, вважаються насильницькими злочинами навіть якщо:

- 1) діяння вчинене недієздатною особою;
- 2) злочинець, який вчинив діяння не встановлений або не затриманий, або якщо злочинець не може бути засуджений з інших причин, але докази, зібрані у кримінальному провадженні свідчать про вчинення насильницького злочину.

§ 9. Отримувач відшкодування

(1) Право на відшкодування мають громадяни Естонії, яким спричинено шкоду в результаті дій, визначених пунктом (1) § 8 цього Закону.

(2) Особа іноземного походження має право на відшкодування згідно з умовами, передбаченими пунктом (1) цього параграфу, якщо вона:

- 1) проживає в Естонії на підставі виду на проживання, виданого довгостроковому резиденту, або має короткотерміновий вид на проживання чи право на проживання;
- 2) є громадянином Європейського Союзу;
- 3) є громадянином держави-учасниці Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів;
- 4) є особою, яка перебуває в Естонії і перебуває під міжнародним захистом;
- 5) є потерпілою від торгівлі людьми або сексуального насильства, незалежно від того чи має така особа право законно перебувати на території Республіки Естонія.

(3) Якщо особа, зазначена у пункті (1) або (2) цього параграфу (надалі – «потерпілий»), помре в результаті насильницького злочину, право на отримання відшкодування належить особам, які знаходились на утриманні потерпілого. Для цілей цього Закону, до осіб які перебувають на утриманні потерпілого належать:

- 1) особи, зазначені в параграфі 20 Закону про державне пенсійне страхування;
- 2) особа, зачата до вчинення кримінального правопорушення, але народилася після смерті потерпілого.

(4) Фізична особа, яка понесла витрати на лікування або поховання потерпілого, має право на відшкодування витрат.

§ 10. Підстави для визначення розміру відшкодування

(1) Сума відшкодування визначається на основі таких матеріальних збитків, спричинених в результаті насильницького злочину:

- 1) шкоди в зв'язку із втратою працездатності;
- 2) витрати на лікування потерпілого;
- 3) шкоди, спричиненої смертю потерпілого;
- 4) шкоди, спричиненої окулярам, зубним протезам, контактним лінзам та іншим допоміжним засобам, що виконують функції окремих частин тіла, а також предметів одягу;
- 5) витрати на поховання потерпілого.

(2) Будь-які суми, які потерпілий або особи, які знаходяться на його утриманні, визначені пунктом (4) § 9 цього Закону (надалі – «особа, яка заявила про відшкодування») отримує або має право отримати як відшкодування за завдану шкоду насильницьким злочином, із джерела іншого, ніж від особи, відповідальної за шкоду від злочину, вираховуються при визначенні основи для розміру відшкодування. При визначенні суми відшкодування, оплата, здійснена заявнику особою, відповідальною за шкоду від злочину, враховуватиметься в межах суми, сплаченої до визначення основи розміру відшкодування на підставі цього Закону.

(3) Розмір відшкодування становитиме 80 відсотків від завданої матеріальної шкоди, визначеної пунктами (1) – (4) цього параграфу. Розмір суми відшкодування округлюється з точністю до одного центру.

(4) Процедура нарахування розміру відшкодування визначається Урядом Республіки.

§ 11. Шкода у зв'язку з втратою працездатності

(1) Шкода у зв'язку з втратою працездатності – це така частина оподаткованого соціальним податком доходу, яка не була отримана в зв'язку із тимчасовою або постійною втратою працездатності, завданої насильницьким злочином.

(2) Відшкодування шкоди у зв'язку із втратою працездатності здійснюється на основі середнього доходу за один календарний день. Середній дохід за один календарний день нараховується шляхом складання доходу, що підлягає соціальному оподаткуванню для застрахованої особи за шість календарних місяців, що передують календарному місяцю, на який випадає перший день звільнення від виконання трудових або службових обов'язків, зазначений у документі щодо непрацездатності, та поділу отриманої суми на кількість календарних днів у вказаному періоді (шість місяців). Із кількості календарних днів у вказаному періоді (шість місяців) вираховується кількість днів, протягом яких застрахована особа була звільнена від виконання трудових або службових обов'язків на підставі документу щодо непрацездатності.

(3) Відшкодування розраховується на основі доходу, що підлягає соціальному оподаткуванню, отриманому протягом шести місяців, що передують вчиненню насильницького злочину для таких осіб:

- 1) особам, які працюють на підставі трудового договору або цивільного договору;
- 2) особам, зазначеним в § 2 Закону про публічну службу;
- 3) членам правління, членам наглядових рад та членам інших керівних органів юридичних осіб;
- 4) фізичним особам, які працюють на підставі трудового договору, дозволу на роботу або інших цивільних договорів.

(4) Особам, зазначеним в підпунктах 1) або 2) пункту (3) цього параграфу, які не отримували будь-який дохід, що підлягає соціальному оподаткуванню протягом шести місяців, які передують вчиненню насильницького злочину в зв'язку з тимчасовим припиненням виконання трудових або службових обов'язків, відшкодування обраховується на основі доходу, який підлягає соціальному оподаткуванню, отриманому особою протягом останніх шести місяців до тимчасового припинення виконання трудових або службових обов'язків.

(5) Фізичним особам-підприємцям відшкодування нараховується на основі чистого доходу, отриманого за календарний рік (з 1 січня до 31 грудня), що передував вчиненню насильницького злочину.

(6) Якщо розмір доходу за календарний день менший від результату, отриманого в результаті ділення на тридцять місячної мінімальної заробітної плати, встановленої Урядом Республіки, середній дохід за календарний день дорівнює мінімальній місячній заробітній платі поділеній на тридцять.

(7) Відшкодування сплачується особам, які не працюють або є безробітними, на момент, коли така особа стала потерпілою від насильницького злочину, лише у випадку настання стійкої непрацездатності. Відшкодування розраховується на основі середньоденного календарного доходу, обрахованого шляхом поділу на тридцять місячної мінімальної заробітної плати, встановленої Урядом Республіки.

§ 12. Витрати на лікування потерпілого

(1) Витрати на медичне лікування потерпілого – це необхідні витрати, пов'язані з лікуванням потерпілого, придбанням лікарських та допоміжних засобів, які виконують функції окремих частин тіла, полегшують посттравматичні ускладнення, навчанням особи нової спеціальності, що відповідає його стану здоров'я, а

також необхідні транспортні витрати, пов'язані із зазначеними обставинами.

(2) До витрат на лікування потерпілого належать також витрати на отримання таких послуг:

- 1) до 10 сеансів консультацій психолога;
- 2) до 15 сеансів психотерапії.

(3) Витрати на лікування потерпілого відшкодовуються особі, яка понесла такі витрати.

§ 13. Витрати на поховання

Витрати на поховання потерпілого від насильницького злочину відшкодовуються особі, яка понесла такі витрати, в розмірі 448 євро.

§ 14. Шкода, завдана смертю потерпілого

У разі смерті потерпілого від насильницького злочину особи, які перебували на його утриманні, отримують відшкодування, розраховане на основі попереднього доходу потерпілого, розрахованого відповідно до § 11 цього Закону, в наступних розмірах:

- 1) 75 відсотків доходу у випадку однієї особи-утриманця;
- 2) 85 відсотків доходу у випадку двох осіб-утриманців;
- 3) 100 відсотків доходу у випадку трьох і більше утриманців.

Глава 2. Процедура відшкодування

§ 15. Максимальний розмір відшкодування

Сума відшкодування, що сплачується на одного потерпілого та всіх осіб, які знаходяться на його утриманні, не перевищує 9 590 євро.

§ 16. Обставини, які виключають виплату відшкодування

(1) Відшкодування не сплачується, якщо:

- 1) потерпілий спричинив або сприяв вчиненню злочину або настанню шкоди своєю умисною або необережною поведінкою;
- 2) потерпілий не повідомив про злочин протягом 15 днів, хоча мав можливість це зробити і поліція не отримала повідомлення про злочин у будь-який інший спосіб;

- 3) потерпілий був засуджений за вчинення насильницького злочину або на підставі пункту (1) § 255 або пункту (1) § 256 Карного кодексу і дані про покарання такої особи не видалені з Карного реєстру відповідно до Закону про Карний реєстр;
- 4) виплата відшкодування була б несправедливою або безпідставною з інших причин.

(2) Особі, яка знаходиться на утриманні потерпілого, відшкодування не виплачується, якщо поведінка такої особи містить ознаки, визначені підпунктами 1) - 4) пункту (1) цього параграфу.

(3) Незалежно від обставин перелічених у пункті (1) цього параграфу, відшкодування може виплачуватись особі, яка знаходилась на утриманні потерпілого, якщо місячний дохід такої особи нижчий від прожиткового мінімуму меж витрат на споживання, встановлених Урядом Республіки.

(4) У виплаті відшкодування може бути відмовлено, якщо заявник на відшкодування відмовляється від співпраці з органами правопорядку щодо з'ясування обставин насильницького злочину, встановлення та затримання злочинця, а також відмовляється надати докази завданої шкоди.

§ 17. Спосіб відшкодування шкоди

(1) Якщо шкода полягає у непрацевдатності або втраті годувальника, не отримані до прийняття рішення про відшкодування суми сплачуються одним платежем, починаючи з місяця, наступного за прийняттям рішення про відшкодування, у вигляді періодичних виплат:

- 1) до відновлення працевдатності потерпілого, набуття потерпілим нової спеціальності шляхом навчання або до смерті потерпілого;
- 2) протягом періоду, коли особа, яка знаходилась на утриманні потерпілого, відповідатиме вимогам, визначеним пунктом (3) або (5) § 20 Закону про державне пенсійне страхування.

(2) У випадку періодичних платежів з відшкодування, виплати здійснюються щомісячно, якщо інше не передбачено рішенням про відшкодування.

(3) Як правило, особам, які знаходились на утриманні потерпілого, призначається спільне відшкодування. Частина у відшко-

дуванні може бути виділена для утриманця на підставі письмової заяви такої особи.

(4) Витрати на лікування та поховання потерпілого відшкодовуються у вигляді одноразової виплати.

(5) Відшкодування, визначене пунктом (1) цього параграфу, на підставі обґрунтованої заяви особи може сплачуватись частинами або у вигляді повної суми.

(6) Витрати на послуги, зазначені пунктом (2) § 12 цього Закону, можуть бути виплачені на підставі рішення Департаменту соціального страхування органів, який надав послуги особі, яка заявила про відшкодування.

Глава 3. Призначення відшкодування

§ 18. Призначення відшкодування

Директор Департаменту соціального страхування приймає рішення про відшкодування.

§ 19. Подання заяви на відшкодування

(1) Заява про відшкодування (надалі – «заява») подається у Департамент соціального страхування протягом трьох років з дня вчинення злочину або смерті потерпілого, за винятком випадків, передбачених пунктом (2) цього параграфу.

(2) Подана пізніше заява розглядатиметься, якщо:

- 1) особа, яка знаходилась на утриманні, дізналася про смерть потерпілого після закінчення більше ніж року з дня смерті особи, і заява подана протягом трьох років з дня, коли особа, яка знаходилась на утриманні, дізналася про смерть потерпілого;
- 2) розлад здоров'я заявника продовжувався більше року і в зв'язку з цим вчасно подати заяву не було можливості, а також тоді, коли заява подана протягом трьох років після покращення здоров'я заявника;
- 3) підставою для подання заяви про відшкодування є злочин сексуального характеру, вчинений проти неповнолітньої особи, і вона подана протягом трьох років після досягнення потерпілим повноліття, якщо підстава для кримінального

провадження не стала очевидною до досягнення потерпілим повноліття.

(3) Заява повинна містити інформацію про заявника, кримінальне правопорушення, яке завдало шкоду, та чи отримувалось відшкодування за шкоду з інших джерел.

(4) Форму та перелік необхідних при поданні зави про відшкодування документів встановлює інструкція Міністра соціальних справ.

(5) Форму документу, який містить дані, необхідні для подання заяви про відшкодування і подається органом розслідування, визначає відповідною інструкцією Міністр внутрішніх справ.

(6) У заяві заявник вказує розмір відшкодування на підставі медичних документів, документи, що підтверджують прямі витрати, пов'язані із вчиненням насильницького злочину та документи, що підтверджують відшкодування, яке отримане або може бути отримане з інших джерел, стосовно тієї ж шкоди. Всі зазначені документи додаються до заяви. Департамент соціального страхування має право перевіряти інформацію отриману від заявника.

(7) Директор Департаменту соціального страхування має право направити потерпілого на додаткове медичне обстеження, витрати на яке будуть включені у витрати на лікування при виплаті відшкодування.

§ 20. Розгляд заяви

(1) Директор Департаменту соціального страхування розглядає подану заяву і приймає рішення про виплату або відмову у виплаті відшкодування протягом тридцяти днів з дня надходження заяви та документів, що до неї додаються.

(2) Якщо особа при поданні заяви не надає необхідної інформації або документів, що подаються разом із заявою, або якщо заява містить будь-які інші недоліки, Департамент соціального страхування повідомляє поштою або електронними засобами зв'язку заявника про виявлені недоліки, призначає тримісячний термін для усунення таких недоліків та роз'яснює, що у випадку, якщо заявник не усуне вказані недоліки протягом відведеного строку, Департамент соціального страхування може прийняти рішення про відшкодування на основі наявної у нього інформації.

§ 21. Відкладення прийняття рішення

(1) Департамент соціального страхування може відкласти прийняття рішення про відшкодування до рішення окружного або міського суду, якщо:

- 1) право заявника на отримання відшкодування від особи, відповідальної за шкоду від кримінального правопорушення, є недоведеним, або
- 2) очевидно, що особа, відповідальна за шкоду від кримінального правопорушення, згодна і здатна її відшкодувати.

(2) Якщо право заявника отримати відшкодування з джерел, інших ніж від особи, відповідальної за шкоду від кримінального правопорушення, є недоведеним або спірним, рішення стосовно виплати відшкодування може бути відкладене, поки право особи або сума відшкодування не будуть остаточно встановлені.

(3) Департамент соціального страхування негайно повідомляє заявника поштою або електронними засобами зв'язку про відкладення рішення щодо відшкодування.

(4) Якщо прийняття рішення щодо відшкодування відкладене з підстав, передбачених пунктами (1) та (2) цього параграфу, Департамент соціального страхування вирішує надати або відмовити у наданні відшкодування протягом десяти днів, починаючи з дня, коли обставини, які спричинили відкладення прийняття рішення, припинили існувати.

§ 22. Відшкодування, яке виплачується авансом

(1) Якщо рішення щодо виплати відшкодування відкладене з підстав, передбачених пунктами (1) та (2) § 21 цього Закону, Департамент соціального страхування має право здійснити авансові платежі на підставі заяви особи про відшкодування, якщо право заявника на отримання відшкодування є безумовним і він перебуває в складній економічній ситуації.

(2) Розмір авансу не повинен перевищувати 640 євро.

(3) Якщо розмір авансу перевищує розмір призначеного відшкодування, вимога про повернення надлишково виплаченої суми здійснюється відповідно до § 27 цього Закону.

(4) У випадку відмови у відшкодуванні, вимога про повернення авансу може бути здійснена лише, якщо виплата здійснена в результаті зловживань з боку заявника.

§ 23. Доведення рішень до відома

Рішення Департаменту соціального страхування про призначення або відмову в призначенні відшкодування доводиться до відома заявника поштою або електронними засобами зв'язку протягом п'яти робочих днів з дня його прийняття.

§ 24. Оскарження рішень

(1) Якщо заявник на відшкодування не згоден з рішенням Департаменту соціального страхування, він має право подати скаргу на рішення Департаменту згідно з процедурою, передбаченою Законом про адміністративну процедуру або позовну заяву до адміністративного суду згідно з процедурою, передбаченою Адміністративно-процесуальним кодексом.

(2) Скарга розглядається протягом 30 днів після її реєстрації у Департаменті соціального страхування.

§ 25. Внесення даних до реєстру

(1) Дані про призначення та виплату відшкодування потерпілим заносяться до державного пенсійного страхового реєстру відповідно до процедури, встановленої Урядом Республіки.

(2) Обробка персональних даних потерпілих та даних про призначення і виплату відшкодування потерпілим здійснюється відповідно до Закону про захист персональних даних.

§ 26. Зміна розміру відшкодування та припинення виплати відшкодування

(1) Отримувач відшкодування зобов'язаний повідомити Департамент соціального страхування про будь-які підстави для зменшення відшкодування або припинення виплати відшкодування протягом п'ятнадцяти днів з моменту виникнення таких підстав. Отримане повідомлення розглядається в десятиденний строк з моменту отримання.

(2) У випадку зміни розміру державної допомоги та інших виплат Департамент соціального страхування самостійно проводить перерахунки протягом десяти днів з дати набрання чинності таких змін.

(3) Зменшення розміру відшкодування або припинення виплати відшкодування відбувається починаючи з місяця, наступ-

ного за місяцем, в якому виникли обставини, що спричинили зменшення розміру відшкодування або припинення виплати відшкодування.

(4) Розмір відшкодування збільшується з першого дня місяця, наступного за місяцем, коли особа подала документи, які підтверджують підстави для збільшення відшкодування.

(5) Департамент соціального страхування не рідше одного разу на рік зобов'язаний проводити перевірку сум відшкодувань, які періодично сплачуються.

(6) Якщо відшкодування виплачується періодично, зміни цін та прожиткового мінімуму враховуються згідно з процедурою, встановленою Урядом Республіки.

§ 27. Повернення надлишково виплачених сум

(1) Надлишково виплачене відшкодування утримується з отримувача відшкодування.

(2) Для витребування відшкодування Департамент соціального страхування приймає припис особі, яка отримала відшкодування, та надає розумний строк для повернення відшкодування.

(3) Якщо особа, яка отримала відшкодування, не поверне відшкодування протягом строку, вказаного в пункті (2) цього параграфу, Департамент соціального страхування має право прийняти припис про примусове виконання в порядку, передбаченому Кодексом виконавчого провадження.

§ 28. Звернення стягнення на відшкодування, уступка вимоги та взаємозалік

Жодне звернення стягнення на відшкодування, уступка вимоги та взаємозалік не допускаються щодо відшкодувань, визначених цим Законом.

§ 29. Звільнення від податку на доходи

Відшкодування, що сплачуються на підставі цього Закону, не обкладаються податком на доходи.

§ 30. Право на подання цивільного позову

(1) Подання заяви про призначення відшкодування на підставі цього Закону не обмежує права отримувача відшкодування

подати позов про відшкодування шкоди, завданої насильницьким злочином, на загальних підставах.

(2) Про подання до окружного суду позову про відшкодування шкоди, завданої насильницьким злочином, отримувач відшкодування зобов'язаний негайно повідомити Департамент соціального страхування.

§ 31. Право держави на регрес

(1) Після виплати відшкодування на підставі цього Закону, право вимоги отримувача до особи, відповідальної за шкоду, та відшкодування такої шкоди переходить до держави в розмірі суми, сплаченої як відшкодування. Сума зворотної вимоги не може перевищувати суму, яка була задоволена в цивільному позові.

(2) У справах щодо регресних вимог державу представляє Міністр соціальних справ. Міністр соціальних справ має право делегувати свої повноваження.

(3) У випадку, якщо після надання відшкодування на підставі цього Закону особа отримає відшкодування від особи, відповідальної за шкоду від насильницького злочину, або з іншого джерела і сума такого відшкодування не була вирахована із суми відшкодування згідно з пунктом (2) § 10 цього Закону, особа повинна негайно повідомити Департамент соціального страхування та повернути відшкодування в сумі, нарахованій при визначенні розміру відшкодування.

(4) Згідно з пунктом (3) цього параграфу, положення § 27 цього Закону застосовуються щодо утримання з відшкодування.

Глава 4. Виплата відшкодування у транскордонних ситуаціях на території Європейського Союзу

§ 31-1. Виплата відшкодування потерпілим, які проживають в інших державах-членах Європейського Союзу

(1) Потерпілому від насильницького злочину, вчиненого в Естонії, а у випадку смерті потерпілого – особам, які знаходились на його утриманні (надалі – «заявник»), місцем постійного проживання яких є інша держава-член Європейського Союзу, відшкодування призначається Департаментом соціального страхування на умовах та в порядку, передбачених цим Законом.

(2) Заявник подає заяву та необхідні додаткові документи до Департаменту соціального страхування або до уповноваженого органу держави свого проживання.

(3) Стосовно заяви, отриманої від іншої держави-члена Європейського Союзу, Департамент соціального страхування невідкладно надсилає заявникові та органу, який надав заяву, підтвердження, в якому зазначає особу, яка веде справу та строк ухвалення рішення за заявою.

(4) Департамент соціального страхування приймає рішення про призначення відшкодування або про відмову у відшкодуванні протягом трьох місяців з моменту отримання заяви та необхідних додаткових документів. Рішення надсилається заявникові поштою або електронними засобами зв'язку протягом десяти днів з моменту прийняття рішення.

(5) Департамент соціального страхування виплачує заявнику призначене відшкодування протягом календарного місяця, наступного за місяцем, в якому було прийняте рішення про призначення відшкодування.

§ 31-2. Особливості виплати відшкодування потерпілим, які проживають в інших державах-членах Європейського Союзу

(1) Для вирахування відшкодування шкоди за втрату працездатності, завдану потерпілому, який проживає в іншій державі-члені Європейського Союзу, та відшкодування шкоди особі, яка проживає на території іншої держави-члена Європейського Союзу і знаходилась на утриманні потерпілого, у зв'язку зі смертю потерпілого, за основу береться заробітна плата потерпілого за попередні шість місяців, які передували вчиненому кримінальному правопорушенню.

(2) У випадку відшкодування шкоди, передбаченої пунктом (1) цього параграфу, відшкодування сплачується однією сумою за весь попередній період, протягом якого заявник був постійно непрацездатним або відповідав вимогам для призначення пенсії в зв'язку із втратою годувальника.

(3) Витрати на поховання відшкодовуються в розмірі 448 євро.

§ 31-3. Виплата відшкодування потерпілому від насильницького злочину, скоєного на території іншої держави-члена Європейського Союзу

(1) Потерпілому від насильницького злочину, вчиненого на території іншої держави-члена Європейського Союзу (далі – «держава-член»), та іншим особам, місцем постійного проживання яких є Естонія, які мають право на відшкодування на підставі законодавства іншої держави-члена, відшкодування признає та виплачує уповноважений орган відповідної держави-члена, на підставі її законодавства.

(2) Особа, зазначена у пункті (1) цього параграфу, звертається до Департаменту соціального страхування, який у випадку необхідності допомагає їй у підготовці заяви. Департамент соціального страхування передає заяву разом з іншими необхідними документами до уповноваженого органу тієї держави-члена, на території якої вчинено насильницький злочин, протягом тридцяти днів з моменту звернення до Департаменту соціального страхування особою, зазначеною у пункті (1) цього параграфу.

(3) Якщо уповноважений орган держави-члена бажає заслухати під час провадження щодо заяви і відповідно до законодавства держави-члена особу, свідка або експерта, зазначених у пункті (1) цього параграфу, уповноважений орган звертається до Департаменту соціального страхування, який організовує:

- 1) заслуховування зазначених осіб уповноваженим органом держави-члена телефоном або шляхом відео-конференції;
- 2) заслуховування зазначених осіб та внесення даних до протоколу, його переклад за необхідності та доставка протоколу уповноваженому органу держави-члена.

Глава 5. Виплата відшкодування громадян держав-членів Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів**§ 31-4. Виплата відшкодування громадянам держав-членів Європейської конвенції про відшкодування шкоди потерпілим від насильницьких злочинів**

(1) Департамент соціального страхування признає відшкодування відповідно до умов та згідно з процедурою, визначеною цим Законом потерпілим від насильницьких злочинів, вчинених

на території Естонії, а у випадку смерті потерпілого – особам, які знаходились на його утриманні, які є громадянами держави-члена Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів.

(2) Розмір відшкодування, яке сплачується особі, зазначеній у пункті (1) цього параграфу, нараховується відповідно до § 31-2 цього Закону.

(3) Департамент соціального страхування виплачує особі, зазначеній у пункті (1) цього параграфу, призначене відшкодування відповідно до пункту (5) § 31-1 цього Закону.

Розділ 4. Фінансування

§ 32. Фінансування

(1) Виплата відшкодування на підставі цього Закону, надання державних послуг з підтримки потерпілих та послуг з примирення здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, з бюджету Департаменту соціального страхування, визначеного на відповідний рік.

(2) Джерелами для покриття витрат з відшкодування на підставі цього Закону та надання державних послуг з підтримки потерпілих є:

- 1) примусові платежі на підставі обвинувального вироку;
- 2) суми, витребувані в порядку регресу, на підставі цього Закону;
- 3) асигнування, виділені в рахунок резервних коштів минулого року;
- 4) інші кошти, передбачені державним бюджетом.

Розділ 5. Положення щодо запровадження

§ 33. Обов'язок інформування

Органи розслідування зобов'язані повідомляти про положення цього Закону потерпілих та осіб, які знаходяться на їх утриманні, які можуть отримати відшкодування або послуг з підтримки потерпілих на підставі цього Закону.

§ 34 [Втратив чинність]

§ 34-1. Ставки відшкодування

(1) Відшкодування, яке здійснюється згідно з цим Законом, сплачуються на підставі ставок, які діяли на день прийняття рішення про відшкодування.

(2) Періодичні відшкодування, призначені до 1 січня 2007 року, виплата яких продовжується після зазначеного строку, перераховуються згідно зі ставками, дійсними на 1 січня 2007 року.

§ 34-2. Заява на відшкодування у транскордонних випадках

Порядок, передбачений Главою 4 Розділу 3 цього Закону, застосовується до заявників, які стали є потерпілими від злочину після 30 червня 2005 року. Заявники, які стали потерпілими від злочину з 1 липня 2005 року до 1 січня 2006 року можуть подавати заяву протягом 2007 року.

§ 34-3. Виплата раніше призначених відшкодувань

Відшкодування, призначене до 1 лютого 2009 року, сплачується з 1 лютого 2009 року згідно з процедурою, передбаченою § 1 цього Закону.

§ 35. Набрання чинності

(1) Цей Закон набирає чинності з 1 лютого 2004 року.

(2) Розділ 2 цього Закону набирає чинності з 1 січня 2005 року.

(3) Підпункт 2) пункту (2) § 9 цього Закону набирає чинності після приєднання Естонії до Європейського Союзу.

(4) Підпункт 3) пункту (2) § 9 цього Закону набирає чинності з набранням чинності Закону про ратифікацію Європейської конвенції про відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів.

§ 36. Визнання таким, що втратив чинність Закону про державне відшкодування потерпілим від злочинів

[...]

13. Закон Чеської Республіки про жертв карних діянь* від 30 січня 2013 року

Парламент ухвалив такий Закон Чеської Республіки:

Частина перша. Права жертв карних діянь та підтримка суб'єктів, які надають допомогу жертвам карних діянь

Глава I. Загальні положення

§ 1. Предмет регулювання

Цей Закон використовує відповідні приписи Європейського Союзу¹ та регулює:

- а) права жертв карних діянь;
- б) надання державою грошової допомоги карних діянь, та
- с) відносини між державою та суб'єктами, які надають послуги жертвам карних діянь.

§ 2. Визначення понять

(1) Під «карними діяннями» для цілей цього Закону також маються на увазі інші правопорушення.

(2) Під «жертвою» мається на увазі фізична особа, яка внаслідок карного діяння отримала або мала отримати пошкодження здоров'я, зазнала або мала зазнати майнової чи немайнової шкоди або за рахунок якої правопорушник збагатився.

(3) Якщо карне діяння спричинило смерть жертви, жертвою вважається також його родич у першому поколінні, брат (сестра), пасинок (падчерка), усиновитель, чоловік (дружина) або зареєстрований партнер або друг, якщо він є близькою особою. Якщо таких осіб є кілька, жертвою вважається кожна з них.

(4) Особливо вразливою жертвою для цілей цього Закону за виконання умов, зазначених в абзацах 2 або 3, вважається:

---

* Переклад з чеської мови здійснив Андрій Поритко (прим. редактора).

¹ Рамкове рішення Ради ЄС 2001/220/ЈНА про становище потерпілих у кримінальних провадженнях від 15 березня 2001 року; Директива Ради Європейського Союзу 2004/80/ЕС щодо відшкодування потерпілим від карних діянь від 29 квітня 2004 року (прим. закону).

- a) дитина;
- b) особа, яка страждає від фізичної, розумової або психічної неповносправності або пошкодження чуттів, що в поєднанні з різноманітними перешкодами може заважати повній та цілеспрямованій самореалізації цієї особи у суспільстві порівняно з іншими його членами;
- c) жертва карного діяння у вигляді торгівлі людьми (§ 168 Карного кодексу);
- d) жертва карного діяння проти людської гідності в сексуальній сфері або злочину, який включав насильство або погрозу насильством, якщо в конкретному випадку є підвищена небезпека спричинення вторинної шкоди, особливо з огляду на її вік, стать, расу, національність, сексуальну орієнтацію, релігію, стан здоров'я, розумову зрілість, здатність висловлюватися, життєве становище, в якому вона перебуває, або з огляду на відносини з особою, яка підозрюється у вчиненні карного діяння, або залежність від такої особи.

(5) «Вторинною шкодою» для цілей цього Закону вважається шкода, яка не була спричинена жертві карним діянням, але виникла внаслідок доступу до неї поліції Чеської Республіки, органів карного провадження, та інших органів державної влади, працівників служби охорони здоров'я, суб'єктів, внесених до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, експертів, перекладачів, захисників та засобів масової інформації.

(6) Під «акредитованим суб'єктом» мається на увазі юридична особа, якій рішенням Міністерства юстиції (далі – «міністерство») надано акредитацію згідно з § 42.

§ 3. Основні засади

(1) Кожну особу, яка почуває себе жертвою вчиненого карного діяння, слід вважати жертвою, якщо не з'ясується інше або якщо не йдеться про відверте зловживання статусом жертви відповідно до цього Закону. Статус жертви не залежить від того, чи особу, яка вчинила карне діяння, було знайдено або засуджено.

(2) Поліція Чеської Республіки, органи карного провадження, та інші органи державної влади, суб'єкти, внесені до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, працівники служби охорони здоров'я, експерти, перекладачі, захисники та засоби масової

інформації повинні поважати особу та гідність жертви, ставитися до жертви ввічливо і тактовно і по змозі йти їй назустріч. З жертвою поводяться з врахуванням її віку, стану здоров'я, у т. ч. психічного стану, її розумової зрілості та культурної ідентичності таким чином, щоб не допустити поглиблення шкоди, спричиненої жертві карним діянням, або вторинної шкоди.

(3) Жертва має права відповідно до цього Закону незалежно від її раси, етнічного походження, національності, статі, сексуальної орієнтації, віку, стану здоров'я, релігії, віри або світогляду. Жертва має права відповідно до цього Закону незалежно від її громадянства, якщо цим Законом не встановлено інше.

(4) Поліція Чеської Республіки, органи карного провадження та суб'єкти, внесені до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діань, повинні у зрозумілий спосіб повідомити жертву про її права та уможливити їх повну реалізацію. На прохання жертви вони повинні вчинити це повторно.

(5) Поліція Чеської Республіки та органи карного провадження співпрацюють при наданні допомоги жертвам із суб'єктами, які надають допомогу жертвам карних діань.

Глава II. Права жертв карних діань

Розділ 1. Право на отримання професійної допомоги

§ 4. Професійна допомога

Суб'єкти, внесені до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діань, надають жертвам у встановленому обсязі та за умов, визначених цим Законом або іншим правовим приписом, професійну допомогу, під якою розуміються психологічні консультації, соціальні консультації, правова допомога, надання юридичної інформації або реабілітаційні програми, як до початку карного провадження, так і під час провадження та після його закінчення. Професійну допомогу надають доти, доки цього вимагає її мета.

§ 5. Безоплатна професійна допомога

(1) Суб'єкти, внесені до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діань, зобов'язані надати професійну допомогу невідкладно і безоплатно на прохання особливо вразливої жертви, яка потребує такої допомоги. Це положення не застосовується у випадку жертви карного діання у вигляді ненадання обов'язкового утримання (§ 196

Карного кодексу), якщо це діяння не викликало загрози злиднів або стійкого негативного наслідку.

(2) Абзац 1 не забороняє суб'єктам, внесеним до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, надавати професійну допомогу безоплатно й іншим жертвам. Це положення не поширюється на інші правові приписи, що стосуються надання цих послуг.

§ 6. Правова допомога та надання правової інформації

(1) Правова допомога надається жертві на її прохання безоплатно за умов та в обсязі, визначених іншим правовим приписом.

(2) Правову допомогу жертвам відповідно до цього Закону за плату можуть надавати виключно адвокати.

(3) Суб'єкти, акредитовані для надання правової інформації, та Пробаційна і медіаційна служба* можуть відповідно до цього Закону надавати жертвам карних діянь правову інформацію.

Розділ 2. Право на інформацію

§ 7. Доступ до інформації

Жертва має право у визначеному законом обсязі на доступ до інформації, яка стосується обставин, за яких вона стала жертвою карного діяння.

§ 8. Інформація, яка надається жертвам поліцією Чеської Республіки, поліцейським органом та державним представником

(1) Як тільки поліція Чеської Республіки або поліцейський орган вступить у перший контакт з жертвою карного діяння, без прохання інформує її про те:

- a) до якого конкретного органу вона може подати повідомлення про обставини, які свідчать про те, що було вчинено карне діяння, та передає жертві контакти цього органу;
- b) до яких суб'єктів, внесених до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, вона може звернутися з проханням

---

* Служба, створена на підставі закону (чеською мовою - «Probační a mediální služba») (прим. редактора).

про професійну допомогу та за яких умов має право на отримання безоплатної професійної допомоги, та передає жертві контакти до цих суб'єктів;

- с) за яких умов вона має право на вжиття заходів для забезпечення безпеки відповідно до іншого правового припису (§ 14);
- д) в якого конкретного органу отримає подальшу інформацію про обставини, за яких вона стала жертвою карного діяння;
- е) які етапи провадження настають після повідомлення про карне діяння та якою є роль жертви на цих етапах;
- ф) в якого конкретного органу та в який спосіб вона може запитувати інформацію згідно з абзацом 1 та 3 § 11, та передає жертві контакт до цього органу;
- г) за яких умов та в якому обсязі вона має право на грошову допомогу, у тому числі повідомити про строк на подання заяви;
- h) в якого органу та в який спосіб вона може домогтися відшкодування, якщо її права порушено органом державної влади або їй не надано можливості їх повної реалізації;
- і) які заходи для захисту своїх інтересів вона може вимагати в разі, якщо жертва проживає в іншій державі-члені Європейського Союзу;
- j) які інші права вона має відповідно до цього Закону.

(2) Інформація згідно з абзацом 1 надається жертві в письмовому вигляді. Інформація згідно з пунктами а) - д) абзацу 1 повинна надаватися жертві також усно у зрозумілий спосіб.

(3) Якщо повідомлення про обставини, які свідчать про те, що було вчинено карне діяння, приймає державний представник*, він повинен письмово та усно поінформувати жертву без її прохання в обсязі згідно з пунктами б) – д) абзацу 1.

(4) За бажанням жертви поліція Чеської Республіки або поліцейський орган надає їй усно у зрозумілий спосіб також інформацію згідно з пунктами е) – j) абзацу 1.

---

* Назва службовця органу державного обвинувачення (чеською мовою - «státní zástupce») (прим. редактора).

§ 9. Інформація, яка надається жертві суб'єктом, внесеним до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь

Суб'єкт, внесений до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, надає жертві інформацію про:

- a) послуги, які він надає жертвам, та їх обсяг, у т. ч. інформацію, чи послуга надається безоплатно. Якщо він не надає потрібний вид послуг, передає жертву іншому суб'єкту, внесеному до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, який надає потрібний вид послуг;
- b) права жертви відповідно до цього Закону;
- c) права жертви як потерпілого відповідно до Кодексу карного провадження;
- d) перебіг карного провадження та статус жертви як потерпілого та свідка в ньому.

§ 10. Інформація, яка надається жертві іншими органами державної влади та лікувальним закладом

(1) Якщо першим місцем контакту є поліція громади, Військова поліція, В'язнична служба Чеської Республіки або митний орган, спільно з наданням пояснення, вони надають жертві без її прохання інформацію згідно з пунктом a) та b) абзацу 1 § 8.

(2) Якщо першим місцем контакту є лікувальний заклад, який надає жертві медичну допомогу після вчиненого карного діяння, надавач медичних послуг надає жертві без її прохання інформацію згідно з пунктом b) абзацу 1 § 8.

§ 11. Інша інформація, яка надається жертві

(1) За заявою жертви відповідний орган карного провадження надає їй:

- a) правомочне рішення, яким закінчується карне провадження, або інформацію, що карне провадження не було відкрито, або
- b) інформацію про стан карного провадження, за винятком випадків, коли ця інформація могла би поставити під загрозу досягнення мети карного провадження.

(2) Абзац 1 не поширюється на положення Кодексу карного провадження про вручення письмових матеріалів потерпілому.

(3) В'язниця, надавач медичних послуг, в медичному закладі

якого засуджений перебуває на стаціонарному запобіжному лікуванні, або установа запобіжного тримання під вартою повідомляють жертву за її заявою про:

- a) звільнення або втечу обвинувачуваного з-під варти;
- b) звільнення або втечу засудженого від виконання покарання у вигляді позбавлення волі;
- c) зупинення виконання покарання у вигляді позбавлення волі;
- d) звільнення або втечу засудженого з місця виконання стаціонарного запобіжного лікування;
- e) зміну форми запобіжного лікування зі стаціонарного на амбулаторне;
- f) звільнення або втечу засудженого з місця виконання запобіжного тримання під вартою;
- g) зміну запобіжного тримання під вартою на запобіжне лікування;
- h) будь-яке видання обвинувачуваного або засудженого в іншу державу або його передання в іншу державу-член Європейського Союзу в рамках міжнародної юридичної співпраці у карних справах.

(4) В'язниця, надавач медичних послуг, у медичному закладі якого засуджений перебуває на стаціонарному запобіжному лікуванні, або установа запобіжного тримання під вартою повідомляють жертву згідно з абзацом 3 негайно, але не пізніше 24 годин від моменту настання події, про яку інформується.

(5) Заява згідно з абзацом 3 подається в підготовчому провадженні поліцейському органу або державному представнику, а в судовому провадженні – суду, який приймає або приймав рішення у першій інстанції. Якщо обвинувачуваний в момент подання заяви перебуває під вартою, відбуває покарання, перебуває на стаціонарному запобіжному лікуванні або на запобіжному триманні під вартою, орган, зазначений у першому реченні, без зволікання повідомляє про подання заяви відповідну в'язницю, надавача медичних послуг, у медичному закладі якого засуджений перебуває на стаціонарному запобіжному лікуванні, або установу запобіжного тримання під вартою. В інших випадках повідомляє їх при взятті під варту або при призначенні покарання, стаціонарного запобіжного лікування або запобіжного тримання під вартою.

(6) У разі, якщо жертва не подала заяву згідно з абзацом 3, а обвинувачуваний або засуджений був звільнений або втік та існує обґрунтоване побоювання, що жертві загрожує небезпека у зв'язку з перебуванням обвинувачуваного або засудженого на свободі, орган карного провадження, Пробаційна і медіаційна служба, в'язниця, надавач медичних послуг, у медичному закладі якого засуджений перебуває на стаціонарному запобіжному лікуванні, або установа запобіжного тримання під вартою негайно повідомляє про цей факт поліцейський орган, який веде або вів карне провадження і повинен вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки жертви, у т. ч. повідомити її про звільнення або втечу.

§ 12. Повідомлення жертви, яка не володіє чеською мовою

Жертві, яка заявляє, що не володіє чеською мовою, інформація:

- a) згідно з абзацами 1 та 3 § 8 та абзацом 6 § 11 надається мовою, про яку жертва повідомить, що її розуміє, або офіційною мовою держави, громадянином якої вона є, а
- b) згідно з § 9, 10 та пунктом b) абзацу 1 § 11 та абзацом 3 § 11 надається мовою, про яку жертва повідомить, що її розуміє, або офіційною мовою держави, громадянином якої вона є, якщо це можливо.

§ 13. Форма та спосіб надання інформації

Жертву слід інформувати у зрозумілий спосіб з огляду на її вік, розумову та вольову зрілість та стан здоров'я, у т. ч. психічний стан. Інформація згідно з § 9 та абзацом 1 § 10 повинна надаватися жертві в письмовій та усній формі. Інформація згідно з абзацом 2 § 10 повинна надаватися жертві принаймні письмово.

Розділ 3. Право на захист від небезпеки, що загрожує

§ 14.

(1) Поліцейський у випадках, встановлених іншим правовим приписом², коли доходить до загрози безпеці жертві, проводить дію або вживає інший запобіжний захід для забезпечення її безпеки. Такий самий обов'язок мають митники, службовці

² Закон про Поліцію Чеської Республіки № 273/2008 Sb. (прим. закону).

В'язничної служби, військові поліцейські та стражники поліцій громад за умов, встановлених іншим правовим приписом³.

(2) Короткочасну охорону жертві надає поліція Чеської Республіки за умов, встановлених іншим правовим приписом².

(3) Виселення особи зі спільного місця проживання здійснює поліція Чеської Республіки за умов, встановлених іншим правовим приписом².

(4) Суд видає за заявою жертви попередній запобіжний захід у цивільному провадженні у випадку дійсної загрози її життю, здоров'ю, свободі або людській гідності за умов, встановлених іншим правовим приписом⁴.

(5) Особлива охорона свідка надається жертві за умов, встановлених іншим правовим приписом⁵.

(6) Утаємнення особи та зовнішнього вигляду надається жертві у статусі свідка за умов, встановлених Кодексом карного провадження.

(7) Суд або державний представник видає застосовує запобіжний захід у карному провадженні за умов, встановлених Кодексом карного провадження.

Розділ 4. Право на охорону особистого життя

§ 15. Оприлюднення інформації про особу жертви

Заборона оприлюднення інформації, що дає можливість встановити особу жертви, регулюється Кодексом карного провадження.

§ 16. Надання персональних даних жертви

У разі якщо жертва, уповноважений представник, законний представник, опікун або довірена особа цього вимагає, дані про місце проживання та контактну адресу жертви, уповноваженого представника, законного представника, опікуна або довіреної

³ Митний закон № 13/1993 Sb., Закон про В'язничну службу і судову варту № 555/1992 Sb., Закон про Військову поліцію № 124/1992 Sb., Закон про поліцію громад № 553/1991 Sb.(прим. закону).

² Закон про Поліцію Чеської Республіки № 273/2008 Sb. (прим. закону).

² Закон про Поліцію Чеської Республіки № 273/2008 Sb. (прим. закону).

⁴ Кодекс цивільного судочинства № 99/1963 Sb. (прим. закону).

⁵ Закон про особливий захист свідка та інших осіб у зв'язку з карним провадженням № 137/2001 Sb. (прим. закону)

особи, дані про їх місце служби, роботи або підприємництва, а також про їхні особисті, родинні та майнові відносини слід вести так, щоб із ними могли ознайомлюватися тільки органи карного провадження, поліцейські та службовці Пробаційної і медіаційної служби, які діють у цій справі. Якщо це необхідно для досягнення мети карного провадження або для належної реалізації права на захист особи, проти якої ведеться карне провадження, доступ до потрібних даних надає відповідний поліцейський або орган карного провадження. Про надання доступу та підстави для нього він робить запис в актах.

Розділ 5. Право на захист від вторинної шкоди

§ 17. Недопущення контакту жертви з особою, яку вона вказала як винуватця, підозрюваною особою або особою, проти якої ведеться карне провадження

(1) Жертва має право просити на будь-якій стадії карного провадження, а також до початку карного провадження, щоби під час дій, у яких вона бере участь, було вжито всіх необхідних запобіжних заходів для недопущення контакту з особою, яку вона вказала як винуватця, підозрюваною у вчиненні карного діяння, або проти якої ведеться карне провадження.

(2) Прохання, про яке йдеться в абзаці 1, відповідні органи повинні задовольнити, якщо йдеться про особливо вразливу жертву та якщо цього не виключає серйозність дії, яка виконується. У разі якщо це прохання неможливо задовольнити, оскільки це виключає серйозність дії, яка виконується, відповідні органи повинні вжити належних запобіжних заходів для недопущення контакту жертви з особою, яку вона вказала як винуватця, або з підозрюваною у вчиненні карного діяння, або проти якої ведеться карне провадження, до початку та після закінчення дії.

§ 18. Надання пояснень та допит жертви

(1) Запитання щодо інтимної сфери допитуваної жертви можна задавати тільки тоді, якщо це необхідно для з'ясування обставин, важливих для карного провадження. Ці запитання слід задавати особливо тактовно та у вичерпний спосіб з погляду обсягу, щоб не виникла потреба повторення допиту. Їх формулювання слід зі збереженням належної делікатності пристосувати до віку, особистого досвіду та психічного стану жертви.

(2) Жертва має право в будь-який момент подати заперечення проти спрямованості запитання. Заперечення записується в протокол. Рішення щодо обґрунтованості заперечення приймає орган, який веде допит.

§ 19. Надання пояснень та допит особою тієї самої або іншої статі

(1) Жертва може просити, щоб у підготовчому провадженні її допит провадила особа тієї самої або іншої статі. Прохання особливо вразливої жертви необхідно задовольнити, якщо проти цього не існує вагомих причин. Причини, які привели до відхилення прохання, зазначаються в протоколі дії.

(2) Особливо вразлива жертва також може просити, щоб у разі якщо її висловлювання потребує перекладу, було надано перекладача тієї самої або іншої статі. Орган карного провадження задовольняє прохання, за винятком випадку, якщо немає змоги відкласти проведення дії або надати перекладача відповідної статі.

(3) Абзаци 1 та 2 застосовуються за аналогією також для надання пояснень відповідно до іншого правового припису.

§ 20. Надання пояснень та допит особливо вразливих жертв

(1) Особливо вразливу жертву належить допитати у карному провадженні з особливою делікатністю та з врахуванням конкретних обставин, які роблять її особливо вразливою.

(2) Якщо це можливо, допит особливо вразливих жертв у підготовчому провадженні повинна вести особа, яка пройшла відповідну підготовку. У разі якщо жертвою є дитина, допит у підготовчому провадженні повинна вести тільки особа, яка пройшла відповідну підготовку, за винятком випадків, коли йдеться про невідкладну дію, а підготовлена особа недоступна.

(3) Допит особливо вразливої жертви ведеться таким чином, щоби потім не було потреби його повторювати. У разі наступного допиту перед тим самим органом допит веде, як правило, та сама особа, якщо цьому не перешкоджають істотні причини.

(4) У разі якщо особливо вразлива жертва не бажає мати безпосередній візуальний контакт з особою, підозрюваною у вчиненні карного діяння, або з особою, проти якої ведеться карне прова-

дження, вживаються, якщо цьому не перешкоджають важливі причини, необхідні запобіжні заходи для уникнення такого візуального контакту, зокрема застосовується аудіовізуальна техніка, якщо це технічно можливо. При цьому треба забезпечити, щоб не було порушено право на захист.

(5) Абзаци 1 - 4 застосовуються за аналогією також при наданні пояснень відповідно до іншого правового припису.

§ 21. Право на супровід довіреною особою

(1) Жертва має право на те, щоб під час дій у карному провадженні та наданні пояснень її супроводжувала довірена особа.

(2) Довіреною особою може бути дієздатна фізична особа, яку вибере жертва. Довірена особа надає жертві необхідну, зокрема психологічну, допомогу. Довірена особа може бути водночас уповноваженим представником жертви. Довіреною особою не може бути особа, яка має у карному провадженні статус обвинувачуваного, захисника, свідка, експерта або перекладача.

(3) Довірена особа не може втручатися в перебіг дії.

(4) Участь довіреної особи в дії може бути виключено тільки як виняток, у разі якщо участь довіреної особи могла би порушити перебіг дії або загрожувати досягненню її мети. У разі, якщо довірену особу було виключено, жертві слід дати можливість обрати іншу довірену особу, за винятком випадків, коли зазначену дію неможливо відкласти або її відкладення мало наслідком неспівмірні ускладнення або витрати.

§ 22. Заява жертви про вплив карного діяння на її життя

Жертва має право на будь-якій стадії карного провадження зробити заяву про те, який вплив мало вчинене карне діяння на її теперішнє життя. Жертва може зробити таку заяву і в письмовому вигляді.

Розділ 6. Право на грошову допомогу

§ 23.

(1) Жертва має за умов, встановлених цим Законом, право на грошову допомогу, яку їй надає держава.

(2) Грошова допомога надається жертві, яка:

- a) є громадянином Чеської Республіки, якщо вона має на території Чеської Республіки місце постійного проживання, якщо вона на території Чеської Республіки зазвичай перебуває або якщо вона на території Чеської Республіки стала жертвою злочину;
- b) є іноземцем, якщо вона має постійне місце проживання або на законних підставах проживає на території іншої держави-члена Європейського Союзу та стала жертвою злочину на території Чеської Республіки;
- c) є іноземцем, якщо вона відповідно до інших правових приписів безперервно проживає на території Чеської Республіки довше ніж 90 днів та стала жертвою злочину на території Чеської Республіки, або
- d) є іноземцем, який став жертвою злочину на території Чеської Республіки та подав прохання про міжнародний захист, якому надано притулок або додатковий захист на території Чеської Республіки.

(3) Жертвам, якими є іноземні громадяни, не зазначені в абзаці 2, грошова допомога надається тільки за умов та в обсязі, встановлених укладеним міжнародним договором, чинним для Чеської Республіки.

(4) У питаннях грошової допомоги від імені держави виступає міністерство.

§ 24. Коло уповноважених заявників

(1) Право на грошову допомогу має:

- a) жертва, якій внаслідок злочину було завдано шкоди здоров'ю;
- b) жертва, якій внаслідок злочину було завдано тяжкої шкоди здоров'ю;
- c) особа, яка залишилась після жертви, яка внаслідок злочину померла, якщо вона була батьком (матір'ю), чоловіком (дружиною), зареєстрованим партнером, дитиною або братом (сестрою) померлого та в момент його смерті мешкала з ним в одному домогосподарстві, або особа, яку померлий утримував або був зобов'язаний утримувати;
- d) жертва злочину проти людської гідності в сексуальній сфері та дитина, яка є жертвою злочину у вигляді домагання під-

опічної особи (§ 198 Карного кодексу), яким завдано немайнової шкоди.

(2) Під шкодою здоров'ю для цілей цього Закону розуміється такий стан, що полягає в розладі здоров'я або іншому захворюванні, який порушенням нормальних тілесних або психічних функцій утруднює жертві на період не менш ніж трьох тижнів звичний спосіб життя та вимагає медичної допомоги.

(3) Під тяжкою шкодою здоров'ю для цілей цього Закону розуміється лише серйозний розлад здоров'я або інше серйозне захворювання. За цих умов тяжкою шкодою здоров'ю є:

- a) каліцтво;
- b) втрата або істотне зниження працездатності;
- c) параліч кінцівки;
- d) втрата або істотне погіршення функції органу чуття;
- e) пошкодження важливого органу;
- f) спотворення;
- g) спричинення викидня або смерті плоду;
- h) тяжкі страждання, або
- i) розлад здоров'я, що триває не менш ніж 6 тижнів.

§ 25. Мета грошової допомоги

(1) Грошова допомога полягає в одноразовому наданні грошової суми для подолання погіршеної соціальної ситуації, спричиненої жертві карного діяння. Грошова допомога жертві, зазначеній у пункті d) абзацу 1 § 24, полягає у відшкодуванні витрат, пов'язаних із наданням спеціальної психотерапії та фізіотерапії або іншої спеціальної послуги, спрямованої на виправлення виниклої немайнової шкоди.

(2) Грошова допомога надається, якщо немайна шкода, шкода для здоров'я або шкода, що виникла внаслідок смерті, спричиненої карним діянням, не була повністю відшкодована.

§ 26. Передумови надання грошової допомоги

(1) Грошова допомога надається, якщо особа, яка вчинила карне діяння, яким було спричинено шкоду для здоров'я або немайнову шкоду, визнана винуватою або звільнена від обвинувачення як неосудна.

(2) Якщо на підставі результатів розслідування органів карного провадження не з'являються обґрунтовані сумніви в тому, що сталося карне діяння, внаслідок якого жертві було завдано смерть, шкоду для здоров'я або немайнову шкоду, грошова допомога надається і в тому випадку, якщо:

- а) справу було відкладено з підстав згідно з абзацами 2-4 § 159а Кодексу карного провадження або через те, що особу, яка вчинила карне діяння, не вдалося встановити, або вона не може нести карну відповідальність у зв'язку з неосудністю;
- б) карне переслідування було зупинено з підстав згідно з пунктом d) або е) абзацу 1 § 172 або згідно з абзацом 2 § 172 Кодексу карного провадження, або
- с) рішення згідно з абзацом 1 досі не було оголошено або не набрало чинності.

§ 27. Підстави ненадання грошової допомоги

Держава не надає грошову допомогу, якщо жертва:

- а) переслідується як співобвинувачувана у карному провадженні, яке ведеться щодо карного діяння, внаслідок якого вона отримала шкоду здоров'ю або їй було завдано немайнової шкоди, або була учасником такого карного діяння;
- б) не надала згоду на карне переслідування особи, яка вчинила карне діяння, у разі, коли ця згода є передумовою початку карного переслідування або його продовження, або відкликала таку згоду, або
- с) недостатньо співпрацювала з органами карного провадження, зокрема тим, що без поважних підстав не подала негайно повідомлення про карне діяння, у зв'язку з яким просить про відшкодування збитків або немайнової шкоди, або як свідок у карному провадженні скористалася з посиленням на свої відносини з особою, яка вчинила карне діяння, правом відмовитися від свідчень.

§ 28. Розмір грошової допомоги

(1) Грошова допомога надається за заявою жертви, зазначеної:

- а) у пункті а) абзацу 1 § 24 в загальній сумі 10 000 чеських крон або в розмірі, що становить доведену жертвою втрату заробітку та доведені витрати, пов'язані з лікуванням, зменшені

на суму усіх коштів, які жертва вже отримала як відшкодування шкоди. Грошова допомога не може перевищувати в підсумку суму 200 000 чеських крон;

- b) у пункті b) абзацу 1 § 24 в загальній сумі 50 000 чеських крон або в розмірі, що становить доведену жертвою втрату заробітку та доведені витрати, пов'язані з лікуванням, зменшені на суму усіх коштів, які жертва вже отримала як відшкодування шкоди. Грошова допомога не може перевищити в підсумку суму 200 000 чеських крон;
- c) у пункті c) абзацу 1 § 24 в загальній сумі 200 000 чеських крон або, якщо йдеться про брата (сестру) померлого, в загальній сумі 175 000 чеських крон. Грошова допомога, яка надається кільком жертвам, не може в підсумку перевищити суму 600 000 чеських крон. Якщо грошова допомога в підсумку перевищить цю суму, сума, що надається кожній із жертв, пропорційно зменшується;
- d) у пункті d) абзацу 1 § 24 на покриття витрат, пов'язаних з отриманням спеціальної психотерапії та фізіотерапії або іншої спеціальної допомоги, спрямованої на виправлення немайнової шкоди, до загального розміру 50 000 чеських крон, якщо їй уже не було надано грошову допомогу відповідно до пункту a).

(2) Якщо про відшкодування збитків або немайнової шкоди уже було ухвалено вирок, що набрав законної сили, то розмір завданих збитків або немайнової шкоди, встановлений у вирокі, є обов'язковим для встановлення грошової допомоги в обсязі, в якому вже було вирішено про відшкодування збитків або немайнової шкоди.

(3) Якщо розмір грошової допомоги, що надається згідно з пунктами a) та b) абзацу 1, визначається відповідно до доведеної втрати заробітку, береться до уваги і заробіток, не отриманий жертвою в майбутньому. Якщо жертва після надання їй грошової допомоги згідно з пунктами a) та b) абзацу 1 доведе, що завданий їй збиток є вищим, ніж той, що став підставою для надання грошової допомоги, їй на підставі її заяви, поданої в строк, встановлений у § 30, може бути знову надано грошову допомогу. При цьому беруться до уваги вже виплачені суми.

§ 29. Зменшення та ненадання грошової допомоги

Грошова допомога, встановлена згідно з § 28, може бути зменшена або не надана з врахуванням соціальної ситуації жертви та того:

- a) якою мірою жертва є співвинуватою у виникненні шкоди, та
- b) чи жертва вжила всіх законних засобів для виконання обов'язку відшкодування збитків або немайнової шкоди з боку особи, яка вчинила карне діяння, або іншої особи, зобов'язаної відшкодувати шкоду.

§ 30. Розгляд заяви про грошову допомогу

(1) Міністерство надає жертві від імені держави грошову допомогу на підставі заяви.

(2) Заяву про надання грошової допомоги може бути подано до міністерства не пізніше 2-ох років з дня, коли жертва дізналася про збиток, спричинений карним діянням, але не пізніше 5-и років від вчинення карного діяння, в іншому разі право втрачається.

(3) Міністерство надає заявникові письмове підтвердження прийняття заяви. Міністерство видає рішення стосовно заяви не пізніше ніж протягом 3 місяців від відкриття провадження, до яких додається строк:

- a) до 30 днів, якщо є потреба призначити усний розгляд або розслідування на місці, якщо треба когось викликати чи привести або вручити шляхом публічного повідомлення особам, яким з усією очевидністю неможливо вручити особисто, або в разі особливо складного випадку;
- b) необхідний для проведення додаткового запиту, для підготування експертного висновку або для доставки письмових матеріалів за кордон.

(4) З учасниками провадження, які не володіють чеською мовою, можна застосовувати також словацьку або англійську мову. Це саме стосується і підготування письмових матеріалів.

(5) У провадженні за заявою про грошову допомогу заявник не може подати касацію. Рішення не може бути переглянуто в апеляційному провадженні.

(6) На рішення, що набрало законної сили, заявник може подати скаргу відповідно до Кодексу судового адміністративного провадження.

§ 31. Реквізити заяви

(1) У заяві про надання грошової допомоги слід навести ім'я (імена) та прізвище жертви, її дату народження та адресу місця проживання, а також долучити до неї:

- a) останнє рішення органу карного провадження про карне діяння або про повідомлення про нього. У разі, якщо жертва не може долучити таке рішення, вона повинна зазначити орган карного провадження, який останнім вів провадження стосовно карного діяння, та навести дані про особу, підозрювану у вчиненні карного діяння, якщо вона їй відома;
- b) дані про збитки або про немайнову шкоду, що виникли внаслідок карного діяння, та про їх обсяг, або ж про обсяг, у якому збитки або немайнова шкода вже були відшкодовані, а також про дії, які жертва вчинила з метою стягнення відшкодування збитків або немайнової шкоди;
- c) дані про своє майнове становище та заробіток;
- d) документи, які має у своєму розпорядженні жертва та якими може підтвердити дані, про які йдеться в пунктах b) та c).

(2) Дані про майнове становище, про які йдеться в пункті c) абзацу 1, можна замінити власноручним засвідченням.

(3) Заявник про надання грошової допомоги згідно з пунктами a) та b) абзацу 1 § 28 повинен долучити до заяви медичну довідку, що підтверджує шкоду здоров'ю.

(4) Заявник про надання грошової допомоги згідно з пунктом c) абзацу 1 § 28 повинен навести докази, які підтверджують, що він є особою, про яку йде мова в пункті c) абзацу 1 § 24, а також повинен зазначити в заяві, чи він є єдиною особою, яка відповідає вимогам, зазначеним в пункті c) абзацу 1 § 24, або ж скільки осіб відповідають цим вимогам, якщо йому це відомо.

(5) У разі, якщо після подання заяви про надання грошової допомоги зміняться обставини, які впливають на розгляд заяви про надання грошової допомоги та встановлення її розміру, зокрема якщо збитки або немайнову шкоду буде відшкодовано тільки частково, заявник повинен невідкладно повідомити міністерство про цей факт.

§ 32. Обов'язок сприяння

(1) Кожен повинен повідомити міністерство про факти, які

мають значення для оцінки виконання умов для надання грошової допомоги.

(2) При оцінці виконання умов для надання грошової допомоги уповноважена службова особа міністерства має право ознайомлюватися з карними справами. Органи карного провадження повинні надати їй можливість ознайомитися з карними справами.

§ 33. Перехід права вимоги відшкодування збитків або немайнової шкоди

З наданням грошової допомоги жертві право жертви вимагати відшкодування збитків або немайнової шкоди з особи, яка вчинила карне діяння, переходить на державу, в обсязі наданої грошової допомоги.

§ 34. Надання грошової допомоги жертвам карних діянь в транскордонних випадках з державами-членами Європейського Союзу

Під транскордонним випадком з державами-членами Європейського Союзу для цілей цього Закону розуміється випадок, коли рішення про надання грошової допомоги жертві карного діяння приймає відповідний орган держави-члена Європейського Союзу, на території якої було вчинене карне діяння, у випадках, коли жертвою була особа, яка має місце постійного проживання або на законних підставах проживає на території іншої держави-члена Європейського Союзу (далі – «транскордонний випадок»).

§ 35. Надання грошової допомоги в транскордонних випадках, коли жертвою була особа, яка проживає на території Чеської Республіки

(1) Міністерство повинно в транскордонних випадках особам, про яких йдеться в пунктах а), с) та d) абзацу 2 § 23, якщо вони стали жертвами карного діяння, який було вчинено на території іншої держави-члена Європейського Союзу, надати необхідне сприяння, щоб заява про надання грошової допомоги в транскордонних випадках відповідала всім вимогам, встановленим правом відповідної держави-члена Європейського Союзу, орган якої прийматиме рішення про надання грошової допомоги. З цією метою, зокрема:

- a) надає базову інформацію про можливість отримати грошову допомогу та бланки заяв про надання грошової допомоги в транскордонних випадках;
- b) за заявою жертви надає інформацію про те, як заповнити заяву про надання грошової допомоги в транскордонних випадках та які документи до неї долучити;
- c) приймає заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках;
- d) за державний кошт здійснює переклад іноземною мовою заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках та додатків до неї;
- e) за заявою жертви надає сприяння, у разі якщо відповідний орган іншої держави-члена Європейського Союзу вимагає додаткової інформації;
- f) за заявою жертви невідкладно надсилає відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу додаткову інформацію, яка вимагалася відповідно до пункту e), а при потребі також перелік усіх документів, що передаються;
- g) передає заповнену заяву про надання грошової допомоги в транскордонних випадках та додатки до неї відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу.

(2) Міністерство на прохання відповідного органу іншої держави-члена Європейського Союзу:

- a) забезпечує допит особи, яка подала заяву про надання грошової допомоги в транскордонних випадках, або іншої зазначеної в заяві особи, як свідка або експерта цим органом, зокрема за допомогою відеотелефону або телефону, або
- b) допитує осіб, про яких іде мова в пункті a), складає протокол допиту, який не має бути перекладений та який надсилає відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу.

(3) Особи, про яких іде мова в пункті a) абзацу 2, можуть бути допитані тільки за їх згодою.

§ 36. Надання грошової допомоги в транскордонних випадках, коли жертвою була особа, яка проживає на території іншої держави-члена Європейського Союзу

(1) Міністерство приймає рішення про надання грошової допомоги в транскордонних випадках особам, які мають місце постій-

ного проживання або на законних підставах проживають на території іншої держави-члена Європейського Союзу, якщо на території Чеської Республіки вони стали жертвами карного діяння. У цих випадках міністерство:

- a) приймає заяви жертв карного діяння та додатки до них, передані відповідним органом іншої держави-члена Європейського Союзу, на території якої жертва карного діяння має місце постійного проживання або на законних підставах проживає;
- b) у разі потреби подає відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу, на території якої жертва карного діяння має місце постійного проживання або на законних підставах проживає, запит на додаткову інформацію або про допит жертви або іншої зазначеної в заяві особи як свідка або експерта,
- c) приймає додаткову інформацію, а при потребі також перелік усіх документів, що передаються, на підставі заяви, про яку йдеться в пункті b).

(2) Міністерство без зайвого зволікання після отримання заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках надсилає особі, про яку йдеться в абзаці 1 і яка подала заяву та відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу, на території якої має місце постійного проживання або на території якої вона зазвичай перебуває:

- a) повідомлення про одержання заяви;
- b) інформацію про службову особу, яка займається справою, та про орган, який розглядає заяву;
- c) інформацію про приблизний строк, протягом якого буде прийнято рішення стосовно заяви.

(3) Міністерство надсилає рішення стосовно заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках особі, про яку йдеться в абзаці 1, та відповідному органу іншої держави-члена Європейського Союзу.

(4) Грошову допомогу не може бути надано, якщо заяву про її надання було подано в іншій державі. Міністерство викликає особу, про яку йдеться в абзаці 1, щоб та власноручним засвідченням підтвердила, що не скористалася таким або аналогічним правом в іншій державі. Якщо особа, про яку йдеться в абзаці 1,

не надасть власноручного засвідчення, грошова допомога не надається.

(5) Строк, про який ідеться в абз. 2 § 30, повинен дотримуватися й у випадку, коли заяву про надання грошової допомоги жертві подано до відповідного органу іншої держави-члена Європейського Союзу, на території якої жертва має місце постійного проживання або зазвичай перебуває.

§ 37. Співвідношення з Цивільним кодексом

Якщо в цьому розділі не встановлено інше, регульовані ним правовідносини регулюються Цивільним кодексом.

Глава III. Підтримка суб'єктів, які надають допомогу жертвам карних діянь

§ 38. Підтримка з боку держави

(1) Міністерство підтримує діяльність суб'єктів, які надають допомогу жертвам карних діянь, наданням дотацій з державного бюджету за умов та в обсязі, встановлених цим Законом. Це положення не поширюється на надання дотацій відповідно до іншого правового припису.

(2) Дотацію з державного бюджету, про яку йдеться в першому реченні абзацу 1, можуть отримати тільки акредитовані суб'єкти. На надання дотації немає права вимоги.

§ 39. Суб'єкти, які надають допомогу жертвам карних діянь

(1) Суб'єкт, який бажає надавати допомогу жертвам карних діянь відповідно до цього Закону та отримати дотацію з державного бюджету на свою діяльність, повинен акредитуватися на одну або обидві послуги, якими є:

- a) надання правової інформації та
- b) реабілітаційні програми.

(2) Послуги психологічного та соціального консультування жертвам уповноважені надавати суб'єкти, які отримали право на надання соціального консультування та послуг соціальної профілактики на підставі рішення про реєстрацію відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг. Дотація з держав-

ного бюджету на ці послуги належать суб'єкту лише відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг.

(3) На акредитацію послуг з надання правової інформації не поширюються положення про представництво в провадженні відповідно до інших правових приписів.

§ 40. Умови надання акредитації

(1) Умовою надання акредитації є:

- a) додання опису реалізації послуг, який відповідає стандартам якості наданих послуг (абзац 2 § 44);
- b) факт, що заявник є юридичною особою, заснованою з іншою метою, ніж підприємництво;
- c) право власності або інше право користування на об'єкт або приміщення, де надаватимуться послуги;
- d) надання заявником допомоги жертвам протягом не менш ніж одного року до подання заяви відповідно до цього Закону;
- e) бездоганність заявника та всіх фізичних осіб, які надаватимуть послуги;
- f) професійна придатність принаймні однієї фізичної особи, яка гарантуватиме рівень послуг, що полягають у наданні правової інформації;
- g) страхування відповідальності за шкоду, завдану при наданні послуг відповідно до цього Закону.

(2) Бездоганим вважається той, хто не був засуджений вирок суду, що набрав законної сили, за умисне карне діяння або карне діяння з необережності у зв'язку з провадженням діяльності надання послуг або діяльності подібного роду, або той, судимість якого за ці карні діяння було знято, або який з інших причин вважається таким, що не має судимості.

(3) Професійно придатною для надання правової інформації вважається особа, яка має закінчену вищу освіту за магістерською навчальною програмою в галузі «право».

§ 41. Заява про акредитацію

(1) Заява про акредитацію містить, крім загальних реквізитів, встановлених Кодексом адміністративного провадження:

- a) вид послуги, яку надаватиме заявник;
- b) коло жертв, для яких призначена послуга;
- c) опис реалізації послуг, який відповідає стандартам якості наданих послуг (абзац 2 § 44);
- d) опис особистого страхування наданих послуг;
- e) час надання послуг;
- f) обсяг надання послуг;
- g) день початку надання послуг;
- h) визначення території, на якій надаватимуться послуги.

(2) До заяви додаються:

- a) документи про бездоганність, за винятком витягу з Карного реєстру;
- b) офіційно засвідчені копії засновницьких документів та документів про реєстрацію відповідно до інших правових приписів, а при потребі – витяг з торговельного реєстру або іншого реєстру відповідно до інших правових приписів;
- c) документи або їх офіційно засвідчені копії, що підтверджують професійну придатність фізичних осіб, які надаватимуть послугу, що полягає в наданні правової інформації;
- d) документ про право власності або інше право користування на об'єкт або приміщення, де надаватимуться послуги, з якого випливає правомірність використання заявником цих об'єктів або приміщень;
- e) документ про страхування відповідальності за шкоду, завдану при наданні послуг відповідно до цього Закону;
- f) власноручне засвідчення фактів, про які йдеться в пункті d) абзацу 1 § 40.

(3) Бездоганність підтверджується витягом з Карного реєстру, а крім того:

- a) у фізичних осіб – документами, що підтверджують виконання умови бездоганності, виданими державами, в яких особа за останні 3 роки безперервно перебувала протягом більше ніж 3 місяців, або іншим документом, що підтверджує бездоганність цієї особи, та
- b) у юридичних осіб із реєстрацією за межами території Чеської Республіки – витягом з Карного реєстру або іншим аналогічним документом, виданим державою їхньої реєстрації.

(4) Витяг з Карного реєстру та інші документи, якими підтвер-

джується бездоганність, не можуть бути старшими ніж 3 місяці. З метою підтвердження бездоганності міністерство подає запит відповідно до іншого правового припису⁶ на витяг з Карного реєстру. Запит на видання витягу з Карного реєстру та витяг з Карного реєстру передаються в електронній формі у спосіб, що робить можливим віддалений доступ.

(5) Професійна придатність доводиться офіційно засвідченою копією диплому вищого навчального закладу за магістерською навчальною програмою в галузі «право». При визнанні професійної придатності громадян інших держав-членів Європейського Союзу вчиняється відповідно до іншого правового припису⁷.

§ 42. Рішення про надання акредитації

(1) Акредитація на послуги, зазначені в абзаці 1 § 39, здійснюється на підставі рішення про надання акредитації. Рішення про надання акредитації приймає міністерство в адміністративному провадженні на підставі заяви.

(2) Рішення про надання акредитації містить, крім загальних реквізитів, встановлених Кодексом адміністративного провадження:

- a) найменування акредитованого суб'єкта;
- b) ідентифікаційний номер особи, наданий акредитованому суб'єкту;
- c) назва та місце закладу або місце чи місця надання послуг;
- d) вид послуг, які надаватимуться;
- e) коло жертв, яким надаватимуться послуги;
- f) день початку надання послуг;
- g) дані про обсяг послуг, які надаються.

§ 43. Зміна, скасування та припинення акредитації

(1) Акредитований суб'єкт повинен письмово повідомити міністерство про будь-які зміни, що стосуються даних, які містяться в рішенні про надання акредитації та в заяві про акредитацію, а також про зміни в документах, доданих до заяви про акредитацію,

⁶ Закон про Карний реєстр № 269/1994 Sb. (прим. закону).

⁷ Закон про визнання професійної кваліфікації і компетенції громадян інших держав-членів Європейського Союзу і інших держав № 18/2004 Sb. (прим. закону).

та підтвердити ці зміни відповідними документами протягом 15 днів з дня настання цих змін.

(2) На підставі повідомлення міністерство приймає рішення про зміну акредитації.

(3) Міністерство приймає рішення про скасування акредитації, якщо:

- a) акредитований суб'єкт перестав виконувати умови надання акредитації;
- b) акредитований суб'єкт не відповідає стандартам якості послуг, які надаються, та їх не було покращено, незважаючи на призначені заходи;
- c) акредитований суб'єкт не виконує своїх обов'язків або порушив свої обов'язки в особливо тяжкий спосіб;
- d) акредитований суб'єкт подав заяву про скасування акредитації. Цю заяву слід подавати не пізніше ніж за 3 місяці до дня припинення діяльності.

(4) Акредитація припиняється з днем припинення юридичної особи. Акредитація не передається.

§ 44. Обов'язки акредитованих суб'єктів

(1) Акредитований суб'єкт зобов'язаний:

- a) безоплатно надавати жертві послугу згідно з § 5 та абзацом 3 § 6 в обсязі акредитації;
- b) надавати жертві інформацію згідно з § 9;
- c) вести реєстр жертв, які звернулися за наданням послуги, та наданих послуг;
- d) дотримуватися стандартів якості послуг, які надаються, встановлених роз'яснювальним правовим приписом.

(2) Стандарти якості послуг є сукупністю критеріїв, за якими визначається рівень якості надання окремих послуг жертвам у сфері особистого та виробничого забезпечення та у сфері відносин між акредитованим суб'єктом та жертвою, якій надається послуга.

(3) Акредитований суб'єкт має право відмовити у наданні послуг:

- a) у зв'язку з повною завантаженістю;
- b) якщо послугу було надано особі, інтереси якої суперечать інтересам жертви;

- с) якщо інтереси жертви, яка просить про надання послуги, суперечать інтересам акредитованого суб'єкта, або
- д) якщо жертва не виявляє відповідної співпраці або якщо було порушено довіру між жертвою та акредитованим суб'єктом.

§ 45. Контроль виконання умов акредитації та обов'язків акредитованих суб'єктів

(1) Міністерство контролює виконання умов, встановлених для акредитації, в акредитованого суб'єкта та виконання ним його обов'язків. Процедура цього контролю регулюється законом, що регулює державний контроль.

(2) Для контролю відповідності стандартам якості послуг в акредитованого суб'єкта згідно з абзацом 1 міністерство може створити оцінювальну комісію.

(3) Міністерство має право призначати акредитованим суб'єктам заходи для усунення недоліків, виявлених під час контролю. Акредитований суб'єкт повинен виконати призначені заходи у встановлений строк.

(4) Міністерство приймає та перевіряє скарги на дії акредитованих суб'єктів.

§ 46. Обов'язок збереження таємниці

Кожен зобов'язаний зберігати таємницю щодо даних, які стосуються осіб, яким надаються послуги відповідно до цього Закону, та які стануть йому відомими у зв'язку з наданням цих послуг або у зв'язку з контрольними діями відповідно до § 45, якщо цим Законом не встановлено інше. Від цього обов'язку він може бути звільнений тільки тим, в чиїх інтересах він має цей лише обов'язок, причому лише письмово із зазначенням обсягу та мети звільнення.

§ 47. Правова допомога, яка надається адвокатом

(1) Міністерство вносить адвоката за його заявою в реєстр надавачів допомоги жертвам карних діянь для послуг, що полягають у правовій допомозі, якщо він згоден надавати правову допомогу жертвам, визначеним в абзаці 1 § 5, принаймні в обмеженому обсязі безоплатно.

(2) Заява, про яку йдеться в абзаці 1, містить:

- a) ім'я (імена) та прізвище адвоката, юридичну адресу, реєстраційний номер Чеської адвокатської палати, ідентифікаційний номер особи;
- b) декларацію, що адвокат згоден надавати правову допомогу безоплатно жертвам, визначеним в абзаці 1 § 5, із зазначенням обсягу безоплатної правової допомоги;
- c) повідомлення суду, в районі якого здійснює діяльність адвокат, для цілей правової допомоги;
- d) коло жертв, яким надаватимуться послуги;
- e) день початку надання послуг.

(3) До заяви додається витяг з реєстру адвокатів, що ведеться Чеською адвокатською палатою, не старший ніж 3 місяці.

(4) Адвокат повинен надати правову допомогу безоплатно в обсязі, зазначеному ним у заяві про внесення до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь. Безпідставна відмова в безоплатному наданні правової допомоги є причиною виключення з реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь.

(5) У разі, якщо міністерству подано скаргу на адвоката, внесеного до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь, у зв'язку з послугами, що полягають у правовій допомозі, міністерство передає скаргу Чеській адвокатській палаті. Це положення не поширюється на право міністра юстиції подати карну скаргу відповідно до іншого правового припису.

(6) На підставі заяви адвоката міністерство без зайвого зволікання виключає адвоката з реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь або вносить необхідну зміну до цього реєстру.

§ 48. Реєстр надавачів допомоги жертвам карних діянь

(1) Міністерство веде реєстр надавачів допомоги жертвам карних діянь, до якого вносить:

- a) суб'єктів згідно з абзацом 2 § 39 на підставі їхньої заяви;
- b) акредитованих суб'єктів згідно з абзацом 1 § 39;
- c) адвокатів на підставі заяви згідно з § 47;
- d) осередки Пробаційної і медіаційної служби.

(2) Суб'єкт згідно з абзацом 2 § 39 до заяви про внесення до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь додає офі-

ційно засвідчене рішення про реєстрацію відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг. Міністерство надсилає інформацію про внесення до реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь органів, який прийняв рішення про реєстрацію цього суб'єкта відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг. У разі подання до міністерства скарги на діяльність суб'єкта, зареєстрованого відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг, міністерство передає її Інспекції надання соціальних послуг. Міністерство виключає суб'єкта з реєстру надавачів допомоги жертвам карних діянь так само на підставі його заяви.

(3) Реєстр надавачів допомоги жертвам карних діянь містить дані згідно з абзацом 2 § 42, абзацом 2 § 47, у випадку суб'єктів, акредитованих на надання правової інформації, та інформацію про кількість професійно придатних осіб згідно з абзацом 3 § 40, а також, у випадку суб'єктів, про яких йде мова в абзаці 2 § 39, – дані, наведені в рішенні про реєстрацію відповідно до закону, що регулює надання соціальних послуг. Щодо осередків Пробаційної і медіаційної служби наводиться адреса осередку.

(4) Реєстр надавачів допомоги жертвам карних діянь ведеться в інформаційній системі публічної адміністрації. Реєстр є публічною базою даних, доступною на веб-сторінках міністерства. Кожен має право безоплатно ознайомлюватися з реєстром.

Глава IV. Прикінцеві положення

§ 49. Уповноважувальні положення

Міністерство встановлює положенням:

- a) зразок бланка заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках згідно з пунктом a) абзацу 1 § 35;
- b) зразок бланка про передання заяви про надання грошової допомоги в транскордонних випадках згідно з пунктом g) абзацу 1 § 35;
- c) зразок бланка про передання рішення за заявою про відшкодування в транскордонних випадках згідно з абзацом 3 § 36;
- d) інші, ніж офіційні, мови, якими передаються заяви про надання грошової допомоги та додатки до них згідно з пунктом g) абзацу 1 § 35, додаткову інформацію та перелік усіх документів, що передаються, згідно з пунктом f) абзацу 1

- § 35, заяви про додаткову інформацію згідно з пунктом б) абзацу 1 § 36 та інформацію згідно з абзацом 2 § 36,
- е) офіційні мови інших держав-членів Європейського Союзу, в яких міністерство прийматиме заяви про надання грошової допомоги та додатки до них згідно з пунктом а) абзацу 1 § 36 та додаткову інформацію і при потребі перелік усіх документів, що передаються, згідно з пунктом с) абзацу 1 § 36;
  - ф) стандарти якості послуг згідно з абзацом 2 § 44.

§ 50. Положення про скасування

Втрачають чинність:

1. Закон № 204/2006 Sb., який вносить зміни до закону № 209/1997 Sb. про надання грошової допомоги жертвам карних діянь та про внесення змін та доповнень до деяких законів, у редакції закону № 265/2001 Sb.

2. Положення № 241/2006 Sb., яким встановлюються зразки бланків та мови держав-членів Європейського Союзу, що застосовуються в транскордонних випадках надання грошової допомоги жертвам карних діянь.

3. Положення № 237/2007 Sb., яке вносить зміни до положення № 241/2006 Sb., яким встановлюються зразки бланків та мови держав-членів Європейського Союзу, що застосовуються в транскордонних випадках надання грошової допомоги жертвам карних діянь.

Частина друга – дванадцята*

§§ 51 – 61 [...]

---

* Зміни до інших законів не подаються (прим. редактора).

ЦЕНТР ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ РЕФОРМ

**ВІДШКОДУВАННЯ ПОТЕРПІЛИМ
ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ:
ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ І ЗАРУБІЖНЕ
ЗАКОНОДАВСТВО**

Автори: О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова

За заг. редакцією О.А. Банчука

Підписано до друку 25.07.2015 р. Формат 64×90 1/16.

Папір офсетний 80 г/м². Друк офсетний.

Наклад. 1000. Зам. 1135.

Видавець: ФОП Москаленко О.М.

Тел.: (+38-050) 380-29-16; e-mail: print.ukr@gmail.com

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців:

Серія ДК №3304 видано Держкомтелерадіо України 28.10.2008 р.

Надруковано з готових діапозитивів ФОП Москаленко О.М.

ISBN 978-966-2214-57-4

9 789662 214574